

เป้าหมายและ แนวทางการ พัฒนาภาค

พ.ศ. 2566 - 2570

มติคณะกรรมการนโยบายการบริหารงาน
เชิงพื้นที่แบบบูรณาการ
19 ตุลาคม 2565

คำนำ

ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๕ ได้กำหนดในมาตรา ๓๗ ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคซึ่งมีระยะเวลาห้าปี ทั้งนี้ ตามนโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (ก.น.บ.) กำหนด แล้วเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติต่อไป

ในคราวการประชุม ก.น.บ. ครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๕ มีมติเห็นชอบเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ที่สำนักงานฯ ได้จัดทำขึ้นเพื่อถ่ายทอดแผนระดับชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) แผนรายสาขาและนโยบายของรัฐบาล ลงสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นทิศทางในการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการบูรณาการแผนของส่วนราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภาคให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีมอบหมายให้สำนักงานฯ ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ก.น.บ. รับประเด็นข้อสังเกตจากที่ประชุมไปพิจารณาปรับปรุงโดยเฉพาะประเด็นการสนับสนุน SMEs อย่างครบวงจร และให้ความสำคัญกับการทำการตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่ง สำนักงานฯ ได้ดำเนินการปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว

สาระสำคัญของเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ฉบับนี้ ครอบคลุมเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคทั้ง ๖ ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคใต้ชายแดน โดยแต่ละภาคจะมีองค์ประกอบของเนื้อหา ๔ ส่วน ได้แก่ (๑) สภาพทั่วไปที่นำเสนอข้อมูลด้านกายภาพทั่วไปของพื้นที่โดยสังเขป (๒) สถานการณ์การพัฒนาภาค ด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อสะท้อนศักยภาพและปัญหาของภาค (๓) บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมการพัฒนาของภาค และ (๔) เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค ที่ระบุถึงทิศทางที่จะพัฒนาตามศักยภาพและโอกาส เป้าหมายที่ต้องการบรรลุในระยะ ๕ ปี ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย แนวทางการพัฒนา รวมทั้งตัวอย่างแผนงานโครงการสำคัญที่สามารถตอบสนองการบรรลุต่อเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

สำนักงานเลขานุการ ก.น.บ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตุลาคม ๒๕๖๕

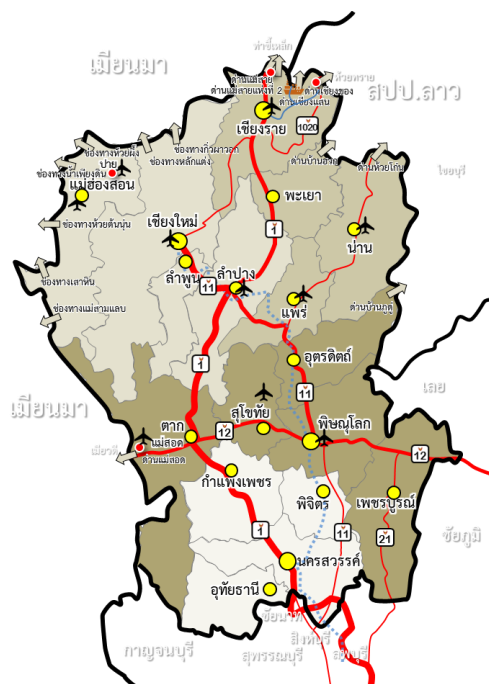
ภาคเหนือ

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง ภาคเหนือ ประกอบด้วย ๑๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน พิชญ์โลก ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และอุทัยธานี เป็นพื้นที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง กลุ่มประเทศเอเชียใต้ และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออกและด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และด้านตะวันตก ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

๑.๒ พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่รวม ๑๐๖.๐๓ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๓ ของพื้นที่ประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ตอนบนเป็นที่สูง ภูเขา ป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำลำธาร พื้นที่ตอนล่างเป็นภูเขาสูงทางทิศตะวันตก และทิศตะวันออก ตอนกลางเป็นพื้นที่ราบลุ่มของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง และป่าสัก

๒. สถานการณ์การพัฒนาภาค

๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ภาพรวม

๑) เศรษฐกิจของภาคเหนือมีขนาดเล็กและขยายตัวช้า มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเหนือปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนร้อยละ ๗.๙ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เทียบเท่ากับปี ๒๕๕๙ เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งโครงการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ยังกระจายสู่ภาคเหนือไม่มากนัก โดยในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ เศรษฐกิจภาคเหนือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ ต่อปี เท่ากับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงเดียวกัน

ตารางที่ ๑ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	per capita ๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๓๗๘,๕๙๓	๓๙๓,๓๔๓	๔๑๘,๑๐๒	๔๒๙,๗๘๓	๔๐๖,๒๓๒	๑๒๙,๕๖๖
สัดส่วน/ภาค	๓๓.๐	๓๒.๙	๓๒.๙	๓๓.๑	๓๓.๑	
ภาคเหนือตอนบน ๒	๑๙๒,๓๘๔	๑๙๘,๗๑๗	๒๐๔,๙๕๑	๒๐๙,๒๖๗	๒๐๒,๓๕๒	๘๖,๕๖๑
สัดส่วน/ภาค	๑๖.๘	๑๖.๖	๑๖.๑	๑๖.๑	๑๖.๕	
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๒๙๖,๙๙๘	๓๑๑,๔๖๒	๓๓๓,๓๗๓	๓๔๕,๑๙๓	๓๒๗,๙๕๑	๙๗,๖๑๐
สัดส่วน/ภาค	๒๕.๙	๒๖.๐	๒๖.๒	๒๖.๖	๒๖.๗	
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๒๗๙,๕๘๐	๒๙๓,๕๑๓	๓๑๖,๑๖๗	๓๑๔,๘๘๙	๒๙๑,๗๗๑	๑๑๗,๒๔๗
สัดส่วน/ภาค	๒๔.๔	๒๔.๕	๒๔.๘	๒๔.๒	๒๓.๘	
ภาคเหนือ	๑,๑๔๗,๕๕๕	๑,๑๙๗,๐๓๕	๑,๒๗๒,๕๙๓	๑,๒๙๙,๑๓๑	๑,๒๒๘,๓๐๗	๑๐๘,๔๗๒
สัดส่วน/ประเทศ	๗.๙	๗.๗	๗.๘	๗.๗	๗.๙	
ประเทศ	๑๔,๕๙๐,๓๓๗	๑๕,๔๘๘,๖๖๔	๑๖,๓๗๓,๓๔๐	๑๖,๘๙๒,๔๑๐	๑๕,๖๓๖,๘๙๑	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒) ภาคบริการยังมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจของภาคเหนืออย่างต่อเนื่อง ในปี ๒๕๖๓

ภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ ๕๕.๙ ในโครงสร้างเศรษฐกิจของภาค รองลงมาเป็นภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๔.๕ และ ๑๙.๖ ตามลำดับ สัดส่วนภาคบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๕๓.๗ ในปี ๒๕๕๙ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของภาคการค้าปลีก และการขนส่งสินค้า เนื่องจากการตลาดและการชำระเงินแบบออนไลน์กระตุ้นให้ผู้บริโภคใช้จ่ายใช้สอยและมีการขนส่งสินค้ามากขึ้น

๓) ภาคเกษตรขยายตัวสูงเมื่อเทียบกับสาขาการผลิตอื่น โดยช่วง ๔ ปีแรกของ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคเกษตรขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑.๖ ต่อปี และภาคบริการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๕ ต่อปี ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๔ ต่อปี นอกจากนี้ พบว่า การขยายตัวของภาคเกษตรสูงกว่าการขยายตัวของผลิตภัณฑ์รวมของภาคเหนือที่ขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ ต่อปี

ตารางที่ ๒ : มูลค่าและโครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ ณ ราคาประจำปี

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๒๘๗,๘๒๕	๓๐๓,๔๕๔	๓๓๗,๗๑๙	๓๓๒,๑๖๔	๓๐๑,๐๔๑		
	๒๕.๑	๒๕.๔	๒๖.๕	๒๕.๖	๒๔.๕	๓๐.๐	๒๕.๕
ภาคอุตสาหกรรม	๒๔๓,๗๕๕	๒๔๒,๘๕๙	๒๕๐,๒๓๕	๒๕๗,๖๖๕	๒๔๐,๕๔๑		
	๒๑.๒	๒๐.๓	๑๙.๗	๑๙.๘	๑๙.๖	๒๐.๑	๑๙.๘
เหมืองแร่เหมือง หิน	๔๔,๙๗๖	๔๑,๙๒๖	๔๔,๖๒๘	๔๒,๖๒๖	๓๓,๙๔๑		
	๓.๙	๓.๕	๓.๕	๓.๓	๒.๘	๔.๗	๓.๓
อุตสาหกรรม	๑๗๒,๘๖๓	๑๗๓,๑๗๕	๑๗๙,๓๐๒	๑๘๗,๐๗๑	๑๗๗,๘๗๒		
	๑๕.๑	๑๔.๕	๑๔.๑	๑๔.๔	๑๔.๕	๑๓.๔	๑๔.๔
ไฟฟ้าฯ	๒๑,๓๔๑	๒๒,๖๐๖	๒๑,๐๗๑	๒๒,๙๓๘	๒๓,๐๔๘		
	๑.๙	๑.๙	๑.๗	๑.๘	๑.๙	๑.๗	๑.๘
การจัดการน้ำฯ	๔,๕๗๔	๕,๑๕๑	๕,๒๓๕	๕,๐๓๑	๕,๖๘๐		
	๐.๔	๐.๔	๐.๔	๐.๔	๐.๕	๐.๓	๐.๔
ภาคบริการ	๖๑๕,๙๗๖	๖๕๐,๗๒๒	๖๘๔,๖๓๙	๗๐๙,๓๐๒	๖๘๖,๗๒๖		
	๕๓.๗	๕๔.๔	๕๓.๘	๕๔.๖	๕๕.๙	๔๙.๙	๕๔.๗
ค้าส่งค้าปลีกฯ	๑๔๙,๙๓๐	๑๖๐,๐๐๑	๑๗๓,๓๒๙	๑๗๗,๗๙๗	๑๗๐,๔๕๐		
	๑๓.๑	๑๓.๔	๑๓.๖	๑๓.๗	๑๓.๙	๑๑.๘	๑๓.๖
ขนส่งฯ	๒๗,๖๐๑	๓๑,๙๙๙	๓๔,๓๑๗	๓๘,๒๔๕	๒๙,๙๗๑		
	๒.๔	๒.๗	๒.๗	๒.๙	๒.๔	๒.๐	๒.๗
ที่พักและบริการ ด้านอาหาร	๒๕,๑๙๖	๒๗,๘๕๓	๓๑,๔๗๐	๓๔,๙๕๙	๒๓,๘๑๖		
	๒.๒	๒.๓	๒.๕	๒.๗	๑.๙	๑.๙	๒.๔
อื่นๆ	๔๑๓,๒๔๙	๔๓๐,๘๖๘	๔๔๕,๕๒๓	๔๕๘,๓๐๐	๔๖๒,๔๘๙		
	๓๖.๐	๓๖.๐	๓๕.๐	๓๕.๓	๓๗.๗	๓๔.๓	๓๖.๐
ผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ	๑,๑๔๗,๕๕๕	๑,๑๙๗,๐๓๕	๑,๒๗๒,๕๙๓	๑,๒๙๙,๑๓๑	๑,๒๒๘,๓๐๗		
	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐		

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๓ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ จำแนกตามภาคการผลิต แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย: ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	-๔.๐	๑๐.๖	๗.๙	-๔.๔	-๗.๙	-๓.๑	๑.๖
ภาคอุตสาหกรรม	๖.๕	-๑.๔	๔.๒	๒.๗	-๗.๐	๒.๘	-๐.๔
เหมืองแร่เหมืองหิน	๑.๕	-๑๓.๗	-๓.๒	๐.๕	-๕.๗	๒.๖	-๕.๕
อุตสาหกรรม	๗.๒	๐.๙	๖.๖	๓.๑	-๘.๔	๒.๖	๐.๕
ไฟฟ้า	๑๐.๘	๓.๒	-๐.๖	๕.๓	-๒.๘	๔.๙	๑.๓
การจัดหาน้ำ	๑๖.๙	๑๔.๓	๒.๘	-๒.๑	๑๙.๓	๑๐.๖	๘.๖
ภาคบริการ	๓.๘	๓.๖	๓.๖	๑.๗	-๓.๐	๓.๙	๑.๕
ค้าส่งค้าปลีก	๔.๑	๔.๓	๖.๗	๐.๐	-๔.๘	๔.๖	๑.๕
ขนส่ง	๕.๖	๑๓.๙	๗.๗	๑๐.๓	-๒๐.๖	๙.๐	๒.๘
ที่พักและบริการด้าน อาหาร	๑.๘	๔.๒	๗.๙	๗.๓	-๒๐.๗	๗.๘	-๐.๔
อื่นๆ	๓.๗	๒.๘	๒.๔	๑.๖	-๑.๑	๓.๕	๑.๔
ผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ	๒.๒	๔.๓	๔.๘	๐.๓	-๕.๑	๑.๕	๑.๑
ผลิตภัณฑ์มวลรวมใน ประเทศ	๓.๔	๔.๒	๔.๒	๒.๒	-๖.๒	๓.๕	๑.๑

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่ยังต่ำกว่าระดับประเทศ

ในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรของภาคเหนือ (GRP per capita) เท่ากับ ๑๐๘,๔๗๒ บาทต่อคนต่อปี เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๕ ที่เท่ากับ ๙๙,๘๕๒ บาทต่อคนต่อปี แต่ยังต่ำกว่าระดับประเทศที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัว เท่ากับ ๒๒๔,๙๖๒ บาทต่อคนต่อปี โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวต่ำที่สุดเท่ากับ ๖๓,๔๑๙ บาทต่อคนต่อปี และจังหวัดลำพูน มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวสูงที่สุดเท่ากับ ๒๐๙,๖๖๘ บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ ๔ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร

หน่วย : บาท/คน/ปี

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๑๒๐,๕๔๒	๑๒๔,๘๔๔	๑๓๒,๕๘๓	๑๓๖,๖๑๓	๑๒๙,๔๖๖
ภาคเหนือตอนบน ๒	๘๐,๐๙๙	๘๓,๒๓๖	๘๖,๓๙๓	๘๘,๘๖๒	๘๖,๕๖๑
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๘๗,๔๔๑	๙๑,๙๓๙	๙๘,๖๗๓	๑๐๒,๔๔๘	๙๗,๖๑๐
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๑๐๙,๔๙๓	๑๑๕,๘๐๘	๑๒๕,๕๘๓	๑๒๕,๘๐๐	๑๑๗,๒๔๗
ภาคเหนือ	๙๙,๘๕๒	๑๐๔,๔๕๑	๑๑๑,๔๑๖	๑๑๔,๒๒๕	๑๐๘,๔๗๒
ประเทศ	๒๑๓,๕๕๓	๒๒๕,๑๒๖	๒๓๖,๙๒๗	๒๔๓,๗๐๕	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๑.๒ เศรษฐกิจรายสาขา

๑) เกษตรกรรม

- พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือตอนล่าง ในปี ๒๕๖๓ ภาคเหนือมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ๓๒.๕๒ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั่วประเทศ โดยพื้นที่เกษตรของภาคเหนือส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือตอนล่างซึ่งเป็นพื้นที่ราบ ๒๑.๘๓ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๑ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรภาคเหนือ ทำการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง ส่วนพื้นที่เกษตรของภาคเหนือตอนบน ๑๐.๖๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๒.๙ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรภาคเหนือ ทำการผลิตพืชผัก และผลไม้ เป็นหลัก

- ภาคเหนือมีการขยายพื้นที่ชลประทานต่อเนื่อง ลดความเสี่ยงจากภาวะภัยแล้ง โดยในปี ๒๕๖๓ ภาคเหนือมีพื้นที่ชลประทานครอบคลุมพื้นที่ ๑๐.๑๓ ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ จำนวน ๑.๑๐ ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรของภาคเหนือร้อยละ ๓๑.๑ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๔ โดยพื้นที่ชลประทานของภาคส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๕.๗ ของพื้นที่ชลประทานทั้งภาค

- ผลผลิตภาพแรงงานภาคเกษตรต่ำ เมื่อเทียบกับผลผลิตภาพแรงงานในสาขาการผลิตอื่น โดยผลผลิตภาพแรงงานภาคเกษตรภาคเหนือในปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๓๕,๑๒๖.๐๕ บาทต่อคน ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมเท่ากับ ๒๖๐,๓๓๔.๒๐ บาทต่อคน และภาคบริการเท่ากับ ๑๕๘,๓๓๐.๔๑ บาทต่อคน รวมทั้งมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำ โดยในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของภาคเหนือมีมูลค่า ๓๐๑,๐๔๑ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๔.๕ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเหนือ

- กระบวนการผลิตการเกษตรเริ่มปรับเปลี่ยนสู่การเกษตรสร้างมูลค่า เกษตรกรมีการปรับกระบวนการผลิตสู่เกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์มากขึ้น ตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ใส่ใจในสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และมีการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิต อาทิ การใช้โดรน (Drone) การใช้แอปพลิเคชัน (Application) ทดแทนแรงงานเกษตรที่สูงวัย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสู่ระบบเกษตรอัจฉริยะที่มีการบริหารจัดการการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปี ๒๕๖๕ มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ๔๘,๑๐๖.๙๐ ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ร้อยละ ๘.๔

ตารางที่ ๕ : โครงสร้างและอัตราการขยายตัวภาคเกษตร รายกิจกรรมการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมการผลิต	โครงสร้างการผลิต		อัตราการขยายตัว	
	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
พืช	๘๗.๘	๘๖.๗	-๒.๘	๑.๑
ปศุสัตว์	๘.๓	๙.๓	๓.๖	๐.๕
บริการทางการเกษตร และป่าไม้	๒.๔	๒.๗	๐.๙	๐.๑
ประมง	๑.๕	๑.๓	-๖.๕	-๖.๖
เกษตร	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	-๓.๑	๑.๖

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๖ : พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และขนาดฟาร์ม

ภาค/กลุ่มจังหวัด	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ล้านไร่)*					ขนาดฟาร์ม (ไร่/ครัวเรือน)**				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑	๓.๘๓	๓.๘๓	๓.๘๓	๓.๘๔	๓.๙๑	๙.๕๔	๙.๓๗	๙.๒๐	๙.๐๓	๙.๗๕
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒	๖.๗๔	๖.๗๓	๖.๗๓	๖.๗๓	๖.๗๘	๑๗.๕๕	๑๖.๘๗	๑๖.๔๐	๑๕.๙๖	๑๖.๖๕
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๑	๑๐.๘๒	๑๐.๘๒	๑๐.๘๒	๑๐.๘๒	๑๐.๗๖	๒๕.๘๔	๒๔.๙๐	๒๔.๐๕	๒๓.๑๐	๒๓.๘๓
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๒	๑๑.๑๒	๑๑.๑๒	๑๑.๑๒	๑๑.๑๒	๑๑.๐๗	๓๒.๙๗	๓๑.๕๐	๓๐.๓๔	๒๘.๙๒	๒๙.๘๓
ภาคเหนือ	๓๒.๕๐	๓๒.๕๑	๓๒.๕๐	๓๒.๕๑	๓๒.๕๒	๒๑.๐๙	๒๐.๓๗	๑๙.๗๘	๑๙.๑๓	๑๙.๙๔
ประเทศ	๑๔๙.๒๖	๑๔๙.๒๕	๑๔๙.๒๔	๑๔๙.๒๕	๑๔๙.๒๕	๒๑.๙๐	๒๑.๒๙	๒๐.๕๒	๑๙.๗๖	๒๐.๒๑

ที่มา : * สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

** คำนวณจากเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร/จำนวนครัวเรือนที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร

ตารางที่ ๗ : พื้นที่ชลประทานและสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตร

ภาค/กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วถึงสิ้นปี (โครงการขนาดใหญ่ กลาง เล็ก สิบน้ำด้วยไฟฟ้า แก้มลิง) (ล้านไร่)					สัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตร (ร้อยละ)				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑	๑.๖๖	๑.๕๐	๑.๙๘	๑.๘๓	๑.๙๘	๔๓.๔	๓๙.๓	๕๑.๗	๔๗.๘	๕๐.๖
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒	๑.๓๖	๑.๒๓	๑.๕๒	๑.๕๒	๑.๕๐	๒๐.๒	๑๘.๓	๒๒.๖	๒๒.๖	๒๒.๑
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๑	๒.๑๙	๒.๒๓	๒.๔๔	๒.๕๔	๒.๓๗	๒๐.๓	๒๐.๗	๒๒.๕	๒๓.๕	๒๒.๑
กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๒	๓.๘๐	๓.๙๓	๓.๗๗	๔.๒๘	๔.๒๘	๓๔.๒	๓๕.๓	๓๔.๐	๓๘.๕	๓๘.๗
ภาคเหนือ	๙.๐๒	๘.๘๙	๙.๗๒	๑๐.๑๘	๑๐.๑๓	๒๗.๘	๒๗.๔	๒๙.๙	๓๑.๓	๓๑.๑
รวมทั้งประเทศ	๓๒.๖๖	๓๒.๘๐	๓๓.๕๓	๓๔.๕๙	๓๔.๙๔	๒๑.๙	๒๒.๐	๒๒.๕	๒๓.๒	๒๓.๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมชลประทาน

๒) อุตสาหกรรม

● **ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทในเศรษฐกิจภาคเหนือน้อย และมีการขยายตัวลดลง** ปี ๒๕๖๓ ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนในโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคร้อยละ ๒๓.๘ และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔.๙ ของมูลค่าภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคอุตสาหกรรมของภาคเหนือหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๔ ต่อปี ลดลงจากที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๘ ต่อปี ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ นอกจากนั้น พบว่า ผลผลิตภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมสูงกว่าภาคการผลิตอื่น โดยมีผลผลิตภาพแรงงาน ๒๖๐,๓๓๔.๒๐ บาทต่อคน แต่ยังต่ำกว่าผลผลิตภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ซึ่งเท่ากับ ๕๗๕,๘๘๓.๙๗ บาทต่อคน

● **อุตสาหกรรมภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน** พึ่งพาทรัพยากรในพื้นที่ อาทิ วัตถุดิบทางการเกษตร แร่ดินขาว ไม้แปรรูป และอาศัยแรงงานเป็นหลัก อุตสาหกรรมที่สำคัญของภาคเหนือ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนสูงที่สุดและขยายตัวต่อเนื่อง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๔.๙ ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร รองลงมาเป็นการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ เครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโลหะประดิษฐ์ และการผลิตสิ่งทอ

- นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือเป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญ

ในปี ๒๕๖๓ มีโรงงานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ๒๓ แห่งในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๑.๙ ของโรงงานในนิคมฯ ทำการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ แผงวงจรไฟฟ้า (Integrated Circuit: IC) แผงวงจรพิมพ์ (Print Circuit Board: PCB) ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drive: HDD) ซึ่งมีความต้องการเพิ่มสูงขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล และอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง หรือ Internet of Things (IoT) ปัจจุบันมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ๒๑,๕๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑ ของการจ้างงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ อย่างไรก็ตาม การผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีบทบาทการผลิตในการเป็นผู้รับจ้างผลิตแบบ OEM อาจมีความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศได้

๓) เศรษฐกิจสร้างสรรค์

- จากการจัดกลุ่มและสาขาอุตสาหกรรมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ในรูปภาพที่ ๑ สามารถแบ่งประเภทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของภาคเหนือ ได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ (๑) อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ๑๒ สาขา ได้แก่ กลุ่มรากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Originals) กลุ่มคอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (Creative Content/Media) กลุ่มบริการสร้างสรรค์ (Creative Service) และกลุ่มสินค้าสร้างสรรค์ (Creative Good/Product) และ (๒) กลุ่มบริการสร้างสรรค์ โดยเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง (Related Industries) ที่อยู่ในสาขาบริการ ได้แก่ สาขาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สาขาอาหารไทยซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy) และสาขาการแพทย์แผนไทยที่เชื่อมโยงกับการบริการเชิงสุขภาพ ความงาม และการแพทย์ (Medical and Wellness)

รูปภาพที่ ๑ : การจัดกลุ่มและสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

๓.๑) อุตสาหกรรมสร้างสรรค์

- อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภาคเหนือมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

โดยช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๑ ต่อปี ยกเว้นในปี ๒๕๖๓ ที่หดตัวเล็กน้อยร้อยละ ๐.๗ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างสรรค์ อาทิ การแสดงดนตรี ศิลปะ งานฝีมือและหัตถกรรม โดยในปี ๒๕๖๓ มีมูลค่า ๓๐,๑๒๙.๓๑ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒.๕ ของมูลค่าเศรษฐกิจของภาคเหนือ และจากการแบ่งกลุ่มดังกล่าวพบว่ากลุ่มรากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดมากที่สุด มีมูลค่า ๑๘,๒๒๒.๑๓ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕ ของมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภาคเหนือ ส่วนใหญ่อยู่ในสาขางานฝีมือและหัตถกรรม ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เหลืออีก ๓ กลุ่ม มีสัดส่วนร้อยละ ๓๙.๕ คิดเป็นมูลค่า ๑๑,๙๐๗.๑๘ ล้านบาท ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาแฟชั่น และสาขาซอฟต์แวร์

ตารางที่ ๘ : มูลค่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภาคเหนือ ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
กลุ่ม ๑ รากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Originals)	๑๐,๐๙๖.๙๑	๑๑,๕๑๐.๔๔	๑๑,๘๖๔.๗๔	๑๔,๒๒๔.๐๙	๑๘,๒๒๒.๑๓	๙,๒๕๗.๕๓	๑๓,๙๕๕.๓๕
กลุ่ม ๒ คอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (Creative Content/Media)	๒,๘๑๘.๖๖	๒,๗๖๒.๐๑	๒,๗๗๓.๑๙	๒,๗๖๑.๙๓	๒,๔๙๙.๘๖	๒,๗๙๓.๑๓	๒,๖๙๙.๒๕
กลุ่ม ๓ บริการสร้างสรรค์ (Creative Service)	๓๗๖.๑๑	๓๓๕.๕๓	๓๑๗.๒๕	๓๕๕.๖๔	๓๒๔.๕๘	๒๗๑.๖๓	๓๓๓.๒๕
กลุ่ม ๔ สินค้าสร้างสรรค์ (Creative Good/Product)	๘,๖๑๔.๕๗	๙,๗๙๒.๒๗	๑๐,๕๙๗.๔๐	๑๑,๑๓๕.๔๕	๙,๐๘๗.๗๔	๗,๕๑๗.๐๓	๑๐,๑๕๑.๙๗
ภาคอุตสาหกรรมสร้างสรรค์*	๒๑,๙๐๖.๒๖	๒๔,๔๐๐.๒๕	๒๕,๕๕๒.๕๙	๒๘,๔๗๗.๑๒	๓๐,๑๒๙.๓๑	๑๙,๘๓๙.๓๑	๒๗,๑๓๙.๘๒

ที่มา : ประมวลผลข้อมูลของภาคเหนือ โดยใช้ฐานข้อมูล GRP จากกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
หมายเหตุ : จำแนกกลุ่มหลัก ๔ กลุ่ม ๑๒ สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้ข้อมูลอ้างอิงจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

ตารางที่ ๙ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภาคเหนือ แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
กลุ่ม ๑ รากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Originals)	๑๓.๙	๑๔.๓	๔.๘	๑๗.๙	๑๖.๙	๐.๐	๑๓.๕
กลุ่ม ๒ คอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (Creative Content/Media)	๔.๖	-๓.๐	-๐.๔	-๑.๕	-๘.๕	๓.๗	-๓.๔
กลุ่ม ๓ บริการสร้างสรรค์ (Creative Service)	๒๘.๑	-๑๐.๔	-๖.๙	๗.๒	-๖.๐	๗.๕	-๔.๐
กลุ่ม ๔ สินค้าสร้างสรรค์ (Creative Good/Product)	-๒.๖	๐.๒	๔.๕	๑.๔	-๑๗.๙	๐.๔	-๓.๐
ภาคอุตสาหกรรมสร้างสรรค์*	๔.๖	๕.๑	๓.๙	๘.๒	-๐.๗	๐.๕	๔.๑

ที่มา : ประมวลผลข้อมูลของภาคเหนือ โดยใช้ฐานข้อมูล GRP จากกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
หมายเหตุ : จำแนกกลุ่มหลัก ๔ กลุ่ม ๑๒ สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้ข้อมูลอ้างอิงจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

• พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ (Northern Economic Corridor: NEC - Creative Lanna) ใน ๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และเชียงราย มีสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ร้อยละ ๕๑.๓ ของมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของภาค และหากพิจารณารายจังหวัดในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ พบว่าจังหวัดลำพูน มีสัดส่วนมูลค่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๔ ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มรากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์และกลุ่มสินค้าสร้างสรรค์โดยเชื่อมโยงในด้านการผลิตเสื้อผ้า แฟชั่น และสิ่งทอ ซึ่งเป็นฐานการผลิตในพื้นที่ จังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่ารองลงมาคือเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๖ ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มรากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์และเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ สำหรับจังหวัดเชียงรายและลำปาง มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ ๔.๗ และ ๔.๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๐ : ค่าเฉลี่ยรายปีมูลค่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ (Northern Economic Corridor: NEC - Creative Lanna) ณ ราคาประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓

หน่วย : ล้านบาท

มูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	เชียงใหม่	ลำพูน	ลำปาง	เชียงราย	ผลรวม	สัดส่วน (ร้อยละ)
กลุ่ม ๑ รากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Originals)	๒,๕๖๒.๑๕	๘,๐๕๓.๑๘	๖๒๐.๐๔	๔๔๔.๕๐	๑๑,๖๗๙.๘๖	๗๕.๖
กลุ่ม ๒ คอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (Creative Content/Media)	๑,๕๘๕.๔๔	๔๘.๙๗	๓๕.๘๕	๑๖๐.๗๕	๑,๘๓๑.๐๑	๑๑.๘
กลุ่ม ๓ บริการสร้างสรรค์ (Creative Service)	๑๘๐.๗๕	๓.๓๓	๑๑.๑๘	๖๔.๔๗	๒๕๙.๗๓	๑.๗
กลุ่ม ๔ สินค้าสร้างสรรค์ (Creative Good/Product)	๒๔๘.๒๓	๑,๓๘๕.๐๗	๐.๐๓	๕๖.๕๕	๑,๖๘๙.๘๗	๑๐.๙
ผลรวมมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์	๔,๕๗๖.๕๗	๙,๔๙๐.๕๔	๖๖๗.๑๐	๗๒๖.๒๗	๑๕,๔๖๐.๔๗	๑๐๐.๐๐
สัดส่วนในพื้นที่ NEC-Creative Lanna (ร้อยละ)	๒๙.๖	๖๑.๔	๔.๗	๔.๗	๑๐๐.๐๐	

ที่มา : ประมวลผลข้อมูลของภาคเหนือ โดยใช้ฐานข้อมูล GRP จากกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
หมายเหตุ : จำแนกกลุ่มหลัก ๔ กลุ่ม ๑๒ สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้ข้อมูลอ้างอิงจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

• กลุ่มรากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Originals) มีสัดส่วนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สูงที่สุดในพื้นที่ NEC - Creative Lanna คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๖ ส่วนใหญ่อยู่ในสาขา งานฝีมือและหัตถกรรม (ผลิตภัณฑ์ไม้ เฟอร์นิเจอร์ สิ่งทอ และอื่น ๆ) และสาขาศิลปะการแสดง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น และชุมชน รองลงมาเป็นกลุ่มคอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (Creative Content/Media) คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค และห่วงโซ่มูลค่าที่หลากหลายของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยการใช้เทคโนโลยี สื่อ คอนเทนต์ และบริการสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค มากขึ้น และร้อยละ ๑๐.๙ เป็นกลุ่มสินค้าสร้างสรรค์ (Creative Goods) ในสาขาแฟชั่น อีกร้อยละ ๑.๗ เป็นกลุ่มบริการสร้างสรรค์ (Creative Services) อาทิ โฆษณา ออกแบบ และสถาปัตยกรรม

๓.๒) บริการสร้างสรรค์

- ภาคเหนือมีศักยภาพในการพัฒนาสาขาการแพทย์แผนไทย ที่เชื่อมโยงไปสู่การบริการเชิงสุขภาพ ความงาม และการแพทย์ (Medical and Wellness) และสามารถต่อเนื่องไปยังอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการอื่นของภาคได้ โดยภาคเหนือเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางและขยายไปยังพื้นที่โดยรอบ มีความพร้อมในด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ การวิจัยและนวัตกรรมในการพัฒนาในเชิงการแพทย์ อาทิ การทำทันตกรรมเสริมความงาม การตรวจร่างกาย และการส่งเสริมสุขภาพ อาทิ การนวด สปา อาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน การใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติบำบัด ด้วยศักยภาพของพื้นที่ที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีสถานพยาบาล สถานบริการทางการแพทย์ และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องได้มาตรฐานระดับสากล พร้อมทั้งเป็นที่ยอมรับแก่ผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และบุคลิกของคนภาคเหนือที่มีจิตใจอ่อนโยนซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการให้บริการ

- ปี ๒๕๖๓ สาขาบริการสุขภาพในภาคเอกชนของภาคเหนือ มีมูลค่า ๑๕,๘๐๗ ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๓ จากปีก่อน โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕.๘ ต่อปี จะเห็นได้ว่าสาขาบริการสุขภาพในภาคเอกชน มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับภาคบริการอื่น และภาคบริการในภาพรวมในปี ๒๕๖๓ หดตัวที่ร้อยละ ๓.๐

- สาขาอาหารไทยเป็นสาขาหนึ่งที่สำคัญของการสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว กลุ่มสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และภาคการผลิตอื่นตลอดห่วงโซ่อุปทาน อาทิ อาหารกับงานหัตถกรรมหรือการใช้ศิลปะการออกแบบอาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในการบริโภค รวมทั้งอาหารเป็นปัจจัยสี่จึงสามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจได้ง่าย และกระตุ้นให้ผู้ประกอบการเห็นถึงความต้องการใหม่ของผู้บริโภคซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ตลอดจนภาคเหนือมีวัฒนธรรมการกินที่เป็นเอกลักษณ์ และมีวัตถุดิบที่หลากหลาย ทั้งพืชพรรณ ปศุสัตว์ และสมุนไพร ในการสร้างมูลค่าและสามารถเชื่อมโยงไปยังภาคการผลิตอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่เป็นเศรษฐกิจหลักของท้องถิ่นและชุมชน

- สาขาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือมีศักยภาพอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งรวมอารยธรรมและมรดกโลกของประเทศ เช่น พื้นที่อารยธรรมล้านนา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ ภูมิปัญญา จิตวิญญาณ และประวัติศาสตร์ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ซึ่งสามารถพัฒนาโดยใช้แนวทางการสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงไปยังกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของภาคเหนือได้

๔) การค้าชายแดนและผ่านแดน

- ภาพรวมการค้าชายแดนและผ่านแดนภาคเหนือชะลอตัว โดยมูลค่าการค้าผ่านด่านชายแดนภาคเหนือในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๐ ต่อปี ต่ำกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒๓.๑ ต่อปี เป็นผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการขนส่งสินค้าผ่านด่านชายแดน รวมทั้งการแข็งค่าของค่าเงินบาท และความล่าช้าในการตรวจอนุมัติหนังสือรับรองที่ยื่นขอใช้สิทธิลดหย่อนภาษีศุลกากรของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

• **มูลค่าการค้าชายแดนและผ่านแดนส่วนใหญ่มาจากการค้ากับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา** ภาคเหนือเป็นประตูการค้ากับประเทศคู่ค้า ๓ ประเทศ ในปี ๒๕๖๔ ส่วนใหญ่เป็นการค้ากับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร้อยละ ๖๑.๙ ของมูลค่าการค้าชายแดนของภาค โดยผ่านด่านแม่สลอด จังหวัดตากเป็นหลัก รองลงมาเป็นมูลค่าการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ โดยมีสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๕ ในขณะที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีสัดส่วนการค้ากับเพียงร้อยละ ๑๗.๕ ลดลงมากเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๕.๕

• **การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย** ภาคเหนือมีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ๒ พื้นที่ ได้แก่ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่จังหวัดตาก และจังหวัดเชียงราย ในปี ๒๕๖๒ มูลค่าการลงทุนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนของภาคเหนือ เท่ากับ ๑๔.๘๐ ล้านบาท ลดลงจาก ๔,๖๐๗.๗๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๕๙ เนื่องจากยังไม่สามารถดึงดูดอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ให้มาลงทุนในพื้นที่ได้ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือจึงเป็นเพียงทางผ่านของสินค้าเท่านั้น ถึงแม้จะมีปัจจัยสนับสนุนด้านโครงข่ายโลจิสติกส์ที่มีศักยภาพ อาทิ เส้นทาง R3a ที่เชื่อมไปสู่สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ และเส้นทางขนส่งผ่านสะพานมิตรภาพไทย - พม่า แห่งที่ ๒ ที่สามารถเชื่อมกับโครงข่ายโลจิสติกส์ภายในประเทศไปยังอนุภูมิภาคได้

ตารางที่ ๑๑ : มูลค่าการค้าผ่านด่านศุลกากรชายแดนภาคเหนือ และอัตราการขยายตัว

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

มูลค่าการค้า	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ส่งออก	๑๒๐,๗๑๐.๖๑	๑๒๒,๘๙๐.๖๘	๑๑๗,๗๙๓.๔๖	๑๐๔,๐๐๐.๓๑	๑๓๗,๖๒๓.๑๕		
	-๒.๑	๑.๘	-๔.๑	-๑๑.๗	๓๒.๓	๒๐.๕	๓.๒
นำเข้า	๓๓๓,๗๗๖.๗๓	๓๘๘,๓๔๘.๑๒	๔๐,๖๕๔.๒๐	๔๒,๖๕๑.๔๗	๕๗,๕๒๕.๖๒		
	๑๗.๔	๑๓.๕	๖.๐	๔.๙	๓๔.๙	๔๘.๗	๑๕.๓
ดุลการค้า	๘๖,๙๓๓.๘๘	๘๕,๕๔๒.๕๖	๗๗,๑๓๙.๒๗	๖๑,๓๔๘.๘๔	๘๐,๐๙๗.๕๓		
	-๘.๐	-๒.๘	-๘.๘	-๒๐.๕	๓๐.๖	๑๗.๓	-๑.๙
มูลค่ารวม	๑๕๔,๔๘๗.๓๔	๑๖๑,๒๓๘.๘๐	๑๕๘,๔๔๗.๖๖	๑๔๖,๖๕๑.๗๘	๑๙๕,๑๔๘.๗๖		
	๑.๖	๔.๔	-๑.๗	-๗.๔	๓๓.๑	๒๓.๑	๖.๐

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

ตารางที่ ๑๒ : มูลค่าและสัดส่วนการค้าผ่านด่านศุลกากรชายแดนภาคเหนือ

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

มูลค่าการค้า	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ส่งออก	๑๒๐,๗๑๐.๖๑	๑๒๒,๘๙๐.๖๘	๑๑๗,๗๙๓.๔๖	๑๐๔,๐๐๐.๓๑	๑๓๗,๖๒๓.๑๕
	๗๘.๑	๗๖.๒	๗๔.๓	๗๐.๙	๗๐.๕
นำเข้า	๓๓๓,๗๗๖.๗๓	๓๘๘,๓๔๘.๑๒	๔๐,๖๕๔.๒๐	๔๒,๖๕๑.๔๗	๕๗,๕๒๕.๖๒
	๒๙.๑	๒๓.๘	๒๕.๗	๒๙.๑	๒๙.๕
ดุลการค้า	๘๖,๙๓๓.๘๘	๘๕,๕๔๒.๕๖	๗๗,๑๓๙.๒๗	๖๑,๓๔๘.๘๔	๘๐,๐๙๗.๕๓
มูลค่ารวม	๑๕๔,๔๘๗.๓๔	๑๖๑,๒๓๘.๘๐	๑๕๘,๔๔๗.๖๖	๑๔๖,๖๕๑.๗๘	๑๙๕,๑๔๘.๗๖

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

ตารางที่ ๑๓ : มูลค่าการค้าชายแดนภาคเหนือจำแนกตามประเทศคู่ค้า โครงสร้าง และอัตราการขยายตัว

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

ประเทศคู่ค้า		๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	อัตราการขยายตัวเฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	อัตราการขยายตัวเฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
สาธารณรัฐ แห่งสหภาพ เมียนมา	ส่งออก	๘๗,๙๔๐.๔๔	๘๗,๖๔๓.๓๐	๘๒,๗๐๑.๗๒	๗๔,๙๘๔.๔๑	๙๖,๖๑๙.๕๑	๒๓.๔	๑.๖
	นำเข้า	๕,๖๕๗.๓๒	๗,๑๘๗.๘๘	๑๐,๐๕๒.๒๖	๑๒,๔๘๕.๙๙	๒๔,๒๑๑.๒๐	๔๐.๖	๔๐.๔
	มูลค่า	๙๓,๕๙๗.๗๖	๙๔,๘๓๑.๑๘	๙๒,๗๕๓.๙๘	๘๗,๔๗๐.๔๐	๑๒๐,๘๓๐.๗๑	๒๓.๙	๕.๔
	สัดส่วน	๖๐.๖	๕๘.๘	๕๘.๕	๕๙.๖	๖๑.๙		
สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว	ส่งออก	๒๐,๔๗๙.๗๗	๒๑,๙๓๘.๙๔	๑๕,๑๐๑.๑๓	๑๑,๓๙๘.๘๗	๑๐,๔๖๕.๕๒	๑๙.๙	-๑๒.๗
	นำเข้า	๒๐,๙๕๑.๕๓	๒๔,๔๘๕.๒๕	๒๓,๐๔๓.๓๑	๒๑,๓๙๘.๕๔	๒๓,๗๗๓.๐๐	๓๗๘.๕	๗.๘
	มูลค่า	๔๑,๔๓๑.๓๐	๔๖,๔๒๔.๑๙	๓๘,๑๔๔.๔๔	๓๒,๗๙๖.๔๑	๓๔,๒๓๘.๕๒	๓๓.๓	-๑.๗
	สัดส่วน	๒๖.๘	๒๘.๘	๒๔.๑	๒๒.๔	๑๗.๕		
สาธารณรัฐ ประชาชนจีน ตอนใต้	ส่งออก	๑๒,๒๙๐.๔๐	๑๓,๓๐๘.๔๔	๑๙,๙๙๐.๖๑	๑๗,๖๑๗.๐๓	๓๐,๕๓๘.๑๒	๓.๖	๓๓.๖
	นำเข้า	๗,๑๖๗.๘๘	๖,๖๗๔.๙๙	๗,๕๕๘.๖๒	๘,๗๘๑.๙๔	๙,๕๕๑.๔๑	๒๐.๓	๖.๗
	มูลค่า	๑๙,๔๕๘.๒๘	๑๙,๙๘๓.๔๓	๒๗,๕๔๙.๒๓	๒๖,๓๙๘.๙๗	๔๐,๐๘๙.๕๓	๘.๙	๒๓.๐
	สัดส่วน	๑๒.๖	๑๒.๔	๑๗.๔	๑๘.๐	๒๐.๕		
รวม ๓ ประเทศ	ส่งออก	๑๒๐,๗๑๐.๖๑	๑๒๒,๘๙๐.๖๘	๑๑๗,๗๙๓.๔๖	๑๐๔,๐๐๐.๓๑	๑๓๗,๖๒๓.๑๕	๒๐.๕	๓.๒
	นำเข้า	๓๓,๗๗๖.๗๓	๓๘,๓๔๘.๑๒	๔๐,๖๕๔.๒๐	๔๒,๖๕๑.๔๗	๕๗,๕๒๕.๖๒	๔๘.๗	๑๕.๔
	มูลค่า	๑๕๔,๔๘๗.๓๔	๑๖๑,๒๓๘.๘๐	๑๕๘,๔๔๗.๖๖	๑๔๖,๖๕๑.๗๘	๑๙๕,๑๔๘.๗๖	๒๓.๑	๖.๐

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

๕) การท่องเที่ยว

● สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ต่อเนื่องจากปี ๒๕๖๓ ส่งผลให้การท่องเที่ยวภาคเหนือหดตัวต่อเนื่อง โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๓.๔ และ ๑๖.๒ ต่อปี ตามลำดับ สำหรับปี ๒๕๖๔ รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ ๕๐.๘ แต่หดตัวน้อยกว่ารายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศที่ลดลงร้อยละ ๖๙.๖ ส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ ๓๘.๖ โดยสัดส่วนนักท่องเที่ยวของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าร้อยละ ๙๙.๐ และเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติเพียงร้อยละ ๑.๐ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ อย่างต่อเนื่อง และการเดินทางระหว่างประเทศอยู่ภายใต้มาตรการผ่อนคลายเป็นพิเศษสำหรับผู้เดินทางบางกลุ่ม อีกทั้งผู้เดินทางทุกคนต้องเข้ารับการกักกันโรคตามระยะเวลาและพื้นที่ที่กำหนด จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติต่ำกว่าระดับปกติมาก ซึ่งหากเปรียบเทียบในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ (เนื่องจากปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ เป็นปีที่มีสถานการณ์ไม่ปกติ) สัดส่วนนักท่องเที่ยวของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมากกว่าร้อยละ ๘๕.๒ สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ ๑๔.๘ มาจากยุโรปและสหรัฐอเมริกา และร้อยละ ๓๐.๒ เป็นนักท่องเที่ยวจีน ปัจจุบันพบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปเป็นการท่องเที่ยวแบบ New Normal ที่ให้ความสำคัญกับสุขอนามัยในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น การท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะลดลง ปรับเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจง การเดินทางด้วยตนเอง และการท่องเที่ยวระยะใกล้ที่เน้นการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว

• การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับระดับประเทศ

ในปี ๒๕๖๒ ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวภาคเหนือเท่ากับ ๒,๗๒๗.๗๒ บาทต่อคนต่อวัน ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวระดับประเทศที่เท่ากับ ๓,๘๘๑.๗๐ บาทต่อคนต่อวัน สำหรับระยะเวลาพำนักรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยปี ๒๕๖๒ มีระยะเวลาพำนักรเฉลี่ย ๒.๓๘ วัน ลดลงจาก ๒.๔๔ วัน ในปี ๒๕๕๙ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีค่าใช้จ่ายต่อทริปสูง ประกอบกับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวยังไม่มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล และรูปแบบความเชื่อมโยงของกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวยังมีน้อย ไม่สามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายและพักอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานาน

ตารางที่ ๑๔ : จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ และอัตราการขยายตัว

รายการ	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
นักท่องเที่ยว							
จำนวน (ล้านคน)	๓๓.๘๒	๓๕.๓๕	๓๖.๐๑	๒๐.๓๐	๑๒.๔๗	๒๗.๑๖	๒๗.๖๐
สัดส่วนต่อประเทศ	๑๑.๗	๑๑.๗	๑๑.๗	๑๔.๘	๑๗.๑	๑๑.๗	๑๑.๗
อัตราการขยายตัว	๘.๙	๔.๕	๑.๙	-๔๓.๖	-๓๘.๖	๑๑.๐	-๑๓.๔
รายได้							
มูลค่า (ล้านบาท)	๑๗๕,๔๕๔.๒๒	๑๙๐,๔๑๐.๘๔	๑๙๕,๓๓๙.๖๗	๙๓,๙๗๙.๒๗	๔๖,๒๒๑.๐๐	๑๓๐,๙๓๑.๓๘	๑๔๐,๒๘๑.๐๐
สัดส่วนต่อประเทศ	๗.๑	๗.๑	๗.๒	๑๑.๙	๑๙.๒	๗.๘	๗.๑
อัตราการขยายตัว	๑๐.๕	๘.๕	๒.๖	-๕๒.๐	-๕๐.๘	๑๕.๑	-๑๖.๒
วันพักเฉลี่ย (วัน)	๒.๔๔	๒.๔๓	๒.๓๘	N/A	N/A	๒.๕๙	๒.๔๒
ค่าใช้จ่ายต่อหัว (บาท)	๒,๕๓๕.๙๘	๒,๖๕๒.๒๔	๒,๗๒๗.๗๒	N/A	N/A	๒,๒๓๘.๒๑	๒,๖๓๘.๖๕
อัตราการขยายตัว ของค่าใช้จ่ายต่อหัว	๔.๔	๔.๖	๒.๘	N/A	N/A	๔.๒	๓.๙

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ตารางที่ ๑๕ : จำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว จำแนกตามกลุ่มจังหวัด

รายการ	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ภาคเหนือตอนบน ๑							
จำนวน (ล้านคน)	๑๓.๗๐	๑๔.๔๕	๑๔.๘๓	๘.๑๓	๕.๒๑	๑๐.๗๗	๑๑.๒๖
มูลค่า (ล้านบาท)	๑๐๘,๙๘๓.๔๐	๑๑๘,๖๙๐.๙๕	๑๒๒,๐๐๘.๓๘	๕๕,๕๘๓.๔๑	๒๖,๗๓๐.๐๐	๗๘,๙๓๙.๗๕	๘๖,๓๙๙.๒๓
สัดส่วนต่อภาค	๖๒.๑	๖๒.๓	๖๒.๕	๕๙.๑	๕๗.๘	๖๐.๓	๖๑.๖
อัตราการขยายตัว	๑๐.๗	๘.๙	๒.๘	-๕๔.๔	-๕๑.๙๑	๑๖.๒	-๑๖.๘
ภาคเหนือตอนบน ๒							
จำนวน (ล้านคน)	๕.๗๙	๖.๑๓	๖.๒๑	๓.๗๔	๒.๖๒	๔.๘๗	๔.๙๐
มูลค่า (ล้านบาท)	๓๑,๓๗๖.๖๙	๓๔,๔๐๘.๓๙	๓๕,๑๗๙.๔๗	๑๘,๓๒๓.๐๓	๑๐,๑๘๕.๐๐	๒๕,๓๒๘.๗๓	๒๕,๘๙๔.๕๒
สัดส่วนต่อภาค	๑๗.๙	๑๘.๑	๑๘.๐	๑๙.๕	๒๒.๐	๑๙.๔	๑๘.๕
อัตราการขยายตัว	๑๐.๒	๙.๗	๒.๒	-๔๗.๙	-๔๔.๔	๑๒.๓	-๑๔.๐
ภาคเหนือตอนล่าง ๑							
จำนวน (ล้านคน)	๑๐.๐๙	๑๐.๔๑	๑๐.๖๐	๕.๙๙	๓.๑๐	๘.๓๘	๘.๐๔
มูลค่า (ล้านบาท)	๒๗,๑๙๑.๗๓	๒๘,๙๒๗.๘๕	๒๙,๖๕๗.๐๗	๑๕,๖๒๙.๖๔	๖,๗๖๗.๐๐	๒๑,๓๑๑.๓๒	๒๑,๖๓๔.๖๖
สัดส่วนต่อภาค	๑๕.๕	๑๕.๒	๑๕.๒	๑๖.๖	๑๔.๖๔	๑๖.๓	๑๕.๔
อัตราการขยายตัว	๙.๙	๖.๔	๒.๕	-๔๗.๓	-๕๖.๗	๑๓.๙	-๑๗.๐
ภาคเหนือตอนล่าง ๒							
จำนวน (ล้านคน)	๔.๒๔	๔.๓๕	๔.๓๘	๒.๔๔	๑.๕๓	๓.๑๓	๓.๓๙
มูลค่า (ล้านบาท)	๗,๙๐๒.๔๐	๘,๓๘๓.๖๖	๘,๔๙๔.๗๕	๔,๔๔๓.๑๙	๒,๕๓๙.๐๐	๕,๓๕๑.๕๘	๖,๓๕๒.๖๐
สัดส่วนต่อภาค	๔.๕	๔.๐	๔.๓	๔.๗	๕.๕	๔.๑	๔.๕
อัตราการขยายตัว	๑๑.๓	๖.๑	๑.๓	-๔๗.๗	-๕๒.๙	๒๑.๙	-๑๔.๔

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

๒.๑.๓ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

๑) รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของภาคเหนือต่ำกว่าระดับประเทศมาก โดยในปี ๒๕๖๔ ภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ๒๐,๙๙๕ บาทต่อเดือน ต่ำกว่าระดับประเทศที่ ๒๗,๓๕๒ บาทต่อเดือน จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงสุดของภาค คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๖,๑๕๑ บาทต่อเดือน และจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำที่สุด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ๑๕,๔๙๖ บาทต่อเดือน

๒) หนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนของภาคเหนือสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ในปี ๒๕๖๔ ภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ๒๐๖,๕๔๔ บาท ต่ำกว่าระดับของประเทศที่ ๒๐๒,๙๔๗ บาท จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดของภาค คือ จังหวัดพิจิตร ๓๑๖,๘๕๙ บาท รองลงมาคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๓๐๙,๑๘๐ บาท และจังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำที่สุดในภาคคือ จังหวัดเชียงราย ๑๐๓,๑๖๕ บาท

๒.๒ ด้านสังคม

๒.๒.๑ ประชากร

๑) ประชากรของภาคลดลง ปี ๒๕๖๓ มีจำนวนประชากร ๑๒.๐๓ ล้านคน หรือร้อยละ ๑๘.๒ ของประเทศ ลดลงจาก ๑๒.๐๘ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ และมีอัตราการลดลงของประชากรในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ โดยจังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรมากที่สุด ๑.๗๘ ล้านคน รองลงมาคือ จังหวัดเชียงราย มีประชากร ๑.๒๙ ล้านคน และจังหวัดนครสวรรค์ มีประชากร ๑.๐๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ ๑๐.๘ และ ๘.๖ ของประชากรภาค ตามลำดับ

๒) ภาคเหนือเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์เร็วกว่าระดับประเทศ โครงสร้างประชากรของภาคเหนือเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนประชากรสูงอายุร้อยละ ๒๓.๗ ซึ่งสูงกว่าร้อยละ ๑๘.๑ ของสัดส่วนผู้สูงอายุระดับประเทศ โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๙.๕ ในปี ๒๕๕๙ เป็นผลให้ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น จากประชากรวัยแรงงาน ๓.๓ คน ดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน ในปี ๒๕๕๙ เป็นประชากรวัยแรงงาน ๒.๕ คน ดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน ในปี ๒๕๖๓ ทั้งนี้ ผู้สูงอายุในภาคมีแนวโน้มทำงานเพิ่มมากขึ้น ในปี ๒๕๖๓ มีผู้สูงอายุที่ทำงานจำนวน ๑.๑๓ ล้านคน เพิ่มขึ้นจาก ๐.๙๓ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙

๓) ประชากรเมืองลดลง ปี ๒๕๖๓ ภาคเหนือมีประชากรเมือง ๓.๒๕ ล้านคน ลดลงในอัตราร้อยละ ๐.๖๘ จาก ๓.๒๗ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ โดยจังหวัดกำแพงเพชรมีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ มากที่สุด ร้อยละ ๖.๗ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่และตาก มีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองร้อยละ ๒.๗ และ ๒.๒ ตามลำดับ เนื่องจากเป็นเมืองที่มีการกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจสูง

ตารางที่ ๑๖ : ประชากรภาคเหนือ

รายการ	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
จำนวนประชากร (ล้านคน) ^๑	๑๒.๐๘	๑๒.๐๙	๑๒.๑๒	๑๒.๑๒	๑๒.๐๓
โครงสร้างประชากร (ร้อยละ) ^๒					
กลุ่ม ๐ - ๑๔ ปี	๑๗.๑	๑๖.๗	๑๖.๒	๑๖.๕	๑๖.๒
กลุ่ม ๑๕ - ๕๙ ปี	๖๓.๔	๖๒.๙	๖๒.๙	๖๐.๗	๖๐.๑
กลุ่ม ๖๐+	๑๙.๕	๒๐.๒	๒๐.๙	๒๑.๗	๒๓.๗
จำนวนประชากรเมือง (ล้านคน) ^๑	๓.๒๗	๓.๒๙	๓.๒๙	๓.๒๘	๓.๒๕

ที่มา : ^๑ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

^๒ การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓ (ฉบับปรับปรุง) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๒.๒ แรงงาน

๑) แรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น แต่ผู้จบการศึกษาระดับอุดมศึกษายังมีน้อย ปี ๒๕๖๓ มีผู้มีงานทำ ๖.๐๗ ล้านคน มีแรงงานที่มีความรู้ระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๔๔.๙ ลดจากร้อยละ ๔๘.๔ ในปี ๒๕๕๙ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๑๔.๘ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๙ ในปี ๒๕๕๙ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ ๑๒.๕ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๑.๕ ในปี ๒๕๕๙ และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ ๑๓.๓ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๑.๘ ในปี ๒๕๕๙ ซึ่งร้อยละ ๔๖.๕ ของผู้มีงานทำอยู่ในภาคบริการ

๒) ผลผลิตภาพแรงงานของภาคมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี ๒๕๖๓ ผลผลิตภาพแรงงานรวมของภาค เท่ากับ ๑๐๕,๓๕๕.๒๑ บาทต่อคน เพิ่มขึ้นจาก ๑๐๒,๐๘๔.๙๔ บาทต่อคน ในปี ๒๕๕๙ เป็นผลจากการดำเนินการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ ๑๗ : ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : พันคน

ปี	ผู้มีงานทำ	ไม่มีการศึกษา	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	มัธยมต้น	มัธยมปลาย (สายสามัญ)	อาชีวศึกษา	วิชาชีพชั้นสูง	อุดมศึกษา	อื่นๆ
๒๕๕๙	๖,๓๑๐.๙๐ (๑๐๐)	๔๒๙.๓๐ (๖.๘)	๓,๐๕๒.๓๐ (๔๘.๔)	๘๗๗.๓๐ (๑๓.๙)	๗๒๘.๓ (๑๑.๕)	๑๘๑.๙๐ (๒.๙)	๒๗๘.๘๐ (๔.๔)	๗๔๖.๒๐ (๑๑.๘)	๑๖.๘๐ (๐.๓)
๒๕๖๐	๖,๒๒๐.๙๐ (๑๐๐)	๔๑๓.๘๐ (๖.๗)	๒,๙๕๓.๒๐ (๔๗.๕)	๘๗๗.๖๐ (๑๔.๑)	๗๒๖.๑๐ (๑๑.๗)	๑๗๗.๔๐ (๒.๙)	๒๘๙.๖๐ (๔.๗)	๗๕๗.๕๐ (๑๒.๒)	๒๕.๗๐ (๐.๔)
๒๕๖๑	๖,๒๗๐.๘๐ (๑๐๐)	๔๓๔.๕๐ (๖.๙)	๒,๙๒๖.๒๐ (๔๖.๗)	๘๗๗.๓๐ (๑๔.๓)	๗๕๓.๑๐ (๑๒.๐)	๑๗๙.๕๐ (๒.๙)	๓๐๖.๐๐ (๔.๙)	๗๕๙.๓๐ (๑๒.๑)	๑๔.๙๐ (๐.๒)
๒๕๖๒	๖,๑๕๑.๐๐ (๑๐๐)	๓๙๑.๖๐ (๖.๔)	๒,๘๒๒.๒๐ (๔๕.๙)	๙๑๔.๐๐ (๑๔.๙)	๗๔๘.๒๐ (๑๒.๒)	๑๘๐.๔๐ (๒.๙)	๓๑๖.๔๐ (๕.๑)	๗๗๑.๓๐ (๑๒.๕)	๑๘.๑๐ (๐.๓)
๒๕๖๓	๖,๐๖๘.๗๐ (๑๐๐)	๓๒๕.๙๐ (๕.๔)	๒,๗๒๓.๙๐ (๔๔.๙)	๘๙๖.๘๐ (๑๔.๘)	๗๕๗.๗๐ (๑๒.๕)	๑๘๙.๕๐ (๓.๑)	๓๕๑.๔๐ (๕.๘)	๘๐๖.๕๐ (๑๓.๓)	๑๖.๖๐ (๐.๓)

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ร้อยละ

๒.๒.๓ การศึกษา

๑) ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ยกเว้นพื้นที่ห่างไกล โดยในปี ๒๕๖๓ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรภาคเหนือวัย ๑๕ - ๕๙ ปี เท่ากับ ๙.๑๘ ปี เพิ่มขึ้นจาก ๘.๕๙ ปี ในปี ๒๕๕๙ แต่ยังคงต่ำกว่าระดับประเทศที่ปีการศึกษาเฉลี่ย เท่ากับ ๙.๘๖ ปี อย่างไรก็ตาม พบว่าในพื้นที่ห่างไกลยังมีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงกับความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ เชิงรายได้ และทางดิจิทัล (Digital Divide) โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอน และตาก มีปีการศึกษาเฉลี่ยที่ต่ำสุดของภาคเหนือ เท่ากับ ๗.๒๐ ปี และ ๗.๙๙ ปี ตามลำดับ

๒) การส่งเสริมสะเต็มศึกษา (Science Technology Engineering and Mathematics Education : STEM Education) มีมากขึ้น โดยภาคเหนือมีศูนย์สะเต็มศึกษา ๒ แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดพิษณุโลก และได้มีการขยายโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มไปยังจังหวัดอื่นๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นการยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนาการผลิตภาคอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในปัจจุบันไปสู่อุตสาหกรรมอนาคต ซึ่งเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในระดับที่สูงขึ้น

๒.๒.๔ สาธารณสุข

๑) การให้บริการสาธารณสุขมีความครอบคลุมมากขึ้น แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ โดยสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรมีการกระจุกตัวในจังหวัดที่เป็นเมืองศูนย์กลางและเมืองหลัก ภาคเหนือมีสถานบริการสาธารณสุขให้บริการครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ มีจำนวนโรงพยาบาล ๑๙๕ แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ๒,๒๒๘ แห่ง และมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรของภาคเหนือมีแนวโน้มดีขึ้น โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๒,๐๙๔ คน เมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๒,๔๑๗ คน แต่ยังคงต่ำกว่าระดับประเทศที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๗๙๔ คน และเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งกำหนดแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๐๐๐ คน ซึ่งสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ยังคงกระจุกตัวในจังหวัดที่เป็นเมืองศูนย์กลางและเมืองหลักของภาค โดยจังหวัดพิษณุโลกและเชียงใหม่ มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรต่ำที่สุด เท่ากับ ๑ : ๑,๑๒๓ คน และ ๑ : ๑,๒๙๑ คน ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๘ : สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร

หน่วย : คน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๑,๖๗๒	๑,๕๓๗	๑,๔๔๐	๑,๓๙๒	๑,๕๕๗
ภาคเหนือตอนบน ๒	๒,๗๒๕	๒,๔๑๐	๒,๒๐๒	๒,๐๒๒	๒,๓๕๖
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๒,๕๗๓	๒,๑๕๖	๒,๐๓๙	๑,๙๕๔	๒,๑๗๖
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๒,๙๗๔	๒,๖๒๒	๒,๔๙๗	๒,๓๒๗	๒,๗๘๐
ภาคเหนือ	๒,๔๑๗	๒,๐๗๔	๑,๙๔๔	๑,๘๔๓	๒,๐๙๔
ประเทศ	๒,๐๖๕	๑,๘๔๓	๑,๗๗๑	๑,๖๗๔	๑,๗๙๔

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๒) การเจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสูงกว่าระดับประเทศ ได้แก่ โรคมะเร็ง ความดันโลหิต หัวใจ เบาหวาน และหลอดเลือดสมอง เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๖๓ มีอัตราป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ๗,๕๔๔ ต่อประชากรแสนคน เพิ่มขึ้นจาก ปี ๒๕๕๙ ที่มีอัตราป่วย ๖,๔๗๖ ต่อประชากรแสนคน ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศ ๗,๒๒๗ ต่อประชากรแสนคน โดยจังหวัดลำปางมีการเจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) สูงที่สุดของภาคเหนือ คิดเป็น ๑๐,๖๓๓ ต่อประชากรแสนคน รองลงมาเป็นจังหวัดอุตรดิตถ์ คิดเป็น ๙,๒๓๗ ต่อประชากรแสนคน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอัตราป่วยต่ำที่สุด คิดเป็น ๓,๕๒๙ ต่อประชากรแสนคน

ตารางที่ ๑๙ : ภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ๕ โรคหลัก (มะเร็ง ความดันโลหิต หัวใจ เบาหวาน และหลอดเลือดสมอง)

หน่วย : ต่อประชากรแสนคน

กลุ่มจังหวัด	โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ๕ โรคหลัก				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๖,๘๓๐	๖,๘๙๘	๗,๒๕๕	๗,๗๙๐	๘,๐๐๓
ภาคเหนือตอนบน ๒	๖,๕๗๗	๖,๘๔๖	๗,๒๑๙	๗,๔๘๑	๗,๘๗๙
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๖,๒๘๗	๖,๓๙๐	๖,๖๕๘	๖,๘๙๘	๖,๘๖๓
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๖,๔๐๒	๖,๔๙๖	๖,๙๑๓	๗,๔๗๙	๗,๕๘๓
ภาคเหนือ	๖,๔๗๖	๖,๖๔๑	๖,๙๙๓	๗,๓๘๘	๗,๕๔๔
ประเทศ	๖,๐๙๐	๖,๓๐๐	๖,๗๑๑	๗,๐๙๔	๗,๒๒๗

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลจาก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๓) อัตราการฆ่าตัวตายลดลง แต่สูงกว่าระดับประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓ อัตราการฆ่าตัวตาย เท่ากับ ๑๐.๑ ต่อประชากรแสนคน ลดลงจาก ๑๐.๒ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ อย่างไรก็ตาม อัตราการฆ่าตัวตายของประชากรภาคเหนือยังสูงกว่าระดับประเทศ ๗.๔ ต่อประชากรแสนคน โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงสุดของภาคและของประเทศ เท่ากับ ๑๗.๔ ต่อประชากรแสนคน

ตารางที่ ๒๐ : อัตราการฆ่าตัวตาย

หน่วย : ต่อประชากรแสนคน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๑๓.๓	๑๑.๑	๑๐.๓	๑๒.๑	๑๒.๗
ภาคเหนือตอนบน ๒	๑๑.๖	๑๐.๖	๑๑.๗	๑๐.๗	๑๐.๕
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๘.๒	๖.๗	๗.๙	๘.๘	๙.๙
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๗.๘	๖.๗	๗.๘	๗.๕	๖.๙
ภาคเหนือ	๑๐.๒	๘.๗	๑๐.๕	๙.๘	๑๐.๑
ประเทศ	๖.๔	๖.๐	๖.๓	๖.๖	๗.๔

ที่มา : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

๒.๒.๕ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

๑) ความยากจนลดลงแต่มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๖.๘ ลดลงจากร้อยละ ๙.๘ ในปี ๒๕๕๙ แต่ยังคงมีความเสี่ยงในการเพิ่มขึ้นของกลุ่มคนยากจนที่มาจากกลุ่มเปราะบาง กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ภัยแล้ง และอุทกภัย โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด ถึงร้อยละ ๒๙.๓ รองลงมาเป็นจังหวัดตาก และจังหวัดพะเยา ร้อยละ ๑๗.๙ และ ร้อยละ ๑๖.๕ ตามลำดับ สำหรับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ พบว่า สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้ ในปี ๒๕๖๒ มีถึง ๐.๔๑๑ เพิ่มขึ้นจาก ๐.๓๘๘ ในปี ๒๕๕๘ และพบว่า มีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชากรในภาคน้อยกว่าระดับประเทศ ซึ่งสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ มีค่า ๐.๔๓๐

ตารางที่ ๒๑ : จำนวนคนและสัดส่วนคนจน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
เหนือตอนบน ๑	๓๐๗.๕๐	๑๐.๑	๒๕๒.๑๗	๘.๓	๓๙๘.๕๑	๑๓.๑	๑๙๘.๐๓	๖.๓	๑๗๐.๑๗	๕.๓
เหนือตอนบน ๒	๓๗๔.๔๔	๑๕.๔	๓๓๖.๗๐	๑๓.๙	๓๑๒.๓๐	๑๓.๐	๑๙๔.๘๐	๘.๓	๒๔๓.๐๖	๙.๑
เหนือตอนล่าง ๑	๓๑๖.๔๔	๙.๔	๓๗๒.๕๒	๑๑.๑	๔๗๑.๓๗	๑๔.๑	๒๘๐.๕๖	๘.๓	๒๕๙.๔๙	๗.๓
เหนือตอนล่าง ๒	๑๒๖.๐๔	๔.๙	๑๕๘.๓๑	๖.๑	๒๐๖.๖๕	๘.๐	๘๔.๗๙	๓.๔	๑๐๑.๒๒	๓.๙
ภาคเหนือ	๑,๑๒๔.๔๓	๙.๘	๑,๑๑๙.๗๐	๙.๘	๑,๓๘๘.๘๔	๑๒.๒	๗๕๘.๑๘	๖.๗	๗๗๓.๙๔	๖.๘
ประเทศ	๕,๘๑๐.๐๘	๘.๖	๕,๓๒๔.๘๐	๗.๙	๖,๖๘๒.๕๑	๙.๙	๔,๓๒๖.๑๕	๖.๒	๔,๗๕๓.๐๒	๖.๘

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๒๒ : สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๔	๒๕๕๖	๒๕๕๘	๒๕๖๐	๒๕๖๒
ภาคเหนือตอนบน ๑	๐.๓๕๕	๐.๔๐๐	๐.๓๕๓	๐.๔๒๑	๐.๔๒๐
ภาคเหนือตอนบน ๒	๐.๓๔๗	๐.๓๔๐	๐.๓๑๗	๐.๔๒๑	๐.๓๙๗
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๐.๓๔๐	๐.๓๕๘	๐.๓๓๑	๐.๔๑๖	๐.๔๒๒
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๐.๓๑๐	๐.๓๑๙	๐.๒๘๑	๐.๓๙๑	๐.๓๘๔
ภาคเหนือ	๐.๔๔๑	๐.๔๓๓	๐.๓๘๘	๐.๔๑๗	๐.๔๑๑
ประเทศ	๐.๔๘๔	๐.๔๖๕	๐.๔๔๕	๐.๔๕๓	๐.๔๓๐

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๒.๖ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนลดลง โดยปี ๒๕๖๓ มีคดีที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรับแจ้ง ๗๑ คดีต่อประชากรแสนคน เพิ่มขึ้นจาก ๕๙ คดีต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ ส่วนใหญ่เป็นคดีเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ฉ้อโกง และทำร้ายร่างกาย ต่ำกว่าระดับประเทศที่มีจำนวน ๘๖ คดีต่อประชากรแสนคน ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาสำคัญต่อเนื่อง ในปี ๒๕๖๓ มีคดีจับกุมยาเสพติด ๔๐๙ คดีต่อประชากรแสนคน เพิ่มขึ้นจาก ๒๘๖ คดีต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เนื่องจากภาคเหนือมีพื้นที่ติดเขตชายแดนประเทศเพื่อนบ้านและเป็นเส้นทางหลักในการลักลอบนำยาเสพติดเข้ามาในประเทศ โดยจังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากรแสนคนสูงสุด เท่ากับ ๗๒๓ คดี จังหวัดแพร่ เท่ากับ ๖๕๗ คดี และจังหวัดน่าน เท่ากับ ๖๒๑ คดี

ตารางที่ ๒๓ : สัดส่วนคดีความพลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

หน่วย : คดีต่อประชากรแสนคน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๘๓	๑๒๕	๑๐๖	๑๓๒	๙๕
ภาคเหนือตอนบน ๒	๔๒	๘๘	๖๐	๘๑	๔๙
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๕๔	๘๙	๗๙	๑๑๕	๗๒
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๕๖	๙๐	๘๑	๑๒๐	๖๖
ภาคเหนือ	๕๙	๙๘	๘๒	๑๑๓	๗๑
ประเทศ	๙๑	๑๒๖	๑๐๖	๙๗	๘๖

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๒๔ : สัดส่วนคดียาเสพติด

หน่วย : คดีต่อประชากรแสนคน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคเหนือตอนบน ๑	๓๑๙	๕๕๖	๕๕๑	๕๘๑	๕๓๘
ภาคเหนือตอนบน ๒	๓๑๙	๔๙๒	๔๙๕	๕๕๙	๕๕๗
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๒๕๔	๓๑๖	๓๙๗	๔๐๔	๒๘๖
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๒๕๙	๒๘๑	๓๙๘	๓๖๖	๒๖๗
ภาคเหนือ	๒๘๖	๔๑๑	๔๕๙	๔๗๗	๔๐๙
ประเทศ	๔๓๙	๕๔๓	๕๒๕	๕๔๔	๔๘๐

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลจาก สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๒.๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๒.๓.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) พื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือลดลง ในปี ๒๕๖๔ ภาคเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ ๕๖.๑๙ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓ ของพื้นที่ภาค และร้อยละ ๕๕.๐ ของพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ลดลงร้อยละ ๐.๔ จากพื้นที่ป่าไม้ในปี ๒๕๕๙ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้มีสาเหตุจากการเกิดไฟป่า การบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อทำการเกษตร การลักลอบตัดไม้ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลปลูกป่าและฟื้นฟูรักษาป่า เป็นผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงไม่มากนัก

ตารางที่ ๒๕ : พื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือ

กลุ่มจังหวัด	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ป่าไม้ (ล้านไร่)						การเปลี่ยนแปลง พื้นที่ป่าไม้		สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้กลุ่ม จังหวัด/พื้นที่กลุ่ม จังหวัด		สัดส่วน พื้นที่ป่าไม้ กลุ่มจังหวัด/ พื้นที่ป่าไม้ภาค
								ล้านไร่	ร้อยละ	ร้อยละ		ร้อยละ
		๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๕๕ และ ๒๕๖๔	๒๕๖๔	๒๕๕๕	๒๕๖๔	๒๕๖๔
เหนือตอนบน ๑	๓๒,๔๑๖,๗๒๗	๒๓,๗๐	๒๓,๖๕	๒๓,๖๓	๒๓,๕๓	๒๓,๖๖	๒๓,๓๘	-๐.๓๒	-๑.๔	๗๓.๑	๗๒.๑	๔๑.๖
เหนือตอนบน ๒	๒๒,๖๙๐,๕๐๗	๑๒,๑๙	๑๒,๑๕	๑๒,๑๔	๑๒,๑๓	๑๒,๑๑	๑๒,๐๙	-๐.๐๙	-๐.๘	๕๓.๗	๕๓.๓	๒๑.๕
เหนือตอนล่าง ๑	๓๔,๒๕๕,๐๒๓	๑๖,๖๑	๑๖,๖๓	๑๖,๗๔	๑๖,๗๕	๑๖,๗๕	๑๖,๗๔	๐.๑๔	๐.๘	๔๘.๕	๔๘.๙	๒๙.๘
เหนือตอนล่าง ๒	๑๘,๑๒๗,๕๔๒	๓,๙๔	๓,๙๕	๓,๙๗	๓,๙๘	๓,๙๘	๓,๙๘	๐.๐๓	๐.๙	๒๑.๗	๒๑.๙	๗.๑
ภาคเหนือ	๑๐๗,๔๘๘,๗๙๙	๕๖,๔๓	๕๖,๓๘	๕๖,๔๘	๕๖,๓๙	๕๖,๓๐	๕๖,๑๙	-๐.๒๔	-๐.๔	๕๒.๕	๕๒.๓	๑๐๐.๐
รวมทั้งประเทศ	๓๒๓,๕๒๘,๗๐๐	๑๐๒,๑๗	๑๐๒,๑๖	๑๐๒,๔๙	๑๐๒,๔๘	๑๐๒,๓๕	๑๐๒,๒๑	๐.๐๔	๐.๐			

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ภาคเหนือมีปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐานต่อเนื่อง

ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ มีจำนวนวันที่มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM₁₀) เฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงเกินมาตรฐาน เฉลี่ย ๕๒ วัน เท่ากัน แต่ในปี ๒๕๖๔ มีปริมาณฝุ่นเกินมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ ๕๑๒ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร สูงขึ้นกว่าปี ๒๕๕๙ ที่มีปริมาณฝุ่นเกินมาตรฐานสูงสุด ๓๑๗ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร โดยมีสาเหตุมาจากการเผาเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์ การเผาไร่เพื่อกำจัดเศษวัสดุทางการเกษตร รวมทั้งผลกระทบที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน (หมอกควันข้ามแดน) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ซึ่งมีผลทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นและความแห้งแล้งเพิ่มขึ้น

ตารางที่ ๒๖ : จำนวนวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM₁₀) เกินมาตรฐานของภาคเหนือ

ปี	จำนวนวันสูงสุดที่ฝุ่นละออง สูงเกินมาตรฐาน	ปริมาณฝุ่นละอองสูงสุด (ไมโครกรัม/ลูกบาศก์เมตร)
๒๕๕๕	๖๒	๔๗๑
๒๕๕๖	๔๖	๔๒๘
๒๕๕๗	๔๘	๓๒๔
๒๕๕๘	๔๒	๓๘๑
๒๕๕๙	๖๑	๓๑๗
๒๕๖๐	๓๘	๒๓๗
๒๕๖๑	๓๔	๒๓๓
๒๕๖๒	๕๙	๓๙๔
๒๕๖๓	๗๒	๔๑๒
๒๕๖๔	๕๙	๕๑๒
ค่าเฉลี่ย ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙	๕๒	-
ค่าเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	๕๒	-

ที่มา : ประมวลข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓) การกักเก็บน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีความผันผวนของปริมาณน้ำค่อนข้างมาก ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ปริมาณน้ำกักเก็บในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคเหนือเฉลี่ยเท่ากับ ๑๕,๒๘๕ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๐ ของความจุ เพิ่มขึ้นจากในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีปริมาณน้ำกักเก็บเฉลี่ย ๑๕,๐๕๕ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๖๑.๐ ของความจุ ซึ่งในช่วง ๑๐ ปีย้อนหลัง (ปี ๒๕๕๔ ถึงปัจจุบัน) พบว่า ปริมาณน้ำกักเก็บในแต่ละปีมีความผันผวนค่อนข้างมาก ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change)

ตารางที่ ๒๗ : ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคเหนือ

หน่วย : ล้าน ลบ.ม.

อ่างเก็บน้ำ	ความจุที่ระดับเก็บกัก	ปี ๒๕๕๕	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔	เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ภูมิพล	๑๓,๔๖๒	๔,๙๒๗	๗,๐๒๗	๑๐,๕๕๖	๙,๐๒๓	๕,๕๓๕	๕,๔๖๙	๗,๗๔๑	๗,๕๒๒
สิริกิติ์	๙,๕๑๐	๔,๗๔๑	๗,๒๙๗	๗,๙๔๗	๗,๓๘๒	๔,๘๑๒	๕,๓๒๐	๖,๑๘๑	๖,๕๕๒
แม่จัด	๒๖๕	๗๓	๑๘๑	๒๖๓	๒๖๖	๑๕๒	๑๔๒	๑๙๔	๒๐๑
แม่กวง	๒๖๓	๓๑	๑๑๒	๑๓๐	๑๔๗	๗๕	๑๑๐	๑๑๕	๑๑๕
กัวลม	๑๐๖	๒๘	๙๖	๙๙	๙๒	๕๖	๖๘	๗๘	๘๒
กัวคองมา	๑๗๐	๒๗	๑๖๘	๑๗๘	๑๘๒	๑๐๗	๗๖	๑๓๔	๑๔๒
แควน้อย	๙๓๙	๓๘๕	๘๑๙	๘๒๖	๖๕๐	๔๓๖	๔๐๗	๖๑๐	๖๒๘
แม่มอก	๑๑๐	-	-	๙๖	๔๖	๓๔	๔๓	-	๔๔
รวมทั้งสิ้น	๒๔,๘๒๕	๑๐,๒๑๒	๑๕,๗๐๐	๒๐,๐๙๕	๑๗,๗๘๘	๑๑,๒๐๗	๑๑,๖๓๕	๑๕,๐๕๕	๑๕,๒๘๕
ร้อยละความจุ	๑๐๐	๔๑	๖๓	๘๑	๗๒	๔๕	๔๗	๖๑	๖๒

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : อ่างเก็บน้ำแม่มอกได้เพิ่มปริมาณน้ำเก็บกักเป็น ๑๑๐ ล้าน ลบ.ม. จึงถูกปรับเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคเหนือ

ณ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ฉะนั้น ความจุที่ระดับเก็บกัก ในช่วงระหว่างปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ เป็น ๒๔,๗๑๕ ล้าน ลบ.ม.

๔) คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินภาคเหนือมีแนวโน้มดีขึ้น ปี ๒๕๖๔ แหล่งน้ำผิวดินภาคเหนือส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์พอใช้ โดยมีคุณภาพดีขึ้นจากปี ๒๕๕๙ จำนวน ๓ แหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำอิง บึงบอระเพ็ด และกว๊านพะเยา เนื่องจากมีระบบจัดการของเสียและระบบการจัดการน้ำเสียชุมชนก่อนปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำ

ตารางที่ ๒๘ : คุณภาพแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ปิง	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้
วัง	พอใช้	พอใช้	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้
ยม	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้
น่าน	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้
กก	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี	ดี	พอใช้
แม่จาง	พอใช้	พอใช้	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้
ลี้	ดี	ดี	ดี	ดี	พอใช้	พอใช้
อิง	พอใช้	ดี	ดี	ดี	พอใช้	ดี
กวง	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	พอใช้	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
บึงบอระเพ็ด	เสื่อมโทรม	พอใช้	ดี	เสื่อมโทรม	พอใช้	พอใช้
กว๊านพะเยา	เสื่อมโทรม	พอใช้	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕) ปัญหาขยะของภาคเหนือมีแนวโน้มลดลง มีการนำขยะไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นเฉลี่ย ๓.๖๔ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ โดยลดลงจากในช่วงปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีจำนวนขยะที่เกิดขึ้นเฉลี่ย ๔.๓๒ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ และในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีปริมาณที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์เฉลี่ย ๑.๒๗ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ ของปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจากในช่วงปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙ ที่มีปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ ๑.๐๓ ล้านตัน คิดเป็น ๑๖.๘ ของปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ทั้งประเทศ เป็นผลจากมาตรการภาครัฐในการรณรงค์ทำความเข้าใจ และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

ตารางที่ ๒๙ : ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ที่กำจัดอย่างถูกต้อง และที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์

กลุ่มจังหวัด	ปี ๒๕๕๙			ปี ๒๕๖๐			ปี ๒๕๖๑			ปี ๒๕๖๒		
	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)
ภาคเหนือตอนบน ๑	๑.๑๑	๐.๒๗	๐.๔๑	๑.๐๙	๐.๖๙	๐.๑๒	๐.๙๘	๐.๕๓	๐.๒๔	๑.๐๓	๐.๓๓	๐.๕๗
ภาคเหนือตอนบน ๒	๐.๙๐	๐.๒๒	๐.๑๗	๐.๘๘	๐.๓๑	๐.๒๓	๐.๘๕	๐.๒๔	๐.๓๐	๐.๗๒	๐.๓๗	๐.๒๐
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๑.๒๘	๐.๓๖	๐.๒๐	๑.๒๔	๐.๓๐	๐.๓๘	๑.๒๘	๐.๒๘	๐.๕๓	๑.๒๗	๐.๖๘	๐.๓๒
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๐.๙๓	๐.๒๑	๐.๒๑	๐.๗๘	๐.๒๕	๐.๑๒	๐.๘๓	๐.๒๗	๐.๑๕	๐.๗๑	๐.๒๐	๐.๒๘
รวมภาคเหนือ	๔.๒๒	๑.๐๖	๐.๙๙	๔.๐๐	๑.๕๔	๐.๘๔	๓.๙๕	๑.๓๒	๑.๒๒	๓.๗๓	๑.๕๘	๑.๓๖
ร้อยละของประเทศ	๑๕.๖๑	๑๘.๒๖	๑๐.๑๘	๑๔.๕๙	๒๐.๕๕	๙.๕๘	๑๔.๗๔	๑๗.๗๖	๒๓.๖๗	๑๓.๐๐	๑๒.๕๙	๑๓.๘๕
ประเทศ	๒๗.๐๖	๕.๘๑	๙.๗๕	๒๗.๓๙	๗.๕๑	๘.๘๒	๒๖.๗๗	๗.๔๒	๕.๑๓	๒๘.๗๑	๑๒.๕๒	๙.๘๑

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๓๐ : ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ที่กำจัดอย่างถูกต้อง และที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ปี ๒๕๖๓			ปี ๒๕๖๔			ปี ๒๕๖๕ - ๒๕๕๙			ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔		
	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้อง (ล้านตัน/ปี)	ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ (ล้านตัน/ปี)
ภาคเหนือตอนบน ๑	๐.๘๖	๐.๓๔	๐.๒๓	๐.๙๐	๐.๓๘	๐.๒๒	๑.๑๔	๐.๓๕	๐.๓๖	๐.๙๗	๐.๕๐	๐.๒๓
ภาคเหนือตอนบน ๒	๐.๖๐	๐.๑๘	๐.๒๘	๐.๖๖	๐.๑๐	๐.๒๙	๐.๙๓	๐.๑๗	๐.๒๑	๐.๗๔	๐.๒๐	๐.๒๙
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๑.๐๘	๐.๒๙	๐.๕๔	๑.๐๖	๐.๒๓	๐.๕๐	๑.๒๙	๐.๒๔	๐.๒๕	๑.๑๙	๐.๒๘	๐.๕๓
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๐.๖๘	๐.๒๔	๐.๓๓	๐.๖๙	๐.๒๒	๐.๓๑	๐.๙๖	๐.๒๒	๐.๒๑	๐.๗๔	๐.๒๕	๐.๒๒
รวมภาคเหนือ	๓.๒๑	๑.๐๕	๑.๓๘	๓.๓๒	๐.๙๓	๑.๓๓	๔.๓๒	๐.๙๘	๑.๐๓	๓.๖๔	๑.๒๔	๑.๒๗
ร้อยละของประเทศ	๑๒.๖๙	๑๑.๕๖	๑๖.๕๘	๑๓.๒๘	๑๐.๐๔	๑๖.๘๑	๑๖.๑๙	๑๓.๒๙	๑๖.๘๐	๑๓.๕๖	๑๒.๒๓	๑๓.๕๐
ประเทศ	๒๕.๓๐	๙.๑๑	๘.๓๓	๒๔.๙๘	๙.๒๘	๗.๘๙	๒๖.๗๑	๗.๓๙	๖.๑๕	๒๖.๘๖	๑๐.๑๕	๙.๔๐

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๓.๒ ภัยพิบัติ

๑) ภาคเหนือประสบปัญหาอุทกภัยเพิ่มขึ้น ขณะที่ประสบภัยแล้งลดลง ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ มีหมู่บ้านที่ประสบปัญหาอุทกภัยเฉลี่ย ๖,๘๓๑ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓ ของหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัยทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจากในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีจำนวนหมู่บ้านที่ประสบปัญหาอุทกภัยเฉลี่ย ๕,๐๙๗ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ ของหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัยทั้งประเทศ ส่วนในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ มีหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งเฉลี่ย ๑,๙๘๑ หมู่บ้าน หรือร้อยละ ๓๖.๔ ของหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งทั้งประเทศ ลดลงจากในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งเฉลี่ย ๘,๔๒๖ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๙ ของหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งทั้งประเทศ

ตารางที่ ๓๑ : สถานการณ์อุทกภัยภาคเหนือ

กลุ่มจังหวัด	ปี ๒๕๕๙			ปี ๒๕๖๐			ปี ๒๕๖๑			ปี ๒๕๖๒			ปี ๒๕๖๓		
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)
ภาคเหนือตอนบน ๑	๑,๓๗๐	๔๐,๒๕๖	๑๐๓,๔๑๙	๒,๒๗๙	๕๗,๒๑๒	๑๘๙,๐๐๒	๒,๓๖๒	๑๓๓,๙๑๘	๒๔๑,๗๐๑	๑,๑๘๓	๑๙๔,๖๐๒	๕๕๒,๔๕๔	๑,๕๐๓	๒๗๗,๒๔๒	๗๖๙,๗๕๒
ร้อยละของภาค	๑๖.๓	๓๕.๖	๓๖.๐	๑๖.๑	๒๓.๑	๒๘.๐	๔๖.๘	๗๒.๙	๖๒.๙	๓๑.๘	๖๓.๘	๖๗.๔	๓๓.๘	๗๖.๑	๗๖.๔
ภาคเหนือตอนบน ๒	๒,๕๗๖	๒๓,๑๕๘	๔๘,๑๗๑	๓,๐๒๐	๒๐,๒๐๙	๕๘,๗๗๔	๑,๘๑๑	๒๔,๖๓๒	๕๙,๗๐๐	๗๖๖	๙,๒๔๑	๒๒,๙๓๑	๑,๔๔๙	๔๔,๐๐๗	๑๑๓,๗๗๘
ร้อยละของภาค	๓๐.๖	๒๐.๕	๑๖.๘	๒๑.๔	๘.๒	๘.๗	๓๕.๙	๑๓.๔	๑๕.๕	๒๐.๖	๓.๐	๒.๘	๓๒.๖	๑๒.๑	๑๑.๓
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๒,๑๒๔	๒๒,๘๙๕	๕๙,๓๗๒	๔,๗๔๒	๖๗,๓๖๙	๑๔๗,๙๔๑	๗๗๗	๒๔,๑๓๖	๗๙,๖๙๔	๑,๓๒๐	๙๐,๑๑๙	๒๓๔,๘๑๙	๑,๑๓๗	๓๔,๔๐๖	๑๐๕,๑๐๕
ร้อยละของภาค	๒๕.๒	๒๐.๓	๒๐.๗	๓๓.๖	๒๗.๓	๒๑.๙	๑๕.๔	๑๓.๑	๒๐.๗	๓๕.๕	๒๙.๕	๒๘.๗	๒๕.๖	๙.๔	๑๐.๔
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๒,๓๔๓	๒๖,๗๐๔	๗๖,๓๙๓	๔,๐๗๑	๑๐๒,๔๐๓	๒๗๙,๙๓๔	๑๐๐	๑,๐๙๓	๒,๙๘๑	๔๔๙	๑๑,๑๙๕	๙,๑๘๓	๓๕๓	๘,๔๓๔	๑๘,๗๕๐
ร้อยละของภาค	๒๗.๘	๒๓.๖	๒๖.๖	๒๘.๘	๔๑.๔	๔๑.๔	๒.๐	๐.๖	๐.๘	๑๒.๑	๓.๗	๑.๑	๗.๙	๒.๓	๑.๙
ภาคเหนือ	๘,๔๑๓	๑๑๓,๐๑๓	๒๘๗,๓๕๕	๑๔,๑๑๒	๒๔๗,๑๙๓	๖๗๕,๖๕๑	๕,๐๕๐	๑๘๓,๗๗๙	๓๘๔,๐๗๖	๓,๗๑๘	๓๐๕,๑๕๗	๘๑๙,๓๘๗	๔,๔๔๒	๓๖๔,๐๘๙	๑,๐๐๗,๓๘๘
ร้อยละของประเทศ	๓๔.๔	๑๙.๖	๑๖.๘	๒๘.๙	๑๘.๕	๑๘.๔	๓๓.๔	๔๓.๙	๓๘.๑	๒๕.๗	๔๙.๖	๕๑.๔	๒๔.๘	๒๖.๕	๒๘.๒
ประเทศ	๒๔,๔๓๓	๕๗๗,๔๒๖	๑,๗๐๗,๕๓๗	๔๘,๙๐๓	๑,๓๓๓,๗๙๑	๓,๖๗๘,๔๗๔	๑๕,๑๓๐	๔๔๑,๓๓๘	๑,๐๐๙,๒๘๙	๑๔,๔๔๘	๖๑๔,๖๖๕	๑,๕๙๓,๔๓๐	๑๗,๘๙๗	๑,๓๗๕,๙๙๕	๓,๕๖๖,๓๑๔

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓๒ : สถานการณ์อุทกภัยภาคเหนือ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ค่าเฉลี่ย ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙			ค่าเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓		
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)
เหนือตอนบน ๑	๙๙๒	๖๙,๔๑๘	๒๑๕,๐๑๓	๑,๘๓๒	๑๖๕,๗๔๔	๔๓๘,๒๒๗
ร้อยละของภาค	๑๙.๕	๓๘.๑	๔๐.๓	๒๖.๘	๖๐.๓	๖๐.๗
เหนือตอนบน ๒	๑,๕๑๔	๒๕,๒๙๗	๖๑,๗๗๕	๑,๗๖๒	๒๔,๕๒๒	๖๓,๗๙๖
ร้อยละของภาค	๒๙.๗	๑๓.๙	๑๑.๖	๒๕.๘	๘.๙	๘.๘
เหนือตอนล่าง ๑	๑,๒๙๓	๔๙,๗๓๒	๑๓๘,๙๑๐	๑,๙๙๔	๕๕,๐๐๘	๑๔๑,๘๙๐
ร้อยละของภาค	๒๕.๔	๒๗.๓	๒๖.๑	๒๙.๒	๑๙.๖	๑๙.๗
เหนือตอนล่าง ๒	๑,๒๙๘	๓๗,๕๖๑	๑๑๗,๑๘๘	๑,๒๔๓	๓๐,๗๘๑	๗๗๗,๗๑๒
ร้อยละของภาค	๒๕.๕	๒๐.๖	๒๒.๐	๑๘.๒	๑๑.๒	๑๐.๘
ภาคเหนือ	๕,๐๙๗	๑๘๒,๐๐๘	๕๓๒,๘๘๗	๖,๘๓๑	๒๗๕,๐๕๕	๗๒๑,๖๒๕
ร้อยละของประเทศ	๒๘.๗	๒๔.๖	๒๓.๐	๒๘.๓	๒๙.๔	๒๙.๓
ประเทศ	๑๗,๗๗๐	๗๓๙,๐๒๗	๒,๓๑๖,๑๓๑	๒๔,๐๙๕	๙๓๕,๖๙๗	๒,๔๖๔,๓๗๗

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓๓ : สถานการณ์ภัยแล้งภาคเหนือ

กลุ่มจังหวัด	ปี ๒๕๕๙			ปี ๒๕๖๐			ปี ๒๕๖๑			ปี ๒๕๖๒			ปี ๒๕๖๓		
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)
เหนือตอนบน ๑	๑,๐๓๓	๑๔๓,๕๓๐	๔๒๐,๑๓๘	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	N/A	N/A	๑๑๗	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๒๙.๕	๔๘.๔	๕๐.๔	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	N/A	N/A	๓.๔	N/A	N/A
เหนือตอนบน ๒	๔๐๐	๒,๔๗๐	๓,๔๙๓	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑,๐๑๕	N/A	N/A	๑,๒๕๒	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๑๑.๔	๐.๘	๐.๔	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๒๒.๗	N/A	N/A	๓๖.๓	N/A	N/A
เหนือตอนล่าง ๑	๑,๒๓๕	๑๒๒,๓๗๔	๓๔๑,๙๓๕	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑,๗๔๐	N/A	N/A	๗๔๖	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๓๕.๒	๔๑.๓	๔๑.๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๓๘.๙	N/A	N/A	๒๑.๖	N/A	N/A
เหนือตอนล่าง ๒	๘๓๙	๒๘,๒๕๔	๖๗,๖๔๕	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑,๗๑๖	N/A	N/A	๑,๓๓๘	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๒๓.๙	๙.๕	๘.๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๓๘.๔	N/A	N/A	๓๘.๗	N/A	N/A
ภาคเหนือ	๓,๕๐๗	๒๙๖,๖๒๘	๘๓๓,๒๑๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๔,๔๗๑	N/A	N/A	๓,๔๕๓	N/A	N/A
ร้อยละของประเทศ	๒๘.๒	๒๗.๗	๒๗.๔	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๓๕.๔	N/A	N/A	๔๐.๓	N/A	N/A
ประเทศ	๑๒,๔๔๙	๑,๐๗๑,๔๗๒	๓,๐๔๖,๔๓๓	๕๘๔	๓๕,๓๖๖	๗๖,๗๑๙	๐	๐	๐	๑๒,๖๔๒	N/A	N/A	๘,๕๗๓	N/A	N/A

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓๔ : สถานการณ์ภัยแล้งภาคเหนือ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ค่าเฉลี่ย ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙			ค่าเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓		
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ราษฎร (คน)
เหนือตอนบน ๑	๑,๘๐๓	๒๐๘,๑๑๒	๖๖๗,๔๙๑	๒๙	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๒๑.๔	๓๐.๕	๓๒.๒	๑.๕	N/A	N/A
เหนือตอนบน ๒	๒,๓๐๖	๑๔๐,๓๔๘	๔๔๐,๙๙๔	๕๖๗	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๒๗.๔	๒๐.๖	๒๑.๒	๒๘.๖	N/A	N/A
เหนือตอนล่าง ๑	๒,๗๑๗	๒๓๔,๑๙๗	๗๐๙,๑๐๕	๖๒๒	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๓๒.๒	๓๔.๔	๓๔.๒	๓๑.๔	N/A	N/A
เหนือตอนล่าง ๒	๑,๖๐๐	๙๘,๘๔๙	๒๕๗,๙๕๘	๗๖๔	N/A	N/A
ร้อยละของภาค	๑๙.๐	๑๔.๕	๑๒.๔	๓๘.๕	N/A	N/A
ภาคเหนือ	๘,๔๒๖	๖๘๑,๕๐๕	๒,๐๗๕,๕๔๘	๑,๙๘๑	N/A	N/A
ร้อยละของประเทศ	๓๑.๙	๒๙.๔	๒๗.๔	๓๖.๔	N/A	N/A
ประเทศ	๒๖,๔๐๘	๒,๓๑๕,๐๕๐	๗,๕๖๕,๕๖๙	๕,๔๕๐	N/A	N/A

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : ปี ๒๕๖๐ ปก. ไม่มีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง) ในพื้นที่ภาคเหนือ

ปี ๒๕๖๑ ปก. ไม่มีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง) ในประเทศไทย

ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓ ปก. ไม่แสดงข้อมูลระดับครัวเรือนและราษฎร

๒) การเกิดไฟไหม้ป่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เกิดไฟไหม้ป่าในภาคเหนือเฉลี่ย ๔,๐๖๗ ครั้ง มีพื้นที่ป่าถูกไฟไหม้เฉลี่ย ๘๔,๓๔๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๐ ของพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ทั่วประเทศ เพิ่มขึ้นจากในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ที่เกิดไฟไหม้ป่าเฉลี่ย ๓,๓๔๙ ครั้ง พื้นที่ป่าถูกไฟไหม้เฉลี่ย ๓๗,๐๓๓ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐ ของพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ทั่วประเทศ เป็นผลให้เกิดปัญหาหมอกควันและการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ของภาคเหนือ

ตารางที่ ๓๕ : สถิติไฟไหม้ป่าของภาคเหนือ

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)
ภาคเหนือตอนบน ๑	๒,๘๔๑	๓๗,๓๗๒	๒,๓๕๘	๓๗,๘๔๒	๒,๐๖๕	๒๙,๐๘๓	๓,๗๖๕	๖๔,๑๐๒	๓,๕๓๙	๘๑,๓๗๗
ภาคเหนือตอนบน ๒	๖๒๒	๘,๕๗๓	๓๕๐	๔,๖๐๐	๑๙๖	๒,๑๙๐	๙๑๕	๑๗,๓๐๗	๘๔๐	๒๑,๗๔๔
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๙๒๗	๑๘,๔๑๔	๖๗๔	๑๕,๙๑๗	๓๖๕	๑๑,๑๙๕	๖๗๒	๑๕,๗๕๙	๘๓๗	๒๑,๗๒๐
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๑๖๐	๖,๒๔๓	๑๑๐	๒,๔๑๕	๕๙	๙๖๙	๑๙๙	๕,๓๐๑	๒๑๙	๕,๗๖๙
รวมทั้งภาค	๔,๕๕๐	๗๐,๖๐๒	๓,๔๙๒	๖๐,๗๗๔	๒,๖๘๕	๔๓,๔๓๗	๕,๕๕๑	๑๐๒,๔๖๙	๕,๕๓๕	๑๓๐,๖๑๑
ร้อยละของไฟไหม้ป่าภาค : ประเทศ	๖๖.๔๖	๕๖.๐๘	๗๕.๑๐	๘๐.๕๘	๗๑.๒๖	๗๗.๘๙	๗๕.๘๐	๖๗.๕๑	๗๑.๙๙	๗๔.๗๑

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๓๖ : สถิติไฟไหม้ป่าของภาคเหนือ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	๒๕๖๔		๒๕๕๕ - ๒๕๕๙		๒๕๖๐ - ๒๕๖๔		การเปลี่ยนแปลง	
	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)
ภาคเหนือตอนบน ๑	๒,๑๘๑	๕๔,๒๑๕	๒,๒๕๐	๒๑,๗๔๔	๒,๗๘๒	๕๓,๓๒๔	๕๓๒	๓๑,๕๘๐
ภาคเหนือตอนบน ๒	๓๓๗	๘,๘๔๐	๔๔๕	๔,๒๗๕	๕๒๘	๑๐,๙๓๖	๘๓	๖,๖๖๑
ภาคเหนือตอนล่าง ๑	๕๔๐	๑๘,๔๑๔	๕๐๔	๗,๐๒๑	๖๑๘	๑๖,๖๐๑	๑๑๔	๙,๕๘๐
ภาคเหนือตอนล่าง ๒	๑๑๔	๒,๙๔๙	๑๕๑	๓,๙๙๒	๑๔๐	๓,๔๘๑	- ๑๐	- ๕๑๒
รวมทั้งภาค	๓,๑๗๒	๘๔,๔๑๘	๓,๓๕๐	๓๗,๐๓๓	๔,๐๖๗	๘๔,๓๔๒	๗๑๘	๔๗,๓๐๙
ร้อยละของไฟไหม้ป่าภาค : ประเทศ	๗๓.๕๘	๘๓.๘๓	๖๖.๐๐	๕๓.๐๐	๗๔.๐๐	๗๗.๐๐		

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ ผลการพัฒนาภาคในช่วงที่ผ่านมา

ที่ผ่านมาการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเหนือเป็นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ระดับกระทรวง กรม และระดับพื้นที่ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งมีการจัดทำแผนพัฒนาภาคเหนือเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเหนือ โดยได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ให้ภาคเหนือเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างเสริมมูลค่าสูงเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์สำคัญที่ครอบคลุมทุกมิติการพัฒนา มีการกำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายรวมได้แก่ (๑) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ และ (๒) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคเหนือ

ตารางที่ ๓๗ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๐
	ผลการดำเนินงาน	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๓	ลดลงร้อยละ ๕.๑
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๑๗	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๑๗
	ผลการดำเนินงาน	๐.๔๑๑	N/A

ผลการพัฒนาภาคเหนือในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาภาคเหนือ (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) พบว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคยังไม่บรรลุเป้าหมายการพัฒนาของภาค โดยในปี ๒๕๖๓ ภาคเหนือมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง ร้อยละ ๕.๑ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ ๓ ต่อปี ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของภาคลดลง บรรลุเป้าหมายการพัฒนาโดยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ในการกระจายรายได้ในปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๔๑๑ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๑๗ โดยมีผลการพัฒนาภาคตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

๒.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการต่อเนื่องให้มีคุณภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน และกระจายประโยชน์อย่างทั่วถึง รวมทั้งต่อยอดการผลิตสินค้าและบริการ

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ ช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคเหนือยังไม่สามารถส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นได้ตามเป้าหมาย โดยในปี ๒๕๖๔ รายได้จากการท่องเที่ยวของภาคหดตัวร้อยละ ๕๐.๘ ต่อเนื่องจากการหดตัวในปี ๒๕๖๓ ที่ร้อยละ ๕๒.๐ เป็นผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ อย่างไรก็ตาม ในช่วงสถานการณ์ปกติ (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒) อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวภาคเหนือก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ โดยมีอัตราการขยายตัวในช่วงเวลาดังกล่าวที่ร้อยละ ๗.๒ เนื่องจากการท่องเที่ยวของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวและมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครั้งต่ำและระยะเวลาพำนักระยะสั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวภาคเหนือยังไม่สามารถสร้างมูลค่าจากทรัพยากรที่มีอยู่ ไม่มีความหลากหลายของการให้บริการตลอดจนขาดแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์และมีมาตรฐานในระดับสากลเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ

ตารางที่ ๓๘ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๓	๒๕๖๔
อัตราการขยายตัวรายได้การท่องเที่ยวภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๒.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๒.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๕๒.๐	หดตัวร้อยละ ๕๐.๘

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สรุปได้ดังนี้

๑) การพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ได้ให้ความสำคัญกับสร้างมูลค่าเพิ่มต่อยอดจากทุนทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่รวมทั้งสร้างกลุ่มท่องเที่ยวใหม่ๆ อาทิ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวและปัจจัยแวดล้อมในโครงการด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม พร้อมไปกับการรักษาอัตลักษณ์ของเมือง รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การสนับสนุน Community Based Tourism/Local Tourism รวมทั้งเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทั้งระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในภาคและประเทศเพื่อนบ้าน

๒) การพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพสูง โดยให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางและขยายสู่พื้นที่เครือข่ายที่มีศักยภาพ มีการดำเนินการด้าน Food Valley เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการให้ตอบสนองต่อตลาดเป้าหมายเฉพาะ การพัฒนาธุรกิจบริการทางการแพทย์และสุขภาพ โดยการบูรณาการของภาครัฐและเอกชนในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ และขยายผลการดำเนินงานไปยังกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒ ตลอดจนการพัฒนาสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์และการยกระดับการผลิตสินค้าชุมชน ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจ ขยายเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย กลุ่มวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้รับสนับสนุนทั้งงบประมาณจากส่วนกลางและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๒.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ใช้โอกาสจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค GMS BIMSTEC และ AEC เพื่อขยายฐานเศรษฐกิจของภาค

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ พบว่าบรรลุค่าเป้าหมายในส่วนของการค้าขายแดน โดยในปี ๒๕๖๔ มูลค่าการค้าขายแดนภาคเหนือขยายตัวร้อยละ ๒๙.๐ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากมูลค่าฐานการส่งออกที่ต่ำ และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในขณะที่อัตราการขยายตัวของการผลิตสาขาอุตสาหกรรมยังคงไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยในปี ๒๕๖๓ การผลิตสาขาอุตสาหกรรมหดตัวร้อยละ ๗.๐ จากการที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเขตเศรษฐกิจพิเศษได้อย่างเต็มที่ รวมไปถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

ตารางที่ ๓๙ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินการ	๒๕๖๓	๒๕๖๔
มูลค่าการค้าขายแดนภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๘.๑	ขยายตัวร้อยละ ๒๙.๐
อัตราการขยายตัวของการผลิตสาขาอุตสาหกรรมภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๗.๐	N/A

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สรุปได้ดังนี้

ในระยะ ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาภาคเหนือ (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) ได้มีการดำเนินการเสริมศักยภาพของโครงสร้างพื้นฐาน และวางผังเมืองทั้งเมืองหลักและเมืองชายแดนให้สอดคล้องและสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อาทิ โครงการระบบขนส่งมวลชนจังหวัดเชียงใหม่ การพัฒนาเมืองสถานีขนส่งระบวรราง โครงการเสริมศักยภาพของโครงสร้างพื้นฐานเมืองเป้าหมายและเมืองชายแดน โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ จังหวัดเชียงราย การพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรให้มีความรู้ มีทักษะฝีมือ เข้าถึงข้อมูลกฎระเบียบการดำเนินธุรกิจ ในธุรกิจระดับภูมิภาค และสากล รวมทั้งการพัฒนาสินค้าที่มีศักยภาพสามารถแข่งขันได้

๒.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยกกระดับเป็นฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ ช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ พบว่า ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยในปี ๒๕๖๓ การผลิตภาคเกษตรหดตัวร้อยละ ๗.๙ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มีการขยายตัวภาคเกษตรร้อยละ ๔ ต่อปี เป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ รวมไปถึงการเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญทำให้ปริมาณน้ำฝนในประเทศไทยต่ำกว่าปกติ ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้า และผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะข้าว พืชยืนต้น และผลไม้เมืองร้อน

ตารางที่ ๔๐ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินการ	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัวการผลิตภาคเกษตร ภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๔.๔	หดตัวร้อยละ ๗.๙

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สรุปได้ดังนี้

ในระยะ ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาภาคเหนือ (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) ได้มีการดำเนินการพัฒนาการเกษตรสู่การเป็นเกษตรยั่งยืน เกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ โดยพัฒนาปัจจัยการผลิตควบคู่ไปกับการพัฒนาเกษตรกร พบว่า ในภาคเหนือมีพื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นในหลายจังหวัด อาทิ จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๒,๘๙๘.๘๐ ไร่ การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปตามโครงการ Northern Thailand Food Valley ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนขยายผลสู่ภาคเหนือตอนล่าง ตลอดจนการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างโดยภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยการขยายพื้นที่ชลประทานให้ทั่วถึง ซึ่งในปี ๒๕๖๒ ภาคเหนือมีพื้นที่ชลประทาน ๑๐.๑๘ ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ร้อยละ ๑๒.๘๘

๒.๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาระบบดูแลผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ยกย่องทักษะฝีมือแรงงานภาคบริการ

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ ช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ พบว่า เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยในปี ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ สัดส่วนคนจนของภาคเท่ากับร้อยละ ๖.๗ และ ๖.๘ ตามลำดับ นอกจากนั้น ในปี ๒๕๖๒ มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่เข้าถึงบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ร้อยละ ๐.๕ หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔ เป็นผลจากมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยของภาครัฐ อาทิ โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ รวมถึงการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่สำคัญของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ อาทิ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนยากจนภาคเหนือ โครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยการสนับสนุนกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การพัฒนาทักษะด้านอาชีพผู้มีรายได้น้อยให้มีทักษะและโอกาสในการสร้างรายได้

ตารางที่ ๔๑ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๔

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินการ	๒๕๖๒	๒๕๖๓
สัดส่วนคนจนภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ไม่เกินร้อยละ ๘.๐	ไม่เกินร้อยละ ๘.๐
	ผลการดำเนินการ	ร้อยละ ๖.๗	ร้อยละ ๖.๘
สัดส่วนผู้สูงอายุที่เข้าถึงบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕.๐
	ผลการดำเนินการ	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕.๔	N/A

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สรุปได้ดังนี้

๑) การส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อยพบว่า มีการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ในการผลิต การแปรรูป และการตลาด ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๖๒ ภาคเหนือมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้ว ๒๓,๑๔๐ กลุ่ม นอกจากนั้น ยังได้มีการดำเนินโครงการขยายโอกาสการมีงานทำให้ผู้สูงอายุ โดยกระทรวงแรงงาน เป็นการฝึกอบรมด้านอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น

๒) การพัฒนาระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวทางแม่ฮ่องสอนโมเดล มีการดำเนินการ ดังนี้ (๑) การปลดล็อกข้อจำกัดของพื้นที่ ในการขอใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าเพื่อจัดทำโครงการจัดที่ดินทำกินของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ซึ่งได้มีการจัดที่ดินทำกินแล้วรวมทั้งสิ้น ๕ พื้นที่ป่า (๒) การลงทะเบียนโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน ๗๕,๖๙๗ คน หรือร้อยละ ๒๖.๔ ของประชากรทั้งหมด (๓) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ โดยการขอเปิดเส้นทางบินตรงกรุงเทพฯ – แม่ฮ่องสอน (๔) ปรับปรุงเส้นทางเชื่อมโยงจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนบ้านห้วยต้นนุ่น (๕) พัฒนาการศึกษากาทางไกลผ่านดาวเทียม และ ๖) พัฒนาผู้ประกอบการและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ตามโครงการปิ่นดาว

๓) การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่เข้าถึงบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเพิ่มขึ้น มีการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบการดูแลและยกระดับการให้บริการสุขภาพผู้สูงอายุ พร้อมเข้าสู่งการเปลี่ยนแปลงในสังคมผู้สูงอายุภาคเหนือ ภายใต้งบประมาณการภาค ปี ๒๕๖๒ งบประมาณ ๑๘,๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยมหาวิทยาลัยพะเยา ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพะองค์รวมของผู้สูงวัยในชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๔) การพัฒนาแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีการฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพในทักษะใหม่ (Reskill) ที่จำเป็นในการทำงาน และตรงตามความต้องการของตลาด ตลอดจนการพัฒนายกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้น (Upskill)

๕) การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชน พบว่า มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีความอบอุ่น (ตามเกณฑ์ จปฐ.) ร้อยละ ๙๙.๗๓ ในปี ๒๕๖๒ และมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในภาคเหนือ ๑,๒๐๕ กองทุน โดยภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณ ๖๕,๖๘๑,๙๖๒ บาท ในปี ๒๕๖๓ นอกจากนั้น ได้มีการดำเนินโครงการสำคัญ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ โครงการการพัฒนาขีดความสามารถผู้นำชุมชนภาคเหนือ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ งบประมาณ ๒๓,๕๓๒,๖๐๐ บาท โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดผู้นำในพื้นที่ ๑๗ จังหวัด ๑,๒๓๕ ตำบล จำนวน ๖,๘๘๐ คน

๒.๔.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้คงความสมบูรณ์ จัดระบบบริหารจัดการน้ำอย่างเหมาะสมและเชื่อมโยงพื้นที่เกษตรให้ทั่วถึง ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษหมอกควันอย่างยั่งยืน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ ช่วง ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ พบว่ายังไม่บรรลุเป้าหมายการพัฒนา โดยในปี ๒๕๖๔ มีสัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาคเหนือ ร้อยละ ๕๒.๓ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ ๕๘.๐ เนื่องจากยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตร รวมถึงปัญหาไฟป่า จำนวนวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM₁₀) เกินมาตรฐานในพื้นที่ภาคเหนือ ปี ๒๕๖๔ ยังคงสูงถึง ๕๙ วัน เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่ ๑๕ วันต่อปี เนื่องจากการแก้ไขปัญหามลพิษหมอกควันที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ตารางที่ ๔๒ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๕

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๔
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๘.๐ ของพื้นที่ภาค
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๕๒.๓
จำนวนวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM ₁₀) เกินมาตรฐานของภาคเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ไม่เกิน ๑๕ วัน
	ผลการดำเนินงาน	๕๙ วัน

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๕ สรุปได้ดังนี้

๑) **อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและป่าไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ** มีการดำเนินการฟื้นฟูและรักษาพื้นที่ป่าไม้ การป้องกันไฟป่าอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

๒) **พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบในลุ่มน้ำหลักของภาค** ดำเนินการพัฒนา ระบบชลประทาน การสูบน้ำด้วยไฟฟ้า และพัฒนาระบบส่งน้ำ รวมถึงพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำธรรมชาติ ขนาดใหญ่ของภาค ได้แก่ บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ บึงสีไฟ จังหวัดพิจิตร และกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคของประชาชน

๓) **การแก้ไขปัญหาหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ** มีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับผลกระทบจากปัญหาหมอกควันและไฟป่า รมรงค์เลิกพฤติกรรม การเผาวัสดุทางการเกษตร รวมถึงการจัดตั้งเครือข่ายในการเฝ้าระวังในพื้นที่

๓. บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาค

๓.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลง

๓.๑.๑ **วิถีชีวิตดิจิทัล (Digital Lifestyle)** ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ส่งผลให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ปรับเปลี่ยนรูปแบบเกษตรดั้งเดิมสู่เกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ตลอดจนอำนวยความสะดวกในด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ และยังส่งผลให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไป มีความสะดวกสบายมากขึ้น มีความนิยมในสินค้าที่มีอัตลักษณ์ และช่วยลดข้อจำกัดเชิงพื้นที่ของภาคเหนือในพื้นที่ห่างไกลและอยู่บนภูเขาสูงในการเข้าถึงองค์ความรู้ในการพัฒนา กระบวนการผลิต ระบบตลาด รวมทั้งบริการของภาครัฐ อาทิ การศึกษา สาธารณสุข ผ่านระบบออนไลน์ อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) สำหรับกลุ่มคนที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้

๓.๑.๒ **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์เร็วกว่าระดับประเทศ** จำนวนประชากรสูงอายุของภาคที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานลดลง อัตราพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานเพิ่มขึ้น และอาจส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในอนาคต มีความต้องการแรงงานข้ามชาติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะเป็นโอกาสของการสร้างตลาดสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ อาทิ ธุรกิจบริการสุขภาพ ผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้สูงอายุ

๓.๑.๓ **เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)** การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากอุณหภูมิโลกสูงขึ้น ส่งผลให้ภัยธรรมชาติมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น เกิดการแปรปรวนของระยะเวลาที่ฝนตก การกระจายตัวของฝนและปริมาณน้ำฝน ส่งผลกระทบต่อให้เกิดภาวะภัยแล้ง น้ำท่วมฉับพลัน รวมถึงการเกิดไฟป่าที่มีผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้พืชบางชนิดมีระยะเวลาการให้ผลผลิตที่เปลี่ยนไป การแพร่ระบาดของแมลงศัตรูพืชเพิ่มขึ้นและอาจมีความรุนแรงขึ้น ปริมาณผลผลิตเกษตรลดลง ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรและความมั่นคงทางอาหาร

๓.๑.๔ การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) ภาคเหนือมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น มีจำนวนประชากรเขตเมืองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาโอกาสในการศึกษา การประกอบอาชีพ การสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะในเมืองหลักของภาคที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริการสาธารณะที่ตอบสนองต่อการขยายตัวของเมือง ขณะเดียวกันการขยายตัวของเมืองที่ขาดการวางแผนจัดการพื้นที่เมืองอย่างเหมาะสม ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านความแออัดของชุมชนตลอดจนเกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม อาทิ ขยะและของเสีย มลภาวะทางน้ำและอากาศ

๓.๑.๕ การมุ่งสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน (Growing Sustainability) การพัฒนาภาคในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการผลิตและการบริโภคที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดการส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียวที่มีการผลิตโดยใช้วัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ เช่น พลาสติกชีวภาพ รวมถึงการผลิตโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามระบบ Zero Waste การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสะอาดการจ้างแรงงานทางเลือกหรือพลังงานสะอาดเพื่อลดปริมาณขยะและการเผาที่เป็นสาเหตุของปัญหาหมอกควันซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของภาค และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตภาคเกษตรจากเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืนในรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ตามศักยภาพของพื้นที่ ขณะที่ผู้บริโภคก็มีการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

๓.๑.๖ สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของภาค มีการปรับรูปแบบการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศแบบวิถีใหม่ (New Normal) ที่ยกระดับการให้บริการที่คำนึงถึงสุขอนามัยตามมาตรฐานสากล ประชากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเข้าสู่สังคมดิจิทัลโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อรักษาระยะห่างทางสังคม อาทิ การประชุมผ่านระบบออนไลน์ การซื้อขายสินค้าและบริการผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟู ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์และเกิดความสมดุลมากขึ้น ขณะเดียวกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้แรงงานบางส่วนถูกเลิกจ้าง ย้ายกลับภูมิลำเนาเข้าสู่ภาคเกษตร นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตและการบริโภค ได้ส่งผลให้ปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้นด้วย

๓.๒ บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของภาค

๓.๒.๑ ศักยภาพและโอกาส

๑) ภาคเหนือตอนบนเป็นพื้นที่อารยธรรมล้านนาที่มีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และงานหัตถศิลป์ โดยเฉพาะในพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และลำปาง ผู้คนมีทักษะฝีมือในงานหัตถศิลป์ มีเครือข่ายขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สามารถขยายสู่ภาคการท่องเที่ยว บริการ และผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นโอกาสในการยกระดับรายได้ของภาค

๒) ภาคเหนือเป็นฐานทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม มีเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับสากล ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางถนน ทางอากาศ และระบบรางที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัด ระหว่างจังหวัด และระหว่างภูมิภาค เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ

๓) เป็นแหล่งทรัพยากรชีวภาพหลากหลายแห่งหนึ่งของโลก ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) หรือ ทรัพยากรชีวภาพ (Bioresource) ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการวิจัยและพัฒนาต่อยอดด้านการเกษตร การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชีวภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจสีเขียว และการพัฒนาการท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Niche Tourism) อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

๔) พฤติกรรมของผู้บริโภคและกระแสการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มุ่งเน้นสินค้าที่มีรูปแบบไม่ซ้ำใคร (Unique Product) มีความแตกต่างอย่างเป็นเอกลักษณ์ หรือให้ความสำคัญกับสุขภาพ การบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบริโภคสินค้าแนวอนุรักษ์ ส่งผลให้สินค้าและบริการในเชิงวัฒนธรรม สินค้าสร้างสรรค์ เกษตรอินทรีย์ แพทย์ทางเลือกได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

๕) พื้นที่ภาคเหนือมีความพร้อมในการเชื่อมโยงด้านการค้าและบริการ กับพื้นที่เศรษฐกิจภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคน้ำโขงและเอเชียใต้ โดยมีความพร้อมของโครงข่ายคมนาคมตามแนวเหนือ - ใต้ (North - South Economic Corridor) และแนวตะวันออก - ตะวันตก (East - West Economic Corridor) มีแผนก่อสร้างโครงการพื้นฐานขนาดใหญ่ อาทิ รถไฟทางคู่ รถไฟความเร็วสูง การขยายท่าอากาศยาน ส่งผลให้เกิดโอกาสในการขยายเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว การค้า การลงทุน บริการ การศึกษานานาชาติ ธุรกิจบริการสุขภาพและการแพทย์ รวมถึงแผนการพัฒนาระบบโครงข่ายโลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน อาทิ แผนการพัฒนาศูนย์ขนส่งสินค้า (Truck Terminal) ในพื้นที่ภาคเหนือร่วมกับแผนการพัฒนาท่าเรือทางบกในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือและเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

๖) ภาคเหนือตอนล่างเป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพ ได้แก่ ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ซึ่งสามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยการผลิตเอทานอล พลังงานไฟฟ้าชีวมวล พลาสติกชีวภาพ และสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพ

๓.๒.๒ ข้อจำกัดและประเด็นท้าทาย

๑) พื้นที่ตอนบนของภาคมีข้อจำกัดเชิงกายภาพ มีสภาพเป็นภูเขาสูงและพื้นที่ป่าสงวน จึงมีข้อจำกัดในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการเข้าถึงบริการภาครัฐ เป็นพื้นที่ที่ความยากจนสูง พื้นที่ป่าต้นน้ำบางส่วนเสื่อมโทรม มีการบุกรุกใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าผิดประเภท

๒) ยังไม่สามารถนำฐานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์งานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากสถาบันการศึกษามาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการได้อย่างคุ้มค่า

๓) แหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวยังไม่ได้พัฒนาและยกระดับอย่างเต็มศักยภาพและมีมาตรฐานสากล

๔) การค้าขายแดนภาคเหนือยังมีปัจจัยเสี่ยงต่อการขยายตัวในอนาคต เนื่องจากประเทศคู่ค้าตามแนวชายแดนมีขนาดตลาดค่อนข้างเล็ก กำลังการซื้อต่ำ นำเข้าสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งมีมูลค่าต่ำเป็นหลัก และความไม่แน่นอนทางการเมืองสูง รวมทั้งการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติในประเทศคู่ค้า ซึ่งมีความได้เปรียบเรื่องค่าแรงขั้นต่ำและสามารถผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าได้

๕) การขยายตัวของเมืองโดยขาดการวางแผนบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชากรเมืองได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเกิดความแออัดในพื้นที่ ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง อาทิ การจัดการขยะและน้ำเสีย

๖) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของภาคเหนือ ทำให้ภาระพึ่งพิงของประชากรสูงอายุต่อวัยแรงงานเพิ่มสูงขึ้น การจัดสวัสดิการและระบบการดูแลผู้สูงอายุยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในขณะเดียวกันจึงเป็นโอกาสของการขยายตัวของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ อาทิ ธุรกิจบริการสุขภาพ

๗) แรงงานมีข้อจำกัดเชิงปริมาณและคุณภาพไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาของภาค การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิต ทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และบริการ แรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น แต่สัดส่วนแรงงานที่จบระดับอุดมศึกษายังมีจำนวนน้อย

๘) ภาคเหนือยังเผชิญปัญหาหมอกควันเป็นประจำทุกปีทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่และเศรษฐกิจของภาค

๔. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

๔.๑ บทบาทของภาค ภาคเหนือมีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ มีฐานทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทรัพยากรชีวภาพที่หลากหลาย เป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ รวมทั้งมีทำเลที่ตั้งที่มีศักยภาพเหมาะสมกับการเชื่อมโยงทั้งในประเทศและอนุภูมิภาค รวมทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ และการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาภาคเหนือจะต้องนำศักยภาพต่างๆของพื้นที่ มาใช้ในการต่อยอดการผลิตสินค้าและบริการที่มีศักยภาพและโอกาสเพื่อสร้างมูลค่าสูงตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในการเสริมสร้างขีดความสามารถของธุรกิจท้องถิ่นเพื่อขยายฐานเศรษฐกิจของภาค

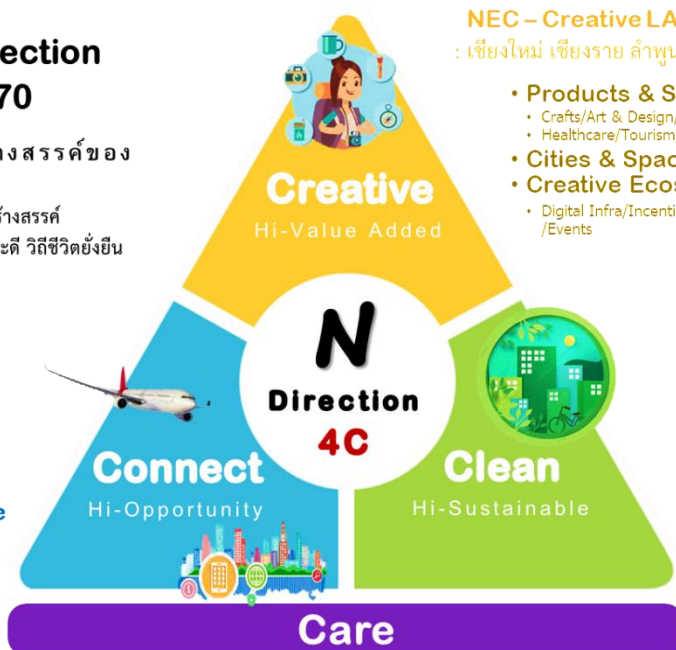
๔.๒ ทิศทางการพัฒนาภาค เป็นการพัฒนาตามแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สุขภาวะดี วิถีชีวิตยั่งยืน” และโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (Bio – Circular – Green Economy : BCG Model) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนา ๔ ด้านสำคัญ (4C) ได้แก่ Creative พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง โดยการสร้างระบบนิเวศ เมือง และพื้นที่สร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถพัฒนาสู่การเป็นสินค้าและบริการสร้างสรรค์ Connect สร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและกับอนุภูมิภาค ทั้งในส่วนของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมืองสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้คนสร้างสรรค์ Clean พัฒนาตามแนววิถีใหม่ (New Normal) และการพัฒนาบนฐานการเติบโตอย่างยั่งยืนของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลความสะอาดของเมือง และการใช้พลังงานสะอาด โดยคำนึงถึง Care ที่ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการดูแลผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในสังคมและพัฒนาศักยภาพแรงงาน

Northern Direction 2566-2570

เป็น “ฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของ
ประเทศ”

ตามแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์
สานสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ สุขภาวะดี วิถีชีวิตยั่งยืน

- **Related issues**
(Economic Corridors)
 - R&D : EEC
 - Bio Industry : NeEC
 - Tourism : SEC
- **Subregion**
 - GMS/ AEC/ BIMSTEC
- **Creative Cities**
- **Digital & Creative People**

NEC – Creative LANNA

: เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง

- **Products & Services**
 - Crafts/Art & Design/Digital content
 - Healthcare/Tourism/Gastronomy
- **Cities & Spaces**
- **Creative Ecosystem**
 - Digital Infra/Incentive/Landscape /Events

- **Clean Air**
- **Clean Food**
 - Organic/ Smart Farm
- **Clean Cities**
- **Clean Environment**
 - Forest / Water/ Soil
- **Clean Energy**
 - Bio Gas/ Bio Mass

• คุณภาพชีวิต : คนยากจน / Active Aging

• ฝีมือแรงงาน : Reskill/ Upskil/ Creative skill/ Digital skill

๔.๓ เป้าหมายการพัฒนา

มุ่งสู่การพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ เชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค และเติบโตอย่างยั่งยืน

๔.๔ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคแบบปริมาณ ลูกโซ่เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ ๖๘๘,๑๘๐.๕๒ ล้านบาท อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๑ ต่อปี	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เฉลี่ยร้อยละ ๕.๓ ต่อปี
๒. สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคเหนือลดลง	ปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๔๑๑	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๑๑

๔.๕ แนวทางการพัฒนา

การกำหนดแนวทางการพัฒนาภาคเหนือ ได้พิจารณาถึงความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) พร้อมทั้งพิจารณา โอกาส ศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดของภาค เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็น “ฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ” เชื่อมโยงกับอนุภูมิภาค และเติบโตอย่างยั่งยืน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในภาค ให้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

๔.๕.๑ ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ (NEC-Creative LANNA) ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจหลักของภาคและฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของภาค (๔ กลุ่ม ๑๒ สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ ฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Originals) กลุ่มที่ ๒ คอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ (Creative Content/Media) กลุ่มที่ ๓ บริการสร้างสรรค์ (Creative Services) กลุ่มที่ ๔ สินค้าสร้างสรรค์ (Creative Goods/Products))	มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๙,๓๕๓.๔๒ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ร้อยละ ๔.๑ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เฉลี่ยร้อยละ ๘.๐ ต่อปี

๑) สนับสนุนการพัฒนา Creative Ecosystem เพื่อดึงดูดการลงทุน และสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อมต่อการใช้ความคิดสร้างสรรค์ โดยการปรับภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของเมือง การพัฒนาย่านสร้างสรรค์ การเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ (Creative Space) ผลักดันการพัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคม สารสนเทศ คลังข้อมูล (Big Data) การวางและจัดทำผังเมือง โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการลงทุนของภาคเอกชน

๒) ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า โดยมุ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มฐานรากทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ (Creative Original) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา ได้แก่ (๑) สาขาอุตสาหกรรมงานฝีมือและหัตถกรรม (๒) สาขาคดนตรี (๓) สาขาศิลปะการแสดง และ (๔) สาขาทัศนศิลป์ ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มคอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ กลุ่มบริการสร้างสรรค์ กลุ่มสินค้าสร้างสรรค์ จะเป็นกลุ่มสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกัน ผ่านการสร้างมูลค่าเพิ่มและอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา วัฒนธรรม การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิต ออกแบบ บรรจุภัณฑ์ การสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรและกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์

๓) สร้างแบรนด์ ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ และการสร้างการรับรู้ โดยสนับสนุนการจัดงานเทศกาลสร้างสรรค์ระดับนานาชาติเพื่อสร้างจุดขายของพื้นที่ การส่งเสริมช่องทางการขายสินค้าสร้างสรรค์ที่หลากหลาย การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภคและคนในพื้นที่ รวมทั้งเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและการบริการที่เกี่ยวข้อง และเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์กับต่างประเทศ

๔.๕.๒ ยกระดับการท่องเที่ยวและบริการที่มีศักยภาพของภาคให้มีคุณภาพ สนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และกระจายประโยชน์สู่ชุมชน โดยเน้นกลุ่มท่องเที่ยวและบริการที่มีศักยภาพของภาค ได้แก่ บริการเชิงสุขภาพ ความงาม และการแพทย์ (Medical and Wellness) ท่องเที่ยวสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (Creative Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy) ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (MICE) และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงกีฬาและเทศกาล (Sport and Festival Tourism)

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวภาคเหนือ (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๑๔๐,๒๘๐.๙๙ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๑๖.๒ ต่อปี	อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๕ ต่อปี
อัตราการขยายตัวของมูลค่าสาขาบริการสุขภาพเอกชนภาคเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาบริการสุขภาพเอกชน แบบปริมาณลูกโซ่เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๒,๗๗๐.๗๘ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาบริการสุขภาพเอกชนเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๕.๘ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาบริการสุขภาพเอกชนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๘.๐ ต่อปี

๑) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการให้มีคุณภาพ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างยั่งยืน โดยการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวและบริการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล รวมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการ และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสม พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการให้มีความหลากหลายผ่านการเสริมสร้างประสบการณ์ โดยประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการเชื่อมโยงการบริการเชิงสุขภาพ ความงาม และการแพทย์ (Medical and Wellness) และกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของภาค ตลอดจนกลุ่มธุรกิจอื่นในห่วงโซ่มูลค่าด้านการท่องเที่ยว

๒) ส่งเสริมการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการบริการและการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงและอำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล การสื่อสาร และข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนด้านการให้บริการและการบริหารจัดการ ส่งเสริมการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการยกระดับคุณภาพการให้บริการ พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีมาตรฐานและมีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง

๓) พัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและมีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของภาคเหนืออย่างยั่งยืน โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการในชุมชนให้มีคุณภาพตามการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) และให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทั้งระบบ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๔.๕.๓ พัฒนาการผลิตตามระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูง

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร ภาคเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร แบบปริมาณ ลูกโซ่เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๑๕,๒๑๐.๗๓ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาค เกษตรเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๖ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรเฉลี่ยร้อยละ ๕.๕ ต่อปี

๑) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานเกษตรปลอดภัย ต่อยอดสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั้งระดับชุมชนและมาตรฐานสากล สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์วิถีชาวบ้านที่สามารถพัฒนาเป็นเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ รวมถึงสนับสนุนการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเกษตรกรในการพัฒนาการผลิตและการตลาด

๒) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมและภูมิปัญญามาปรับใช้ในกระบวนการผลิต การแปรรูป และการตลาด สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทางการเกษตรทั้งระบบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนการแปรรูปผลผลิต ส่งเสริมแนวคิด Food Valley โดยพัฒนาองค์ความรู้เกษตรกรและผู้ประกอบการ SMEs เพื่อต่อยอดการผลิตสู่การแปรรูปและการตลาด ตลอดจนพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ

๓) ส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทานกับอุตสาหกรรมฐานชีวภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมชีวภาพ ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือวัสดุชีวภาพที่มีมูลค่าเพิ่มสูง รวมถึงสร้างการรับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชีวภาพเพื่อส่งเสริมการตลาด

๔.๕.๔ เสริมศักยภาพของเมือง พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และระบบโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์สำคัญของภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และเอื้อต่อการอยู่อาศัย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าชายแดนภาคเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๑๓๔,๖๓๒.๐๔ ล้านบาท อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ร้อยละ ๓.๘ ต่อปี	อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ยร้อยละ ๕.๕ ต่อปี
อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม ภาคเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรมแบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๖๔,๗๐๙.๑๙ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม หดตัวเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๐.๔ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ยร้อยละ ๕.๕ ต่อปี

๑) พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของภาคเหนือ โดยสนับสนุนการก่อสร้างโครงข่ายคมนาคมขนาดใหญ่ เพื่อเชื่อมโยงการเดินทางทั้งภายในและระหว่างประเทศ อำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน ลดต้นทุนการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ และยกระดับผลิตภาพการผลิตสินค้าและบริการ

๒) พัฒนาศักยภาพของเมือง และเมืองชายแดน เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการเป็นเมืองนำอยู่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมือง และการวางและจัดทำผังเมืองที่เหมาะสม พัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อรองรับสังคมดิจิทัล พัฒนาระบบบริหารจัดการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

๓) สนับสนุนการขับเคลื่อนพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่จังหวัดตากและเชียงราย เพื่อให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด โดยพัฒนาโครงข่ายเส้นทางและระบบขนส่งย่อยที่เชื่อมต่อกับระบบหลักของประเทศและอนุภูมิภาคตามแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ - ใต้ และแนวตะวันออก - ตะวันตก ซึ่งจะรองรับการเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญเชื่อมโยงอนุภูมิภาค GMS BIMSTEC และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

๔.๕.๕ พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาผู้สูงอายุสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
สัดส่วนคนจนภาคเหนือ (ร้อยละ)	สัดส่วนคนจน ปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๖.๘	สัดส่วนคนจนลดลงเหลือ ร้อยละ ๕.๐
สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานของ ภาคเหนือ (ร้อยละ)	สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ร้อยละ ๔๑.๐	สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๔๑.๐

๑) แก้ไขปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาทักษะด้านอาชีพแก่คนยากจนให้ตรงกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยใช้ฐานข้อมูลด้านความยากจนที่มีอยู่ และส่งเสริมการเข้าถึงบริการภาครัฐให้ครอบคลุม อาทิ บริการด้านการศึกษา และสาธารณสุข

๒) พัฒนาผู้สูงอายุสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ (Active Aging) โดยการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุ ส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำตามศักยภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๓) พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อาทิ งานฝีมือและหัตถกรรม บริการสุขภาพ โดยการยกระดับทักษะเดิมให้สูงขึ้น (Upskill/Reskill) และการพัฒนาศักยภาพเสริมทักษะใหม่ (New Skill) เพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงานให้สูงขึ้น

๔.๕.๖ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ของภาคเหนือ	พื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๕๖,๓๔๙,๓๐๕ ไร่ (ร้อยละ ๕๒.๔ ของพื้นที่ภาค)	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๓.๐ ของพื้นที่ภาค
จำนวนวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM ₁₀) เกินมาตรฐานของภาคเหนือ	จำนวนวันที่มีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM ₁₀) เกินมาตรฐานเฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๕๒ วัน	ไม่เกิน ๕๒ วัน

๑) **บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศอย่างสมดุล** โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ป่าต้นน้ำ และใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าอย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ป้องกันแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเฝ้าระวังและติดตามการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการดูแลรักษาป่า ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของประชาชนถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้

๒) **บริหารจัดการน้ำให้มีความสมดุลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ** โดยพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำตามความเหมาะสมและศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้เพียงพอในการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ทั้งอุปโภค บริโภค รักษาระบบนิเวศทางน้ำ เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม และจัดการฟื้นฟูคุณภาพน้ำให้เป็นไปตามประเภทการใช้ประโยชน์ เชื่อมโยงแหล่งน้ำระดับต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพในการกระจายน้ำอย่างทั่วถึง ประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง

๓) **ป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน** โดยสนับสนุนการประยุกต์ใช้วิธีการ รูปแบบที่เกิดผลสำเร็จมาแล้วในหลายพื้นที่ และปรับให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในการแสวงหาความรู้ เทคโนโลยีใหม่ที่จะเป็นทางเลือกในการกำจัดเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวัง การลาดตระเวนในพื้นที่ เพื่อป้องปรามผู้ลักลอบฝ่าฝืนกฎหมาย ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกเพื่อลดการเผา รวมทั้งประสานความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

๔) **พัฒนาระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนตามรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)** โดยมีระบบกำจัดขยะและน้ำเสียด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม อาทิ ลดการเกิดขยะ การคัดแยกขยะ การนำขยะกลับมาใช้ซ้ำให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะไปกำจัดอย่างถูกต้อง สร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ให้กับประชาชนเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๕) **เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ** โดยสนับสนุนองค์ความรู้ การจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบฐานข้อมูลภัยพิบัติและการเตือนภัย ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการภัยพิบัติ และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรองรับกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๔.๖ ตัวอย่างแผนงานสำคัญ

๔.๖.๑ ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ (NEC-Creative LANNA) ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจหลักของภาคและฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

๑) **สาระสำคัญ** พัฒนาพื้นที่ใน ๔ จังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และลำปาง ซึ่งพื้นที่จังหวัดกลุ่มนี้มีความโดดเด่นของอารยธรรมล้านนาที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน และมีการพัฒนาเกี่ยวเนื่องสู่ภาคเศรษฐกิจ ทั้งการท่องเที่ยว บริการและผลิตภัณฑ์ต่อเนื่องโดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของพื้นที่และประชาชนในวงกว้าง

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
พัฒนา Creative Ecosystem • ปรับภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมของเมือง • พัฒน่าย่านสร้างสรรค์ • พัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ และ สิ่งอำนวยความสะดวก • พัฒนาสารสนเทศ คลังข้อมูล (Big data) • สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการลงทุนของภาคเอกชน	พัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ • สร้างมูลค่าเพิ่มและอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ • พัฒนาและสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ • ส่งเสริมงานวิจัยและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ • การสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรม	สร้างแบรนด์ ส่งเสริมการตลาดและ ประชาสัมพันธ์ และการสร้างการรับรู้ • สนับสนุนการจัดงานเทศกาล สร้างสรรค์ระดับนานาชาติ • ส่งเสริมช่องทางการขายสินค้าสร้างสรรค์ • ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และ สร้างการรับรู้ให้กับผู้บริโภคและคนในพื้นที่ • เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและการบริการที่เกี่ยวข้อง • เข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ต่างประเทศ

๔.๖.๒ แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน

๑) **สาระสำคัญ** ภาคเหนือมีภูมิประเทศของพื้นที่ตอนบนเป็นที่สูง ภูเขา ป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้ในภาคเหนือตอนบนมีลักษณะเป็นป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ผนวกกับพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้พื้นที่ภาคเหนือกว่าร้อยละ ๘๐ ถูกปกคลุมด้วยพืชพรรณและป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้งที่ป่าไม้สลัดใบและสิ้นสุดฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร จึงมักเกิดไฟป่าขึ้นบ่อยครั้งจากอากาศที่ร้อน แห้งแล้งและนิ่ง และจากที่เกษตรกรดำเนินการเผาตอซัง เศษวัสดุเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับการเกษตร ทำให้เกิดหมอกควันแขวนลอยและสะสมอยู่ในบรรยากาศเป็นระยะเวลายาวนานสร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนระบบนิเวศของพื้นที่ภาคเหนืออย่างกว้างขวาง ประกอบกับภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ส่งผลให้ปัญหามอกควันทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

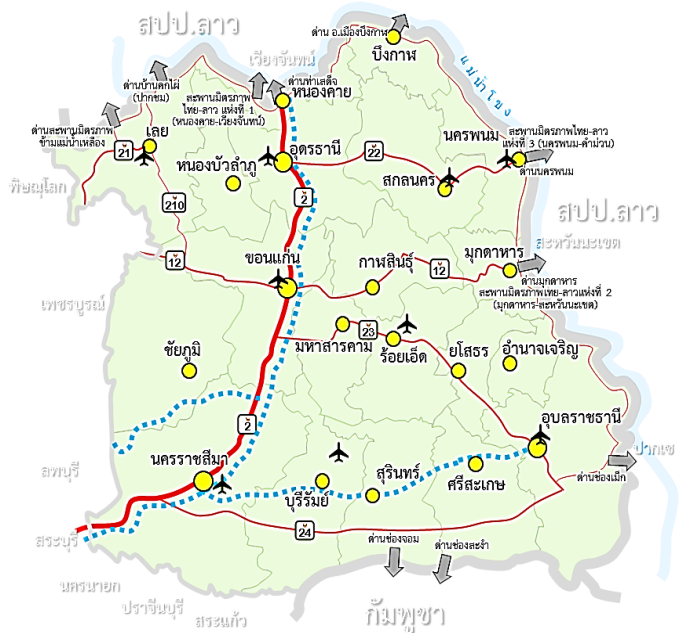
ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- สนับสนุนการประยุกต์ใช้วิธีการ แก้ไขปัญหาหมอกควันที่ประสบความสำเร็จแล้วในหลายพื้นที่ โดยปรับให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน - ส่งเสริมความรู้ เทคโนโลยีใหม่ ที่จะ เป็นทางเลือกในการกำจัดเศษวัสดุ เหลือใช้ทางการเกษตร - พัฒนาองค์ความรู้ด้านเกษตร และ ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้ เศรษฐกิจที่โตเร็ว และพืชอื่น ทดแทนพืชเชิงเดี่ยว	- ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจาก การเผา ป่า ไฟป่า อาทิจัดชุดลาดตระเวน การจัดทำแนวกันไฟ และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง - สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังการลาดตระเวนในพื้นที่เพื่อ ป้องปรามผู้ลักลอบฝ่าฝืนกฎหมาย - จัดทำแผนการจัดการและควบคุม การเผาหลังการเก็บเกี่ยว - ประสานความร่วมมือในการป้องกัน และแก้ไขปัญหามลพิษจากหมอกควันข้ามแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน	- ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึก ความตระหนักรู้เพื่อลดการเผา รวมทั้งเฝ้าระวัง ป้องกันและ แก้ไขปัญหามลพิษจากหมอกควันในชุมชน - ส่งเสริมการสร้างระบบรับแจ้งเหตุและแจ้งเตือนการเผา ผ่าน สื่อออนไลน์และเครือข่ายชุมชน - สนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากหมอกควันแก่ประชาชน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ๒๐ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย เลย บึงกาฬ มุกดาหาร สกลนคร นครพนม ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และ ยโสธร ตั้งอยู่ในตำแหน่งศูนย์กลางของอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออกและ ด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และ ด้านใต้ ติดต่อราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีเทือกเขา พนมดงรักกั้นพรมแดน

๑.๒ พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่รวม ๑๐๕.๕๓ ล้านไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีความลาดเอียงไปทางตะวันออก มีลักษณะคล้ายกระทะ แบ่งเป็น ๒ เขตใหญ่ ได้แก่ บริเวณแอ่งที่ราบโคราช อยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลและชี ลักษณะเป็นที่ราบสูงสลับกับเนินเขา และบริเวณแอ่งสกลนคร อยู่ทางตอนเหนือของภาค ตั้งแต่แนวเขาภูพานไปจนถึงแม่น้ำโขง เทือกเขาที่แบ่งระหว่างแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร คือเทือกเขาภูพาน

๒. สถานการณ์การพัฒนาภาค

๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ภาพรวม

๑) อัตราการเติบโตและขนาดเศรษฐกิจของภาคมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับประเทศ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๑,๕๙๐,๘๘๔ ล้านบาท คิดเป็นเพียงร้อยละ ๑๐.๒ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ ซึ่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นครั้งแรกนับตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๐.๐ ของประเทศ สำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาค ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๕ ต่อปี สูงกว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่ขยายตัวร้อยละ ๑.๑ ต่อปี แต่ชะลอตัวลงต่ำกว่า ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙ ต่อปี โดยในปี ๒๕๖๓ เศรษฐกิจของภาคหดตัวลงร้อยละ ๑.๔ เป็นในทิศทางเดียวกับระดับประเทศ ที่หดตัวลงร้อยละ ๖.๒

๒) ภาคบริการมีบทบาทเป็นฐานรายได้ใหม่ ในขณะที่ภาคเกษตรที่เป็นฐานรายได้เดิมมีบทบาทลดลง โครงสร้างหลักทางเศรษฐกิจขับเคลื่อนโดยภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร ใน ๔ ปีแรกของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคบริการ มีสัดส่วนถึงร้อยละ ๕๙.๐ ส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งค้าปลีก การศึกษา และบริการการเงิน ภาคเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๐ ของผลิตภัณฑ์ภาค ส่วนใหญ่เป็น

การผลิตพืช และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ ๒๑.๐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ ๕๖.๑ ภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๒ และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๗ โดยภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรมีความสำคัญน้อยลง ซึ่งรายได้หลักของภาคมาจากภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม ที่มีบทบาทเป็นฐานรายได้ใหม่ของภาคจากนโยบายการปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่การเป็นฐานเศรษฐกิจชีวภาพ และการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศ

ตารางที่ ๑ : มูลค่าและโครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๓๐๑,๒๘๔	๓๐๘,๔๐๓	๓๒๐,๘๖๖	๓๑๒,๕๘๕	๓๑๑,๖๑๕		
	๒๐.๙	๒๐.๔	๒๐.๕	๑๙.๖	๑๙.๖	๒๓.๒	๒๐.๐
ภาคอุตสาหกรรม	๓๐๕,๖๕๖	๓๒๑,๒๒๙	๓๓๕,๔๕๑	๓๓๗,๔๔๗	๓๒๑,๗๔๓		
	๒๑.๒	๒๑.๓	๒๑.๔	๒๑.๒	๒๐.๒	๒๐.๗	๒๑.๐
เหมืองแร่เหมืองหิน	๑๕,๒๐๐	๑๒,๘๓๕	๑๓,๓๕๔	๑๔,๑๐๕	๑๔,๕๓๖		
	๑.๑	๐.๙	๐.๘	๐.๙	๐.๙	๑.๐	๐.๙
อุตสาหกรรม	๒๖๒,๒๐๗	๒๗๘,๔๑๙	๒๙๑,๓๒๗	๒๘๖,๖๘๙	๒๖๘,๙๖๐		
	๑๘.๒	๑๘.๔	๑๘.๖	๑๘.๐	๑๖.๙	๑๗.๙	๑๘.๐
ไฟฟ้าฯ	๒๓,๖๗๙	๒๔,๙๗๔	๒๕,๕๐๗	๓๑,๑๑๑	๓๒,๔๑๑		
	๑.๖	๑.๗	๑.๖	๒.๐	๒.๐	๑.๕	๑.๘
การจัดหาน้ำฯ	๔,๕๖๙	๕,๐๐๐	๕,๒๖๓	๕,๖๔๒	๕,๘๓๖		
	๐.๓	๐.๓	๐.๓	๐.๔	๐.๔	๐.๓	๐.๔
ภาคบริการ	๘๓๕,๖๖๗	๘๘๑,๓๕๕	๙๑๒,๓๐๒	๙๔๔,๗๕๔	๙๕๗,๕๓๖		
	๕๗.๙	๕๘.๓	๕๘.๑	๕๙.๒	๖๐.๒	๕๖.๑	๕๙.๐
ค้าส่งค้าปลีกฯ	๑๘๔,๗๙๔	๑๙๙,๘๒๐	๒๑๓,๘๒๗	๒๒๑,๙๔๓	๒๒๖,๙๒๗		
	๑๒.๘	๑๓.๒	๑๓.๖	๑๓.๙	๑๔.๓	๑๑.๔	๑๓.๘
ขนส่งฯ	๓๔,๖๗๓	๓๘,๗๑๙	๓๘,๙๐๘	๔๒,๒๙๖	๓๙,๗๒๑		
	๒.๔	๒.๖	๒.๕	๒.๖	๒.๕	๒.๒	๒.๕
ที่พักและบริการ ด้านอาหาร	๑๖,๕๓๑	๑๙,๓๒๖	๒๑,๘๓๕	๒๔,๔๙๙	๑๙,๓๐๗		
	๑.๑	๑.๓	๑.๔	๑.๕	๑.๒	๑.๐	๑.๔
อื่นๆ	๕๙๙,๑๖๙	๖๒๓,๔๙๐	๖๓๗,๗๓๓	๖๕๖,๐๑๕	๖๗๑,๕๘๑		
	๔๑.๕	๔๑.๓	๔๐.๗	๔๑.๑	๔๒.๒	๔๑.๕	๔๑.๓
ผลิตภัณฑ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๔๔๒,๑๐๗	๑,๕๑๐,๙๘๗	๑,๕๖๘,๖๑๙	๑,๕๙๔,๘๘๖	๑,๕๙๐,๘๙๔		
	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) การลงทุนใหม่ในภาคมีน้อยส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด โครงการที่ได้รับอนุมัติการส่งเสริมการลงทุนในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีจำนวน ๓๙๗ โครงการ คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๕.๔ ของประเทศ และหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕.๒ ต่อปี มีจำนวนเงินลงทุน ๗๐,๐๘๗.๐๐ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๒.๘ ของประเทศ และหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๓ ต่อปี มีการจ้างงานในพื้นที่จำนวน ๑๗,๓๑๖ คน คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๓.๔ ของประเทศ

ตารางที่ ๒ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามภาคการผลิต แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๔.๑	๒.๓	๕.๒	-๒.๘	-๑.๑	๑.๘	๐.๙
ภาคอุตสาหกรรม	๐.๔	๕.๔	๘.๒	-๐.๙	-๘.๗	๔.๑	๑.๐
เหมืองแร่เหมืองหิน	-๑.๑	-๑๔.๓	๒.๗	๑.๙	๒.๘	-๐.๔	-๑.๗
อุตสาหกรรม	-๐.๘	๖.๖	๘.๕	-๒.๘	-๑๐.๗	๔.๑	๐.๔
ไฟฟ้า	๑๔.๔	๔.๑	๘.๐	๑๗.๘	๑.๗	๗.๔	๗.๙
การจัดหาน้ำ	๔.๗	๑๑.๓	๕.๗	๙.๖	๑๐.๔	๔.๐	๙.๒
ภาคบริการ	๔.๐	๓.๕	๑.๘	๑.๕	๑.๐	๒.๘	๒.๐
ค้าส่งค้าปลีก	๖.๙	๕.๑	๔.๔	๑.๔	๑.๖	๕.๐	๓.๑
ขนส่ง	๖.๒	๑๑.๓	๐.๖	๖.๑	-๖.๔	๓.๑	๒.๙
ที่พักและบริการด้านอาหาร	๖.๑	๑๐.๑	๗.๘	๘.๓	-๙.๘	๒.๒	๔.๑
อื่นๆ	๓.๑	๒.๔	๐.๙	๑.๐	๑.๘	๒.๓	๑.๕
ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓.๓	๓.๖	๓.๘	๐.๑	-๑.๔	๒.๙	๑.๕
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	๓.๔	๔.๒	๔.๒	๒.๒	-๖.๒	๓.๕	๑.๑

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) รายได้เฉลี่ยต่อประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ ในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (GRP per capita) เท่ากับ ๘๖,๒๓๓ บาทต่อคนต่อปี ต่ำกว่าระดับประเทศประมาณ ๒.๖ เท่า โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวต่ำที่สุดที่ ๗๑,๓๓๑ บาทต่อคนต่อปี และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวสูงที่สุดในกลุ่มที่ ๙๔,๔๑๖ บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ ๓ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร

หน่วย : บาทต่อคนต่อปี

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑	๗๗,๖๔๐	๘๒,๖๔๖	๘๓,๗๔๔	๘๕,๖๕๘	๘๒,๖๐๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒	๖๔,๓๖๕	๖๖,๖๘๑	๖๗,๔๐๑	๗๐,๓๕๐	๗๑,๓๓๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	๘๔,๘๐๐	๘๘,๖๔๘	๙๓,๖๓๒	๙๔,๘๒๓	๙๔,๔๑๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑	๘๒,๕๐๔	๘๖,๕๗๗	๙๑,๘๓๑	๙๓,๖๖๘	๙๓,๗๕๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒	๖๔,๕๑๘	๖๘,๒๖๔	๗๐,๖๕๒	๗๒,๔๓๙	๗๔,๘๐๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๗,๐๔๒	๘๐,๙๗๖	๘๔,๓๕๙	๘๖,๑๐๕	๘๖,๒๓๓
ประเทศ	๒๑๓,๕๕๓	๒๒๕,๑๒๖	๒๓๖,๙๒๗	๒๔๓,๗๐๕	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๕) เศรษฐกิจกระจุกตัวเฉพาะเมืองหลักที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองภายในภาค ในปี ๒๕๖๓ จังหวัดนครราชสีมา และขอนแก่น มีสัดส่วนขนาดเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๘.๕ และ ๑๓.๑ ของภาค ในขณะที่จังหวัดอำนาจเจริญ บึงกาฬ มุกดาหาร หนองบัวลำภู และยโสธร มีขนาดเศรษฐกิจเล็กที่สุดของภาค แต่ละจังหวัดมีสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ ๒.๐ ของภาค ส่งผลต่อการสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดขึ้นในพื้นที่

๒.๑.๒ เศรษฐกิจรายสาขา

๑) เกษตรกรรม

- มีบทบาทเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศแต่เป็นพืชเชิงเดี่ยว พื้งพาน้ำฝนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลผลิตภาพต่ำ ในขณะที่เกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในด้านเป็นฐานรายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่และการจ้างงาน ในปี ๒๕๖๓ ผลผลิตภาคเกษตร มีมูลค่า ๓๑๑,๖๑๕.๐๐ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๙.๖ ของผลิตภัณฑ์ภาค พืชหลักที่สำคัญของภาค ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดของประเทศ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ ในพื้นที่ตอนกลางและตอนล่างของภาค โดยเฉพาะพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และทุ่งสัมฤทธิ์ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในภาพรวมต่ำกว่าระดับประเทศ เนื่องจากการเกษตรแบบดั้งเดิมใช้สารเคมีสูง ซึ่งในแต่ละปีมีการนำเข้าวัตถุดิบทางเกษตร เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี เป็นภาคที่มีพื้นที่ปลูกอ้อย และมันสำปะหลังมากที่สุดของประเทศ โดยอ้อยส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และอุดรธานี และมันสำปะหลัง ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ และอุดรธานี สำหรับการปลูกข้าวอินทรีย์ มีแนวโน้มขยายพื้นที่มากขึ้น ปัจจุบันแหล่งปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยร้อยละ ๘๐.๐ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ (จังหวัดยโสธร สุรินทร์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด) และจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนอีกร้อยละ ๒๐.๐ อยู่ในภาคเหนือตอนบน ตลาดข้าวอินทรีย์ ส่วนใหญ่ส่งออกต่างประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรป นอกจากนี้ แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ได้กำหนดจังหวัดนำร่องพัฒนาเมืองสมุนไพร (Herbal City) ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดสกลนคร มหาสารคาม สุรินทร์ อำนาจเจริญ และอุดรธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสมุนไพรไทย

ตารางที่ ๔ : โครงสร้างและอัตราการขยายตัวภาคเกษตร รายการกิจกรรมการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมการผลิต	โครงสร้างการผลิต		อัตราการขยายตัว	
	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
พืช	๘๒.๗	๘๐.๐	๒.๔	๐.๘
ปศุสัตว์	๑๑.๕	๑๓.๘	๔.๓	๕.๗
บริการทางการเกษตร และป่าไม้	๔.๐	๔.๕	๒.๕	-๑.๑
ประมง	๑.๘	๑.๗	-๖.๕	-๒.๘
เกษตร	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑.๘	๐.๙

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุดแต่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย พื้นที่ถือครองทำการเกษตรต่อครัวเรือนมากกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ในปี ๒๕๖๓ มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรรวม ๖๓.๔๘ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๕ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งประเทศ โดยพื้นที่เกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบ เหมาะสำหรับการปลูกข้าวและพืชไร่ มีความเหมาะสมในการทำเกษตรแปลงใหญ่ ขณะที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีพื้นที่เกษตรไม่มากเนื่องจากเป็นภูเขาสูงสลับที่ราบเชิงเขา และมีขนาดฟาร์มเล็กมากประมาณ ๑๐ ไร่ต่อครัวเรือน จึงเหมาะกับเกษตรแบบประณีตหรือเกษตรอินทรีย์

จังหวัดที่มีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรต่ำสุดของภาคซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความยากจน ได้แก่ จังหวัด ขอนแก่น นครพนม กาฬสินธุ์ และศรีสะเกษ โดยมีเนื้อที่ถือครอง ๑๒.๐ ๑๒.๓ ๑๓.๑ และ ๑๓.๒ ไร่ต่อครัวเรือน ตามลำดับ

- การปศุสัตว์มีความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะโคเนื้อ ในปี ๒๕๖๔ มีจำนวนโคเนื้อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓,๙๖๖,๙๘๐ ตัว โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๒.๓ ของประเทศ โดยมีอัตราการขยายตัวของจำนวนโคเนื้อ ช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ขยายตัวร้อยละ ๑๓.๗ มีแหล่งการเลี้ยงโคเนื้อกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของภาค โดยจังหวัดที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด ๓ ลำดับแรก คือ จังหวัดสุรินทร์ นครราชสีมา และอุบลราชธานี และมีโคเนื้อคุณภาพสูงที่มีชื่อเสียง คือ โคเนื้อโพนยางคำ สกลนคร โคเนื้อหนองสูง มุกดาหาร และโคเนื้อโคราชขาว กว นครราชสีมา

ตารางที่ ๕ : พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ขนาดฟาร์ม และพื้นที่ชลประทาน ปี ๒๕๖๓

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)	ขนาดฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตร (ร้อยละ)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑	๑๐,๙๘๘,๙๔๕	๑๙.๓๒	๓๙๑,๑๗๔	๓.๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒	๖,๒๓๙,๑๐๓	๑๔.๕๒	๑,๐๕๔,๒๔๓	๑๖.๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	๑๓,๔๘๘,๕๐๒	๑๔.๔๔	๒,๔๑๖,๘๓๙	๑๗.๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑	๒๐,๒๓๐,๖๖๐	๑๘.๑๘	๒,๖๔๗,๔๙๖	๑๓.๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒	๑๒,๕๓๐,๐๓๐	๑๖.๔๙	๑,๖๔๓,๖๖๙	๑๓.๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๓,๔๗๗,๒๔๐	๑๖.๖๕	๘,๑๕๓,๔๒๑	๑๒.๘
ประเทศ	๑๔๙,๒๕๑,๙๔๒	๑๖.๑๓	๓๔,๙๓๕,๐๔๑	๒๓.๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- การเพิ่มพื้นที่ชลประทานมีข้อจำกัดด้านกายภาพไม่สามารถพัฒนาโครงการขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำให้เพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดปี พื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓ มีพื้นที่ชลประทานประมาณ ๘.๑๕ ล้านไร่ และมีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรร้อยละ ๑๒.๘ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๔ โดยพื้นที่โครงการชลประทานของภาคส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ มีสัดส่วนร้อยละ ๓๒.๕ ๒๙.๖ และ ๒๐.๒ ของพื้นที่ชลประทานทั้งภาค ตามลำดับ จึงเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ทั้งการเก็บกักน้ำในฤดูแล้ง และชะลอน้ำในช่วงฤดูฝนไม่ให้อท่วมพืชผลเสียหาย

๒) อุตสาหกรรม

- อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมดั้งเดิมแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้นเพื่อส่งออกไปเพิ่มมูลค่าในพื้นที่อื่นและมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับประเทศ ภาคอุตสาหกรรมในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนโครงสร้างเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๒๐.๒ และคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๖.๗ เมื่อเทียบกับมูลค่าภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปี เมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนา ฯ

ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๑ ต่อปี สาขาอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องใช้ที่มีสัดส่วนสูงที่สุด โดยคิดเป็นสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๖๒.๒ ต่อปี ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยลดลงจากสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๖๕.๖ ต่อปี ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ รองลงมาเป็นการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ การผลิตผลิตภัณฑ์และพลาสติก การผลิตเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย การผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี และการผลิตผลิตภัณฑ์อื่นที่ทำจากโลหะ ที่มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๘.๘ ๖.๙ ๓.๗ ๓.๗ และ ๒.๙ ต่อปี ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมของภาคส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ตามเมืองหลัก อาทิ จังหวัดขอนแก่น และนครราชสีมา โครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมยังอยู่ในกลุ่มอาหารและเครื่องใช้ ประกอบด้วย การแปรรูปอาหาร ผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารสำเร็จรูป และเครื่องใช้ ส่วนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก และสิ่งทอ เริ่มมีบทบาทมากขึ้น และเป็นฐานสร้างรายได้ใหม่ให้กับภาค ซึ่งอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กระจุกตัวในจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ ๙๗.๙ ของภาค ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอ ส่วนใหญ่กระจายอยู่ทุกจังหวัด โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมากที่สุด ๕ อันดับแรกของภาค ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม นครราชสีมา ชัยภูมิ และอุดรธานี อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา อุดรธานี บึงกาฬ และบุรีรัมย์ สำหรับอุตสาหกรรมที่เคยเป็นฐานรายได้เดิมของภาค เริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาทิ อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย จากร้อยละ ๓.๑ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓.๗ ของสาขาอุตสาหกรรม โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมากที่สุด ๕ อันดับแรกของภาค ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น สุรินทร์ นครราชสีมา อุบลราชธานี และร้อยเอ็ด สำหรับอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน (เอทานอล) ปัจจุบันมีผู้ประกอบการเปิดดำเนินการแล้ว ๘ ราย ปริมาณการผลิตเฉลี่ย ๒.๓๐ ล้านลิตรต่อวัน หรือร้อยละ ๓๘.๕ ของการผลิตรวมทั้งประเทศ ในขณะที่กำลังการผลิตเฉลี่ย ๓.๐๐ ล้านลิตรต่อวัน หรือร้อยละ ๔๑.๙ ของการผลิตรวมทั้งประเทศ

- **สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)** ในปี ๒๕๖๔ สามารถสร้างรายได้ให้กับภาค ๘๑,๘๘๓.๖๖ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๙.๖ ของประเทศ โดยหมวดสินค้าสำคัญที่สร้างรายได้หลัก ได้แก่ หมวดอาหาร ผ้าและเครื่องแต่งกาย และเครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๑ ๓๐.๔ และ ๒๓.๐ ของยอดจำหน่ายตามลำดับ กลุ่มจังหวัดที่สร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP มากที่สุดของภาค คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔ โดยเฉพาะจังหวัดขอนแก่น และกาฬสินธุ์ รองลงมาได้แก่ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๗ และ ๒๑.๐ ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่รายได้กระจุกตัวในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และนครราชสีมา

๓) การค้าส่งค้าปลีก

- **การค้าส่งค้าปลีกในระดับพื้นที่กำลังเผชิญกับการแข่งขันจากการค้าปลีกสมัยใหม่** ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๑๓.๘ ต่อปี เมื่อเทียบกับร้อยละ ๑๑.๔ ต่อปี ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ขณะที่อัตราการขยายชะลอตัวลงเฉลี่ยร้อยละ ๓.๑ ต่อปีเมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕.๐ ต่อปี โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ มีมูลค่าการค้าสูงที่สุดร้อยละ ๓๔.๑ โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา รองลงมาเป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ มีสัดส่วนเท่ากับ ๒๕.๐ ๑๖.๖ ๑๖.๔ และ ๘.๒ ตามลำดับ โดยในพื้นที่มีร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่เป็นสาขาของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่กระจายทุกพื้นที่ ร้านค้าปลีกในชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการขายเพื่อให้ได้ส่วนแบ่งการตลาด

๔) การค้าขายแดนและผ่านแดน

● การค้าขายแดนและผ่านแดนขยายตัวอย่างก้าวกระโดดแต่ขาดความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตภายในภาค สินค้าส่วนใหญ่มาจากนอกภาค มูลค่าการค้าขายแดนและมูลค่าการค้าผ่านแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๖๔ มีมูลค่ารวม ๕๑๘,๐๗๔.๙๓ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๒ ของการค้าขายแดนทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๓๗.๘ เกิดดุลการค้า ๒๕,๙๗๖.๖๓ ล้านบาท แบ่งเป็น การส่งออก ๒๗๒,๐๒๕.๗๔ ล้านบาท และการนำเข้า ๒๔๕,๐๔๙.๑๙ ล้านบาท จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศจีน สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง รถยนต์และส่วนประกอบ ผลไม้สดแช่แข็ง และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ผลิตจากนอกภาค สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าอุปโภคและบริโภค และไม้แปรรูป เป็นต้น ด้านการค้าขายแดนที่มีสัดส่วนการค้าสูงที่สุด ได้แก่ ด้านมุกดาหาร มีสัดส่วนร้อยละ ๕๐.๒ ของมูลค่าการค้าขายแดน รองลงมาได้แก่ ด้านนครพนม ร้อยละ ๒๓.๑ ด้านหนองคาย ร้อยละ ๑๔.๖ ด้านพิบูลมังสาหาร ร้อยละ ๔.๙ และด้านท่าลี่ ร้อยละ ๓.๙ ในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าขายแดนและผ่านแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๙.๑ ต่อปี ชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับ ช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๙.๕ ต่อปี เนื่องจากการค้าขายแดนไทย-สปป.ลาว ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่มีมูลค่าการค้าขายแดนสูงสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการขยายตัวที่ชะลอตัวลงเฉลี่ยร้อยละ ๒.๑ ต่อปี เมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวร้อยละ ๑๒.๘ ต่อปี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสินค้านำเข้าสำคัญ เช่น ทองแดงและผลิตภัณฑ์ และเครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ติดตั้ง หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๘.๓ และ ๑๔.๘ ต่อปี ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ : มูลค่าการค้าขายแดนและผ่านด่านศุลกากรขายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อัตราการขยายตัวและสัดส่วน

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

มูลค่าการค้า	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ส่งออก	๑๖๖,๙๓๓.๔๗	๑๙๘,๗๖๐.๓๘	๑๘๗,๒๔๕.๐๙	๑๙๕,๒๔๐.๗๖	๒๐๓,๐๖๘.๕๐	๒๗๒,๐๒๕.๗๔	๑๔๑,๐๕๗.๗๒	๑๙๖,๐๗๘.๖๘
อัตราการขยายตัว	๙.๔	๑๙.๑	-๕.๘	๔.๓	๔.๐	๓๓.๙	๑๓.๑	๕.๔
สัดส่วน	๖๑.๑	๖๒.๙	๕๖.๑	๕๘.๒	๕๒.๙	๕๒.๕	๖๙.๒	๕๗.๕
นำเข้า	๑๐๖,๔๑๙.๙๑	๑๑๗,๑๑๔.๘๓	๑๔๖,๖๕๑.๑๗	๑๓๙,๙๕๑.๐๖	๑๘๑,๑๕๔.๓๐	๒๔๕,๐๔๙.๑๙	๖๘,๕๔๓.๙๓	๑๔๖,๒๑๗.๘๕
อัตราการขยายตัว	๑๑.๑	๑๐.๐	๒๕.๒	-๔.๖	๒๙.๔	๓๕.๗	๔๐.๐	๑๕.๐
สัดส่วน	๓๘.๙	๓๗.๑	๔๓.๙	๔๑.๘	๔๗.๑	๔๗.๕	๓๐.๘	๔๒.๕
ดุลการค้า	๖๐,๕๑๓.๕๖	๘๑,๖๔๕.๕๕	๔๐,๕๙๓.๙๒	๕๕,๒๘๙.๖๖	๒๑,๙๑๔.๒๐	๒๕,๙๗๖.๖๓	๗๒,๕๑๓.๗๙	๔๙,๘๖๐.๘๓
อัตราการขยายตัว	๖.๖	๓๔.๙	-๕๐.๓	๓๖.๒	-๖๐.๔	๑๙.๐	-๐.๗	-๙.๙
สัดส่วน	๒๒.๑	๒๕.๘	๑๒.๒	๑๖.๕	๕.๗	๙.๕	๓๘.๔	๑๕.๑
มูลค่ารวม	๒๗๓,๓๕๓.๓๘	๓๑๕,๘๗๕.๒๑	๓๓๓,๘๙๖.๒๖	๓๓๕,๑๙๑.๘๖	๓๘๔,๒๒๒.๘๐	๕๑๘,๐๗๔.๙๓	๒๐๙,๖๐๑.๖๕	๓๔๒,๒๙๖.๕๓
อัตราการขยายตัว	๑๐.๐	๑๕.๖	๕.๗	๐.๔	๑๔.๖	๓๔.๘	๑๙.๕	๙.๑
สัดส่วน	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

● สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร สินค้าอุปโภคบริโภคและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากนอกภาค จำแนกตามประเทศคู่ค้าของภาคพบว่า ในปี ๒๕๖๔ การค้ากับ สปป.ลาว มีมูลค่าการค้า เท่ากับ ๑๘๐,๕๗๖.๙๙ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๔.๙ ของมูลค่าการค้าขายแดนและผ่านแดนทั้งภาค ขยายตัวร้อยละ ๑๕.๐ เพิ่มขึ้นตามการเปิดใช้จากการใช้รถไฟลาว-จีน โดยส่งออกและนำเข้าสินค้าจากจีนตอนใต้ที่เพิ่มขึ้น และผลจากการผ่อนคลายมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา ๒๐๑๙ ทั้ง สเปน.ลาว และของไทย โดยผ่านด่านศุลกากรหนองคาย ด้านมุกดาหาร ด้านพิบูลมังสาหาร และด่านท่าลี่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๑.๕ ๒๒.๕ ๑๓.๙ และ ๑๑.๒ ตามลำดับของมูลค่าการค้า โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดีเซล ทองคำไม่ได้ขึ้นรูป น้ำมันสำเร็จรูปอื่น ๆ และรถยนต์นั่งส่วนบุคคล สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ผักและของปรุงแต่งจากผัก เครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ และเครื่องรับวิทยุ การค้ากับจีนตอนใต้ มีมูลค่าการค้า ๒๕๔,๔๖๒.๐๓ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๙.๑ ในปี ๒๕๖๔ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖๕.๔ สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลไม้ เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยางพารา ผลิตภัณฑ์ยาง และไม้แปรรูป สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ เครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ และเครื่องรับวิทยุ การค้ากับเวียดนาม มีมูลค่าการค้า ๖๙,๙๒๒.๗๓ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๒๖.๕ และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๓.๕ ของมูลค่าชายแดนและผ่านแดนทั้งภาค มีสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ผลไม้สดแช่แข็ง และสินค้าปศุสัตว์อื่น ๆ สินค้านำเข้า ได้แก่ เครื่องรับส่งวิทยุและสื่อสาร สื่อบันทึกข้อมูล เคมีภัณฑ์ และเครื่องแปรรูปไม้ สำหรับการค้ากับกัมพูชา มีมูลค่าการค้า ๑๓,๑๑๓.๑๘ ล้านบาท มีสัดส่วนเพียงร้อยละ ๒.๕ ของมูลค่าชายแดนและผ่านแดนทั้งภาค หดตัวร้อยละ ๒๘.๔ สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ รถยนต์นั่ง รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ และเครื่องยนต์สันดาปภายใน สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ผักและของปรุงแต่งจากผัก อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์ และสายเคเบิล

ตารางที่ ๗ : มูลค่าการค้าผ่านด่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำแนกตามประเทศคู่ค้า โครงสร้าง และอัตราการขยายตัว

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

ประเทศคู่ค้า		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
สเปน.ลาว	ส่งออก	๑๑๔,๔๙๘.๒๘	๑๑๐,๗๘๒.๕๖	๑๐๖,๘๔๘.๔๖	๑๐๒,๗๙๐.๐๑	๙๒,๒๐๙.๔๑	๑๑๔,๓๐๕.๑๐	๑๐.๔	๐.๖
	นำเข้า	๔๙,๕๘๘.๐๐	๕๔,๘๓๑.๙๘	๖๐,๒๗๕.๒๑	๕๖,๕๑๒.๐๗	๖๔,๘๓๐.๗๕	๖๖,๒๗๑.๘๙	๒๑.๒	๖.๒
	มูลค่า	๑๖๔,๐๘๖.๒๘	๑๖๕,๖๑๔.๕๔	๑๖๗,๑๒๓.๖๗	๑๕๙,๓๐๒.๐๘	๑๕๗,๐๔๐.๑๖	๑๘๐,๕๗๖.๙๙	๑๒.๘	๒.๑
	ร้อยละ	๖๐.๐	๕๒.๔	๕๐.๑	๔๗.๕	๔๐.๘	๓๔.๙	๖๖.๕	๔๕.๑
กัมพูชา	ส่งออก	๓,๓๐๐.๐๔	๑,๓๔๖.๓๑	๓,๙๖๒.๙๐	๖,๓๖๓.๑๘	๑๔,๓๔๕.๐๗	๑๐,๙๓๕.๔๖	๒๗.๗	๕๙.๕
	นำเข้า	๑,๔๖๙.๗๕	๒,๔๙๓.๒๒	๒,๔๙๓.๔๔	๒,๗๕๐.๔๔	๓,๙๗๖.๖๘	๒,๑๗๗.๗๒	๑๖๐.๙	๑๖.๕
	มูลค่า	๔,๗๖๙.๗๙	๓,๘๓๙.๕๓	๖,๔๕๖.๓๔	๙,๑๑๓.๖๒	๑๘,๓๒๑.๗๕	๑๓,๑๑๓.๑๘	๓๕.๔	๓๖.๓
	ร้อยละ	๑.๗	๑.๒	๑.๘	๒.๗	๔.๘	๒.๕	๑.๕	๒.๖
จีนตอนใต้	ส่งออก	๑๔,๑๖๘.๐๕	๒๔,๙๕๔.๖๔	๑๙,๖๑๓.๖๖	๓๓,๗๖๒.๕๓	๕๔,๕๘๕.๗๖	๑๐๒,๗๐๑.๓๐	๔.๕	๕๕.๓
	นำเข้า	๓๖,๖๘๔.๕๙	๔๒,๗๑๑.๕๓	๖๓,๘๕๙.๒๒	๖๙,๑๖๖.๐๕	๙๙,๒๒๓.๘๙	๑๕๑,๗๖๐.๗๓	๘๕.๕	๓๔.๑
	มูลค่า	๕๐,๘๕๒.๖๔	๖๗,๖๖๖.๑๗	๘๓,๔๗๒.๘๘	๑๐๒,๙๒๘.๕๘	๑๕๓,๘๐๙.๖๕	๒๕๔,๔๖๒.๐๓	๒๗.๙	๓๘.๙
	ร้อยละ	๑๘.๖	๒๑.๔	๒๕.๐	๓๐.๗	๔๐.๐	๔๙.๑	๑๖.๔	๓๓.๓
เวียดนาม	ส่งออก	๓๔,๙๖๗.๑๐	๖๑,๖๗๖.๘๗	๕๖,๘๒๐.๐๗	๕๒,๓๒๕.๐๔	๔๑,๙๙๒.๕๘	๔๔,๐๘๓.๘๘	๓๙.๕	๙.๒
	นำเข้า	๑๘,๖๗๗.๕๖	๑๗,๐๗๘.๑๐	๒๐,๓๒๓.๓๐	๑๑,๕๒๒.๕๔	๑๓,๒๗๓.๖๓	๒๕,๘๓๘.๘๕	๒๗๙.๗	๑๕.๔
	มูลค่า	๕๓,๖๔๔.๖๖	๗๘,๗๕๔.๙๗	๗๗,๑๔๓.๓๗	๖๓,๘๔๗.๕๘	๕๕,๒๖๖.๒๑	๖๙,๙๒๒.๗๓	๖๑.๘	๘.๑
	ร้อยละ	๑๙.๖	๒๔.๙	๒๓.๑	๑๙.๐	๑๔.๔	๑๓.๕	๑๕.๖	๑๙.๐
รวม	ส่งออก	๑๖๖,๙๓๓.๔๗	๑๙๘,๗๖๐.๓๘	๑๘๗,๒๔๕.๐๙	๑๙๕,๒๔๐.๗๖	๒๐๓,๑๓๒.๘๒	๒๗๒,๐๒๕.๗๔	๑๓.๑	๑๑.๑
	นำเข้า	๑๐๖,๔๑๙.๙๑	๑๑๗,๑๑๘.๘๓	๑๔๖,๖๕๑.๑๗	๑๓๙,๙๕๑.๐๐	๑๘๑,๓๐๔.๙๕	๒๔๖,๐๔๙.๑๙	๔๐.๐	๑๙.๒
	มูลค่า	๒๗๓,๓๕๓.๓๘	๓๑๕,๘๗๙.๒๑	๓๓๓,๘๙๖.๒๖	๓๓๕,๑๙๑.๘๖	๓๘๔,๔๓๗.๗๗	๕๑๘,๐๗๔.๙๓	๑๙.๕	๑๔.๒

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

- **ด้านมุกดาหาร นครพนม และหนองคาย มีบทบาทเป็นประตูการค้าที่สำคัญ** ในการเชื่อมโยงกับเวียดนามและจีนตอนใต้ เส้นทางการค้าชายแดนและผ่านแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สำคัญ ไปยัง สปป.ลาว จีนตอนใต้ และเวียดนามมี ๓ เส้นทาง คือ (๑) **เส้นทาง R9** ออกจากไทย ณ ด้านมุกดาหาร (สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๒) ไปยังแขวงสะหวันนะเขต แล้วไปถึงชายแดนลาว-เวียดนามที่ด่านแดนสะหวัน แล้วเข้าเวียดนามที่ด่านลาวบาว เมืองกวางจิ ซึ่งมีเขตเศรษฐกิจพิเศษลาวบาว ไปสิ้นสุดที่เมืองดองฮา โดยสามารถเดินทางไปยังทางใต้ของเวียดนาม ได้แก่ เมืองเว้ เมืองดานัง เมืองโฮจิมินห์ หรือขึ้นไปทางเหนือยังกรุงฮานอย ไปยังเมืองล้งซาน เมืองผิงเสียง ประเทศจีน และต่อไปถึงนครหนานหนิง มณฑลกว่างซี ได้อีกเส้นทางหนึ่ง (๒) **เส้นทาง R 12** จากด่านนครพนม (สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๓) ไปยังด่านท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว ไปเมืองกวางบิน เมืองลางซอน ของเวียดนาม เข้าสู่จีนตอนใต้ โดย ผ่านด่านผิงเสียง มณฑลกว่างซี ซึ่งเมืองผิงเสียงมี “ตลาดผลไม้เมืองผิงเสียง” ในภาคใต้ของจีน ซึ่งเป็นตลาดที่สามารถใช้เป็นประตูให้กับผลไม้ไทยเข้าสู่ตลาดจีนได้ มีความสะดวกสบาย มีการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ดี (๓) **เส้นทางรถไฟ** ระยะทางประมาณ ๔๑๔ กิโลเมตร สามารถลำเลียงทั้งสินค้าและผู้โดยสารจากไทย ผ่าน สปป.ลาว ไปยังประเทศจีนตอนใต้ โดยเชื่อมโยงที่จังหวัดหนองคาย ดังนี้ หนองคาย – เวียงจันทน์ – วังเวียง – หลวงพระบาง – อุดมไซ – หลวงน้ำทา – บ่อเต็น - จีนตอนใต้

๕) การท่องเที่ยว

- **การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในภาค** ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๔.๙ และ ๑๕.๒ ต่อปี ตามลำดับ หากเปรียบเทียบในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ รายได้จากการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๗ ต่อปี สูงกว่าระดับประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘.๒ ต่อปี และมีจำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕.๖ ต่อปี สูงกว่าระดับประเทศ ที่ขยายตัวร้อยละ ๔.๗ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๙๖.๐ เป็นชาวไทย สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ ๔.๐

- **แหล่งท่องเที่ยวมีหลากหลายแต่ส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลและมีข้อจำกัดในการพัฒนา** เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ภูหลวง ภูเรือ และภูกระดึง จังหวัดเลย รวมทั้งการท่องเที่ยวประเพณีวัฒนธรรมที่มีช่วงเวลาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี และการท่องเที่ยวบริเวณเมืองชายแดนริมแม่น้ำโขงเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน โดยแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของภาคซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการซึ่งมีกฎระเบียบในการนำมาใช้ประโยชน์เชิงธุรกิจ

- **นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในภาคมากกว่านักท่องเที่ยวจากภายนอก** มีการใช้จ่ายและระยะเวลาพักจำนวนน้อย โดยในปี ๒๕๖๔ มีนักท่องเที่ยวจำนวน ๑๒.๙๖ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗ ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งประเทศ มีรายได้จากการท่องเที่ยว ๒๑,๐๑๖.๔๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘.๗ ของรายได้ท่องเที่ยวทั้งประเทศ และรายได้จากการท่องเที่ยวของภาคส่วนใหญ่เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๙๙.๖ ชาวต่างชาติร้อยละ ๐.๔ ระยะเวลาพำนักร้อยละในปี ๒๕๖๒ ยังคงเดิมอยู่ที่ ๒.๓ วัน เท่ากับปี ๒๕๕๙ และค่าใช้จ่ายต่อหัว เพิ่มขึ้นจาก ๑,๑๓๔.๘ บาทต่อวัน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑,๓๐๔.๗ บาทต่อวัน ในปี ๒๕๖๒ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๖๔ จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ ๔๔.๕ แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวไทย จำนวน ๑๒,๙๒๗,๘๘๖ คน ลดลงร้อยละ ๔๓.๗ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน ๒๗,๔๑๔ คน ลดลงถึงร้อยละ ๙๒.๑ รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงที่ร้อยละ ๕๖.๒ อย่างไรก็ตามรายได้จากการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังลดลงน้อยกว่าระดับประเทศที่ลดลงร้อยละ ๖๙.๖

ทั้งนี้ สัดส่วนนักท่องเที่ยวไทยต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติมีแนวโน้มลดลงในปี ๒๕๖๔ โดยในปี ๒๕๖๓ ที่มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวไทยต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ ๙๘.๕ และ ๑.๕ เป็นร้อยละ ๙๙.๘ และ ๐.๒ ในปี ๒๕๖๔

ตารางที่ ๘ : จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ และอัตราการขยายตัว

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยแผน ๑ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยแผน ๑ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
นักท่องเที่ยว								
จำนวน (ล้านคน)	๓๗.๒๘	๔๐.๕๙	๔๒.๙๔	๔๓.๘๖	๒๓.๓๓	๑๒.๙๖	๓๒.๑๓	๓๒.๗๓
สัดส่วนต่อประเทศ (ร้อยละ)	๑๓.๙	๑๔.๐	๑๔.๒	๑๔.๓	๑๗.๐	๑๗.๗	๑๓.๙	๑๕.๔
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๑๒.๖	๘.๙	๕.๘	๒.๑	-๔๖.๘	-๔๔.๕	๗.๑	-๑๔.๙
รายได้								
มูลค่า (ล้านบาท)	๗๓,๘๙๒.๗๐	๘๖,๗๒๑.๖๒	๙๗,๒๕๑.๖๕	๙๙,๗๓๙.๙๐	๔๗,๙๗๘.๕๒	๒๑,๐๑๖.๔๐	๖๑,๓๑๑.๗๔	๘๒,๙๒๒.๙๒
สัดส่วนต่อประเทศ (ร้อยละ)	๓.๔	๓.๕	๓.๖	๓.๗	๖.๑	๘.๗	๓.๗	๕.๑
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๑๑.๕	๑๗.๔	๑๒.๑	๒.๖	-๕๑.๙	-๕๖.๒	๙.๐	-๑๕.๒
วันพักเฉลี่ย (วัน)	๒.๓	๒.๓	๒.๔	๒.๓	N/A	N/A	๒.๔	๒.๓
ค่าใช้จ่ายต่อหัว ต่อวัน (บาท)	๑,๑๓๔.๗๕	๑,๒๑๓.๖๓	๑,๒๗๕.๐๗	๑,๓๐๔.๗๑	N/A	N/A	๑,๐๕๔.๕๙	๑,๒๖๔.๔๗
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๓.๘	๗.๐	๕.๑	๒.๓	N/A	N/A	๗.๐	๔.๙

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

● ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวจากนอกภาค เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและไม่ไกลจากกรุงเทพ ฯ ในปี ๒๕๖๔ มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างสูงสุด ประมาณ ๖.๗๙ ล้านคน สร้างรายได้ประมาณ ๑๐,๗๒๘.๒๓ ล้านบาท โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ วน้ำเขียว อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีนักท่องเที่ยวประมาณ ๔.๐๓ ล้านคน สร้างรายได้ ๖,๒๓๖.๗๒ ล้านบาท แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ อาทิ คำชะโนด และพระธาตุพนม ในพื้นที่ตอนกลางของภาค มีนักท่องเที่ยวประมาณ ๒.๑๔ ล้านคน สร้างรายได้ ๔,๐๕๑.๔๕ ล้านบาท ในส่วนการท่องเที่ยวระดับจังหวัด จังหวัดนครราชสีมามีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้มากที่สุด ส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู ยโสธรและอำนาจเจริญ มีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ต่ำที่สุด ทั้งนี้ การท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีปัญหาในหลายด้าน อาทิ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอยู่ห่างไกลกัน การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมมีปฏิทินการท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวขาดมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของภาคแต่ส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลและมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ รวมถึงขาดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวและปฏิทินการท่องเที่ยว

- การท่องเที่ยวยังขาดกิจกรรมและสินค้าที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่าย และระยะเวลาพำนักรู้สึกสั้น โดยในปี ๒๕๖๒ มีค่าใช้จ่ายที่ ๑,๓๐๔.๗ บาทต่อคนต่อวัน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีค่า ๓,๘๘๑.๘ บาทต่อคนต่อวัน สำหรับระยะเวลาพำนักรู้สึก ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ เช่นเดียวกัน โดยมีจำนวน ๒.๓ วัน ในขณะที่ประเทศมีค่าเฉลี่ย ๓.๐ วัน ซึ่งทั้งสองรายการมีค่าต่ำกว่าทุกภาค โดยมีสาเหตุหนึ่งจากการที่สัดส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงที่มีการใช้จ่ายต่อครั้งสูง ด้านอุปทานการท่องเที่ยว ยังขาดคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล ตลอดจนกิจกรรมและความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้อย

- การท่องเที่ยวขยายตัวในเมืองหลักที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าเมืองรอง ในปี ๒๕๖๒ (เนื่องจากปี ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔ เป็นปีที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙) จังหวัดที่มีสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก คือ จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี และอุบลราชธานี โดยมีสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวร้อยละ ๒๖.๔ ๑๘.๑ ๑๑.๙ และ ๗.๑ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่าเมืองท่องเที่ยวรอง อาทิ จังหวัดเลย หนองคาย มุกดาหาร บุรีรัมย์ และสุรินทร์ มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวของรายได้การท่องเที่ยวในอัตราที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น โครงการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรม ดำเนินการโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง ดำเนินการโดยคณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง ที่ส่งเสริมพื้นที่เมืองรองและชุมชนเพื่อกระจายรายได้และสร้างสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในปี ๒๕๖๔ ส่งผลกระทบต่อจังหวัดที่เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ลดลง โดยจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น อุบลราชธานี และนครราชสีมา มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ ๕๗.๕ ๕๐.๙ ๔๐.๑ และ ๓๗.๗ ตามลำดับ รวมทั้งจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น อุบลราชธานี และนครราชสีมา มีรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๖๒.๘ ๖๓.๗ ๕๖.๑ และ ๔๔.๒ ตามลำดับ และเมืองท่องเที่ยวรองได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันกับเมืองท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ จังหวัดหนองคาย บึงกาฬ เลย และศรีสะเกษ มีรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง ร้อยละ ๖๕.๕ ๖๒.๙ ๖๑.๔ และ ๖๐.๙ ตามลำดับ จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ส่งผลให้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นการท่องเที่ยวในวิถีใหม่ (New Normal) การเดินทางเป็นหมู่คณะลดลง และปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่การท่องเที่ยวเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจง ซึ่งการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องและตอบโต้กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งการยกระดับมาตรฐานสถานที่ท่องเที่ยวหรือมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย นอกจากนี้ยังต้องเสริมสร้างการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและระหว่างจังหวัดเพื่อรองรับการเดินทางด้วยตนเองและการท่องเที่ยวในระยะใกล้ที่เน้นการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว การสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน และหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่

ตารางที่ ๙ : รายได้การท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว แยกรายกลุ่มจังหวัด

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								
ตอนบน ๑								
จำนวน (ล้านคน)	๘.๘๖	๙.๓๓	๙.๗๐	๑๐.๐๕	๙.๕๔	๒.๕๕	๗.๓๔	๗.๔๔
มูลค่า (ล้านบาท)	๑๘,๓๖๓.๔๔	๒๐,๕๖๙.๙๒	๒๒,๕๖๒.๕๙	๒๓,๒๔๐.๒๓	๑๑,๕๒๗.๖๒	๔,๒๔๗.๓๘	๑๕,๖๙๒.๐๙	๑๖,๔๒๙.๕๕
สัดส่วนต่อภาค (ร้อยละ)	๒๔.๙	๒๓.๗	๒๓.๒	๒๓.๓	๒๔.๐	๒๐.๒	๒๕.๖	๒๒.๙
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๗.๓	๑๒.๐	๙.๗	๓.๐	-๕๐.๔	-๖๓.๒	๖.๗	-๑๗.๘
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								
ตอนบน ๒								
จำนวน (ล้านคน)	๔.๐๙	๔.๓๓	๔.๕๗	๔.๖๔	๒.๔๒	๑.๔๗	๓.๕๖	๓.๔๙
มูลค่า (ล้านบาท)	๖,๔๒๑.๔๗	๗,๒๑๘.๑๗	๘,๐๔๑.๖๘	๘,๒๔๒.๗๐	๓,๘๗๘.๙๔	๑,๙๘๙.๓๔	๕,๒๓๔.๔๕	๖,๘๔๕.๓๗
สัดส่วนต่อภาค (ร้อยละ)	๘.๗	๘.๓	๘.๓	๘.๓	๘.๙	๙.๕	๘.๕	๘.๕
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๗.๓	๑๒.๔	๑๑.๔	๒.๕	-๕๒.๙	-๔๘.๗	๑๕.๓	-๑๘.๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								
ตอนกลาง								
จำนวน (ล้านคน)	๖.๗๓	๗.๔๐	๗.๗๒	๘.๐๒	๔.๓๕	๒.๑๔	๕.๕๗	๕.๙๓
มูลค่า (ล้านบาท)	๑๖,๓๐๗.๙๖	๑๙,๑๘๓.๙๓	๒๑,๐๘๑.๓๘	๒๒,๐๐๒.๑๙	๑๐,๖๑๓.๕๖	๔,๐๕๑.๕๕	๑๒,๘๕๘.๐๐	๑๕,๓๘๖.๕๐
สัดส่วนต่อภาค (ร้อยละ)	๒๒.๑	๒๒.๑	๒๒.๗	๒๒.๑	๒๒.๑	๑๙.๓	๒๑.๐	๒๑.๕
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๒๓.๒	๑๗.๖	๙.๙	๔.๔	-๕๑.๘	-๖๑.๘	๑๑.๑	-๑๖.๓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								
ตอนล่าง ๑								
จำนวน (ล้านคน)	๑๒.๕๙	๑๔.๐๐	๑๕.๒๔	๑๕.๔๕	๘.๑๗	๘.๑๗	๑๐.๙๔	๑๑.๕๙
มูลค่า (ล้านบาท)	๒๓,๘๕๓.๖๓	๒๙,๒๐๘.๗๙	๓๔,๑๘๑.๐๘	๓๔,๘๑๙.๐๗	๑๖,๙๒๖.๐๒	๘,๔๘๕.๐๕	๑๙,๔๗๘.๒๗	๒๘,๗๘๓.๗๔
สัดส่วนต่อภาค (ร้อยละ)	๓๒.๓	๓๓.๗	๓๕.๒	๓๕.๙	๓๕.๓	๔๐.๔	๓๑.๗	๓๔.๘
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๑๐.๘	๒๒.๕	๑๗.๐	๑.๙	-๕๑.๔	-๔๙.๙	๑๐.๓	๑๒.๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ								
ตอนล่าง ๒								
จำนวน (ล้านคน)	๕.๐๒	๕.๕๒	๕.๗๑	๕.๖๙	๒.๘๔	๑.๗๐	๔.๗๑	๔.๒๙
มูลค่า (ล้านบาท)	๘,๙๔๖.๒๐	๑๐,๕๔๐.๘๑	๑๑,๓๘๔.๙๒	๑๑,๔๓๕.๗๑	๕,๐๓๒.๓๘	๒,๒๔๓.๑๖	๘,๐๔๘.๙๒	๘,๑๒๗.๔๐
สัดส่วนต่อภาค (ร้อยละ)	๑๒.๑	๑๒.๒	๑๑.๗	๑๑.๕	๑๐.๕	๑๐.๗	๑๓.๒	๑๑.๓
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๖.๓	๑๗.๘	๘.๐	๐.๕	-๕๖.๐	-๕๕.๔	๙.๐	-๑๗.๐

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

๖) โครงสร้างพื้นฐาน

● ความเชื่อมโยงของโครงข่ายคมนาคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับโครงข่ายหลักของประเทศมีความก้าวหน้ามาก ทางบก ได้แก่ มอเตอร์เวย์บางปะอิน - นครราชสีมา อยู่ระหว่างก่อสร้าง มอเตอร์เวย์นครราชสีมา - ขอนแก่น จะเริ่มดำเนินการก่อสร้างในปี ๒๕๖๘ สะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ ๕ บึงกาฬ - บอลิคำไซ ดำเนินก่อสร้างคืบหน้าร้อยละ ๔๗.๖ (ข้อมูล ณ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕) คาดว่า จะเชื่อมต่อพื้นที่สะพานได้ประมาณกลางปี ๒๕๖๖ และเปิดให้บริการได้ประมาณต้นปี ๒๕๖๗ สะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ ๖ อุบลราชธานี - สาละวัน อยู่ระหว่างเจรจาจุดเชื่อมต่อระหว่างประเทศ การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนเมืองหลัก ได้แก่ พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะรถไฟฟ้า (EV-bus) จังหวัดอุดรธานี

กรมการขนส่งทางบก รับผลการศึกษาไปดำเนินการ ระบบรถไฟรางเบาจังหวัดขอนแก่น อยู่ระหว่างขั้นตอนการเจรจาขอใช้พื้นที่ก่อสร้าง และระบบรถไฟรางเบาจังหวัดนครราชสีมา การรถไฟฯขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยจัดทำแผนเพื่อดำเนินการก่อสร้าง สำหรับความเชื่อมโยงโครงข่ายการบูรณาการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองร่วมกับระบบราง (MR-Map) จะดำเนินการก่อสร้าง ๔ เส้นทาง คือ ด้านแม่สอด จังหวัดตาก - ด่านนครพนม จังหวัดนครพนม ด้านเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี - สะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ ๖ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านหนองคาย จังหวัดหนองคาย - แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และด้านบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ - ด้านช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ **ทางราง** ประกอบด้วย ทางคู่ระยะที่ ๑ ช่วงชุมทางถนนจิระ - ขอนแก่น ก่อสร้างแล้วเสร็จ ช่วงมาบะเปา - ชุมทางถนนจิระ อยู่ระหว่างการก่อสร้าง ทางคู่ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๙) คือ ช่วงขอนแก่น - หนองคาย และช่วงชุมทางถนนจิระ - อุบลราชธานี อยู่ระหว่างขออนุมัติโครงการและพิจารณา EIA ส่วนทางรถไฟสายใหม่ คือ ช่วงบ้านไผ่ - มุกดาหาร - นครพนม ครม.อนุมัติโครงการแล้ว อยู่ระหว่างประกวดราคา และรถไฟความเร็วสูง ๒ เส้นทาง คือ กรุงเทพฯ - นครราชสีมา อยู่ระหว่างก่อสร้าง และนครราชสีมา - หนองคาย ออกแบบรายละเอียดแล้วเสร็จ **ทางอากาศ** อยู่ระหว่างพัฒนา ๔ สนามบิน ได้แก่ ท่าอากาศยานอุบลราชธานีและท่าอากาศยานร้อยเอ็ด แล้วเสร็จปี ๒๕๖๕ ท่าอากาศยานขอนแก่น และท่าอากาศยานบุรีรัมย์ แล้วเสร็จปี ๒๕๖๖

● ศักยภาพด้านพลังงานของภาคพร้อมสนับสนุนการขับเคลื่อนพื้นที่ระเบียง

เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ปัจจุบันขนาดกำลังการผลิตไฟฟ้าตามสัญญาของภาคเท่ากับ ๔,๔๙๗ เมกะวัตต์ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ของกำลังการผลิตไฟฟ้าทั้งประเทศ มีกำลังการผลิตก๊าซชีวภาพ ๑๐๑ เมกะวัตต์ และก๊าซชีววมวล ๑,๒๑๐ เมกะวัตต์ คิดเป็น ๑ ใน ๓ ของประเทศ จากแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าระยะยาวของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการจัดตั้งโรงไฟฟ้าขนาดเล็กหรือโรงไฟฟ้าชุมชนโดยใช้วัตถุดิบทางการเกษตรหรือวัสดุเหลือใช้ โดยสามารถผลิตพลังงานหมุนเวียนรวม ๔,๕๖๓ เมกะวัตต์ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ ของพลังงานหมุนเวียนที่จะรับซื้อใหม่ทั้งประเทศ ๑๘,๖๙๖ เมกะวัตต์ นอกจากนี้ยังมีแผนพัฒนาโรงไฟฟ้าเพิ่มเติมเพื่อเสริมความมั่นคงระบบไฟฟ้าในช่วงปี ๒๕๖๘ - ๒๕๘๐ ได้แก่ โครงการโรงไฟฟ้าน้ำพองทดแทน ขนาดกำลังการผลิตไฟฟ้าตามสัญญา ๖๕๐ เมกะวัตต์ โครงการโรงไฟฟ้าใหม่ ขนาด ๑,๔๐๐ เมกะวัตต์ และการรับซื้อไฟฟ้าจากต่างประเทศ ๓,๕๐๐ เมกะวัตต์ ส่งผลให้ ณ สิ้นปี ๒๕๘๐ ภาคจะมีกำลังการผลิตไฟฟ้าตามสัญญารวมทั้งสิ้น ๑๖,๓๐๒ เมกะวัตต์ เพียงพอสำหรับตอบสนองความต้องการไฟฟ้าสูงสุดที่ ๘,๓๓๕ เมกะวัตต์ได้

● โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและทักษะด้านดิจิทัลและความเข้าใจในการเข้าถึง

เทคโนโลยี (Digital Literacy) ยังต้องเร่งพัฒนา ในปี ๒๕๖๓ จำนวนครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ๔,๕๘๘,๘๐๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๒ ของครัวเรือนทั้งหมด ต่ำกว่าทุกภาค เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ ที่มีครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ๒,๒๓๘,๓๗๙ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๑ จังหวัดที่มีสัดส่วนครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู อุตรดิตถ์ หนองคายและขอนแก่น ที่ร้อยละ ๘๗.๖ ๘๗.๕ ๘๖.๑ และ ๘๔.๘ ตามลำดับ จังหวัดที่มีสัดส่วนครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ ศรีสะเกษ กาฬสินธุ์ และยโสธร ที่ร้อยละ ๖๖.๘ ๗๒.๕ ๗๕.๐ และ ๗๕.๗ ตามลำดับ โดยประชาชนนอกเขตเทศบาลเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้น้อยกว่าในเขตเทศบาล เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายอุปกรณ์และอัตราค่าบริการอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับค่าครองชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจกรรมส่วนบุคคลผ่านแอปพลิเคชัน Social Network มากกว่าการนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การซื้อขายสินค้าออนไลน์ เป็นต้น สำหรับการขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงภายใต้โครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐ

ดำเนินการแล้วในภาคจำนวน ๑๓,๔๖๘ หมู่บ้าน จากจำนวนเป้าหมายทั้งสิ้น ๒๔,๗๐๐ หมู่บ้านทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๕ ของโครงการ และคิดเป็นร้อยละ ๔๐.๖ ของหมู่บ้านทั้งหมดในภาค

๗) การพัฒนาพื้นที่และเมือง

- **การพัฒนาในระดับพื้นที่และระดับเมืองมีความสำคัญ** เป็นการกระจายความเจริญ ยกระดับรายได้ของประชาชน และลดการกระจุกตัวของการพัฒนาในกรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคตะวันออกไปสู่ภาคอื่น ๆ ของประเทศ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. ๒๕๖๔ กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Economic Zone: SEZ) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดหนองคาย นครพนม และมุกดาหาร รวมทั้งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeastern Economic Corridor: NeEC-Bioeconomy) ครอบคลุม ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี และหนองคาย ซึ่งมีศักยภาพเป็นพื้นที่หลักในการขับเคลื่อนการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจและสังคมในส่วนภูมิภาค รวมถึงแผนแม่บทประเด็นการพัฒนาพื้นที่และเมืองอัจฉริยะ กำหนดการพัฒนาเมืองขอนแก่นและเมืองนครราชสีมาให้เป็นเมืองอัจฉริยะที่มีความน่าอยู่ และพัฒนาเมืองในจังหวัดมุกดาหาร หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด สกลนคร และนครพนม ให้เป็นเมืองน่าอยู่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคมและการบริการให้กับพื้นที่โดยรอบ การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมือง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NeEC-Bioeconomy) ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจหลักของภาค

๒.๑.๓ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

๑) **ครัวเรือนส่วนใหญ่พึ่งพิงรายได้หลักจากภาคเกษตรเพียงอย่างเดียวมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านรายได้** โดยในปี ๒๕๖๔ มีรายได้เฉลี่ย ๒๑,๕๘๗ บาทต่อเดือน ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งประเทศที่ ๒๗,๓๕๒ บาทต่อเดือน

๒) **ความไม่แน่นอนของรายได้จากภาคเกษตรมีผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือน** โดยในปี ๒๕๖๔ มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ๓.๗๓ ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ ๖๓.๙ ของครัวเรือนทั้งหมดในภาค มีสัดส่วนที่มากกว่าทุกภาค โดยมีสัดส่วนร้อยละ ๓๒.๑ ของครัวเรือนที่เป็นหนี้ทั้งประเทศ และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของภาคเฉลี่ยเท่ากับ ๒๑๕,๘๕๓ บาท เพิ่มขึ้นจาก ๑๖๐,๖๗๕ บาท ในปี ๒๕๕๘ และสูงกว่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งประเทศที่ ๒๐๕,๖๗๕ บาท โดยหนี้สินสูงขึ้นจากราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ และต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้รายได้ไม่พอรายจ่าย เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่กู้ยืมใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อทำการเกษตร และนำไปใช้ลงทุนในสินทรัพย์ เช่น บ้าน รถยนต์ มากกว่าการกู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น

๒.๒ ด้านสังคม

๒.๒.๑ ประชากร

๑) **ประชากรมีมากเป็น ๑ ใน ๓ ของประเทศแต่กระจุกตัวในเมืองใหญ่ และมีแนวโน้มลดลง เกิดปัญหาอัตราพึ่งพิงสูง** ในปี ๒๕๖๓ มีจำนวนประชากร ๒๑.๘๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๓๓.๐ ของประเทศ ลดลงจาก ๒๑.๙๕ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ โดยจังหวัดนครราชสีมา มีประชากรมากที่สุด ๒.๖๓ ล้านคน รองลงมา คือ จังหวัดอุบลราชธานี มีประชากร ๑.๘๗ ล้านคน และจังหวัดขอนแก่น มีประชากร ๑.๗๙ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ ๘.๕ และ ๘.๒ ของประชากรภาค ตามลำดับ ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓

มีอัตราการลดลงของประชากรร้อยละ ๐.๐๔ ต่อปี โดยจังหวัดมหาสารคามมีอัตราการลดลงของประชากรสูงสุด ร้อยละ ๑.๐ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ และสุรินทร์ มีอัตราการลดลงของประชากรใกล้เคียงกันที่ร้อยละ ๐.๗

๒) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยังเน้นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการมากกว่าการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พึ่งตนเอง โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนประชากรสูงอายุร้อยละ ๑๗.๐ ต่ำกว่าร้อยละ ๑๗.๘ ของสัดส่วนผู้สูงอายุระดับประเทศ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๔ ในปี ๒๕๕๙ ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลง จากร้อยละ ๖๘.๙ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๖๖.๖ ในปี ๒๕๖๓ ทำให้วัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ในปี ๒๕๕๙ ต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุ ๑๙ คน เพิ่มขึ้นเป็น ๒๗ คน ในปี ๒๕๖๓ ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายครัวเรือน และสวัสดิการผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ผู้สูงอายุในภาคมีแนวโน้มทำงานเพิ่มมากขึ้น ในปี ๒๕๖๓ มีผู้สูงอายุที่ทำงานจำนวน ๑.๖๑ ล้านคน เพิ่มขึ้นจาก ๑.๓๙ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙

ตารางที่ ๑๐ : ประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายการ	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
จำนวนประชากร (ล้านคน)*	๒๑.๙๕	๒๑.๙๙	๒๒.๐๒	๒๒.๐๑	๒๑.๘๕
โครงสร้างประชากร (ร้อยละ)**					
กลุ่ม ๐-๑๔ ปี	๑๗.๘	๑๗.๕	๑๗.๑	๑๖.๙	๑๖.๔
กลุ่ม ๑๕-๕๙ ปี	๖๘.๙	๖๗.๖	๖๗.๓	๖๖.๙	๖๖.๖
กลุ่ม ๖๐+	๑๓.๔	๑๕.๐	๑๕.๖	๑๖.๒	๑๗.๐
จำนวนประชากรเมือง (ล้านคน)*	๔.๔๕	๔.๔๕	๔.๔๗	๔.๔๖	๔.๔๔

ที่มา : * กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

** คาดประมาณประชากรของประเทศไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมืองมีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและผลิตสินค้าใหม่ ๆ มากขึ้น ปี ๒๕๕๙ มีประชากรเมืองจำนวน ๔.๔๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๐.๓ ของประชากรทั้งภาค ในปี ๒๕๖๓ ลดลงเป็น ๔.๔๔ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๐.๓ ของประชากรทั้งภาค ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ จังหวัดบึงกาฬ มีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองมากที่สุดร้อยละ ๘.๓ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี และขอนแก่น มีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองร้อยละ ๔.๑ และ ๐.๙ ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่กำลังขยายตัวทั้งด้านเศรษฐกิจ และการศึกษา เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพและการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของคนเมือง

๒.๒.๒ แรงงาน

แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร มีพื้นฐานความรู้ระดับประถมศึกษา ส่วนแรงงานฝีมือมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นแต่ยังมีน้อยเสี่ยงต่อการปรับการผลิตภาคไปสู่สินค้ามูลค่าเพิ่มสูง ในปี ๒๕๖๓ มีกำลังแรงงาน ๙.๓๕ ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร ร้อยละ ๕๓.๑ ของกำลังแรงงานของภาค จำนวนแรงงานที่มีความรู้ระดับประถมลดลง จากร้อยละ ๕๗.๒ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๕๒.๖ ในปี ๒๕๖๓ มีความรู้ระดับมัธยมต้น เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๔.๙ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๖.๑ ในปี ๒๕๖๓ ระดับมัธยมปลาย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๔ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๔.๔ ในปี ๒๕๖๓ แรงงานระดับอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น

จากร้อยละ ๒.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๒.๒ ในปี ๒๕๖๓ และระดับอุดมศึกษา เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๔.๐ ในปี ๒๕๖๓

๒.๒.๓ การศึกษา

๑) มีสถาบันการศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่และมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่มากขึ้น โดยระดับอุดมศึกษาครอบคลุมเกือบทุกจังหวัด แยกเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ๓๖ แห่ง เอกชน ๑๐ แห่ง และสถาบันวิทยาลัยชุมชน ๗ แห่ง ในจำนวนนี้เป็นสถาบันวิจัย ๑๒ แห่ง ซึ่งมากที่สุดในประเทศ

๒) คนอยู่ในระบบการศึกษาภาคบังคับนานขึ้น ในขณะที่การศึกษาผ่านระบบออนไลน์เป็นทางเลือกในอนาคต ประชากรมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย เพิ่มขึ้น จาก ๘.๕๒ ปี ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๙.๐๒ ปี ในปี ๒๕๖๓ ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีปีการศึกษาเฉลี่ย ๙.๘๖ ปี โดยจังหวัดที่มีปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด คือ จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๙.๗๓ ปี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม นครพนม และนครราชสีมา ๙.๖๖ ๙.๓๕ และ ๙.๓๕ ปี ตามลำดับ จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยต่ำสุดที่ ๘.๓๒ ปี

สำหรับจำนวนครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้นจาก ๒.๖๔ ล้านครัวเรือน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๓.๖๗ ล้านครัวเรือน ในปี ๒๕๖๒ ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ มีอัตราการเพิ่มขึ้นของครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตร้อยละ ๑๓.๓ ต่อปี โดยจังหวัดที่ครัวเรือนเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น และอุบลราชธานี จำนวน ๕๗๔,๕๕๗ ๓๕๙,๙๒๑ และ ๓๓๑,๑๓๗ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗ ๙.๘ และ ๙.๐ ของภาคตามลำดับ จังหวัดอำนาจเจริญ ครัวเรือนเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตต่ำสุด ๕๒,๘๘๕ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑.๔ ของภาค

๓) ผลคะแนน O-NET อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าประเทศเนื่องจากขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เสริมนอกหลักสูตร โดยผลการสอบ O-NET ชั้น ม.๓ (๔ วิชาหลัก คะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน) ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ มีคะแนนเฉลี่ย ๓๔.๑ คะแนน เพิ่มขึ้นเป็น ๓๔.๔ คะแนนในปี ๒๕๖๓ เมื่อพิจารณาในรายวิชา พบว่า วิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ ๕๒.๗ คะแนน วิชาที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ๕๐.๐ คะแนนเช่นเดียวกับประเทศ ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย ๒๓.๘ คะแนน รองลงมาคือ วิชาวิทยาศาสตร์ ๒๙.๐ คะแนน และวิชาภาษาอังกฤษ ๓๑.๙ คะแนน สาเหตุสำคัญมาจากความไม่พร้อมของเด็กวัยเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนหรือเนื้อหาหลักสูตรไม่ครอบคลุมเนื้อหาของข้อสอบ ขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เสริมนอกหลักสูตร และมาตรฐานของโรงเรียนที่แตกต่างกัน

๔) ปัญหาความยากจนหลายมิติในมิติการศึกษาอยู่ในระดับสูง จากการวิเคราะห์ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๕ พบว่า ดัชนีความยากจนหลายมิติ (Multidimension Poverty Index: MPI) ในมิติการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงกว่าค่ากลางของประเทศ และมีค่าสูงสุดเมื่อเทียบกับความยากจนในมิติอื่น ๆ ในปี ๒๕๖๑ และ ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๐๐๓๙ และ ๐.๐๐๒๖ ตามลำดับ ส่วนในปี ๒๕๖๐ และ ๒๕๖๕ มีค่า ๐.๐๐๓๒ และ ๐.๐๐๑๖ ตามลำดับ เป็นลำดับที่ ๒ รองจากมิตินายได้ โดยในปี ๒๕๖๕ พบเด็กไม่ผ่านเกณฑ์ เด็กอายุ ๖ - ๑๔ ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี จำนวน ๖๔,๑๗๔ คน สูงสุดในประเทศ และประชากรไม่ผ่านเกณฑ์ คนอายุ ๑๕ - ๕๙ ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ จำนวน ๒๖,๓๓๒ คน เป็นอันดับที่ ๒ รองจากภาคเหนือ จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนในมิติการศึกษาสูงสุด ประกอบด้วย บึงกาฬ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์หนองบัวลำภู อุดรธานี และกาฬสินธุ์ (ข้อมูล TPMAP ณ ปี ๒๕๖๕)

ตารางที่ ๑๑ : ดัชนีความยากจนหลายมิติ ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๕

ดัชนีความยากจนหลายมิติ	ประเทศ				ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๕
มิติภาพรวม	๐.๐๐๓๖	๐.๐๐๒๖	๐.๐๐๑๘	๐.๐๐๒๑	๐.๐๐๒๙	๐.๐๐๒๐	๐.๐๐๑๔	๐.๐๐๑๘
มิติสุขภาพ	๐.๐๐๓๓	๐.๐๐๒๑	๐.๐๐๑๕	๐.๐๐๑๖	๐.๐๐๒๗	๐.๐๐๑๕	๐.๐๐๑๔	๐.๐๐๑๔
มิติความเป็นอยู่	๐.๐๐๔๑	๐.๐๐๒๕	๐.๐๐๑๔	๐.๐๐๑๗	๐.๐๐๒๙	๐.๐๐๑๔	๐.๐๐๐๘	๐.๐๐๑๓
มิติการศึกษา	๐.๐๐๓๒	๐.๐๐๓๔	๐.๐๐๒๔	๐.๐๐๑๙	๐.๐๐๓๒	๐.๐๐๓๙	๐.๐๐๒๖	๐.๐๐๑๖
มิติรายได้	๐.๐๐๗๓	๐.๐๐๔๘	๐.๐๐๓๖	๐.๐๐๕๒	๐.๐๐๕๖	๐.๐๐๓๐	๐.๐๐๒๒	๐.๐๐๔๓
มิติการเข้าถึงบริการรัฐ	๐.๐๐๐๑	๐.๐๐๐๑	๐.๐๐๐๐	๐.๐๐๐๐	๐.๐๐๐๑	๐.๐๐๐๒	๐.๐๐๐๐	๐.๐๐๐๑

ที่มา: ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หมายเหตุ: ดัชนีความยากจนหลายมิติ (MPI) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง ๐ - ๑ โดยมีระดับความรุนแรงของปัญหามากขึ้นเมื่อตัวเลขมีค่าสูงเข้าใกล้ ๑

๒.๒.๔ สาธารณสุข

๑) สถานบริการสาธารณสุขครอบคลุมทุกพื้นที่แต่ยังมีความเหลื่อมในแต่ละพื้นที่ ประชาชนในจังหวัดขนาดใหญ่ เข้าถึงบริการสาธารณสุขทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพมากกว่าประชาชนในจังหวัดขนาดเล็ก ในปี ๒๕๖๓ มีจำนวนโรงพยาบาลรัฐบาล ๓๓๘ แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) ๓๐๓ แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) ๒๕ แห่ง และโรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) ๑๐ แห่ง ส่วนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีจำนวน ๓,๔๘๓ แห่ง สัดส่วนแพทย์ต่อประชากรมีแนวโน้มดีขึ้น จากแพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๓,๓๓๘ คน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๒,๙๕๑ คน ในปี ๒๕๖๓ และมีแพทย์เฉพาะทางที่เชี่ยวชาญด้านการรักษาโรคไต โรคหัวใจ มะเร็งท่อน้ำดี และการผ่าตัดในในอุ้งน้ำดี อย่างไรก็ตามบุคลากรทางการแพทย์ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลักของภาค ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี และอุดรธานี จำนวน ๑,๔๙๑ ๑,๐๒๓ ๗๔๐ และ ๕๕๖ คน ตามลำดับ จังหวัดที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรมาก ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬ หนองบัวลำภู กาฬสินธุ์ และนครพนม จำนวน ๖,๓๐๓ ๕,๖๗๓ ๔,๕๑๓ และ ๔,๒๖๕ คน ตามลำดับ โดยแพทย์ต้องมีการะในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อความล่าช้ารวมถึงคุณภาพในการให้บริการ

ตารางที่ ๑๒ : สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร

หน่วย : คน

กลุ่มจังหวัด	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑	๓,๗๖๓	๓,๓๑๖	๓,๒๐๙	๓,๑๔๓	๓,๔๘๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒	๔,๖๙๒	๔,๑๐๙	๓,๖๖๓	๓,๕๗๔	๓,๙๙๘
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	๒,๒๙๒	๒,๐๖๘	๒,๐๐๕	๑,๙๖๑	๒,๑๒๒
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑	๓,๖๔๗	๒,๙๘๐	๒,๘๔๙	๒,๖๘๑	๓,๑๗๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒	๓,๙๘๒	๓,๑๔๕	๒,๙๗๒	๒,๘๖๖	๓,๒๒๐
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓,๓๓๘	๒,๘๔๖	๒,๗๑๙	๒,๖๒๓	๒,๙๕๑
ประเทศ	๒,๐๖๕	๑,๘๔๓	๑,๗๗๑	๑,๖๗๔	๑,๗๙๔

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๒) โรคพยาธิใบไม้ตับยังเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารดิบไม่เปลี่ยนแปลง แต่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเกิดมะเร็งท่อน้ำดี อัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีในภาคลดลง จาก ๑๐๓ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๘๒ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๖๓ โดยจังหวัดร้อยเอ็ด มีอัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีสูงสุด ๑๘๙ ต่อประชากรแสนคน รองลงมา ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี และอุดรธานี ๑๔๖ ๑๔๐ และ ๙๐ ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากค่านิยมความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคอาหารจากปลาน้ำจืดมีเกล็ดแบบดิบ ๆ หรือสุก ๆ ดิบ ๆ ที่มีตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้ มีความเชื่อในการกำจัดพยาธิแบบผิด ๆ และส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคปลาดิบสู่เพื่อน ญาติ และครอบครัว

๓) ปัญหาความพร้อมของมารดาในช่วงตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อเชาว์ปัญญาของเด็ก โดยค่าเฉลี่ยเชาว์ปัญญา (IQ) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ มีแนวโน้มลดลงและต่ำกว่าระดับค่าเฉลี่ยของประเทศ ปี ๒๕๕๙ มีค่าเฉลี่ยเชาว์ปัญญาที่ระดับ ๙๔.๗๙ ลดลงจากระดับ ๙๕.๙๘ ในปี ๒๕๕๔ และต่ำกว่าประเทศที่มีค่าเฉลี่ย ๙๘.๒๓ โดยจังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยเชาว์ปัญญาต่ำสุด ๓ อันดับแรกของภาค ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และมุกดาหาร มีค่าเฉลี่ยเชาว์ปัญญา ๘๙.๖๗ ๙๐.๗๕ และ ๙๑.๒๖ ตามลำดับ อันเนื่องมาจากปัญหาโภชนาการของแม่ส่งผลให้เด็กมีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่า ๒,๕๐๐ กรัม ถึงร้อยละ ๙.๖ สูงที่สุดในประเทศ ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพและการพัฒนาการของเด็ก

๒.๒.๕ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

สัดส่วนคนจนมีแนวโน้มลดลงแต่ยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับภาพรวมทั้งประเทศ ปัญหาความยากจนลดลงเกือบทุกจังหวัด สัดส่วนคนจนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลดลงจากร้อยละ ๑๓.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๑.๕ ในปี ๒๕๖๓ แต่ยังคงสูงกว่าสัดส่วนคนจนของประเทศที่มีอัตราร้อยละ ๖.๘ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์ นครราชสีมา นครพนม ศรีสะเกษ ติดลำดับ ๑ ใน ๑๐ ของจังหวัดที่มีความยากจนสูงที่สุดของประเทศ มีลำดับความยากจนที่ ๔ ๖ ๗ และ ๑๐ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘ ๒๑.๒ ๒๐.๓ และ ๑๖.๗ ของประเทศตามลำดับ ส่วนการกระจายรายได้ของภาคมีแนวโน้มคงที่ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ ในปี ๒๕๕๘ มีค่าเท่ากับ ๐.๔๓๒ และในปี ๒๕๖๒ มีค่าเท่ากับ ๐.๔๓๖ สูงเป็นอันดับที่ ๒ รองจากภาคใต้

๒.๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๒.๓.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) นโยบายส่งเสริมการปลูกไม้มีค่ามีผลให้พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ของภาคเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ เมื่อเทียบกับช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๐.๓ เนื่องจากมีการส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าเพิ่มมากขึ้น โดยในปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๕.๗๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙ ของพื้นที่ภาคหรือร้อยละ ๑๕.๔ ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศ ซึ่งมากกว่าปี ๒๕๕๙ จำนวน ๕๐,๐๐๐ ไร่ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่จังหวัดมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร รองลงมาคือ จังหวัดเลย และจังหวัดชัยภูมิ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๓ : พื้นที่ป่าไม้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มจังหวัด	เนื้อที่ทั้งหมด (ล้านไร่)	พื้นที่ป่าไม้ (ล้านไร่)						อัตราการเปลี่ยนแปลง พื้นที่ป่าไม้		สัดส่วน พื้นที่ป่าไม้ กลุ่มจังหวัดต่อ พื้นที่ป่าไม้ภาค (ร้อยละ)
		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๕๕-๕๙	๒๕๖๐-๖๔	
อีสานตอนบน ๑	๒๑.๔๗	๓.๔๕	๓.๔๕	๔.๔๖	๓.๔๔	๓.๔๔	๓.๔๓	-๐.๗	-๐.๑	๒๑.๙
อีสานตอนบน ๒	๑๒.๑๖	๒.๔๒	๒.๔๑	๒.๔๑	๒.๔๐	๒.๓๙	๒.๓๘	-๒.๐	-๐.๓	๑๕.๒
อีสานตอนกลาง	๑๙.๖๔	๑.๕๕	๑.๕๕	๑.๕๘	๑.๕๙	๑.๕๙	๑.๕๙	๐.๗	๐.๖	๑๐.๑
อีสานตอนล่าง ๑	๓๒.๓๒	๕.๓๕	๕.๑๐	๕.๔๘	๕.๕๐	๕.๕๐	๕.๕๑	๐.๗	๐.๕	๓๕.๐
อีสานตอนล่าง ๒	๑๙.๙๔	๒.๘๘	๒.๘๕	๒.๘๒	๒.๘๒	๒.๘๑	๒.๘๐	-๐.๔	-๐.๕	๑๗.๙
ภาคอีสาน	๑๐๕.๕๓	๑๕.๖๕	๑๕.๖๖	๑๕.๗๕	๑๕.๗๕	๑๕.๗๒	๑๕.๗๐	-๐.๓	๐.๑	๑๐๐.๐
รวมทั่วประเทศ	๓๒๓.๕๓	๑๐๒.๑๗	๑๐๒.๑๖	๑๐๒.๔๙	๑๐๒.๔๘	๑๐๒.๓๕	๑๐๒.๒๑			

ที่มา : สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

๒) ปริมาณกักเก็บน้ำในเขื่อนขนาดใหญ่ถึงแม้ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณน้ำท่ารายปี ๖๑,๕๑๓ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ๑๒ แห่ง ความจุในการกักเก็บน้ำ ๘,๓๖๘ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๑๓.๖ ของปริมาณน้ำท่ารายปี และในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒๒.๗ ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณกักเก็บมากกว่าช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ โดยในปี ๒๕๖๔ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาค มีปริมาณการกักเก็บ ๕,๕๗๔ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๖๖.๖ ของความจุทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ซึ่งมีปริมาณการกักเก็บ ๓,๗๙๖ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔ ของความจุทั้งหมด โดยอ่างเก็บน้ำตอนกลางและตอนล่างของภาคมีอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารรถทำนาปรังได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง

ตารางที่ ๑๔ : ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำ	ความจุ กักเก็บ	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔	อัตราการ เปลี่ยนแปลง (๕๕- ๕๙)	อัตราการ เปลี่ยนแปลง (๖๐-๖๔)
ห้วยหลวง	๑๓๖	๓๕	๑๐๒	๑๐๑	๕๙	๕๙	๕๘	-๑.๙	๕๐.๔
น้ำอูน	๗๘๐	๑๙๑	๒๕๕	๔๖๓	๓๙๙	๒๗๖	๒๓๓	๑.๕	๒๔.๕
น้ำพุง	๒๐๐	๖๗	๖๒	๑๓๑	๑๑๘	๘๘	๘๘	-๗.๙	๒๒.๗
จุฬารัตน์	๑๘๑	๘๔	๑๕๓	๑๕๖	๑๒๒	๔๕	๑๔๕	-๙.๙	๑๙.๓
อุบลรัตน์	๔,๖๔๐	๗๓๐	๒,๑๑๒	๒,๑๒๔	๗๗๒	๔๙๒	๑,๔๙๕	๓๐.๕	๓๘.๑
ลำปาว	๒,๔๕๐	๙๐๘	๑,๐๙๑	๑,๗๐๘	๑,๑๔๔	๑,๔๐๘	๙๔๖	-๘.๕	๒๒.๕
ลำตะคอง	๔๔๕	๑๒๓	๑๑๘	๑๙๑	๒๔๘	๑๕๕	๓๔๕	-๔.๒	๑๑.๖
ลำพระเพลิง	๒๔๒	๘๗	๗๑	๑๓๘	๗๕	๒๒	๑๕๔	๒๙.๒	๙๕.๖
มูลบน	๓๕๐	๔๘	๗๐	๑๐๘	๖๙	๔๙	๑๔๑	๑๓.๐	๒๒.๔
ลำแซะ	๓๒๕	๙๘	๑๒๘	๑๙๙	๑๖๓	๘๕	๒๔๓	๓.๖	๑๖.๐
ลำน้ำรอง	๑๙๗	๖๖	๖๓	๗๗	๓๙	๒๓	๙๙	-๔.๕	-๐.๓
สิรินธร	๑,๙๖๖	๑,๓๓๗	๑,๕๘๓	๑,๕๖๕	๑๒๐๖	๑๗๑๐	๑๖๒๖	-๑.๓	๐.๕
รวมทั้งสิ้น	๑๑,๙๑๑	๓,๗๗๕	๕,๘๐๗	๖,๙๖๑	๔,๔๑๔	๔,๔๑๓	๕,๕๗๔	-๒.๗	๒๒.๗
ร้อยละของ ความจุ	๑๐๐.๐	๓๑.๗	๔๘.๘	๕๘.๔	๓๗.๑	๓๗.๐	๔๖.๘		

ที่มา : กรมชลประทาน

หมายเหตุ ณ วันที่ ๑ มกราคม ของแต่ละปี

๓) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติได้รับผลกระทบจากการเติบโตของเมืองและการผลิตทางการเกษตร แหล่งน้ำสำคัญ ๑๒ แห่ง ได้แก่ ลำน้ำชี ลำปาว ลำน้ำมูล น้ำอูน น้ำสงคราม ลำชี ลำเสียว ลำน้ำเลย น้ำพอง ลำตะคองตอนบน ลำตะคองตอนล่าง และหนองหาร โดยในปี ๒๕๖๔ คุณภาพน้ำดีจำนวน ๗ แห่ง ได้แก่ ลำน้ำพอง น้ำสงคราม ลำตะคองตอนบน เสียว เลย อูน และหนองหาร ซึ่งแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำดีใกล้เคียงกับปี ๒๕๕๙ โดยลำน้ำพอง มีคุณภาพดีขึ้น ส่วนลำน้ำมูล และลำชี มีคุณภาพเพียงพอใช้ และมีแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ ลำน้ำชี น้ำมูล ลำปาว และลำชี โดยมีแหล่งน้ำลำตะคองตอนล่าง ยังเป็นแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาโดยตลอด ทั้งนี้แหล่งกำเนิดน้ำเสียส่วนใหญ่มาจากชุมชนเมือง การทำปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การชะหาดิน และจากพื้นที่ทำการเกษตร อาทิ นาข้าว ไร่นาสำปะหลัง และไร่อ้อย

ตารางที่ ๑๕ : คุณภาพแหล่งน้ำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แหล่งน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
พอง	พอใช้	เสื่อมโทรม	พอใช้	พอใช้	พอใช้	ดี
ชี	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	ดี	พอใช้
มูล	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้	ดี	พอใช้
สงคราม	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
ลำตะคองตอนบน	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี
ลำตะคองตอนล่าง	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม	เสื่อมโทรม
ลำปาว	พอใช้	พอใช้	พอใช้	เสื่อมโทรม	ดี	พอใช้
เสียว	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี
เลย	ดี	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี	ดี
อูน	ดี	พอใช้	ดี	ดี	ดี	ดี
ลำชี	ดี	ดี	ดี	พอใช้	ดี	พอใช้
หนองหาร	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี

ที่มา : รายงานสถานการณ์มลพิษประเทศไทย กรมควบคุมมลพิษ

๔) แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการจัดการขยะมูลฝอยมีมากขึ้น โดยในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ อัตราการเกิดปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๒.๗ ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ เท่ากับ ๐.๙ และมีอัตราการกำจัดขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากร้อยละ ๑.๑ เป็นร้อยละ ๒๔.๖ และมีอัตราการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเฉลี่ยจากร้อยละ ๔.๔ เป็นร้อยละ ๒๐.๖ โดยในปี ๒๕๖๔ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ๖.๑๗ ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดถูกต้อง ๑.๑๑ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐ ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นของภาค และปริมาณขยะมูลฝอยถูกนำไปใช้ประโยชน์ ๒.๗๘ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐ ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งภาค มีปริมาณขยะมูลฝอยลดลงจากปี ๒๕๕๙ จำนวน ๑.๑๓ ล้านตัน จังหวัดที่มีปริมาณขยะมากที่สุดคือ จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี บุรีรัมย์ และขอนแก่น ตามลำดับ สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ มีการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมายังประเทศไทย รวมถึงมาตรการให้ปฏิบัติงานที่บ้าน (Work from Home) การสั่งอาหารผ่านระบบบริการส่งอาหาร (Food Delivery) นอกจากนี้ มีโครงการเปลี่ยนพลาสติกเป็นบุญที่กำหนดให้นำพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อยร้อยละ ๕๐.๐ รวมถึงมีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ในกระบวนการผลิตไฟฟ้า

ตารางที่ ๑๖ : ปริมาณขยะ การกำจัดขยะ และการใช้ประโยชน์จากขยะภาค

รายการ	ปี						อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๕๙-๒๕๕๙	๒๕๖๐-๒๕๖๔
ปริมาณการเกิดขยะ (ล้านตันต่อปี)								
อีสานตอนบน ๑	๑.๒๘	๑.๓๑	๑.๓๔	๑.๓๕	๑.๑๒	๑.๐๙	๐.๕	-๒.๙
อีสานตอนบน ๒	๐.๗๒	๐.๖๙	๐.๗๘	๐.๗๘	๐.๖๕	๐.๕๘	-๒.๐	-๓.๗
อีสานตอนกลาง	๑.๗๔	๑.๖๙	๑.๘๔	๑.๘๔	๑.๓๑	๑.๓๐	-๑.๐	-๔.๒
อีสานตอนล่าง ๑	๒.๓๕	๒.๓	๒.๓๔	๒.๓๗	๒.๒๒	๒.๐๘	-๙.๑	-๒.๐
อีสานตอนล่าง ๒	๑.๒๑	๑.๓๒	๑.๔๗	๑.๔๗	๑.๑๗	๑.๑๒	-๓.๐	๐.๘
รวมอีสาน	๗.๓	๗.๓๑	๗.๗๗	๗.๘๑	๖.๔๗	๖.๑๗	-๐.๙	-๒.๗
การกำจัดขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (ล้านตันต่อปี)								
อีสานตอนบน ๑	๐.๑๙	๐.๕	๐.๑๙	๐.๒๔	๐.๒๓	๐.๒๓	๐.๐	๑๓.๕
อีสานตอนบน ๒	๐.๐๙	๐.๓๔	๐.๐๕	๐.๐๕	๐.๐๗	๐.๐๗	-๑.๗	๖๖.๕
อีสานตอนกลาง	๐.๑๓	๐.๒๘	๐.๓๒	๐.๒๕	๐.๓๐	๐.๒๙	๑๑.๐	๓๘.๒
อีสานตอนล่าง ๑	๐.๓๒	๐.๘๘	๐.๓๕	๐.๒๑	๐.๒๔	๐.๒๙	๖.๓	๔๒.๐
อีสานตอนล่าง ๒	๐.๓๑	๐.๔๙	๐.๒๗	๐.๒๑	๐.๒๓	๐.๒๓	๑.๕	๑๔.๑
รวมอีสาน	๑.๐๔	๒.๔๙	๑.๑๘	๐.๙๖	๑.๐๗	๑.๑๑	๑.๑	๒๔.๖
การใช้ประโยชน์จากขยะ (ล้านตันต่อปี)								
อีสานตอนบน ๑	๐.๕	๐.๒๒	๐.๖๘	๐.๘๑	๐.๔๕	๐.๓๗	๒๓.๒	๑๘.๖
อีสานตอนบน ๒	๐.๒๔	๐.๑๑	๐.๓๕	๐.๖๒	๐.๓๑	๐.๓๑	-๑๐.๔	๒๕.๗
อีสานตอนกลาง	๐.๓๑	๐.๔๗	๑	๑.๐๕	๐.๕๖	๐.๕๒	-๕.๓	๑๗.๒
อีสานตอนล่าง ๑	๐.๒๘	๐.๓๙	๑.๐๑	๑.๓	๑.๑๓	๑.๐๒	๑๒.๙	๔๐.๕
อีสานตอนล่าง ๒	๐.๑๑	๐.๔๒	๐.๗๕	๑.๐๖	๐.๕๖	๐.๕๖	-๔.๗	๖๗.๑
รวมอีสาน	๑.๔๔	๑.๖๑	๓.๗๙	๔.๘๔	๓.๐๑	๒.๗๘	๔.๔	๒๐.๖

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

๒.๓.๒ ภัยพิบัติ

๑) ปัญหาหมอกควันมีแนวโน้มเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีมีสาเหตุจากไฟป่าและกิจกรรมการผลิตภาคเกษตร ถึงแม้ว่าในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ จะมีอัตราการเกิดไฟป่าลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๘.๖ เมื่อเทียบกับในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีอัตราการเกิดไฟป่าเฉลี่ยร้อยละ ๒๔.๘ โดยในปี ๒๕๖๔ เกิดไฟไหม้ป่าจำนวน ๗๔๓ ครั้ง ลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๘๑๗ ครั้ง และพื้นที่ถูกไฟไหม้ ลดลง ๑๖,๒๑๓ ไร่ โดยระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เกิดไฟไหม้ป่าเฉลี่ย ๙๗๒ ครั้งต่อปี คิดเป็นพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้เฉลี่ย ๑๕,๐๔๗ ไร่ต่อปี ส่วนปัญหาหมอกควันของภาค นอกจากเกิดจากไฟป่า ยังมีผลจากการเผาหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยและการเตรียมพื้นที่เพื่อทำการเกษตรทั้งภายในภาคและจากนอกภาค โดยในปี ๒๕๖๔ จังหวัดที่มีการเกิดไฟไหม้ป่า และพื้นที่ถูกไฟไหม้มากที่สุดคือ ชัยภูมิ เลย หนองบัวลำภู และขอนแก่น ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๗ : จำนวนครั้งและพื้นที่ป่าถูกไฟไหม้

จำนวนครั้ง/พื้นที่ป่าถูกไฟไหม้	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔	อัตราการเปลี่ยนแปลง (๒๕๕๕- ๒๕๕๙)	อัตราการเปลี่ยนแปลง (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
จำนวนครั้งการเกิดไฟไหม้ป่า	๑,๕๖๐	๘๗๘	๘๘๓	๑,๐๔๖	๑,๓๑๐	๗๔๓	๒๔.๘	-๘.๖
จำนวนพื้นที่ป่าถูกไฟไหม้ (ไร่)	๒๖,๗๐๙	๙,๖๘๗	๙,๖๙๙	๒๓,๓๙๗	๒๑,๙๓๔	๑๐,๕๑๖	๓๓.๑	๓.๘

ที่มา : สถานีควบคุมไฟป่า กรมป่าไม้

๒) ภัยพิบัติอุทกภัยและภัยแล้งยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัย เท่ากับ ๒๙๒.๐ เพิ่มขึ้นจากช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๒๓๗.๑ มักเกิดขึ้นในบริเวณตอนล่างของภาคและพื้นที่ลุ่มต่ำริมลำน้ำชีและลำน้ำมูล ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมสำคัญของภาค ส่วนปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะบริเวณตอนกลางและตอนล่างของภาค เนื่องจากระบบส่งน้ำและกระจายน้ำยังขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้อัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณฝนเฉลี่ยของภาคมีค่าเฉลี่ยลดลง เท่ากับ ๒.๒ ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ในช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๕๙ ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณฝนเฉลี่ย เท่ากับ ๒.๖๓

ตารางที่ ๑๘ : ปัญหาภัยพิบัติของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายการ	ปี					อัตราการเปลี่ยนแปลง ๒๕๕๕-๒๕๕๙	อัตราการเปลี่ยนแปลง ๒๕๖๐-๒๕๖๓
	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓		
ผู้ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย							
- จำนวนหมู่บ้าน	๖,๒๙๗	๒๒,๘๐๒	๔,๖๙๙	N/A	๔,๑๖๔	๒๓๗.๑	๒๙๒.๐
- จำนวนครัวเรือน (ล้านครัวเรือน)	๐.๐๘	๐.๕๙	๐.๑๑	N/A	๐.๒๗	๓๐๓.๗	๕.๓
ผู้ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง							
- จำนวนหมู่บ้าน	๒,๖๑๐	๔๑๘	๐	๗,๕๘๓	๔,๒๒๒	-๓๒.๕	-๙.๗
- จำนวนครัวเรือน (ล้านครัวเรือน)	๐.๗๖	๐.๐๒	๐	N/A	N/A	-๑๘.๘	-๑๔.๑
ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย	๑,๒๙๙	๑,๕๘๑	๑,๒๒๒	๑,๑๐๕	๑,๑๒๖	๒.๖	-๒.๒

ที่มา : ประมวลข้อมูลตามกลุ่มพื้นที่ จากข้อมูลรายจังหวัดของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : ปี ๒๕๖๑ ไม่มีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง) ในพื้นที่

ปี ๒๕๖๒ ไม่มีการประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) ในประเทศไทย

และไม่แสดงข้อมูลภัยแล้งระดับครัวเรือนและราษฎร

ปี ๒๕๖๓ ไม่แสดงข้อมูลภัยแล้งระดับครัวเรือนและราษฎร

๒.๔ ผลการพัฒนาภาคในช่วงที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยใช้แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกรอบในการจัดทำแผนงานโครงการภายใต้แผนงานบูรณาการ พัฒนาพื้นที่ระดับภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด รวมถึงการดำเนินงานตามภารกิจปกติของกระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการในพื้นที่ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับประเด็นการพัฒนาภาค และร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่เป้าหมายการพัฒนา ให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็น ศูนย์กลางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด การพัฒนาและค่าเป้าหมายรวม ได้แก่ ๑) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ๒) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้

ตารางที่ ๑๙ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๑๒	หดตัวร้อยละ ๑.๔
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๔๖	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๔๖
	ผลการดำเนินงาน	๐.๔๓๖	N/A

ผลการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๖๐ – ๒๕๖๓) พบว่า อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคบรรลุตามเป้าหมายในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ ภาคมีอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดร้อยละ ๐.๑ และ ๐.๔ ตามลำดับ เป็นผลมาจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเติบโตจากภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตร ส่วนในปี ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ การเจริญเติบโตไม่บรรลุตามเป้าหมายเนื่องจากภาคประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรงมีผลต่อการผลิตภาคเกษตรซึ่งเป็นสาขาการผลิตหลักของภาค และผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลกระทบต่อภาคบริการ สำหรับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของภาคลดลงบรรลุตามเป้าหมายโดยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ในปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๔๓๖ ซึ่งลดลงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดที่ ๐.๔๔๖ โดยมีผลการพัฒนาภาคตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

๒.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ บริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ ในช่วง ๔ ปีของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๖๐ – ๒๕๖๓) พบว่าการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต โดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องสามารถเพิ่มพื้นที่ชลประทานได้ทั้งสิ้น ๔๖๕,๓๒๗ ไร่ หรือเฉลี่ยปีละ ๑๔๑,๓๒๖ ไร่ บรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดให้มีพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นปีละ ๑๒๐,๐๐๐ ไร่ รวมทั้งยังได้ปริมาณกักเก็บน้ำและพื้นที่รับประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น

ตารางที่ ๒๐ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
พื้นที่ชลประทาน	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้น ๑๒๐,๐๐๐ ไร่	เพิ่มขึ้น ๑๒๐,๐๐๐ ไร่
	ผลการดำเนินงาน	๑๓๑,๑๒๑ ไร่	๑๓๘,๔๓๓ ไร่

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สรุปได้ดังนี้

๑) การพัฒนาแหล่งน้ำเดิมและแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำ โดยการปรับปรุงอ่างเก็บน้ำ หนอง ผาย และพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ ด้วยการสร้างแหล่งกักเก็บ (แก้มลิง) อ่างเก็บน้ำ ผาย ซึ่งสามารถเพิ่มปริมาณการกักเก็บได้ทั้งสิ้น ๒๔๒.๗๙ ล้านลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ มีการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลให้สามารถนำขึ้นมาใช้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนหรือแหล่งน้ำดิบสำหรับประปาหมู่บ้านเพื่อแก้ไข

ปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค ซึ่งปัจจุบันภาคมีปริมาณน้ำบาดาลที่กักเก็บรวม ๒๔๑,๓๑๒ ล้านลูกบาศก์เมตร และมีปริมาณการใช้น้ำบาดาล รวม ๔,๖๘๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

๒) การพัฒนาระบบส่งและกระจายน้ำ โดยดำเนินการก่อสร้างระบบสูบน้ำ อาคาร บังคับน้ำ คลองส่งน้ำ ไปยังพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้พื้นที่ชลประทานของภาคเพิ่มขึ้น ๒๗๔,๕๕๔ ไร่ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาภาค ที่มีการกำหนดการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ชลประทานปีละ ๑๒๐,๐๐๐ ไร่

๓) การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบ โดยดำเนินการในระดับลุ่มน้ำให้มีความสมดุลระหว่างการใช้ น้ำทุกกิจกรรมกับปริมาณน้ำต้นทุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และมีการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาวเพื่อป้องกันความเสียหายจากอุทกภัยและภัยแล้ง ซึ่งสามารถเพิ่มพื้นที่รับประโยชน์ทั้งสิ้น ๒.๕๘ ล้านไร่

๒.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ในช่วง ๔ ปี ของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๖๐ – ๒๕๖๓) พบว่า การแก้ปัญหาความยากจนมีความก้าวหน้าอย่างมาก โดยในปี ๒๕๖๒ สัดส่วนคนจนของภาคลดลงเหลือร้อยละ ๘.๔ บรรลุค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้คือ ลดลงเหลือร้อยละ ๑๒.๒ สำหรับปี ๒๕๖๓ ผลการดำเนินงานมีค่าใกล้เคียงกับค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือลดลงเหลือร้อยละ ๑๑.๕

ตารางที่ ๒๑ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
สัดส่วนคนจน	ค่าเป้าหมาย	ลดลงเหลือร้อยละ ๑๒.๒	ลดลงเหลือร้อยละ ๑๑.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๘.๔	ร้อยละ ๑๑.๕

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สรุปได้ดังนี้

๑) การพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประกอบด้วย

- การพัฒนาอาชีพและรายได้ของคนจน โดยดำเนินการฝึกอบรมอาชีพเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ตลอดจนพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและผู้มีรายได้น้อย พัฒนาอาชีพและรายได้ของคนยากจน พัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จัดตั้งกองทุนชุมชนหนุนเสริมอาชีพผู้มีรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เพื่อให้หมู่บ้านมีกองทุนชุมชนที่สามารถหนุนเสริมอาชีพผู้มีรายได้น้อย จำนวน ๒,๖๗๘ หมู่บ้าน และผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ

- การพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส โดยปรับปรุงสถานที่บริการผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้เป็นอารยสถาปัตย์ จำนวน ๑๐ แห่ง พัฒนามาตรฐานการให้บริการและดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยพัฒนาคลินิกผู้สูงอายุให้มีมาตรฐานผ่านเกณฑ์การประเมินของกรมการแพทย์ และตำบลมีระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (LTC) ในชุมชน และ

จัดกิจกรรมยุติธรรมเชิงรุกสร้างสุขให้ประชาชนสนับสนุนศูนย์ยุติธรรมชุมชนนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทในเรื่องนั้นๆ

- การพัฒนาศักยภาพคนและเครือข่ายองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ผู้นำในขบวนองค์กรชุมชนมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ และขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- ๘๐๗ ตำบล

๒) การพัฒนาระบบป้องกันและควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ในพื้นที่เสี่ยง โดยดำเนินกิจกรรมการรณรงค์กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เพื่อคัดกรองพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชนกลุ่มเสี่ยง ประชาชนกลุ่มเสี่ยงอายุ ๔๐ ปีขึ้นไปได้รับการตรวจคัดกรองด้วยอัลตราซาวด์ พร้อมกำจัดสิ่งปนเปื้อนให้ถูกต้องในพื้นที่เสี่ยงและจัดการเรียนการสอนในพื้นที่เสี่ยง

๓) การพัฒนาโภชนาการแม่และเด็ก โดยมีการเฝ้าระวัง ติดตาม แก่ไขภาวะโภชนาการ และพัฒนาการเด็ก ให้หญิงตั้งครรภ์โลหิตจางไม่เกินร้อยละ ๒.๐ ทารกแรกเกิดมีภาวะขาดสารไอโอดีนลดลงร้อยละ ๒.๐ และเด็กอายุ ๖ เดือน – ๕ ปี ได้รับธาตุเหล็กอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐.๐ ของประชากรเด็กในภาค

๒.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างความเข้มแข็งฐานเศรษฐกิจภายในควบคู่กับการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ ในช่วง ๔ ปี ของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๖๐ – ๒๕๖๓) พบว่า เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๑.๕ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมาย เป็นผลจากการชะลอตัวของภาคเกษตรและภาคการค้า สำหรับภาคเกษตร ขยายตัวชะลอลงเหลือร้อยละ ๑.๑ ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย เนื่องจากผลผลิตข้าวและอ้อยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ จากการได้รับผลกระทบภัยแล้ง รวมทั้งพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่อยู่นอกพื้นที่ชลประทานอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ อย่างไรก็ตามในพื้นที่มีการนำความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการยกระดับการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มมากขึ้น สำหรับการอนุรักษ์และส่งเสริมการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไม่สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ ๑๕.๐ ต่อพื้นที่ภาคได้ เนื่องจากมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร และเกิดไฟไหม้ป่าเป็นประจำทุกปี โดยในปี ๒๕๖๒-๒๕๖๔ มีพื้นที่ป่าไม้เพียงร้อยละ ๑๔.๙ ต่อพื้นที่ภาค

ตารางที่ ๒๒ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
อัตราการเจริญเติบโตเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๑๒	หดตัวร้อยละ ๑.๔	N/A
อัตราการขยายตัวการผลิตภาคเกษตร	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๕	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๕	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๕
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๓.๖	หดตัวร้อยละ ๑.๑	N/A
พื้นที่ป่าไม้	ค่าเป้าหมาย	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕.๐ ต่อพื้นที่ภาค	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕.๐ ต่อพื้นที่ภาค	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕.๐ ต่อพื้นที่ภาค
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๑๔.๙	ร้อยละ ๑๔.๙	ร้อยละ ๑๔.๙

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สรุปได้ดังนี้

๑) การเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้สู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการแปรรูปข้าวหอมมะลิให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น การผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย และการยกระดับกลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้สู่มาตรฐานสินค้าอย่างครบวงจร รวมทั้งการเชื่อมโยงตลาดข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้

๒) การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรไปสู่สินค้าชนิดใหม่ตามศักยภาพพื้นที่ การเพิ่มศักยภาพการผลิตโคเนื้อและโคนมคุณภาพสูง รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โคขุนโพยงคำด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์

๓) การส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bioeconomy) ให้เป็นฐานรายได้ใหม่ที่สำคัญของภาค โดยสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัย ได้สนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพ พัฒนางค์ความรู้ และนวัตกรรม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของภาค รวมทั้งมีคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจครั้งที่ ๑/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๓ ได้เห็นชอบกรอบแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeastern Economic Corridor : NeEC – Bioeconomy)

๔) โครงสร้างเศรษฐกิจปรับตัวไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ โครงสร้างเศรษฐกิจของภาคประกอบด้วย ภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๒๐.๐ มีแนวโน้มที่ลดลง เมื่อเทียบกับแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๒๓.๒ โดยภาคเกษตรกรรมยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้หลักให้กับภาค แต่ส่วนใหญ่เป็นพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเพิ่มมูลค่าและมีความเสี่ยงในการผลิตเนื่องจากมีความผันผวนต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศสูง ส่วนภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทในการฐานรายได้ให้กับภาคในอนาคต สินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหาร การผลิตเครื่องดื่ม การผลิตเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การผลิตสิ่งทอ การผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และการผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากกระดาษ เป็นต้น แต่สินค้าที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ส่งต่อไปแปรรูปเพิ่มมูลค่านอกภาค ส่วนสินค้าที่นำเข้ามาเพื่อส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าผ่านแดนจากต่างประเทศ

๕) ภาคเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสาธารณะสุขกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีโรงพยาบาลระดับจังหวัดและอำเภอตามจังหวัดชายแดนให้บริการรักษาสุขภาพกับประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้านตามหลักมนุษยธรรม ส่วนโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในเมืองหลัก อาทิ จังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น และอุบลราชธานี มีการให้บริการกับกลุ่มผู้รับบริการที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน

๖) การอนุรักษ์และส่งเสริมการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ให้คงความอุดมสมบูรณ์ และรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ต้นน้ำและป่าธรรมชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ป่า ศึกษานวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการฟื้นฟูป่าอนุรักษ์เสื่อมสภาพ จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลทางวิชาการ และเป็นแหล่งเผยแพร่การใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า

๒.๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ ในช่วง ๕ ปี ของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง ซึ่งไม่บรรลุค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ตั้งแต่ช่วงปลายปี ๒๕๖๒ – ๒๕๖๔ เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวขยายตัวเพียงร้อยละ ๒.๑ และหดตัวร้อยละ ๔๖.๘ และ ๔๔.๕ ตามลำดับ รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวเพียงร้อยละ ๒.๖ และหดตัวร้อยละ ๕๑.๙ และ ๕๖.๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๓ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๔

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
อัตราการขยายตัว รายได้การท่องเที่ยว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๐.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๒.๖	หดตัวร้อยละ ๕๑.๙	หดตัวร้อยละ ๕๖.๒

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สรุปได้ดังนี้

๑) การส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น อาทิ พัฒนาและส่งเสริมสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ (กลุ่มจังหวัดวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง)

๒) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองรองเพิ่มขึ้น อาทิ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง – เข็กกีฬา การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ การพัฒนาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวตามเส้นทางโรแมนติกรูทและนาสิรูท เป็นต้น แต่ยังไม่สามารถสร้างรายได้หลักให้กับภาค

๒.๔.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ใช้โอกาสจากการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจหลักภาคกลางและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อพัฒนาเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ๆ ของภาค

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในช่วง ๔ ปี ของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓) ถึงแม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวม ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๒.๖ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมาย ที่ได้กำหนดค่าเป้าหมายในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ เศรษฐกิจขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕ เนื่องจากในปี ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ ภาคประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในภาค อาทิ โครงข่ายคมนาคมทางอากาศ ระบบถนน และระบบราง มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๒๔ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๕

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๓.๕	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๓.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๑๒	หดตัวร้อยละ ๑.๔

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๕ สรุปได้ดังนี้

๑) การเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการขนส่งทางอากาศ อาทิ การพัฒนาท่าอากาศยานขอนแก่น เพื่อให้สามารถรองรับปริมาณความต้องการการเดินทางและการขนส่งสินค้าทางอากาศเพิ่มขึ้นรวมทั้งส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เป็นการก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารหลังใหม่ พื้นที่รวม ๔๐,๐๐๐ ตารางเมตร สามารถรองรับผู้โดยสารได้ ๒,๐๐๐ คน ต่อชั่วโมงหรือ ๕.๐ ล้านคนต่อปี

๒) การเชื่อมโยงระหว่างเมืองหลักและระหว่างฐานการผลิตหลักของประเทศ อาทิ โครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่ช่วงชุมทางถนนจิระ-ขอนแก่น โครงการรถไฟทางคู่ช่วงมาบะเปา-ชุมทางถนนจิระ โครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (Motorway) สายบางปะอิน-สระบุรี-นครราชสีมา และโครงการที่จะดำเนินการในอนาคต อาทิ โครงการรถไฟความเร็วสูง ช่วงกรุงเทพ- นครราชสีมา โครงการรถไฟทางคู่สายใหม่ช่วงบ้านไผ่-มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด-มุกดาหาร-นครพนม

๓) การพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อรองรับการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของประเทศ ที่ผ่านมามีการพัฒนาเมืองชายแดนที่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (หนองคาย มุกดาหาร และนครพนม) เพื่อเป็นพื้นที่การลงทุนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น ด้านศุลกากร โครงการข่ายถนน และรถไฟเชื่อมโยงเพื่อนบ้าน เป็นต้น แต่ยังมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเมืองและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ไฟฟ้า ประปา การเตรียมเมืองเข้าสู่เมืองอัจฉริยะ เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต

๒.๔.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ พัฒนาความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดนและแนวระเบียงเศรษฐกิจ

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๖ ในช่วง ๕ ปี ของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) พบว่า มูลค่าการค้าชายแดน มีการขยายตัวต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่ได้กำหนดที่ ร้อยละ ๒๐ โดยมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๑ ต่อปี โดยเฉพาะปี ๒๕๖๒-๒๕๖๓ มูลค่าการค้าชายแดนหดตัวร้อยละ ๔.๗ และหดตัวร้อยละ ๑.๔ ตามลำดับ เนื่องจากความต้องการสินค้าของประเทศเพื่อนบ้านลดลง สำหรับในปี ๒๕๖๔ มูลค่าการค้าชายแดนมีการขยายตัวร้อยละ ๑๕.๐

ตารางที่ ๒๕ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๖

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
มูลค่าการค้าชายแดน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๒๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๒๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๒๐.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๔.๗	หดตัวร้อยละ ๑.๔	ขยายตัวร้อยละ ๑๕.๐

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๖ สรุปได้ดังนี้

๑) การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่หนองคาย มุกดาหาร และนครพนม โดยจังหวัดหนองคาย ได้ก่อสร้างเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ อ.โพนพิสัย - บึงกาฬ ตอน ๑ ถนนสาย ก.ฝั่งเมืองหนองคาย และการก่อสร้างศุลกากรหนองคายและลานตรวจสินค้าแห่งใหม่พร้อมสิ่งปลูกสร้าง สำหรับจังหวัดมุกดาหาร ได้ก่อสร้างเส้นทางหลวงหมายเลข ๑๒ กาฬสินธุ์-บรรจบททางหลวงหมายเลข ๑๒ (บ้านนาไคร้) ตอน ๑ และตอน ๒ และจังหวัดนครพนม ก่อสร้างศูนย์การขนส่งชายแดนและด่านศุลกากรแห่งใหม่ พร้อมทั้งการก่อสร้างทางหลวงหมายเลข ๒๒ สกลนคร-นครพนม รวมทั้งโครงการก่อสร้างที่ทำการด่านศุลกากรท่าลี่และส่วนประกอบอื่น สำหรับการลงทุนในการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มุกดาหาร นครพนม และ หนองคาย ปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร และ หนองคาย ยังไม่มีเอกชนลงทุนเข้าพื้นที่กรรมนารักษ์ ซึ่งอยู่ระหว่างรอเสนอคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษพิจารณาแนวทางสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ราชพัสดุต่อไป

๒) การค้าชายแดนมีความสำคัญมากขึ้นต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาค โดยในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคมีสัดส่วนการค้าชายแดน ร้อยละ ๓๔.๒ ต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค เมื่อเทียบกับในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ มีสัดส่วนการค้าชายแดน ร้อยละ ๒๔.๒ ต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค มูลค่าการค้าชายแดนและผ่านแดน ด้านการค้าที่สำคัญของภาค ได้แก่ ด้านมุกดาหาร ด้านนครพนม ด้านหนองคาย และด้านพิบูลย์มังสาหาร (อุบลราชธานี) มีสัดส่วนต่อมูลค่าการค้าชายแดนและผ่านแดน เฉลี่ยร้อยละ ๔๖.๙ ๒๓.๔ ๑๗.๘ และ ๕.๔ ตามลำดับ โดยการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดีเซล สินค้าปศุสัตว์อื่น ๆ รถยนต์นั่ง เครื่องสำอาง เครื่องหอมและสบู่ และสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ทองคำ ผักและของปรุงแต่งจากผัก ทองแดงและผลิตภัณฑ์ ในส่วนของการค้าผ่านแดนกับจีนตอนใต้ (กว่างซี) สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ หมวกคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ และ เครื่องรับ-ส่งสัญญาณและอุปกรณ์ติดตั้ง สำหรับการค้าผ่านแดนกับเวียดนาม สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องรับวิทยุโทรศัพท์ โทรเลข โทรศัพท์ และเคมีภัณฑ์อื่น ๆ

๓) การก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-สปป.ลาว แห่งที่ ๕ ณ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อเชื่อมระหว่างบึงกาฬ-เมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ (สปป.ลาว) คาดว่าจะแล้วเสร็จ ในปี ๒๕๖๖

๓. บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาค

๓.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลง

๓.๑.๑ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีผลต่อการผลิตและการดำรงชีวิตในอนาคต ในช่วงที่ผ่านมา ได้มีการเร่งพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อช่วยภาคเกษตรในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เกษตรกร และลดความเสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ รวมทั้งการต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ของภาค อาทิ อุตสาหกรรมชีวภาพ อุตสาหกรรมอาหาร

๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมีผลต่อรูปแบบการผลิตทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลมากขึ้น การเข้าสู่สังคมสูงวัยของแรงงานเกษตรกรอย่างรวดเร็วประกอบกับแรงงานเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากขาดแคลนแรงงานหนุ่มสาวที่จะเข้ามาทดแทน ส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานในภาคเกษตรลดลง ดังนั้นการผลิตภาคเกษตรจึงมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกลและพึ่งพิงเทคโนโลยีทางการเกษตรมากขึ้น ตั้งแต่การไถนา การเก็บเกี่ยว และการนวดข้าว นอกจากนี้การส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการผลิต โดยเฉพาะ Internet of Things (IoT) และเทคโนโลยีชีวภาพ จะเป็นเรื่องสำคัญสำหรับภาคเกษตรในการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเพิ่มมูลค่าการผลิต

๓.๑.๓ ความเป็นเมืองก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ ทั้งความสะดวกรวดเร็วด้านการคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ และการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นฐานของประชากรเข้ามาอาศัยและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในเขตเมือง และมีการขยายตัวของเมืองที่รวดเร็ว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของภาค อาทิ วิถีชีวิตและค่านิยมแบบเมือง ความผูกพันทางสังคมจากฐานทางประเพณีและวัฒนธรรมในอดีตลดลง ในขณะที่คนในภาคส่วนใหญ่มีความรู้และการศึกษาระดับประถมศึกษา ทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพในเมืองยังไม่เพียงพอต่อการหารายได้เพื่อการดำรงชีพในระดับที่ดี จำเป็นที่จะต้องการพัฒนาคนให้มีความรอบรู้ สามารถดำเนินชีวิตได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๓.๑.๔ กระแสการดูแลสุขภาพด้วยวิถีธรรมชาติทำให้ภาคมีโอกาสนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนา ความนิยมของสังคมทั้งในประเทศไทยและของโลกที่ให้ความสนใจการดูแลสุขภาพ อาทิ การบริโภคอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพ การใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน และการรับประทานอาหารที่มีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบได้สร้างโอกาสให้กับการผลิตทางการเกษตรของภาค โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดตอนบนและตอนล่างของภาคที่มีพื้นฐานการผลิตพืชสมุนไพรและมีภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืชสมุนไพรอยู่มาก

๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อภาคเกษตร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและความรุนแรงสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง และอุทกภัย การผลิตภาคเกษตรของภาคพึ่งพิงน้ำฝนพื้นที่ชลประทานมีเพียง ร้อยละ ๑๒.๘ ของพื้นที่เกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน และป่าไม้ให้สมดุล เพื่อเป็นฐานการผลิตภาคเกษตร และพัฒนาแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่เพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการผลิตภาคเกษตร และการอุปโภคบริโภค

๓.๑.๖ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีชีวภาพมีผลให้ระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมดีขึ้น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีวัสดุทำให้ภาคมีโอกาสนำมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรของภาค การนำเทคโนโลยีชีวภาพแบบง่ายมาใช้ในการผลิตภาคเกษตรมากขึ้น อาทิ การใช้สาร EM มาใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และใช้เป็นยาป้องกันโรคแมลง ส่งผลให้เกษตรกรใช้สารเคมีลดลง และผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้น ขณะเดียวกันยังช่วยฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตวัสดุเครื่องใช้และบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ จากผลผลิตภาคเกษตร โดยเฉพาะขานอ้อยและมันสำปะหลัง ให้สามารถนำมาทำเครื่องเรือน และบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ แทนพลาสติก เช่น ถ้วยชาม กล่องและถุง เป็นต้น จะเป็นผลดีกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีผลผลิตเกษตรชนิดนี้จำนวนมาก ช่วยแก้ปัญหาหาคาผลผลิตและยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย

๓.๑.๗ โรคอุบัติใหม่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนในภาค การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตรและภาคบริการ โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่ต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศเป็นหลัก อาทิ มะม่วง และกล้วยหอม ด้านท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน รูปแบบการผลิตของภาคมีแนวโน้มเปลี่ยนจากการพึ่งพาตลาดภายนอกเป็นตลาดภายในมากขึ้นและให้ความสำคัญกับการเพิ่มคุณภาพสินค้าและบริการเพื่อสร้างความต้องการสินค้าใหม่

๓.๒ บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของภาค

๓.๒.๑ ศักยภาพและโอกาส

๑) แหล่งที่ตั้งของภาคอยู่ในตำแหน่งศูนย์กลางของอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS) มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยเฉพาะถนนที่เป็นโครงข่ายเชื่อมโยงทั้งภายในภาค เชื่อมโยงระหว่างภาค และประเทศเพื่อนบ้าน สามารถขนส่งสินค้าและการโดยสารได้หลายทิศทาง ทั้งในเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (NSEC) และตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) เอื้อต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลต่อการค้าไทย-ลาว และไทย-กัมพูชา และมีระบบการขนส่งทางอากาศที่สามารถเดินทางเชื่อมโยงในระดับประเทศ และในระดับนานาชาติ

๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวนมาก ถึงร้อยละ ๔๒.๘ ของพื้นที่การเกษตรของประเทศ และในพื้นที่ภาคสามารถปลูกพืชได้หลากหลาย โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีคุณภาพดีที่สุดของประเทศ นอกจากนี้ยังมีศักยภาพด้านปศุสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงโคนมโปนยาคำ และโคนมโคราชวากิวที่มีชื่อเสียงและคุณภาพที่ดีที่สุดของประเทศ รวมทั้งยังเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตรของประเทศ ที่สามารถพัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าการผลิตได้อีกมาก

๓) มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และหลากหลาย ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อาทิ แหล่งไดโนเสาร์ โบราณคดีบ้านเชียง โบราณสถานที่เชื่อมโยงอารยธรรมขอม อาทิ ปราสาทหินพิมาย ปราสาทพนมรุ้ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและธรรมชาติที่สวยงาม อาทิ เขาใหญ่ ภูกระดึง ภูเขี้ยว รวมทั้งการรักษาประเพณีและวัฒนธรรม การแห่ปราสาทผึ้ง ผีตาโขน บุญบั้งไฟ งานช้างสุรินทร์ ที่โดดเด่นสามารถสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ที่สามารถสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวนานาชาติและนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มได้ นอกจากนี้ยังมีสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพและหลากหลาย โดยเฉพาะผ้าไหม ผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าย้อมคราม และอาหารท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาต่อยอดให้สามารถเข้าสู่ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ

๔) สถาบันวิจัยตั้งอยู่ในพื้นที่ ๑๒ แห่ง ซึ่งมีความสามารถเฉพาะทางที่โดดเด่น อาทิ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ด้านสาธารณสุขและเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ด้านวิศวกรรมศาสตร์ และแปรรูปอาหาร และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสกลนคร ด้านเกษตรและประมง

๕) การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศสู่ภาค อาทิ โครงข่ายรถไฟทางคู่ รถไฟความเร็วสูง ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง และสนามบิน รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะทำให้เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ในภาค

๖) กระแสของสังคมโลกให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพ ประกอบกับโครงสร้างประชากรสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการสินค้าและบริการด้านสุขภาพสูงขึ้น เช่น อาหารมาตรฐานอินทรีย์ และพืชสมุนไพร ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพร้อมในด้านการผลิต

๓.๒.๒ ข้อจำกัดและประเด็นท้าทาย

๑) พื้นที่ภาคประสบปัญหาความแห้งแล้งและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ลดลงและเสื่อมโทรมจากการบุกรุกทำการเกษตรและการทำธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ระบบชลประทานยังไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง มีเพียงร้อยละ ๑๒.๘ ของพื้นที่เกษตรเท่านั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำการผลิตที่พึ่งพาน้ำฝน และทำนาปรังได้เพียงส่วนน้อย คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติได้รับผลกระทบจากการเติบโตของเมืองและการผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้พื้นดินยังขาดความอุดมสมบูรณ์ สภาพพื้นดินเป็นดินร่วนปนทรายที่ไม่อุ้มน้ำ บางพื้นที่มีปัญหาดินเค็มทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเต็มที่

๒) จำนวนคนจนมากที่สุดของประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ ของประชากรภาค มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ ขาดโอกาสทางการศึกษาและการประกอบอาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ และจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายแรงงานไปยังท้องถิ่นอื่น หรือต่างประเทศ เพื่อหางานทำ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา

๓) คนมีพฤติกรรมบริโภคอาหารดิบ มีปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี มากที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดร้อยเอ็ด เพราะแหล่งน้ำธรรมชาติจำนวนมาก จึงทำให้พยาธิดังกล่าวกระจายอยู่ตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ประชากรจึงมีโอกาสป่วยเป็นโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสูง

๔) แม่และเด็กมีปัญหาโภชนาการ เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักต่ำกว่า ๒,๕๐๐ กรัม สูงที่สุดในประเทศ ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก ส่งผลให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ มีความสามารถทางเชาว์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ต่ำสุดของประเทศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๙๔.๗๙ คะแนน กระทบต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม เนื่องจากจำนวนประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากที่สุดของประเทศ

๕) แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐาน บางแห่งตั้งอยู่ห่างไกลเข้าถึงได้ยาก กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวมีน้อย

๖) การเปลี่ยนสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง ส่งผลต่อความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ของเกษตรกร

๗) อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรขั้นต้น มูลค่าเพิ่มต่ำ ประกอบกับการลงทุนใหม่มีน้อย จึงมีแหล่งงานน้อย

๘) การค้าชายแดน สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ผลิตจากนอกภาค ไม่สร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับภาค

๔. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

๔.๑ บทบาทของภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นฐานการผลิตการเกษตรทั้งข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุดของประเทศ รวมทั้งมีทำเลที่ตั้งที่มีศักยภาพเหมาะสมกับการเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจหลักทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย และมีสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยที่มีความสามารถเฉพาะทางที่โดดเด่น แต่มีปัญหาพื้นฐานคือ คนมีปัญหาทั้งในด้านความยากจนและคุณภาพชีวิต ประสบอุทกภัยและภัยแล้งซ้ำซาก และดินคุณภาพต่ำ ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาลักษณะพื้นฐานโดยใช้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจภายในภาคให้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ

๔.๒ ทิศทางการพัฒนาภาค การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกำหนดทิศทางการพัฒนาตามแนวคิดการเป็นฐานการผลิตของประเทศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประตูเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา ๓G ได้แก่ (๑) การเป็นฐานการผลิตของประเทศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green) เน้นส่งเสริมเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว หรือ Bio Circular Green Economy) และการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน (๒) การเป็นประตูเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (Gate) ใช้โอกาสจากการเชื่อมโยงเศรษฐกิจชายแดน ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ พัฒนาการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ และ (๓) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน (Growth) ใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สนับสนุนการพัฒนาศูนย์กลางบริการทางการแพทย์ พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ท่องเที่ยวชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนทุกช่วงวัย

ทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐

เป็น “ศูนย์กลางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง”

ตามแนวคิด การเป็นฐานการผลิตของประเทศที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประตูเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน
3G : Green-Gate-Growth

- ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์/เกษตรปลอดภัย
- ขับเคลื่อนด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio Circular Green Economy)
- บริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

Green
Good Environment

Growth
Good Local Economy

NE
Direction
3G

- พัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (NeEC-Bioeconomy)
- ยกระดับเป็นศูนย์กลางบริการทางการแพทย์และสุขภาพของภูมิภาค
 - พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการท่องเที่ยวชุมชน
 - ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

- พัฒนาเศรษฐกิจตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC)
- ส่งเสริมการค้าชายแดน
- ส่งเสริมการท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขง
 - พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อเป็นประตูเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน

Gate
Good Opportunity

๔.๓ เป้าหมายการพัฒนาภาค พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เป็น “ศูนย์กลางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง”

๔.๔ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ๙๕๘,๔๙๒.๘๐ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๕ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ย ร้อยละ ๕.๐ ต่อปี
๒. สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๔๓๖	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๓๖

๔.๕ แนวทางการพัฒนา

การกำหนดแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้พิจารณาถึงความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) พร้อมทั้งพิจารณา โอกาส ศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดของภาค เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็น “ศูนย์กลางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง” โดยใช้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในภาคให้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ และการแสวงหาโอกาสการนำความรู้ ทุน เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

๔.๕.๑ พัฒนาภาคเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่มุ่งสู่ฐานเศรษฐกิจชีวภาพที่มีมูลค่าสูง

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ๑๕๙,๖๐๓.๑๘ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ร้อยละ ๐.๙ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรเฉลี่ยร้อยละ ๕.๕ ต่อปี

๑) พัฒนาข้าวหอมมะลิ ทุ่งกุลาร้องไห้ ทุ่งสัมฤทธิ์ รวมทั้งพื้นที่ที่มีศักยภาพอื่นๆ ให้ได้มาตรฐานเกษตรปลอดภัยและอินทรีย์ โดยพัฒนากระบวนการผลิต แปรรูป และจำหน่ายข้าวหอมมะลิอินทรีย์ทั้งระบบ ให้มีความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตและแปรรูปโดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมชีวภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร

๒) ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนสู่การปลูกพืชที่มีมูลค่าสูงในพื้นที่ที่มีศักยภาพ อาทิ พืชผักไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวในพื้นที่จังหวัดเลย และสมุนไพร ในพื้นที่เมืองสมุนไพร ได้แก่ จังหวัดสกลนคร สุรินทร์ มหาสารคาม อำนาจเจริญ และอุดรธานี โดยจัดทำระบบข้อมูล และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปให้มีปริมาณมากพอและมีคุณภาพตามระบบมาตรฐานการเกษตรและตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

๓) ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อคุณภาพสูงให้ได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร มุกดาหาร นครพนม นครราชสีมา และจังหวัดที่มีศักยภาพ โดยสนับสนุนการปรับปรุงพันธุ์ ส่งเสริมการปลูกแปลงหญ้าและปรับปรุงคุณภาพอาหารสัตว์ พัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยงและทักษะเกษตรกร รวมทั้งการจัดระบบมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ให้ได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและขยายตลาดไปสู่อาเซียน

๔) พัฒนาสินค้าเกษตรโดยยึดหลักการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG (เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว หรือ Bio Circular Green Economy) รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงและถ่ายทอดเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่จากภาควิชาการในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมชีวภาพ โดยให้สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยในภาคมีบทบาทเป็นฐานทางวิชาการสนับสนุนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ และนำการวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

๕) พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะในยุคดิจิทัลเพื่อปรับเปลี่ยนสู่การผลิตเกษตรสมัยใหม่ โดยการถ่ายทอดและสนับสนุนเทคโนโลยีทางการเกษตรให้แก่เกษตรกร ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๔.๕.๒ บริหารจัดการน้ำให้เพียงพอเพื่อรองรับการพัฒนาเมืองและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
ประชากรที่ประสบภัยพิบัติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	ประชากรที่ประสบภัยพิบัติเฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๒ ร้อยละ ๒.๘ ต่อปี (รายงาน HAI)	ประชากรที่ประสบภัยพิบัติไม่เกินร้อยละ ๒.๘ ต่อปี

๑) จัดหาแหล่งน้ำและขยายพื้นที่ชลประทานในพื้นที่ที่มีศักยภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเติบโตของเมืองและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ พร้อมกันนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาระบบส่งและกระจายน้ำ ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง ขยายผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ และโคกหนองนา โมเดล เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยสามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี

๒) บริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง โดยดำเนินการในระดับลุ่มน้ำให้มีความสมดุลระหว่างการใช้น้ำทุกกิจกรรมกับปริมาณน้ำต้นทุน รวมทั้งพัฒนาแหล่งน้ำเดิมและแหล่งน้ำธรรมชาติที่เสื่อมโทรมหรือตื้นเขิน เพื่อเพิ่มปริมาณการเก็บกักน้ำ บูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อให้การใช้น้ำมีประสิทธิภาพ และมีการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาวเพื่อป้องกันความเสียหายจากอุทกภัยและภัยแล้ง

๓) การจัดการคุณภาพน้ำในลำน้ำสาธารณะให้สามารถใช้ประโยชน์ในการผลิตและการพัฒนาเมือง โดยส่งเสริมให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชนในพื้นที่เมืองตามแนวลำน้ำสาธารณะ อาทิ ลำตะคองตอนล่าง ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมและประชาชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและรักษาคุณภาพน้ำ

๔.๕.๓ พัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นไปสู่มาตรฐานสากลเพื่อสร้างเศรษฐกิจในชุมชน

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	รายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๗๑,๔๘๙.๘๓ ล้านบาท อัตราการขยายตัวรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เฉลี่ยปี ๒๕๖๒-๒๕๖๔ ร้อยละ ๖.๗ ต่อปี	อัตราการขยายตัวรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๐ ต่อปี

๑) ยกกระดับมาตรฐานสินค้ากลุ่มอาหารท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ อาทิ นครราชสีมา อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ และขอนแก่น โดยส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่นให้ได้มาตรฐาน ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชน สร้างความพร้อมให้แก่ผู้ประกอบการและร้านอาหาร พัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมการขาย

๒) ยกกระดับมาตรฐานสินค้ากลุ่มผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าย้อมครามไปสู่การเป็นศูนย์กลางแฟชั่นในระดับภูมิภาค โดยพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ตลอดห่วงโซ่การผลิต สร้างคุณค่าของผ้าทออีสานด้วยเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบพื้นถิ่น สนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายครอบคลุมทุกกลุ่มลูกค้าและทุกวัย ตลอดจนให้ความสำคัญด้านทรัพย์สินทางปัญญา

**๔.๕.๔ พัฒนาเมือง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งพื้นที่
ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NeEC-Bioeconomy) ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจหลักของภาค**

ตัวชี้วัด	คำฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
๑. มูลค่าการลงทุนรวมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ล้านบาท)	มูลค่าการลงทุน ๖ จังหวัด (หนองคาย นครพนม มุกดาหาร ขอนแก่น นครราชสีมา อุดรธานี) เฉลี่ยปี ๒๕๖๓-๒๕๖๔ ๕,๒๐๙.๑๐ ล้านบาท	มูลค่าการลงทุนรวมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีละ ๖,๐๐๐ ล้านบาท
๒. อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	มูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๑๓๖,๐๔๐.๓๗ ล้านบาท อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ร้อยละ ๒.๙ ต่อปี	อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยร้อยละ ๕.๐ ต่อปี

๑) พัฒนาเมืองขอนแก่นและเมืองนครราชสีมาให้เป็นเมืองอัจฉริยะที่มีความน่าอยู่ โดยพัฒนาให้เป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและศูนย์กลางบริการทางการแพทย์และสุขภาพ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคดิจิทัลให้มีความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ พัฒนาเมืองในจังหวัด มุกดาหาร หนองคาย อุดรธานี อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด สกลนคร และนครพนม ให้เป็นเมืองน่าอยู่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคมและการบริการให้กับพื้นที่โดยรอบ โดยเน้นการพัฒนาการค้าและกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ การเกษตรมูลค่าสูง ต่อยอดจากฐานเศรษฐกิจและศิลปวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่โดยรอบ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในเมืองให้ครอบคลุมและได้มาตรฐาน เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของคนทุกกลุ่ม ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและแก้ไขปัญหาของกลุ่มเปราะบางในเมือง รวมทั้งวางแผนเพื่อสงวนและรักษาพื้นที่สีเขียวอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันการรุกรานพื้นที่สีเขียวจากการขยายตัวของเมืองในอนาคต และส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและผลักดันการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมเพื่อเชื่อมโยงชายแดน โดยเร่งก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๕ (บึงกาฬ-บอลิคำไซ) และแห่งที่ ๖ (อุบลราชธานี-สาละวัน) พัฒนาเส้นทางใหม่เชื่อมโยงบึงกาฬ-อุดรธานี ทางหลวงหมายเลข ๒๑๒ หนองคาย-อุบลราชธานี ทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองและระบบราง ตาก-นครพนม กาญจนบุรี-อุบลราชธานี หนองคาย-แหลมฉบัง บึงกาฬ-สุรินทร์ รถไฟทางคู่ ช่วงขอนแก่น-หนองคาย ช่วงชุมทางถนนจิระ-อุบลราชธานี ทางรถไฟสายใหม่ ช่วงบ้านไผ่-มุกดาหาร-นครพนม ช่วงนครสวรรค์-บ้านไผ่ ช่วงศรีสะเกษ-ยโสธร-ร้อยเอ็ด ช่วงอุบลราชธานี-ช่องเม็ก รถไฟความเร็วสูง และระบบขนส่งรางเบาเมืองขอนแก่นและเมืองนครราชสีมา รวมทั้งพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งขนาดใหญ่ เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมระหว่างไทย สปป.ลาว เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา และจีน ให้มีความสะดวก ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

๓) ส่งเสริมพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนมุกดาหาร นครพนม และหนองคาย รวมทั้งเมืองชายแดนให้มีความพร้อมสำหรับรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุนในอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย พัฒนาด้านและบริการ CIQ ที่ได้มาตรฐานสากล พัฒนาเมืองในพื้นที่ให้เป็นเมืองน่าอยู่ที่มีการรักษาสิ่งแวดล้อม และพื้นที่สีเขียวในเมือง สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน พัฒนาระบบบริหารจัดการแรงงานที่มีประสิทธิภาพที่เชื่อมโยงกับระบบการจ้างงานแรงงานต่างด้าว พร้อมทั้งเร่งรัดการดำเนินงานโครงการและมาตรการสำคัญในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของวิสาหกิจชุมชนและภาคเอกชนในพื้นที่ผลักดันให้เกิดการเพิ่มขึ้นของขีดความสามารถในการผลิต และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

๔) ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NeEC-Bioeconomy) ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี และหนองคาย ให้เกิดความเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ อาทิ พื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยพัฒนาการเกษตรและการผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง พัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรและการผลิตผลิตภัณฑ์ชีวภาพ พัฒนาการตลาด การท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมความร่วมมือของทั้ง ๔ จังหวัด รวมถึงความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ที่พาดผ่านจุดตัดกับแนวระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NeEC-Bioeconomy) ซึ่งเป็นผลดีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกันในทั้งสองแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมภาคเอกชน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจชุมชนเข้ากับห่วงโซ่คุณค่าและห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง พัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล เสริมสร้างความรู้ด้านดิจิทัล การเงิน การตลาดยุคใหม่ การเข้าถึงตลาดส่งออก แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจ BCG และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

๕) เร่งรัดพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีดิจิทัลในการผลิตและการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ภาคบริการ และการบริการสาธารณะด้านสังคม เช่น การศึกษา และการสาธารณสุข

๔.๕.๕ พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๗๐,๕๔๑.๖๒ ล้านบาท อัตราการขยายตัวรายได้ จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๑๕.๒ ต่อปี	อัตราการขยายตัวรายได้ จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยร้อยละ ๕.๐ ต่อปี

๑) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ธรรมะและศรัทธาความเชื่อ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) โดยใช้จุดเด่นหรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นจุดขาย และส่งเสริมชุมชนในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลาย อาทิ ประเพณีท้องถิ่น อาหารท้องถิ่น โฆษณาประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เพื่อสร้างการรับรู้สินค้า บริการ แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และเมืองเก่า ได้แก่ เมืองเก่าบุรีรัมย์ เมืองเก่าพิมาย เมืองเก่าสุรินทร์ เมืองเก่านครราชสีมา เมืองเก่าสกลนคร และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่าง ๆ พัฒนาแบรนด์และสื่อสารความโดดเด่นของชุมชนในรูปแบบการเล่าเรื่อง (Storytelling)

๒) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยบูรณาการกิจกรรมแผนท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดให้เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอารยธรรมอีสานใต้ และเชื่อมโยงสู่สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เพื่อเพิ่มระยะเวลาพำนักราค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ พัฒนาสินค้าและบริการที่มีจุดเด่นหรืออัตลักษณ์ที่สร้างจากทุนทางวัฒนธรรม พัฒนาบุคลากรและผู้ประกอบการการท่องเที่ยววิถีใหม่ รักษามาตรฐานการให้บริการ จัดทำกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี พัฒนาระบบโลจิสติกส์สนับสนุนนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบไปสู่แหล่งท่องเที่ยว ดูแลความปลอดภัยและสุขลักษณะให้นักท่องเที่ยว

๓) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขงเชื่อมโยงกับอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในพื้นที่จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และสกลนคร และพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรมล้านช้าง เลย-อุดรธานี-หนองบัวลำภู-หนองคาย-สปป.ลาว โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการให้สอดคล้องกับกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสองฝั่งโขง พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย อาทิ การท่องเที่ยวพักผ่อน ชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง (Leisure / Lifestyle) การท่องเที่ยวด้วยจักรยาน และการเดินทางแบบคาราวาน (Cycling / Caravan Tours) การท่องเที่ยวเชิงมหกรรม (Festival / Events) พัฒนาถนนเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาท่าเรือและการท่องเที่ยวทางน้ำให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย ส่งเสริมการบริหารจัดการที่เกิดจากชุมชนเพื่อสร้างงานและสร้างรายได้

๔) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยาวยุคก่อนประวัติศาสตร์และอุทยานธรณี (Geopark) ในจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองบัวลำภู ชัยภูมิ และนครราชสีมา โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ และอุทยานธรณี (Geopark) ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต ออกแบบการจัดแสดง จัดนิทรรศการ มัลติมีเดีย หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ชมมีส่วนร่วม มีความสนุกสนานรมย์เสมอ (Play and Learn) ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศเพื่อขยายฐานนักท่องเที่ยวที่สนใจ รวมทั้งเน้นการสร้างคุณค่าของการท่องเที่ยวผ่านความหมายจากเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เข้าถึงได้ง่ายและกลับมาได้บ่อยครั้ง

๕) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และนครราชสีมา โดยส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งจากการกีฬาและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อาทิ ธุรกิจการแข่งขันต่าง ๆ การผลิตอุปกรณ์ ชุดกีฬา ของที่ระลึก สนามแข่งขัน อาหารเสริมและเครื่องดื่ม โรงแรม ร้านอาหาร การเดินทางและขนส่ง ประกันภัย สถาบันพัฒนากีฬาอาชีพทุกระดับ ส่งเสริมการศึกษาในด้านเวชศาสตร์การกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬา และการบริหารจัดการธุรกิจกีฬา เพื่อผลิตบุคลากรรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมกีฬา สนับสนุนการจัดมหกรรมกีฬานานาชาติ รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว

๖) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ของชุมชนท้องถิ่น ในพื้นที่ที่มีศักยภาพทางด้านสาธารณสุขและบริการสุขภาพ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม นครราชสีมา อุดรธานี นครพนม มุกดาหาร และหนองคาย โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ การตลาด และส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น อาทิ แพทย์แผนไทยครบวงจร และการดูแลสุขภาพ

๗) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน ดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นลักษณะเส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Routes) ที่สำคัญของพื้นที่และกระจายเส้นทางท่องเที่ยวให้หลากหลายโดยให้มีการเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง ชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างภาคเอกชนกับชุมชนและท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาทักษะฝีมือบุคลากรในภาคบริการและการท่องเที่ยว จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ด้านภาษาต่างประเทศ นอกจากนั้นพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สินค้าวิสาหกิจชุมชน ของที่ระลึก ร้านอาหาร ที่พักให้มีคุณภาพดี โดยออกแบบตามแนวคิด อารยสถาปัตย์ (Universal Design) และเน้นการให้บริการด้านอาหารท้องถิ่นที่สะอาดปลอดภัย รวมถึงระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

๔.๕.๖ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนทุกช่วงวัยให้ได้มาตรฐานและแก้ปัญหาความยากจนให้กับผู้มีรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
๑. สัดส่วนคนจนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ)	สัดส่วนคนจน ปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑๑.๕	สัดส่วนคนจนลดลงเหลือ ร้อยละ ๑๐.๐
๒. อัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อประชากรแสนคน)	อัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๙๙ ต่อประชากรแสนคน	อัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี ลดลงเหลือ ๘๕ ต่อประชากรแสนคน

๑) พัฒนาอาชีพและรายได้ของผู้มีรายได้น้อยในพื้นที่ที่มีสัดส่วนคนจนสูง เมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค อาทิ กาฬสินธุ์ นครราชสีมา นครพนม และศรีสะเกษ (ข้อมูลสัดส่วนคนจน ณ ปี ๒๕๖๓) โดยสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อย มีที่ดินทำกินของตนเอง ส่งเสริมการมีอาชีพ สนับสนุนปัจจัยการผลิตและแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ ยกระดับฝีมือและอบรมให้ความรู้ เพื่อให้มีรายได้เสริมและเกิดความมั่นคงทางรายได้

๒) พัฒนาระบบการป้องกันและควบคุมโรคเฉพาะถิ่น แก้ปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับในพื้นที่เสี่ยง อาทิ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น อุบลราชธานี และอุดรธานี (ข้อมูลอัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดี ณ ปี ๒๕๖๓) โดยส่งเสริมการเรียนรู้ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับให้แก่ประชาชนทั้งในชุมชนและเยาวชนในสถานศึกษา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยมในการบริโภคอาหารปรุงสุกจากปลาน้ำจืดมีเกล็ด กำจัดสิ่งปฏิกูลจากชุมชนบริเวณรอบแหล่งน้ำอย่างถูกหลักสุขาภิบาล สร้างเครือข่ายโรงพยาบาลในการคัดกรอง เฝ้าระวัง วินิจฉัยและรักษาโรคพยาธิใบไม้ตับและผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี พร้อมทั้งพัฒนาระบบคัดกรองกลุ่มเสี่ยงและระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามการทำงาน

๓) พัฒนาคุณภาพชีวิตคนทุกช่วงวัย ได้แก่ **เด็กในครรภ์ถึงปฐมวัย** โดยพัฒนาโภชนาการแม่และเด็ก ส่งเสริมการบริโภคไอโอดีนและให้ความรู้แก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในด้านโภชนาการที่เหมาะสมตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ และวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมเพื่อกระตุ้นการพัฒนาเด็กในช่วง ๐-๖ ปีแรก และยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนและพื้นที่ห่างไกลให้ได้มาตรฐาน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพเด็กก่อนวัยเรียน ให้มีพัฒนาการความพร้อมทั้งทักษะสมอง ร่างกาย และสังคม **พัฒนาผู้อยู่ในช่วงวัยศึกษา** โดยพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอน และการจัดการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการ และสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามความต้องการของตลาดรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ สร้างโอกาสที่เสมอภาคแก่เด็กจากครัวเรือนยากจนให้มีโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดที่มีปัญหาความยากจนในมิติการศึกษาสูงสุด ตามข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) อาทิ จังหวัดบึงกาฬ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ หนองบัวลำภู อุดรธานี และกาฬสินธุ์ (ข้อมูล TPMAP ณ ปี ๒๕๖๕) **พัฒนาวัยแรงงาน** โดยส่งเสริมการพัฒนาทักษะความรู้ใหม่เพื่อให้ตรงกับงานและอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ และการพัฒนาทักษะเดิมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน พัฒนาระบบสวัสดิการและความคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ เสริมสร้างความรู้และทักษะทางการเงินเพื่อให้แรงงานมีความมั่นคงด้านรายได้และมีเงินออมเพียงพอสำหรับดำรงชีพตลอดชีวิต พร้อมทั้ง**พัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลังของสังคม** โดยพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประสพการณ์ ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาสู่คนรุ่นหลัง ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตาม

ศักยภาพ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกช่วงวัยและพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ

๔.๖ ตัวอย่างแผนงานสำคัญ

๔.๖.๑ แผนงานเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้และทุ่งสัมฤทธิ์ให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

๑) สำคัญ ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร ตลอดจนภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนากระบวนการผลิตและการแปรรูปข้าวหอมมะลิคุณภาพสูงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งยกระดับคุณภาพมาตรฐานและการยอมรับของผู้บริโภค ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งต้องมีการพัฒนาทั้งมาตรฐานข้าวหอมมะลิและผลิตภัณฑ์กระบวนการตรวจรับรองที่มีความรวดเร็ว และการตรวจสอบย้อนกลับที่เกษตรกรรายย่อยสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางและไม่เป็นภาระต้นทุนการผลิต

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ - วิจัยและพัฒนา - การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ - ตรวจรับรองมาตรฐาน - การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร - พัฒนาคุณภาพดิน	- ส่งเสริมการแปรรูปโดยใช้นวัตกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและได้มาตรฐานทั้งในและต่างประเทศ - ระบบตรวจสอบย้อนกลับสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน	- ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการบริโภค - เพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์และออฟไลน์ - การสำรวจความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ตลาดเฉพาะ) - การสร้างตราสินค้า

๔.๖.๒ แผนงานพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเชิงเหินือ ฐานเศรษฐกิจชีวภาพ (NeEC-Bioeconomy)

๑) สำคัญ เพื่อพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเชิงเหินือให้เป็นฐานอุตสาหกรรมชีวภาพแห่งใหม่ของประเทศ เชื่อมโยงการเกษตรและอุตสาหกรรมชีวภาพด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ตลอดห่วงโซ่การผลิต เน้นพัฒนาการเกษตรและการผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง พัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรและการผลิตผลิตภัณฑ์ชีวภาพ พัฒนาการตลาด การท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
● การส่งเสริมการทำเกษตรสมัยใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มผลผลิตภาพและผลผลิตทางการเกษตร ● การส่งเสริมการลงทุนเพื่อสนับสนุนและผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ ● พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรและการผลิตผลิตภัณฑ์ชีวภาพ อาทิ การจัดตั้งศูนย์ทดสอบห้องปฏิบัติการ หรือเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยและได้มาตรฐานสากล	● พัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพ	● การเพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์ และออฟไลน์ ● การสร้างความตระหนักของผู้บริโภคถึงความสำคัญของการบริโภคผลิตภัณฑ์ชีวภาพ ● ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ

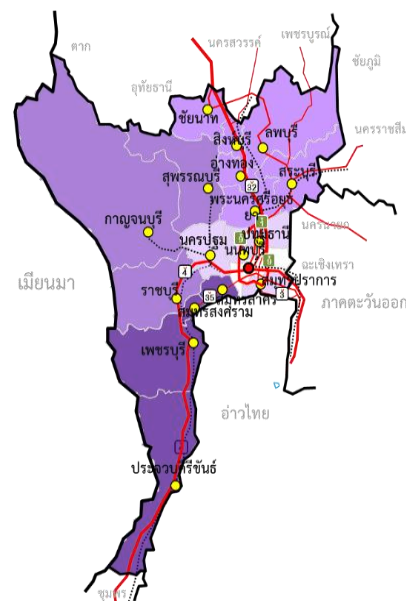

ภาคกลาง

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคกลาง (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง ภาคกลางประกอบด้วย ๑๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาด้านตะวันตก ด้านเหนือติดกับจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์ ด้านใต้ติดกับจังหวัดชุมพร ส่วนทิศตะวันออกติดกับจังหวัดนครราชสีมา นครนายก ฉะเชิงเทรา และอ่าวไทย

๑.๒ พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่รวม ๔๑.๑๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๒.๘ ของประเทศ ภูมิประเทศแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ ด้านตะวันตกเป็นพื้นที่สูงบริเวณเทือกเขาถนนธงชัยและตะนาวศรี เป็นแนวยาวไปทางใต้ตามแนวพรมแดน ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนที่แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำสาขาต่าง ๆ พัดพามา สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง และตอนล่างเป็นพื้นที่ราบและที่ราบชายฝั่งทะเล

๒. สถานการณ์การพัฒนาภาค

๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ภาพรวม

๑) เศรษฐกิจภาคกลางมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ รองจาก กรุงเทพมหานคร โดยภาคกลางมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๓,๕๗๘,๘๑๓ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๒.๙ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เมื่อเปรียบเทียบขนาดเศรษฐกิจของภาคกลาง ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ กับในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) พบว่า ภาคกลางมีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากร้อยละ ๒๒.๕ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เป็นร้อยละ ๒๒.๙ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วง ระยะเวลาเดียวกันพบว่า เศรษฐกิจภาคกลางขยายตัวเฉลี่ยลดลงจากร้อยละ ๒.๗ ต่อปี ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เหลือร้อยละ ๑.๑๒ ต่อปี ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งสูงกว่าการขยายตัว เฉลี่ยของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศที่ร้อยละ ๑.๐๙ ต่อปี เล็กน้อย

๒) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาคกลางขับเคลื่อนโดยภาคอุตสาหกรรมและ
บริการ ซึ่งมีสัดส่วนในมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑ ขณะที่ภาคเกษตรมีสัดส่วนที่ร้อยละ ๕.๘
ทั้งนี้เมื่อพิจารณาบทบาทความสำคัญของภาคกลางในระดับประเทศ พบว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม
ของภาคกลางมีสัดส่วนสูงเป็นอันดับ ๑ ของประเทศ ที่ร้อยละ ๓๖.๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม
ของประเทศ ขณะที่มีส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการและภาคการเกษตรของภาคกลางอยู่ที่ร้อยละ ๑๗.๓
และร้อยละ ๑๕.๘ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการและภาคการเกษตรของประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของ
ภาคกลางในมิติภาพรวมของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศมีน้ำหนักอยู่ที่ภาคอุตสาหกรรม ขณะที่
ภาคบริการยังเป็นรองกรุงเทพมหานครที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการสูงถึงร้อยละ ๔๔.๑ ของมูลค่า

ผลิตภัณฑ์ภาคบริการของประเทศ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในภาคกลาง พบว่ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยลดลงจากร้อยละ ๑.๖ ต่อปี ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เหลือร้อยละ ๐.๐๓ ต่อปี ในช่วง ๔ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เช่นเดียวกันกับภาคบริการมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยลดลงจากร้อยละ ๕.๑ ต่อปี เหลือเฉลี่ยร้อยละ ๒.๑ ต่อปี ในช่วงเวลาเดียวกัน ขณะที่ภาคการเกษตรขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๖ ต่อปี จากที่หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๓ ต่อปี ข้อเท็จจริงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ว่า ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการซึ่งเป็นภาคการผลิตหลักของภาคกลางมีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์จากภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหดตัวของห่วงโซ่อุปทานโลกจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ขณะที่ภาคการเกษตรกลับเป็นแหล่งรองรับกำลังแรงงานที่ถูกเลิกจ้างและเป็นภาคการผลิตที่สร้างรายได้ในท่ามกลางสถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นได้ว่าภาคการเกษตรของภาคกลาง นอกจากจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการภายในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอแล้ว ยังสามารถกระจายผลผลิตไปยังภายนอกพื้นที่เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับประเทศ

ตารางที่ ๑ : มูลค่าและโครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคกลาง ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑๙๕,๙๐๖	๒๐๒,๙๘๐	๒๒๔,๖๔๐	๒๒๖,๔๒๓	๒๑๖,๑๔๗	๒๑๒,๕๔๐	๒๑๒,๕๔๐
	๕.๘	๕.๗	๖.๐	๖.๐	๖.๐	๖.๘	๕.๙
ภาคอุตสาหกรรม							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑,๖๗๕,๓๘๒	๑,๗๔๑,๘๒๐	๑,๘๒๓,๗๖๘	๑,๘๐๑,๓๖๓	๑,๗๒๐,๒๕๑	๑,๖๑๐,๓๖๕	๑,๗๗๑,๘๐๑
	๕๐.๐	๕๙.๓	๕๘.๗	๕๗.๔	๕๘.๑	๕๑.๔	๕๘.๔
เหมืองแร่เหมืองหิน							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๓๗,๑๙๙	๓๕,๗๗๘	๓๔,๖๒๑	๓๖,๑๗๑	๓๒,๙๘๕	๒๗,๐๓๗	๓๔,๘๘๙
	๑.๑	๑.๐	๐.๙	๑.๐	๐.๙	๐.๙	๑.๐
อุตสาหกรรม							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑,๔๘๗,๑๖๗	๑,๕๕๐,๙๖๕	๑,๖๑๓,๒๔๗	๑,๕๖๕,๑๙๑	๑,๕๘๗,๒๖๖	๑,๕๕๕,๕๕๘	๑,๕๖๖,๙๑๒
	๔๔.๓	๔๓.๙	๔๓.๑	๔๑.๔	๔๒.๓	๔๖.๕	๔๒.๗
ไฟฟ้าฯ							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑๓๕,๘๕๖	๑๓๙,๑๗๙	๑๖๐,๓๒๓	๑๓๖,๒๒๖	๑๕๕,๖๗๕	๑๑๔,๙๙๓	๑๕๗,๘๖๖
	๔.๑	๓.๙	๔.๓	๔.๖	๔.๓	๓.๗	๔.๓
การจัดหาน้ำ							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑๕,๑๖๑	๑๕,๘๘๘	๑๕,๔๘๐	๑๗,๐๕๖	๑๗,๕๕๗	๑๒,๘๗๖	๑๖,๔๙๘
	๐.๕	๐.๔	๐.๔	๐.๔	๐.๕	๐.๔	๐.๕
ภาคบริการ							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑,๔๘๒,๐๑๑	๑,๕๕๑,๐๖๘	๑,๖๙๕,๑๑๓	๑,๗๖๙,๘๙๑	๑,๖๔๒,๔๑๔	๑,๓๑๐,๐๙๓	๑,๖๗๔,๖๒๒
	๔๔.๒	๔๕.๐	๔๕.๓	๔๖.๖	๔๕.๙	๔๑.๗	๔๕.๗
ค้าส่งค้าปลีกฯ							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๔๒๙,๕๕๖	๔๗๖,๙๐๒	๕๒๕,๑๒๑	๕๔๗,๔๐๗	๕๓๖,๐๔๔	๓๗๕,๖๓๔	๕๒๑,๓๖๙
	๑๒.๘	๑๓.๕	๑๔.๐	๑๔.๔	๑๕.๐	๑๒.๐	๑๔.๒
ขนส่งฯ							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๒๕๐,๔๑๔	๒๖๖,๙๗๔	๒๖๙,๐๕๐	๒๖๕,๕๓๕	๒๖๑,๓๕๔	๒๑๖,๒๒๒	๒๔๐,๗๒๘
	๗.๕	๗.๖	๗.๒	๗.๐	๔.๕	๖.๙	๖.๖
ที่พักและบริการด้านอาหาร							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๓๙,๕๘๘	๔๘,๖๔๘	๕๔,๙๔๘	๖๒,๙๒๕	๕๕,๑๕๒	๓๓,๓๗๖	๕๒,๙๑๘
	๑.๒	๑.๔	๑.๕	๑.๗	๑.๓	๑.๑	๑.๔
อื่น ๆ							
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๗๖๒,๔๕๑	๗๙๘,๕๔๔	๘๔๕,๙๙๔	๘๙๔,๐๒๓	๘๙๙,๘๖๕	๖๘๔,๘๖๐	๘๕๙,๖๐๖
	๒๒.๗	๒๒.๖	๒๒.๖	๒๓.๕	๒๕.๑	๒๑.๘	๒๓.๕
มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคกลาง							
สัดส่วน/GDP (ร้อยละ)	๓,๓๕๓,๒๙๘	๓,๕๓๕,๘๖๘	๓,๗๔๓,๕๒๑	๓,๗๙๗,๖๗๗	๓,๕๗๘,๘๓๓	๓,๑๓๒,๙๙๘	๓,๖๖๓,๙๗๐
	๒๓.๐	๒๒.๘	๒๒.๙	๒๒.๕	๒๒.๙	๒๓.๔	๒๒.๘
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ							
	๑๔,๕๙๐,๓๓๗	๑๕,๔๘๘,๖๖๔	๑๖,๓๗๓,๓๔๐	๑๖,๘๙๒,๔๑๐	๑๕,๖๓๖,๘๙๑	๑๓,๓๖๗,๓๒๕	๑๖,๐๙๗,๘๒๖

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของกองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๒ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคกลาง จำแนกตามภาคการผลิต แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	- ๔.๘	๕.๐	๑๐.๔	- ๓.๕	- ๕.๔	- ๒.๓	๑.๖
ภาคอุตสาหกรรม	- ๐.๗	๒.๓	๓.๐	- ๑.๑	- ๔.๑	๑.๖	๐.๐
เหมืองแร่เหมืองหิน	๓.๓	- ๖.๐	- ๓.๘	๕.๘	- ๖.๔	๔.๘	- ๒.๖
อุตสาหกรรม	- ๑.๓	๒.๕	๒.๘	- ๑.๘	- ๓.๕	๑.๓	๐.๐
ไฟฟ้า	๕.๙	๐.๖	๗.๔	๓.๔	- ๑๐.๒	๔.๘	๐.๓
การจัดหาน้ำ	๑๔.๒	๕.๓	- ๔.๙	๑๒.๘	๘.๐	๕.๖	๕.๓
ภาคบริการ	๓.๙	๖.๖	๔.๘	๓.๘	- ๖.๙	๕.๑	๒.๑
ค้าส่งค้าปลีก	๑.๙	๘.๓	๗.๘	๒.๔	- ๑.๗	๓.๕	๔.๒
ขนส่ง	๕.๔	๑๑.๘	๑.๑	๑.๕	- ๓๘.๔	๕.๓	- ๖.๐
ที่พักและบริการด้านอาหาร	๑.๓	๑๖.๑	๗.๙	๑๐.๔	- ๑๙.๙	๑.๙	๓.๖
อื่น ๆ	๔.๘	๔.๐	๕.๒	๕.๔	๐.๗	๖.๔	๓.๘
ผลิตภัณฑ์ภาคกลาง	๑.๐	๔.๕	๔.๓	๑.๑	- ๕.๔	๒.๗	๑.๑
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ	๓.๔	๔.๒	๔.๒	๒.๒	- ๖.๒	๓.๕	๑.๑

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) เศรษฐกิจภาคกลางกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและบริการสำคัญของภาคและปริมาณ โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดสูงที่สุดในปี ๒๕๖๓ คือ จังหวัดสมุทรปราการ ร้อยละ ๑๗.๙ ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาได้แก่ จังหวัดปทุมธานี ร้อยละ ๑๒.๐ สมุทรสาคร ร้อยละ ๑๑.๔ พระนครศรีอยุธยา ร้อยละ ๑๑.๑ นครปฐม ร้อยละ ๙.๘ และนนทบุรี ร้อยละ ๙.๖ โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อภาคต่ำที่สุดคือ จังหวัดสิงห์บุรี ร้อยละ ๐.๗ สะท้อนให้เห็นว่าภาคกลางยังมีการกระจายตัวของผลประโยชน์การพัฒนาไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อภาคสูง คือจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและบริการสำคัญของภาค ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ โดยเฉพาะจังหวัดในเขตปริมณฑลที่มีความได้เปรียบในเชิงระยะทางและความพร้อมของโครงข่ายคมนาคม ทำให้สามารถรองรับการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เติบโตออกจากกรุงเทพฯ ไปยังพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบ หรือเป็นแหล่งสนับสนุนในการป้อนปัจจัยการผลิต ทั้งที่เป็นสินค้าขั้นปฐมและสินค้าขั้นกลาง ตลอดจนกำลังแรงงานเข้าสู่ศูนย์กลางการเติบโตในกรุงเทพฯ โดยจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมสำคัญของภาค ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นครปฐม และสระบุรี ขณะที่บริการสำคัญของภาคตั้งอยู่ในจังหวัดปริมณฑล ได้แก่ สมุทรปราการ ซึ่งบริการสำคัญของจังหวัดคือ บริการด้านการค้า และการขนส่ง ขณะที่จังหวัดนนทบุรี มีบริการที่สำคัญของจังหวัดคือ บริการด้านการค้า ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์ ปทุมธานี มีบริการที่สำคัญของจังหวัดคือ บริการด้านการค้า กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ และนครปฐม มีบริการที่สำคัญของจังหวัดคือ บริการด้านการค้า และการศึกษา สำหรับสาขาเกษตรกรรมยังคงกระจุกตัวอยู่ที่จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี และนครปฐม ดังนั้น การรักษาพื้นที่ฐานการผลิตเดิมของภาคควบคู่กับการกระจายการพัฒนา เพื่อเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าความเจริญทางเศรษฐกิจไปยังพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาร่วมกันโดยยึดโยงลงถึงผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมถึงวิสาหกิจชุมชนและเศรษฐกิจระดับฐานรากที่ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในการที่จะก้าวขึ้นสู่การต่อยอดการพัฒนาเพื่อเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน จึงเป็นจุดมุ่งเน้นที่ควรให้ความสำคัญ

๔) ภาคกลางมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัว (GRP per capita) สูงกว่าระดับประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรของภาคกลางเท่ากับ ๒๓๙,๖๓๒ บาทต่อคนต่อปี สูงกว่าระดับประเทศที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ ๒๒๔,๙๖๒ บาท ซึ่งจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัวสูงที่สุดคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๔๓๖,๓๖๓ บาท รองลงมาได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร ๓๘๒,๓๗๒ บาท สระบุรี ๓๒๑,๖๒๕ บาท นครปฐม ๒๘๘,๒๓๒ บาท และสมุทรปราการ ๒๘๕,๑๗๓ บาท ส่วนจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัวต่ำที่สุดคือ จังหวัดสุพรรณบุรี ๑๐๕,๒๓๘ บาท ต่ำกว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๓๑,๑๒๕ บาท ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นได้ว่าจังหวัดในภาคกลางยังมีความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายรายได้

ตารางที่ ๓ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร

หน่วย : บาทต่อคนต่อปี

กลุ่มจังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน	๒๕๘,๑๕๕	๒๖๔,๑๘๖	๒๗๕,๐๔๙	๒๗๓,๕๑๗	๒๖๕,๖๖๓
กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล	๒๕๗,๗๑๙	๒๖๔,๐๗๔	๒๗๖,๑๓๒	๒๗๗,๗๑๗	๒๕๐,๙๘๗
กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑	๑๔๒,๒๑๗	๑๔๔,๙๓๒	๑๕๕,๙๘๕	๑๕๗,๑๐๑	๑๔๙,๔๖๗
กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๒	๒๔๔,๔๒๓	๒๖๑,๔๘๔	๒๗๑,๕๕๑	๒๗๖,๗๑๖	๒๖๗,๖๓๒
ภาคกลาง	๒๓๕,๖๕๔	๒๔๓,๒๙๙	๒๕๔,๗๙๗	๒๕๖,๓๔๕	๒๓๙,๖๓๒
ประเทศ	๒๑๓,๕๕๓	๒๒๕,๑๒๖	๒๓๖,๙๒๗	๒๔๓,๗๐๕	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๑.๒ เศรษฐกิจรายสาขา

๑) เกษตรกรรม

● มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเกษตรกรรมของภาคกลาง ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๒๑๖,๑๔๗ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖.๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค และร้อยละ ๑๕.๙ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของประเทศ โดยร้อยละ ๕๘.๔ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเกษตรกรรมมาจากการเพาะปลูกพืช โดยเฉพาะ พืชผัก ข้าว ไม้ผล และอ้อยโรงงาน ร้อยละ ๒๗.๐ มาจากการทำปศุสัตว์ เลี้ยงสุกร สัตว์ปีก ไก่ และโคเนื้อ ขณะที่ร้อยละ ๑๓.๐ มาจากการทำประมงน้ำจืด และน้ำเค็ม และร้อยละ ๑.๖ มาจากบริการทางการเกษตร และป่าไม้ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ : โครงสร้างและอัตราการขยายตัวภาคเกษตร รายกิจกรรมการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมการผลิต	โครงสร้างการผลิต		อัตราการขยายตัว	
	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
พืช	๖๖.๑	๖๑.๗	- ๓.๔	๒.๐
ปศุสัตว์	๑๙.๖	๒๔.๒	๘.๙	๒.๗
บริการทางการเกษตร และป่าไม้	๑.๖	๑.๘	- ๐.๘	๐.๑
ประมง	๑๒.๖	๑๒.๓	- ๘.๕	๐.๙
เกษตร	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	- ๒.๓	๑.๖

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

● **ภาคกลางมีศักยภาพด้านการเกษตรที่หลากหลาย และเป็นสาขาที่รองรับกำลังแรงงานกว่าร้อยละ ๑๕.๐** ของกำลังแรงงานทั้งหมดของภาค (๘.๔๓ ล้านคน) ปี ๒๕๖๓ ภาคกลางมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรรวมประมาณ ๑๗.๘๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งประเทศ และมีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่ ๑๐.๒๘ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๔ ของพื้นที่ชลประทานทั้งประเทศ และเมื่อเทียบสัดส่วนพื้นที่ชลประทานกับพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรพบว่า ภาคกลางมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗ ซึ่งสูงกว่าภาพรวมระดับประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๔ ความครอบคลุมของพื้นที่ชลประทานโดยเปรียบเทียบที่อยู่ในระดับสูงดังกล่าว เป็นผลเนื่องมาจากภาคกลางมีเขื่อนขนาดใหญ่ถึง ๖ เขื่อน ซึ่งมีความจุในการกักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภครวม ๒๘,๙๖๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ทำให้พื้นที่การเกษตรของภาคกลาง โดยเฉพาะพื้นที่ได้เขื่อนได้รับการจัดสรรน้ำเพื่อทำการเกษตรผ่านระบบชลประทานอย่างครอบคลุมทั่วถึง นอกจากนี้ ภาคกลางยังมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ทำให้เป็นแหล่งผลิตพืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ และประมงหลากหลายชนิด รวมทั้ง ยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่เชื่อมโยงกับแหล่งผลิตสินค้าเกษตรทั้งในพื้นที่ภาคกลางและภาคอื่น ๆ ด้วยโครงข่ายของระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีการพัฒนารองรับอย่างครอบคลุมทั่วถึง

มีสถาบันและศูนย์วิจัยการเกษตรกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ อาทิ สถาบันวิทยาศาสตร์ข้าวแห่งชาติ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี มีศูนย์วิจัยข้าวตั้งอยู่ในพื้นที่หลายจังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ยังมีตลาดค้าส่งค้าปลีกสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่ เช่น ตลาดไท จังหวัดปทุมธานี ตลาดศรีเมือง จังหวัดราชบุรี ตลาดปลาสุพรรณ จังหวัดอ่างทอง และตลาดมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นต้น

ตารางที่ ๕ : พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และพื้นที่ชลประทาน ปี ๒๕๖๓

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ชลประทาน/พื้นที่เกษตร (ร้อยละ)
ภาคกลางตอนบน	๖,๖๐๓,๖๓๙	๔,๓๑๒,๕๕๕	๖๕.๓
ภาคกลางปริมณฑล	๑,๘๑๐,๓๑๒	๑,๘๔๘,๑๒๒	๑๐๒.๑
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๖,๑๘๗,๘๐๒	๓,๒๗๒,๒๒๓	๕๒.๙
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๓,๒๐๖,๗๖๓	๘๔๖,๘๐๗	๒๖.๔
ภาคกลาง	๑๗,๘๐๘,๕๑๖	๑๐,๒๗๙,๗๐๗	๕๗.๗
ประเทศ	๑๔๙,๒๕๑,๙๔๑	๓๔,๙๓๕,๐๔๑	๒๓.๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

● **แหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี และนครปฐม** โดยมีสัดส่วนมูลค่าการผลิตคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๕ ร้อยละ ๑๑.๒ ร้อยละ ๑๐.๘ ร้อยละ ๑๐.๕ และร้อยละ ๙.๔ ตามลำดับ ทั้งนี้ การเพาะปลูกพืชที่สำคัญของภาค ได้แก่ ข้าว ซึ่งเพาะปลูกมากในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีร้อยละ ๓๓.๘ ของพื้นที่เกษตรภาคกลาง **อ้อยโรงงาน** แหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ลพบุรี และสุพรรณบุรี คิดเป็นสัดส่วนเนื้อที่เก็บเกี่ยวอ้อยโรงงานร้อยละ ๑๕.๓ ของพื้นที่เกษตรภาคกลาง **สับปะรดโรงงาน** แหล่งปลูกที่สำคัญคือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คิดเป็นสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงานร้อยละ ๑.๔ ของพื้นที่เกษตรภาคกลาง นอกจากนี้ยังมีแหล่งผลิตกล้วยไม้เพื่อการส่งออกที่ทำรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศ ซึ่งจังหวัดที่มีเนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิตมากที่สุดของภาคและของประเทศคือ จังหวัดนครปฐม รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นสัดส่วนเนื้อที่เก็บเกี่ยวกล้วยไม้ร้อยละ ๐.๑

ของพื้นที่เกษตรภาคกลาง **ด้านปศุสัตว์** ได้แก่ **สุกร** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดราชบุรี รองลงมาได้แก่ จังหวัดลพบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม และสระบุรี **เปิดเนื้อ** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดนครปฐม รองลงมาได้แก่ จังหวัดสระบุรี ลพบุรี กาญจนบุรี และราชบุรี **เปิดไข่** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดสุพรรณบุรี รองลงมาได้แก่ จังหวัดอ่างทอง นครปฐม ลพบุรี ชัยนาท และพระนครศรีอยุธยา **ไก่เนื้อ** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดลพบุรี รองลงมาได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี สระบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครปฐม และ **ไก่ไข่** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดนครปฐม รองลงมาได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี และกาญจนบุรี **โคนม** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดสระบุรี รองลงมาได้แก่ จังหวัดลพบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และนครปฐม **โคเนื้อ** เลี้ยงมากที่สุดที่จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมาได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุพรรณบุรี และราชบุรี สำหรับ**ด้านประมง** ภาคกลางมีศักยภาพในการทำ การประมงทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม โดยจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสูงที่สุดของภาค คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รองลงมาได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสมุทรปราการ

- **แม้ว่าภาคกลางมีศักยภาพและระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีการพัฒนารองรับ การทำการเกษตร แต่พื้นที่ทำการเกษตรของภาคกลับมีแนวโน้มลดลงตามแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ** เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนพื้นที่ทำการเกษตรของภาคกลางต่อพื้นที่การเกษตรทั้งประเทศ ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ กับในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่า ภาคกลางมีสัดส่วนพื้นที่เกษตรเฉลี่ยลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ ๑๒.๑ ต่อปี เหลือร้อยละ ๑๒.๐ ต่อปี โดยมีอัตราการขยายตัวของพื้นที่ทำการเกษตรลดลง จากที่เคยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๐๑ ต่อปี ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๐.๐๓ ต่อปี ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งจังหวัดที่มีพื้นที่เกษตรลดลงมากที่สุดคือ จังหวัดสมุทรปราการ รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรสาคร โดยเฉพาะในปี ๒๕๖๓ พื้นที่เกษตรของจังหวัดสมุทรปราการ ลดลงถึงร้อยละ ๗.๔ ทั้งที่เป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรสูงถึงร้อยละ ๑๖๙.๓ โดยพื้นที่ดังกล่าวถูกทดแทนด้วยการดำเนินกิจกรรมในภาคอุตสาหกรรม การค้า และบริการ รวมทั้งที่อยู่อาศัย แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแรงกดดันทางเศรษฐกิจและประชากรที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภาคการเกษตรที่ผลิตภาพการผลิตโดยเปรียบเทียบยังไม่สามารถแข่งขันกับภาคการผลิตในสาขาอื่น ๆ ได้

- **เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ยังมีสัดส่วนน้อย** จากข้อมูล การตรวจรับรองเกษตรปลอดภัยของกรมวิชาการเกษตร ณ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ พบว่า ภาคกลางมีพื้นที่ ได้รับการรับรองเกษตรปลอดภัยรวมทั้งสิ้น ๑๐๘,๗๔๘.๐๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖ ของพื้นที่ทำการเกษตรใน ภาคกลางทั้งหมด โดยในจำนวนดังกล่าว แบ่งออกเป็นพื้นที่ที่การรับรองยังไม่หมดอายุ ๙๘,๓๑๖.๐๙ ไร่ และ ที่หมดอายุแล้ว ๑๐,๔๓๑.๙๒ ไร่ ขณะที่พื้นที่ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีจำนวน ๖๓,๘๕๒.๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔ ของพื้นที่ทำการเกษตรภาคกลาง โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ได้รับการรับรองแหล่งผลิตสินค้า เกษตรปลอดภัยมากที่สุดในภาคกลางคือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รองลงมาได้แก่ จังหวัดราชบุรี ปทุมธานี นครปฐม และกาญจนบุรี ส่วนจังหวัดที่มีพื้นที่ได้รับการรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุดคือ จังหวัดลพบุรี รองลงมาได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี นครปฐม และประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้ ด้วยกระแสความต้องการ สินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ที่จะมีมากขึ้นในอนาคต อันเป็นผลเนื่องมาจากพฤติกรรมของ ผู้บริโภคที่คำนึงถึงและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน จะส่งผลให้การสนับสนุนและ ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ยิ่งทวีความสำคัญและต้องดำเนินการขยายผลให้เท่าทันต่อ ตามความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

- **ค่าจ้างแรงงานภาคการเกษตรปรับตัวสูงขึ้น** โดยข้อมูลเปรียบเทียบในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ กับในระยะ ๔ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่าค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยภาคการเกษตรของภาคกลางปรับตัวสูงขึ้นจาก ๖,๕๕๔ บาทต่อเดือน เป็น ๗,๐๙๖ บาทต่อเดือน ในขณะที่เทคนิครูปแบบการทำการเกษตรของภาคกลางยังเน้นการใช้แรงงานเข้มข้น จึงส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตภาคการเกษตรโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าสาขาการผลิตอื่น และส่งผลให้เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มมากขึ้น เพื่อต้องการเพิ่มผลผลิต ทำให้มีสารพิษตกค้างในผลผลิตและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สรุป การทำการเกษตรภาคกลางยังเผชิญกับปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข กล่าวคือ การใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเชิงพาณิชย์ที่ส่งผลให้คุณภาพดินและแหล่งน้ำธรรมชาติเสื่อมโทรมลง รวมทั้งทำให้เกิดสารพิษตกค้างในผลผลิต การประสบปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งซ้ำซากในหลายพื้นที่เพาะปลูกของภาค การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมและการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกไปเป็นพื้นที่กิจกรรมในภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และที่อยู่อาศัยมากขึ้นตามแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรของภาคกลางยังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากการขยับตัวของค่าจ้างแรงงาน รวมถึงค่าจ้างเหมาดำเนินการ อาทิ การจ้างเตรียมดิน บำรุงดูแลผลผลิต และการจ้างเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการขาดแคลนแรงงานจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยของประชากรในพื้นที่ภาคกลาง ดังนั้น ในอนาคตการทำการเกษตรในพื้นที่ภาคกลางจำเป็นต้องปรับตัว โดยเฉพาะการปรับตัวให้สอดคล้องกับยุควิถีใหม่ (New Normal) หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ อาทิ การปรับจากการผลิตแบบดั้งเดิมสู่การผลิตแบบใหม่ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มากขึ้น ตลอดจนต้องให้ความสำคัญกับการผลิตที่ได้มาตรฐานความปลอดภัยและมาตรฐานอินทรีย์ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของกระแสการบริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพและการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลทางการเกษตรมาใช้ในการบริหารจัดการฟาร์มและควบคุมต้นทุน ลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วางแผนการผลิตและการตลาด รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร โดยเน้นการผลิตสินค้าเกษตรตามเอกลักษณ์และความโดดเด่นแต่ละพื้นที่

๒) อุตสาหกรรม

- **อุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตหลักของภาคกลาง** มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ ของภาคกลาง มีค่าเท่ากับ ๑,๗๒๐,๒๕๑ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๘.๑ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค โดยร้อยละ ๘๘.๐ เป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์จากสาขาอุตสาหกรรม ๑,๕๑๔,๐๓๔ ล้านบาท ขณะที่ร้อยละ ๙.๐ มาจากสาขาการไฟฟ้าด้วยมูลค่า ๑๕๕,๖๗๕ ล้านบาท ร้อยละ ๑.๙ มาจากสาขาเหมืองแร่ ซึ่งมีมูลค่า ๓๒,๙๘๕ ล้านบาท และร้อยละ ๑.๐ มาจากสาขาการจัดหาน้ำฯ มีมูลค่า ๑๗,๕๕๗ ล้านบาท อุตสาหกรรมจึงเป็นสาขาการผลิตที่มีบทบาทสำคัญของภาคกลาง อย่างไรก็ดี เนื่องจากอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคกลางส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างผลิตหรืออยู่ในภาคการผลิตเดิมที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้ไม่มากนัก มีข้อจำกัดของผลิตภาพแรงงานและความเข้มข้นของการใช้เทคโนโลยี ระดับการลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญาและการสะสมทุนยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีด้วยตนเอง ทำให้การผลิตส่วนใหญ่เน้นการใช้แรงงานเข้มข้นและเทคโนโลยีขั้นต่ำที่แข่งขันกันด้วยราคา รวมทั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีการพึ่งพาต่างประเทศในสัดส่วนสูง ทั้งเงินลงทุน เทคโนโลยี ปัจจัยการผลิต และตลาดสำหรับการส่งออก ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ขบเซาะและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมของภาคกลางในปี ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ เกิดการหดตัวลงร้อยละ ๑.๘ และ ร้อยละ ๓.๕ ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง หดตัวสูงถึงร้อยละ ๒๓.๙ ในปี ๒๕๖๓ ทำให้ในช่วง ๔ ปี

ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ อุตสาหกรรมของภาคกลางมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๐.๐๒ ต่อปี ลดลงจากที่เคยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๓ ต่อปี ในปีช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สะท้อนให้เห็นถึงนัยสำคัญที่ภาคอุตสาหกรรมไทยไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้เท่าทันต่อกระแสความต้องการของตลาดโลกที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างรวดเร็ว

- **ภาคกลางเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ**

ภาคกลางมีส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของประเทศ โดยอุตสาหกรรมสำคัญที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดของสาขาอุตสาหกรรมภาคกลาง ได้แก่ (๑) **อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๖.๒ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร รongลงมา คือ จังหวัดปทุมธานี นครปฐม สมุทรปราการ และราชบุรี (๒) **อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่ม** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๐.๖ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดนครปฐม รongลงมาคือ จังหวัดปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และสมุทรสาคร (๓) **อุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๐.๒ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร รongลงมา คือ จังหวัดสมุทรปราการ นครปฐม และปทุมธานี (๔) **อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๙.๖ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รongลงมาคือ จังหวัดปทุมธานี (๕) **อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๗.๒ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร รongลงมาคือ จังหวัดนครปฐม และสมุทรปราการ (๖) **อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ทำจากแร่โลหะ** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖.๕ แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ จังหวัดสระบุรี และ (๗) **อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง** คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖.๐ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ และพระนครศรีอยุธยา สำหรับอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดของสาขาอุตสาหกรรมของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารร้อยละ ๑๕.๓ รongลงมาคือ อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ ร้อยละ ๙.๗ อุตสาหกรรมการผลิตถ่านโค้กและผลิตภัณฑ์จากการกลั่นปิโตรเลียม ร้อยละ ๙.๒ อุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี ร้อยละ ๘.๕ อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่ม ร้อยละ ๗.๔ อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง ร้อยละ ๖.๙ และอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ร้อยละ ๖.๗

เมื่อพิจารณาสัดส่วนโครงสร้างของประเภทอุตสาหกรรมหลักที่สร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงให้กับภาคกลางและประเทศรวมทั้งแหล่งผลิตสำคัญแล้ว พบว่า อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพของประเทศส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก และ อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง สะท้อนให้เห็นว่าภาคกลางเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ

- **อุตสาหกรรมของภาคกลางยังพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ขาดการถ่ายทอด**

และพัฒนานวัตกรรมเป็นของตนเอง เป็นผลให้มูลค่าเพิ่มของสาขาอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์รายได้ของภาคกลางลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ที่พบว่าผู้ประกอบการในสาขาอุตสาหกรรมของพื้นที่ภาคกลางหลายโรงงาน เป็นโรงงานที่มีเครื่องจักรและรับผลิตสินค้าเพื่อนำไปติดตราสินค้า (Brand) ที่มีอยู่แล้วของลูกค้า (Original Equipment Manufacturer: OEM) หรืออยู่ในภาคการผลิตเดิมที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้ไม่มากนัก โดยอาจกล่าวได้ว่าภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคกลางยังถูกขับเคลื่อนด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่ต้องพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ทำให้สร้างมูลค่าเพิ่มในประเทศได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางของอุตสาหกรรมในระดับประเทศที่ข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input - Output Table)

ชี้ให้เห็นว่า ภาคอุตสาหกรรมยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศประมาณร้อยละ ๓๐.๐ ในขณะที่ใช้วัตถุดิบในประเทศประมาณร้อยละ ๔๐.๐ โดยสาขาการผลิตที่ยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าปัจจัยการผลิตในสัดส่วนที่สูง อาทิ ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นกลุ่มสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศที่มีฐานการผลิตตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง ขณะที่กลุ่มสินค้าที่เน้นวัตถุดิบภายในประเทศ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตเครื่องแต่งกาย และการผลิตรองเท้า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบว่าอุตสาหกรรมของภาคกลางประสบกับข้อจำกัดของผลิตภาพแรงงานที่การพัฒนาทักษะและคุณภาพแรงงานเป็นไปอย่างล่าช้าและมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากกระแสความท้าทายต่าง ๆ อาทิ พัฒนาการที่รวดเร็วของเทคโนโลยีโครงสร้างประชากรและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้อุตสาหกรรมไม่สามารถสร้างรายได้และสะสมทุนได้อย่างเพียงพอต่อการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีด้วยตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูงยังมีขนาดเล็กและมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มที่สร้างภายในประเทศและการใช้วัตถุดิบในประเทศไม่สูง เนื่องจากไม่ได้เป็นเจ้าของเทคโนโลยีหรือวัตถุดิบหลักโดยตรงและมีข้อจำกัดในการรับถ่ายทอดเทคโนโลยี

สรุป ด้วยลักษณะของอุตสาหกรรมของประเทศและภาคกลางที่เน้นแข่งขันด้านต้นทุนและราคามากกว่าการลงทุนพัฒนาเชิงคุณภาพหรือการสร้างคุณค่าดังกล่าว จึงทำให้สาขาอุตสาหกรรมไม่สามารถตอบสนองต่อโอกาสที่มาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกได้อย่างเต็มที่ เมื่อผนวกเข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่หลายประเทศทั่วโลกดำเนินนโยบายยกระดับการปกป้องทางการค้าและลดการพึ่งพาการนำเข้า จึงยิ่งส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการส่งออกของประเทศและถ่วงระดับลงมาสู่อุตสาหกรรมของพื้นที่ภาคกลางซึ่งมีสัดส่วนกว่า ๑ ใน ๓ ของผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมของพื้นที่ภาคกลางในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องเร่งรัดผลักดันการปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมที่เป็นศักยภาพเดิมของพื้นที่ไปสู่การพัฒนาต่อยอดให้เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สูงขึ้นโดยไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของการผลิต เร่งยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่มูลค่าโลก และยกระดับจากผู้รับจ้างผลิตที่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาเป็นการผลิตที่เป็นเจ้าของตราสินค้าตัวเองที่มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นเอง

๓) การค้าส่งค้าปลีก

- **ภาคกลางเป็นแหล่งการค้าส่งค้าปลีกที่สำคัญของประเทศรองมาจากกรุงเทพฯ** ด้วยมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้า ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๕๓๖,๐๔๔ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๕.๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๒ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้าทั้งประเทศ รองจากกรุงเทพฯ โดยจังหวัดสมุทรปราการมีมูลค่าการค้าสูงสุดของภาคที่ร้อยละ ๒๐.๙ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี ร้อยละ ๑๓.๖ สมุทรสาคร ร้อยละ ๑๒.๘ และนนทบุรี ร้อยละ ๑๑.๔ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบขนาดมูลค่าผลิตภัณฑ์การค้าฯ ของภาคกลาง ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ กับในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่า มีสัดส่วนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๐ ต่อปี เป็นร้อยละ ๑๔.๒ ต่อปี ด้วยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันจากร้อยละ ๓.๕ ต่อปี ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นร้อยละ ๔.๒ ต่อปี ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประเทศที่ร้อยละ ๔.๗ ต่อปี โดยอัตราการขยายตัวรายปีของสาขาการค้าใน ๑๗ จังหวัดของภาคกลางนับแต่เริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในปี ๒๕๕๕ จนถึงปี ๒๕๖๓ พบว่า มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ยกเว้นปี ๒๕๖๓ ที่หดตัวลงร้อยละ ๑.๗ ซึ่งเป็นผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้ภาคการค้าได้รับผลกระทบทั้งจากการค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศจาก

การหยุดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้อุปสงค์ในสินค้าลดลง ยกเว้นสินค้าประเภทสุขอนามัยที่เพิ่มสูงขึ้นและสินค้าอุปโภคบริโภคประเภทน้ำดื่ม อาหารแห้ง ไข่ไก่ และของสดที่ประชาชนกักตุนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

แม้ว่าภาพรวมของเศรษฐกิจของภาครวมถึงประเทศจะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ แต่เหตุการณ์ดังกล่าวได้สร้างโอกาสให้กับสาขาการค้า โดยเฉพาะธุรกิจ e-Commerce ที่แพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้เติบโตและครองส่วนแบ่งการตลาดไปจากธุรกิจการค้าแบบ Offline อย่างมีนัยสำคัญ อันเนื่องมาจากพฤติกรรมผู้บริโภคและรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ศูนย์กระจายและคลังสินค้าของบริษัท e-Commerce ขนาดใหญ่ อาทิ Lazada และ Shopee ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการรวมถึงศูนย์กระจายสินค้าอุปโภคบริโภคอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทิศทางของธุรกิจการค้าของภาคกลางในระยะต่อไปนอกจากจะต้องให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันต่อรูปแบบการบริโภคที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล (Customize Demand) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านบริการโลจิสติกส์ในการขนส่งและกระจายสินค้าที่รวดเร็วถูกต้องตามเวลา (Just in Time) ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ต้องบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔) การค้าชายแดน

- **เสถียรภาพทางการเมืองของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพด้านการค้าชายแดนของภาคกลาง** ภาคกลางมีพื้นที่เชื่อมต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาทางฝั่งตะวันตก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชายแดนในเขตจังหวัดกาญจนบุรีและประจวบคีรีขันธ์ จึงส่งผลให้มีการพัฒนาพื้นที่ของทั้งสองจังหวัดเป็นจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนทางการค้าระหว่างชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่สำคัญ ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรบ้านพุน้ำร้อน จุดผ่อนปรนทางการค้าด่านพระเจดีย์สามองค์ (จุดผ่านแดนชั่วคราวเพื่อการท่องเที่ยว) จังหวัดกาญจนบุรี และจุดผ่อนปรนพิเศษด้านสิ่งขจร ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การค้าชายแดนของภาคกลาง ปี ๒๕๖๔ มีมูลค่าเท่ากับ ๕๖,๓๓๕.๗๘ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕.๙ ของมูลค่าการค้าชายแดนประเทศ โดยเป็นมูลค่าการส่งออก ๗๗๙.๕๕ ล้านบาท และนำเข้า ๕๕,๕๕๖.๒๓ ล้านบาท สินค้าส่งออกจากไทยไปยังสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่สำคัญ ได้แก่ กุ้ง ปลา เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ สินค้าแร่และเชื้อเพลิงอื่น ๆ ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า และสินค้าอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ขณะที่สินค้านำเข้าสำคัญจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ปลาหมึกสด แขนเย้น แขนแข็ง สัตว์น้ำ ผักและของปรุงแต่งจากผัก ทั้งนี้ภาคกลางขาดดุลการค้ากับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาโดยตลอด อันเนื่องมาจากการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าชายแดนพบว่า หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕.๙ ต่อปี ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และยังคงหดตัวลงอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ ๓.๓ ต่อปี ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ทำให้ประเทศไทยต้องควบคุมการเข้า - ออกตลอดแนวชายแดนที่เป็นจุดเชื่อมต่อทางการค้าที่สำคัญอย่างเข้มงวด ประกอบกับปัญหาการเมืองในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่นำไปสู่การก่อรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ยังได้ส่งผลกระทบต่อการค้าและธุรกิจท่องเที่ยวชายแดนเป็นอย่างมาก ข้อเท็จจริงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการค้าชายแดนของภาคกลางมาโดยตลอดคือเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง รวมทั้งกฎระเบียบการค้าชายแดนของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่ปรับเปลี่ยนบ่อยครั้ง โดยเฉพาะการปิด - เปิดด่านชายแดนในฝั่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งทำให้ไทยสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจจากระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ได้ลงทุนไว้เป็นมูลค่ามหาศาล

ตารางที่ ๖ : มูลค่าการค้าขายแดนภาคกลาง อัตราการขยายตัวและสัดส่วน

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

มูลค่าการค้า	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ส่งออก	๘๐๐.๔๐	๗๐๐.๖๘	๘๓๒.๒๕	๑,๒๑๙.๙๙	๙๖๗.๔๐	๗๗๙.๕๕	๑,๓๙๘.๙๒	๘๙๙.๙๗
อัตราการขยายตัว	- ๓๔.๓	- ๑๒.๕	๑๘.๘	๔๖.๖	- ๒๐.๗	- ๑๙.๔	- ๒๓.๓	๒.๖
สัดส่วน	๑.๑	๑.๑	๑.๑	๑.๕	๑.๖	๑.๔	๑.๓	๑.๓
นำเข้า	๖๙,๖๗๐.๖๗	๖๔,๒๓๒.๓๓	๗๕,๕๕๗.๐๔	๗๗๙,๐๕๕.๒๑	๕๙,๓๒๙.๒๕	๕๕,๕๕๖.๒๓	๑๐๓,๒๘๘.๗๘	๖๖,๘๒๖.๐๑
อัตราการขยายตัว	- ๓๗.๕	- ๗.๘	๑๘.๓	๔.๑	- ๒๕.๐	- ๖.๔	- ๕.๔	- ๓.๔
สัดส่วน	๙๘.๙	๙๘.๙	๙๘.๙	๙๘.๕	๙๘.๔	๙๘.๖	๙๘.๗	๙๘.๗
มูลค่ารวม	๗๐,๔๗๑.๐๗	๖๔,๙๓๓.๐๑	๗๖,๓๘๙.๒๙	๘๐,๒๗๕.๒๐	๖๐,๒๙๖.๖๕	๕๖,๓๓๕.๗๘	๑๐๔,๖๘๗.๗๐	๖๗,๖๕๒.๐๑
อัตราการขยายตัว	- ๓๗.๔	- ๗.๙	๑๘.๓	๔.๕	- ๒๔.๙	- ๖.๖	- ๕.๙	- ๓.๓
สัดส่วน	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

๕) การท่องเที่ยว

● **ภาคกลางมีความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ ศาสนาและความหลากหลายทางวัฒนธรรมชาติ** โดยเป็นพื้นที่ซึ่งภูมิที่ตั้งของเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์หลายเมือง เคยเป็นที่ตั้งของราชธานีที่เป็นศูนย์กลางทางการปกครอง อาทิ กรุงศรีอยุธยา เมืองลพบุรีหรือละโว้ เมืองนครปฐมหรือนครชัยศรี ขณะที่บางพื้นที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามโลก ทำให้หลายพื้นที่ของภาคกลางมีศักยภาพในการพัฒนาสู่การเป็นจุดหมายด้านการท่องเที่ยว ทั้งในมิติทางกายภาพที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ รวมถึงศาสนสถานที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองในครั้งอดีตอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมืองโบราณอู่ทอง วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดไชยวัฒนาราม ปราสาทเมืองสิงห์ วัดพระนอนจักรสีห์วรวิหาร หรือในมิติของศิลปะ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่มีความงดงาม ประณีต ซึ่งสะท้อนเรื่องราวผ่านงานสถาปัตยกรรมในแต่ละยุคสมัย และได้ส่งต่อผ่านการวิวัฒน์เป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติของคนในประเทศถึงปัจจุบัน อาทิ มวยไทย การแพทย์และตำรายาไทย การนวดแผนไทย การทำบุญ บวชนาค เครื่องรางของขลัง นอกจากนี้ ภาคกลางยังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีทั้งภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ และทะเล จึงทำให้ภาคกลางมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในหลายพื้นที่ เช่น ชะอำ หัวหิน น้ำตกเอราวัณ หุบใหญ่เนศวร เป็นต้น ส่งผลให้มีผู้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

● **การท่องเที่ยวของภาคกลางพึ่งพิงนักท่องเที่ยวในประเทศ** เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงก่อนเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ พบว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจาก ๕๓.๙๖ ล้านคน สร้างรายได้ ๑๒๙,๖๖๒.๕๖ ล้านบาท ในปี ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นจำนวน ๖๖.๑๕ ล้านคน สร้างรายได้ ๑๗๓,๒๘๗.๓๗ ล้านบาท ในปี ๒๕๖๒ โดยจังหวัดที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี พระนครศรีอยุธยา และประจวบคีรีขันธ์ ส่วนจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุดคือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี กาญจนบุรี และพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ กลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของภาคกลางเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๘๙.๕ และชาวต่างชาติร้อยละ ๑๐.๕ ขณะที่สัดส่วนที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวของพื้นที่มาจากชาวไทย ร้อยละ ๘๐.๙ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ ๑๙.๑ ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าการท่องเที่ยวของภาคกลางพึ่งพิงนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก

ตารางที่ ๗ : จำนวน รายได้ และอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยวภาคกลาง ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ภาคกลาง								
นักท่องเที่ยว								
จำนวน (ล้านคน)	๕๓.๙๖	๖๒.๒๕	๖๕.๕๘	๖๖.๑๕	๓๓.๑๙	๒๐.๘๐	๔๗.๔๘	๔๙.๖๐
สัดส่วนต่อประเทศ	๒๐.๓	๒๑.๕	๒๑.๖	๒๑.๕	๒๔.๒	๒๘.๕	๒๐.๕	๒๓.๕
อัตราการขยายตัว	๕.๖	๑๕.๔	๕.๓	๐.๙	- ๔๙.๘	- ๓๗.๓	๙.๒	- ๑๓.๑
รายได้								
มูลค่า (ล้านบาท)	๑๒๙,๒๖๒.๕๖	๑๕๘,๒๒๕.๑๘	๑๗๑,๐๙๙.๑๙	๑๗๓,๒๘๗.๓๗	๗๔,๔๖๔.๐๐	๔๒,๐๒๒.๐๓	๑๐๘,๕๒๘.๓๓	๑๒๓,๘๑๙.๕๕
สัดส่วนต่อประเทศ	๖.๐	๖.๔	๖.๔	๖.๓	๙.๔	๑๗.๔	๖.๔	๙.๒
อัตราการขยายตัว	๗.๕	๒๒.๔	๘.๑	๑.๓	- ๕๗.๐	- ๔๓.๖	๑๕.๑	- ๑๓.๘
ประเทศ								
นักท่องเที่ยว								
จำนวน (ล้านคน)	๒๖๕.๓๙	๒๘๙.๘๒	๓๐๓.๐๑	๓๐๗.๑๔	๑๓๗.๐๓	๗๓.๐๔	๒๓๑.๕๖	๒๒๒.๐๑
อัตราการขยายตัว	๖.๕	๙.๒	๔.๕	๑.๔	- ๕๕.๔	- ๔๖.๗	๘.๘	- ๑๗.๔
รายได้								
มูลค่า (ล้านบาท)	๒,๑๕๕,๑๘๘.๙๘	๒,๔๗๐,๗๒๔.๐๔	๒,๖๙๔,๔๖๙.๙๕	๒,๗๒๗,๕๐๓.๘๔	๗๙๒,๕๓๔.๒๑	๒๔๑,๓๕๐.๒๓	๑,๖๙๙,๑๔๕.๖๕	๑,๗๘๕,๓๖๖.๔๕
อัตราการขยายตัว	๑๖.๑	๑๔.๖	๙.๑	๑.๒	- ๗๐.๙	- ๖๙.๕	๑๔.๓	- ๒๓.๑

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

• การท่องเที่ยวของภาคกลางมีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์ไม่ปกติ

เหตุการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวทั้งในประเทศและระหว่างประเทศในปี ๒๕๖๓ และปี ๒๕๖๔ ชะลอตัวลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศหดตัวลงอย่างต่อเนื่องถึงร้อยละ ๗๑.๐ และ ๖๙.๕ ตามลำดับ เป็นผลให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจำนวนมากต้องปิดกิจการลง เช่นเดียวกันกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคกลางที่จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างมากจาก ๖๖.๑๕ ล้านคน (นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๘๙.๕ และชาวต่างชาติร้อยละ ๑๐.๕) ในปี ๒๕๖๒ เหลือ ๓๓.๑๙ ล้านคน (นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๙๖.๕ และชาวต่างชาติร้อยละ ๓.๕) ในปี ๒๕๖๓ คิดเป็นมูลค่าการท่องเที่ยวที่ภาคกลางต้องสูญเสียไปเป็นจำนวนถึง ๙๘,๘๒๓ ล้านบาท หรือหดตัวลงร้อยละ ๕๗.๐ โดยจังหวัดที่มีการหดตัวของมูลค่าการท่องเที่ยวสูงสุดคือ จังหวัดสมุทรสาคร รองมาได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ และปทุมธานี ตามลำดับ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาที่พักและบริการด้านอาหารของภาคกลาง ในปี ๒๕๖๔ ลดลงถึงร้อยละ ๑๙.๙ จากปี ๒๕๖๓ จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเหลือ ๒๐.๘๐ ล้านคน (นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๙๙.๗ และชาวต่างชาติร้อยละ ๐.๓) สร้างมูลค่าให้แก่ภาคกลางได้เพียง ๔๒,๐๒๒.๐๓ ล้านบาท (รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๙๙.๗ และนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ ๐.๔) ข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าธุรกิจการท่องเที่ยวของภาคกลางมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบเชิงลบอย่างรวดเร็วและเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวโน้มประเทศ

• ภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่ำ เนื่องจากนักท่องเที่ยว

หลักของภาคกลางส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยพาหนะส่วนตัวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่และเดินทางต่อไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นและเดินทางกลับบ้านพัก รวมทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเดินทางกลับไปพำนักราคาที่กรุงเทพมหานคร ภายหลังจากท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคกลาง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของภาคกลางอยู่ใกล้กรุงเทพฯ จึงส่งผลให้ภาคกลางยังไม่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพำนักราคาในพื้นที่ได้มาก นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังไม่เป็นที่รู้จักในระดับสากล รวมถึงการท่องเที่ยวของภาคกลางยังเป็นการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่ทางกายภาพโดยขาดเรื่องราวและกิจกรรม ทำให้ไม่สามารถสร้างประสบการณ์หรือความประทับใจได้ในระดับที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางกลับมาเที่ยวซ้ำได้ ตลอดจน

กิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวยังไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ามาอยู่ในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มรูปแบบในลักษณะที่จะทำให้นักท่องเที่ยวยินดีที่จะใช้จ่ายเพิ่มเติมหรือตรึงนักท่องเที่ยวให้ยินดีที่จะใช้เวลาในสถานที่ท่องเที่ยวของภาคกลางจนตัดสินใจพำนักค้างคืนในพื้นที่ได้ ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้พักค้างคืนและใช้จ่ายในพื้นที่ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนา นอกจากนี้ภาคีทุกภาคส่วนต้องมีการปรับตัวด้านการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพอนามัยและการเว้นระยะห่างทางสังคมที่ส่งผลให้การเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่คณะมีแนวโน้มลดลงเป็นการท่องเที่ยวกลุ่มเล็กที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงและให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการที่ได้มาตรฐานมากขึ้น โดยการท่องเที่ยวต้องปรับตัวให้เท่าทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ด้วยการยกระดับพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ มีการดูแลสุขภาพความสะอาด สุขอนามัย บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนำจุดเด่นและความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละพื้นที่มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว

๒.๑.๓ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

ประชากรของภาคกลางมีแนวโน้มมีรายได้และหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จากข้อมูลล่าสุดปี ๒๕๖๒ พบว่า ภาคกลางมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนที่ ๒๙,๒๖๒ บาทต่อเดือน สูงกว่าระดับประเทศ (๒๖,๐๑๘ บาทต่อเดือน) เพิ่มขึ้นจาก ๒๘,๖๘๕ บาทต่อเดือน ในปี ๒๕๕๘ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒) ร้อยละ ๒.๑ ต่อปี สูงกว่าระดับประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๒ ต่อปี ซึ่งจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงสุดของภาค คือ จังหวัดปทุมธานี ๔๖,๙๗๘ บาทต่อเดือน รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรสงคราม ๓๘,๓๙๕ บาทต่อเดือน นนทบุรี ๓๗,๕๐๒ บาทต่อเดือน และนครปฐม ๓๔,๔๓๖ บาทต่อเดือน ส่วนจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่ำสุดในภาค คือ จังหวัดสุพรรณบุรี ๑๖,๕๐๔ บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตาม **หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของภาคกลางยังคงสูงกว่าระดับประเทศ** ในปี ๒๕๖๒ ภาคกลางมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ๑๗๓,๓๘๕ บาท สูงกว่าระดับประเทศ (๑๖๔,๐๕๕ บาท) และเพิ่มขึ้นจาก ๑๕๕,๕๗๑ บาท ในปี ๒๕๕๘ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒) ร้อยละ ๐.๑ ต่อปี ต่ำกว่าระดับประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๓ ต่อปี จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดของภาค คือ จังหวัดปทุมธานี ๒๘๘,๑๑๐ บาท รองลงมาคือ จังหวัดนนทบุรี ๒๔๘,๐๑๐ บาท สระบุรี ๒๔๕,๑๗๖ บาท และพระนครศรีอยุธยา ๒๓๕,๘๐๖ บาท ส่วนจังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุดในภาค คือ จังหวัดสุพรรณบุรี ๖๐,๑๕๓ บาท ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนและใช้ซื้อหรือเช่าซื้อบ้านและที่ดิน

๒.๑.๔ โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ ครอบคลุมภาคกลางมีโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่ค่อนข้างสะดวกทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ โดยทางบกภาคกลางมีเส้นทางถนนสายหลักขนาดไม่ต่ำกว่า ๔ ช่องจราจรเชื่อมโยงทุกจังหวัดและโครงข่ายหลักของประเทศที่เชื่อมสู่ภาคต่าง ๆ มีระบบรถไฟฟ้ามหานครเชื่อมกรุงเทพฯ ออกสู่พื้นที่ปริมณฑลทุกทิศทาง และมีถนนกาญจนาภิเษก หรือ ถนนวงแหวนรอบนอกกรุงเทพฯ เป็นทางเลี่ยงเมืองที่เชื่อมทางสายหลักไปสู่ทุกภาคของประเทศ เพื่อแก้ปัญหาการจราจรติดขัดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) และเส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศต่าง ๆ ได้โดยรอบ อาทิ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมทั้งยังมีศักยภาพในการขนส่งทางราง โดยมีทางรถไฟ ๕ สาย คือ สายเหนือ

สายตะวันออกเฉียงเหนือ สายตะวันออก สายใต้ และสายแม่กลอง นอกจากนี้ ยังมีศักยภาพในการขนส่งทางลำน้ำภายในภาค ได้แก่ เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก แม่กลอง และท่าจีน แต่ยังไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากปัญหาลำน้ำตื้นเขินในบางช่วง สำหรับการคมนาคมขนส่งทางอากาศ มีท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ และท่าอากาศยานดอนเมือง และอยู่ระหว่างการพัฒนาสะพานรถไฟเชื่อมโยง ๓ ท่าอากาศยาน ดอนเมือง - สุวรรณภูมิ - อุตะเถา ให้เป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาคอาเซียน และยังมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการในภาค ได้แก่ รถไฟความเร็วสูงช่วงกรุงเทพมหานคร - โคราช รถไฟทางคู่ช่วงนครปฐม - หัวหิน หัวหิน - ประจวบคีรีขันธ์ ฉะเชิงเทรา - คลองสิบเก้า - แก่งคอย ลพบุรี - ปากน้ำโพ ฯลฯ ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) ๒ เส้นทาง ได้แก่ ๑) เส้นทางบางใหญ่ - กาญจนบุรี และ ๒) เส้นทางบางปะอิน - นครราชสีมา

จากศักยภาพดังกล่าวทำให้ภาคกลางมีมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการขนส่งฯ ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๑๖๑,๓๕๔ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔.๕ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๑.๖ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้าทั้งประเทศ รองจากกรุงเทพฯ โดยจังหวัดสมุทรปราการมีมูลค่าการขนส่งสูงสุดของภาคที่ร้อยละ ๔๕.๖ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร้อยละ ๑๐.๕ และนนทบุรี ร้อยละ ๗.๒ ตามลำดับ สำหรับอัตราการขยายตัวเปรียบช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่า ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕.๓ ขณะที่ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๖.๐ เนื่องจากปี ๒๕๖๓ ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้เกิดการหดตัวสูงถึงร้อยละ ๓๘.๔ นอกจากนี้ ภาคกลางยังขาดการพัฒนาความเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพระหว่างการขนส่งต่างรูปแบบ ซึ่งในอนาคตการเติบโตของธุรกิจ e-Commerce การลดระยะเวลาและต้นทุนในการคมนาคมขนส่งจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงโครงข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการขนส่งและโลจิสติกส์ ที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการขนส่งจะส่งผลกดดันให้ภาคกลางต้องเร่งพัฒนาและใช้ประโยชน์จากโครงข่ายในการเพิ่มขีดความสามารถของพื้นที่ โดยยังพบว่ามีหลายจังหวัดในภาคกลางที่มีสัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตค่อนข้างน้อย อยู่ที่ร้อยละ ๖๑ - ๖๖ ของจำนวนประชากรจังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และชัยนาท ดังนั้นในอนาคตภาคกลางต้องเร่งพัฒนาระบบขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเชื่อมต่อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงแหล่งผลิต ศูนย์กระจายสินค้า และตลาด อันจะนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มความรวดเร็ว และลดความเสียหายจากการขนส่ง รวมทั้งต้องดำเนินการผลักดันการพัฒนาตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง - ตะวันตก (CWEC) ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการกระจายการพัฒนาและความเจริญไปยังพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของภาค และสามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่เชื่อมโยงระหว่างฝั่งตะวันตกและตะวันออกและลดความแออัดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลได้อีกด้วย

๒.๒ ด้านสังคม

๒.๒.๑ ประชากร

๑) ภาคกลางมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ

ข้อมูลจากกรมการปกครอง ในปี ๒๕๖๓ ภาคกลางมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๑๒.๑๕ ล้านคน (ชาย ๕.๘๖ ล้านคน หญิง ๖.๒๙ ล้านคน) หรือร้อยละ ๑๘.๔ ของประเทศ เพิ่มขึ้นจาก ๑๑.๙๓ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ โดยอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรรวมของภาคเฉลี่ยในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ อยู่ที่ร้อยละ ๐.๕ ต่อปี สูงกว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของประเทศที่มีร้อยละ ๐.๑ ต่อปี โดยจังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนประชากรมากที่สุด ๑.๓๕ ล้านคน รองลงมาได้แก่ นนทบุรี มีจำนวนประชากร ๑.๒๘ ล้านคน และปทุมธานี มีจำนวนประชากร ๑.๑๘ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑ ร้อยละ ๑๐.๕ และร้อยละ ๙.๗ ของประชากรภาค ตามลำดับ ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรภาคกลางส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการอพยพโยกย้ายของประชากรจากภูมิภาคอื่นเข้ามาพักอาศัย ประกอบอาชีพ และเป็นแรงงานในภาคส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ภาคกลาง

๒) ภาคกลางมีสัดส่วนประชากรเมืองสูงกว่าระดับประเทศ โดยในช่วงปี ๒๕๕๙-

๒๕๖๓ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองหลักของจังหวัดในพื้นที่ภาคกลางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปี และในปี ๒๕๖๓ พบว่าสัดส่วนประชากรเมืองของภาคกลางอยู่ที่ร้อยละ ๓๙.๑ ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศที่มีสัดส่วนประชากรเมืองร้อยละ ๓๔.๕ สะท้อนให้เห็นว่าภาคกลางมีการขยายตัวของความเป็นเมืองรวดเร็วกว่าเมืองหลักอื่น ๆ ของประเทศ โดยภาคกลางมีความหนาแน่นของประชากรอยู่ในระดับต้น ๆ ของประเทศ รองจากกรุงเทพฯ ที่มีความเป็นเมืองโตเดี่ยวสูงติดอันดับโลก ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่าประชากรเมืองของภาคกลางประมาณร้อยละ ๗๐.๐ เป็นกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๕๙ ปี แสดงให้เห็นว่าการกระจุกตัวของประชากรเมืองในพื้นที่ภาคกลางนั้น เป็นการเคลื่อนย้ายของประชากรเพื่อการประกอบอาชีพสร้างรายได้ และยังชี้ให้เห็นว่าแหล่งจ้างงานของพื้นที่ภาคกลางอยู่ในเขตเมืองหลักและพื้นที่โดยรอบซึ่งปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองมากที่สุดที่ร้อยละ ๔.๒ ต่อปี รองลงมาได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และสมุทรสาคร มีอัตราการเพิ่มของประชากรเมือง ร้อยละ ๓.๔ และร้อยละ ๑.๓ ต่อปี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วและมีความหนาแน่นของประชากรสูงในเมืองหลักของภาคกลางก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อาทิ ปัญหาการจัดบริการด้านสาธารณสุขและสาธารณสุขการที่ไม่เพียงพอต่อการเติบโตของเมือง ปัญหาด้านการคมนาคมและการจราจรหนาแน่น ปัญหาชุมชนแออัดจากผู้มีรายได้น้อยหรือคนยากจนเมืองที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเมืองตามมา

ตารางที่ ๘ : ประชากรภาคกลาง

รายการ	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
จำนวนประชากร (ล้านคน)	๑๑.๙๓	๑๒.๐๒	๑๒.๑๐	๑๒.๑๖	๑๒.๑๕
จำนวนประชากรเมือง (ล้านคน)	๔.๕๒	๔.๕๕	๔.๖๕	๔.๗๗	๔.๗๕
สัดส่วนประชากรเมืองภาคกลาง (ร้อยละ)	๓๗.๙	๓๗.๘	๓๘.๔	๓๙.๒	๓๙.๑
สัดส่วนประชากรเมืองประเทศ (ร้อยละ)	๓๔.๓	๓๔.๓	๓๔.๔	๓๔.๕	๓๔.๕

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๓) ภาคกลางกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า โครงสร้างประชากรของภาคกลางจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ภายในปี ๒๕๖๘ (ผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมดของภาคกลาง) ซึ่งช้ากว่าระดับประเทศที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๖ และเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างประชากรวัยช่วงอายุ พบว่า ภาคกลางมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๔.๘ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๖.๙ ในปี ๒๕๖๓ การเพิ่มสูงขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ประชากรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น และการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้คนมีอายุยืนยาวมากขึ้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประชากรวัยเด็กที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๑๕.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๓.๙ ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกับประชากรวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ ๗๐.๒ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๖๙.๒ ในปี ๒๕๖๓ จึงส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงโดยภาพรวมของภาคกลางมีแนวโน้มสูงขึ้น จากประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ต้องรับภาระดูแลเด็กและผู้สูงอายุ ๔๒ คน ในปี ๒๕๕๙ เพิ่มขึ้นเป็น ๔๕ คน ในปี ๒๕๖๓ ภาระพึ่งพิงและความรับผิดชอบของแรงงานที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นดังกล่าวจะส่งผลทำให้ภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ยอดการออมลดลง การเพิ่มประสิทธิภาพและสมรรถนะของกำลังแรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคกลางให้สามารถเป็นแหล่งในการสร้างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นแก่ครัวเรือนร่วมกับการจัดสวัสดิการดูแลกลุ่มเปราะบางอย่างทั่วถึง และเพียงพอ จะเป็นแนวทางในการช่วยลดภาระพึ่งพิงที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นของภาคกลางได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ ๙ : โครงสร้างประชากรภาคกลาง

รายการ	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
โครงสร้างประชากร (ร้อยละ)					
กลุ่ม ๐-๑๔ ปี	๑๕.๐	๑๔.๘	๑๔.๕	๑๔.๒	๑๓.๙
กลุ่ม ๑๕-๕๙ ปี	๗๐.๒	๗๐.๐	๖๙.๘	๖๙.๕	๖๙.๒
กลุ่ม ๖๐+	๑๔.๘	๑๕.๒	๑๕.๗	๑๖.๓	๑๖.๙

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) ภาคกลางมีประชากรแฝงมากที่สุด และกระจุกตัวในพื้นที่ที่เป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของภาคกลาง ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าประชากรแฝงของประเทศมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก ๘.๒๒ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๘.๒๔ ล้านคน ในปี ๒๕๖๓ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางคิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕ ของประชากรแฝงทั้งประเทศ โดยกระจุกตัวอยู่ในเขตจังหวัดปริมณฑล โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีประชากรแฝงมากที่สุดจำนวน ๐.๖๙ ล้านคน รองลงมาได้แก่ จังหวัดปทุมธานี ๐.๔๗ ล้านคน สมุทรสาคร ๐.๔๑ ล้านคน และนนทบุรี ๐.๔๐๗ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๘.๔ ร้อยละ ๕.๗ ร้อยละ ๕.๐ และร้อยละ ๔.๙ ของประชากรแฝงทั้งประเทศ ตามลำดับ สาเหตุหลักที่ประชากรแฝงกระจุกตัวอยู่ในเมืองปริมณฑลในภาคกลางเนื่องมาจากพื้นที่เมืองหลักดังกล่าวเป็นศูนย์รวมความเจริญทางอุตสาหกรรมและการค้าสำคัญของภาค รวมทั้งเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของประเทศหลายสถาบัน ซึ่งจำนวนประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเข้าถึงบริการและสวัสดิการต่าง ๆ อาทิ บริการด้านสาธารณสุข ประปา และไฟฟ้า ตลอดจนด้านการดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อสัดส่วนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สาธารณะและที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม

ของเมือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะและน้ำเสีย ดังนั้นการสร้างสมดุลการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองหลักที่มีประชากรแผ่ขยายตัวในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น จะเป็นความท้าทายสำคัญด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในหลายมิติ

๒.๒.๒ แรงงาน

๑) สัดส่วนแรงงานในภาคบริการมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง โดยจำนวนแรงงานในภาคบริการมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๕๐.๙ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๕๔.๙ ในปี ๒๕๖๓ ขณะที่สัดส่วนของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมลดลงจากร้อยละ ๓๒.๔ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๓๐.๑ ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกันกับสัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรที่ลดลงจากร้อยละ ๑๖.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๕.๐ ในปี ๒๕๖๓ สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคกลางที่โครงสร้างเศรษฐกิจภาคกลางพึ่งพิงภาคบริการมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมยังคงเป็นภาคที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของภาค ซึ่งในอนาคตทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตและพัฒนาการให้บริการมากขึ้นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการ ดังนั้นแรงงานที่อยู่ในสาขาการผลิตสำคัญของภาคกลางจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน ด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะฝีมือให้ได้มาตรฐาน สามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตและสร้างโอกาสในการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ

๒) ผลผลิตภาพแรงงานของภาคกลางมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๖๓ ผลผลิตภาพแรงงานรวมของภาค เท่ากับ ๒๙๔,๙๙๓.๗๓ บาทต่อคน เพิ่มขึ้นจาก ๒๘๘,๒๑๐.๖๙ บาทต่อคน ในปี ๒๕๕๙ หรือมีอัตราการเพิ่มของผลผลิตภาพแรงงานในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๐.๗ ต่อปี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของแรงงานพบว่า แรงงานภาคกลางส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาน้อยโดยในปี ๒๕๖๓ มีแรงงานที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพียงร้อยละ ๑๗.๗ สำเร็จการศึกษาระดับวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ ๗.๔ สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาร้อยละ ๕.๐ และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓ และร้อยละ ๓๑.๓ ไม่มีการศึกษาร้อยละ ๓.๘ อื่น ๆ และไม่ทราบ ร้อยละ ๒.๕ ตามลำดับ โดยพบว่าแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะสามารถเรียนรู้ พัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนปรับตัวเข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงได้ดี ดังนั้น ภาคกลางจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะฝีมือให้แก่แรงงานที่มีอยู่ในภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ โดยประสานการดำเนินงานร่วมกับสถาบันการศึกษาและผู้ประกอบการในพื้นที่ที่เข้าใจบริบทของภาคกลาง รวมถึงสามารถเชื่อมโยงกับภาคีทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ ๑๐ : ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

สถานภาพแรงงาน	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ
กำลังแรงงาน	๘.๔๑		๘.๓๖		๘.๓๔		๘.๕๐		๘.๖๓	
ผู้มีงานทำ	๘.๓๐		๘.๒๕		๘.๓๒		๘.๓๙		๘.๔๙	
ที่ไม่มีการศึกษา	๐.๓๒	๓.๘	๐.๓๐	๓.๖	๐.๓๑	๓.๗	๐.๓๐	๓.๖	๐.๓๒	๓.๘
ที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่า	๒.๙๔	๓๕.๔	๒.๘๓	๓๔.๓	๒.๘๓	๓๔.๐	๒.๗๓	๓๒.๕	๒.๖๔	๓๑.๓
ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น	๑.๕๖	๑๘.๘	๑.๕๘	๑๙.๑	๑.๕๖	๑๘.๘	๑.๖๓	๑๙.๕	๑.๕๗	๑๘.๖
ที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย	๑.๑๐	๑๓.๓	๑.๐๙	๑๓.๒	๑.๐๙	๑๓.๑	๑.๑๑	๑๓.๓	๑.๑๖	๑๓.๗
ที่มีการศึกษาระดับอาชีว	๐.๔๑	๔.๙	๐.๔๐	๔.๙	๐.๔๑	๔.๙	๐.๔๐	๔.๘	๐.๔๒	๕.๐
ที่มีการศึกษาระดับวิชาชีพชั้นสูง	๐.๕๘	๗.๐	๐.๕๖	๖.๘	๐.๕๗	๖.๘	๐.๖๐	๗.๑	๐.๖๓	๗.๔
ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา	๑.๒๖	๑๕.๒	๑.๓๖	๑๖.๕	๑.๓๖	๑๖.๔	๑.๓๙	๑๖.๕	๑.๔๙	๑๗.๗
อื่นๆ และไม่ทราบ	๐.๑๓	๑.๖	๐.๑๔	๑.๗	๐.๑๙	๒.๓๖	๐.๒๓	๒.๘	๐.๒๑	๒.๕

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

๒.๒.๓ การศึกษา

ประชากรในภาคกลางได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นและสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ โดยจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานอายุ ๑๕ - ๕๙ ปี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก ๙.๗๔ ปี ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑๐.๒๑ ปี ในปี ๒๕๖๓ สูงกว่าภาคอื่น ๆ ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๑๑.๗๖ ปี และสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่ ๙.๘๖ ปี โดยจังหวัดที่มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุดของภาค ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี ซึ่งมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๑๑.๘๐ ปี ๑๐.๙๖ ปี และ ๑๐.๙๕ ปี ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและมีสถาบันวิจัยและพัฒนาที่พร้อมให้บริการครบวงจร โดยภาคกลางมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ๔๔ แห่ง ครอบคลุมเกือบทุกจังหวัด แยกเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ๒๓ แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน ๒๐ แห่ง และวิทยาลัยชุมชน ๑ แห่ง นอกจากนี้ ภาคกลางยังได้เปรียบพื้นที่ภาคอื่น ๆ ในมิติของระยะทางที่ใกล้กับกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศที่มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งอยู่จำนวน ๖๑ แห่ง แยกเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ๓๕ แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชน ๒๖ แห่ง จึงทำให้ประชากรวัยเรียนของพื้นที่ภาคกลางมีโอกาและทางเลือกในการเข้าถึงสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงมากกว่าประชากรจากพื้นที่อื่น ส่งผลให้ภาคกลางมีกำลังแรงงาน จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสูงกว่าภาคอื่น ๆ (ยกเว้นกรุงเทพฯ) โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๕.๒ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๗.๗ ในปี ๒๕๖๓ จึงเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาภาคกลางที่จะยกระดับการพัฒนาด้าน เกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เนื่องจากมีความพร้อมของกำลังแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า ภาคอื่น ๆ ของประเทศ นอกจากนี้ ภาคกลางยังเป็นที่ตั้งของบริษัทชั้นนำของภาคเอกชน และสถาบันการวิจัย และพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่มีความพร้อมที่จะเป็นเครือข่ายในการผลิตกำลังคนให้มีความสามารถรองรับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก เช่น อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย จังหวัดปทุมธานี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ศูนย์วิจัยแห่งชาติ และสถาบันยานยนต์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

๒.๒.๔ สาธารณสุข

๑) ประชาชนภาคกลางมีแนวโน้มได้รับการสาธารณสุขที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้น

เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาลที่ได้มาตรฐาน บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย การให้บริการมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล รวมทั้งมีเครือข่ายสถานพยาบาลรองรับการขยายตัวด้านบริการเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯ โดยภาคกลางมีโรงพยาบาลรัฐบาล จำนวน ๑,๙๓๙ แห่ง จำแนกเป็น โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) ๑๑๘ แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) ๒๒ แห่ง โรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) ๘ แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จำนวน ๑,๗๙๑ แห่ง และเป็นภาคที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรมีแนวโน้มดีขึ้น จากแพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๒,๑๑๗ คน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑,๙๑๑ คน ในปี ๒๕๖๓ แต่ยังคงต่ำกว่าระดับประเทศที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๗๙๔ คน และเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งกำหนดแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๐๐๐ คน โดยจำนวนแพทย์ส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มจังหวัดปริมณฑลและเมืองหลักของภาค อาทิ จังหวัดสมุทรสาคร มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๐๗๓ คน รองลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๓๐๐ คน และสระบุรี ซึ่งมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๖๑๖ คน ด้วยแนวโน้มการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และมีสถานพยาบาลที่ดีของภาคกลาง อาทิ สถาบันการแพทย์จักรีนฤเบดินทร์ สถาบันบำราศนราดูร สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ และโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน ประกอบกับกระแสการให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จึงส่งผลให้ประชากรของพื้นที่ภาคกลางมีอายุขัยเฉลี่ยที่ยืนยาวมากขึ้น ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวเป็นได้ทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาพื้นที่ภาคกลางขึ้นอยู่กับศักยภาพขององค์การในพื้นที่ภาคกลางที่จะมีขีดความสามารถเพียงพอที่จะสร้างสรรค์โอกาสให้เกิดขึ้นในพื้นที่ด้วยการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ของพื้นที่ด้านสถานพยาบาลที่มีความก้าวหน้าทันสมัยอยู่ใกล้ศูนย์กลางความเจริญ คือ กรุงเทพฯ และกำลังคนที่มีพร้อมและสามารถพัฒนาทักษะไปสู่การให้บริการดูแลสุขภาพที่เป็นธุรกิจของกระแสการดูแลสุขภาพได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ หากภาคกลางไม่สามารถปรับทิศทางการพัฒนาทุนด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่มีอายุขัยเฉลี่ยมากขึ้นได้ สถานการณ์ดังกล่าวจะกลายกลายเป็นข้อจำกัดของพื้นที่ด้านภาระทางการคลังที่ประเทศและหน่วยงานในพื้นที่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อจัดสวัสดิการดูแลสุขภาพให้ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

๒) มีศูนย์การดูแลและรักษาสุขภาพที่ได้มาตรฐานในระดับสากล โดยภาคกลาง

มีศูนย์การแพทย์ชั้นนำ และสถาบันการแพทย์เฉพาะทางที่มีชื่อเสียงจำนวนมากทำให้ภาคกลางมีความได้เปรียบในการเป็นศูนย์การดูแลและรักษาสุขภาพที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ในปี ๒๕๖๕ ภาคกลาง มีสถานพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานนานาชาติ (Joint Commission International: JCI) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติด้านความปลอดภัยในด้านการรักษาพยาบาล การจัดบริการด้านสุขภาพ มีแพทย์เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ค่ารักษาพยาบาลเหมาะสม จำนวน ๙ แห่ง จากทั้งหมดทั่วประเทศ ๕๙ แห่ง อาทิ สถาบันการแพทย์จักรีนฤเบดินทร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดสมุทรปราการ โรงพยาบาลกรุงเทพหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โรงพยาบาลเอเชียคอสมติก จังหวัดนนทบุรี โรงพยาบาลเกษมราษฎร์ อินเตอร์เนชั่นแนล รัตนาธิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี และโรงพยาบาลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร จึงเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือใจของชาวต่างชาติในการเข้ามารับการรักษาพยาบาล รวมทั้งต่อยอดไปยังธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และเชิงสุขภาพ

อย่างไรก็ดี ด้วยการแข่งขันทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์ที่มีความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดดจะยิ่งส่งผลให้การปรับตัวด้านธุรกิจบริการรักษาพยาบาลให้ทันกับสถานการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น การเป็นพันธมิตรกับโรงพยาบาลอื่นทั้งในและต่างประเทศเพื่อให้ธุรกิจห่วงโซ่อุปทานให้สามารถรองรับความต้องการใช้บริการที่หลากหลาย การปรับตัวของโรงพยาบาลภาครัฐที่มีชื่อเสียงโดยให้บริการในมาตรฐานเดียวกับโรงพยาบาลเอกชน การผลิตบุคลากรทางการแพทย์ที่มีฝีมือและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางมากขึ้น และการส่งเสริมงานวิจัยเพื่อให้ไทยสามารถสร้างผลิตภัณฑ์การแพทย์แผนไทยที่มีความโดดเด่นแตกต่าง ผสมผสานเทคโนโลยี และสามารถผลิตในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้ และการปรับรูปแบบการให้บริการ โดยการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการให้บริการ เพื่อสามารถตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมจึงเป็นความท้าทายและโอกาสที่สำคัญ

นอกจากนี้ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกยังเป็นโอกาสที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอุตสาหกรรมการแพทย์ของภาคกลางและประเทศได้ ซึ่งการเชื่อมโยงการแพทย์แผนใหม่และการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่า จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการฐานความรู้ทั้งที่เป็นตำรับยาให้ได้รับการรับรองคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล ตลอดจนพัฒนาการผลิตและการแปรรูปสมุนไพรตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำให้ได้คุณภาพมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

๒.๒.๕ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของภาคกลาง
มีแนวโน้มลดลง จำนวนคนจนหรือประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลงจาก ๗๑๓.๑๑ พันคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๕๐๘.๓๓ พันคน ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกับสัดส่วนคนจนของภาคที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๕.๒ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๔.๒ ในปี ๒๕๖๓ ส่วนสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ (Gini Coefficient) ภาคกลางมีแนวโน้มลดลงจาก ๐.๓๙๙ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๓๘๕ ในปี ๒๕๖๒ อย่างไรก็ตาม ภาคกลางยังคงมีคนจนกระจายอยู่ทั่วทั้งภาค และปัจจุบันมีความเสี่ยงในการเพิ่มขึ้นของกลุ่มคนยากจนที่มาจากกลุ่มเปราะบางและแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ดังนั้น การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบางในการมีช่องทางสร้างรายได้และมีงานทำด้วยการพัฒนาทักษะใหม่ (New skill) ที่จำเป็นในการทำงานและยกระดับทักษะเดิมเสริมทักษะเพิ่ม (Upskill, Reskill) ให้กับกลุ่มคนจนและกลุ่มเปราะบางที่กระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่ของจังหวัดในภาคกลางที่จะสามารถเข้าร่วมเป็นเครือข่ายของผู้ประกอบการ SMEs ในพื้นที่ที่เป็นพันธมิตรกับผู้ประกอบการรายใหญ่ในห่วงโซ่มูลค่าได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมจึงควรเริ่มดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๒.๓.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) ทรัพยากรดินภาคกลางมีสภาพเสื่อมโทรม โดยที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดลงส่งผลให้ความสามารถในการผลิตของดินลดลง และกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร อาทิ **ดินเปรี้ยว** ครอบคลุมพื้นที่ภาคกลาง ๒.๘๙ ล้านไร่ โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี และสระบุรี **ดินเค็ม** ครอบคลุมพื้นที่ ๐.๔๘ ล้านไร่ ในจังหวัดชายฝั่งทะเล และจังหวัดที่เคยมีน้ำทะเลท่วมถึงมาก่อน อาทิ จังหวัดนครปฐม ปทุมธานี อ่างทอง ชัยนาท และนนทบุรี ทั้งนี้ปัญหาดินเสื่อมโทรมในพื้นที่ภาคกลางนอกจากจะมีสาเหตุมาจากสภาพทางกายภาพทางธรรมชาติแล้ว ยังมีสาเหตุมาจากการดำเนินกิจกรรมของ

มนุษย์ เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม การใช้สารเคมีในภาคการเกษตร การเผาเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับทำการเกษตร การสูบน้ำบาดาล การตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศซึ่งเป็นสาเหตุของฝนทิ้งช่วง ระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น ยังเป็นปัจจัยส่งเสริมให้คุณภาพของทรัพยากรดินเสื่อมโทรมลงในอัตราที่รวดเร็วขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลิตภาพทางการเกษตร รวมทั้งการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นการทำการอนุรักษ์ดินและน้ำ พร้อมกับการปรับกระบวนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ โดยหากพื้นที่ภาคกลางยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรด้วยวิธีการที่ใช้สารเคมีเข้มข้นอย่างต่อเนื่องร่วมกับการไม่มีการกำกับติดตามการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างจริงจัง จะส่งผลให้ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผิดประเภทและไม่เหมาะสม จะเป็นปัจจัยขัดขวางการเจริญเติบโตของพื้นที่ภาคกลางในอนาคตอันใกล้

๒) พื้นที่ป่าไม้และป่าชายเลนของภาคกลางเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ พบว่า พื้นที่ป่าไม้ของภาคกลาง (ครอบคลุม ๑๔ จังหวัด) ขณะที่จังหวัดอ่างทอง นนทบุรี และปทุมธานี ไม่มีพื้นที่ป่าไม้) เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ ต่อปี โดยปี ๒๕๖๔ ภาคกลางมีพื้นที่ป่าไม้ ๑๓.๙๘ ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๔.๐ ของพื้นที่ภาค (หรือร้อยละ ๑๓.๖ ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศ) โดยจังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่ป่าไม้มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของภาคกลาง ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายของสัดส่วนป่าไม้ของประเทศ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๔๐.๐ ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ สัดส่วนร้อยละ ๒๕.๐ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน สัดส่วนร้อยละ ๑๕ สำหรับพื้นที่ป่าชายเลนของภาคกลางในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๒ ภาคกลางมีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นจาก ๖๕,๖๒๑.๙๘ ไร่ (คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๐.๒ ของพื้นที่ภาค และสัดส่วนร้อยละ ๔.๓ ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งประเทศ) ในปี ๒๕๕๗ เป็น ๑๐๓,๔๑๕.๖๓ ไร่ (คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๐.๓ ของพื้นที่ภาค และสัดส่วนร้อยละ ๕.๙ ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งประเทศ) ในปี ๒๕๖๒ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของป่าชายเลนในภาคกลางเป็นผลมาจากการรณรงค์และการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นที่ คูแลร์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินโครงการปลูกป่าชายเลนอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

ตารางที่ ๑๑ : พื้นที่ป่าไม้ของภาคกลาง

หน่วย : ล้านไร่

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้		สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้กลุ่มจังหวัด/พื้นที่ป่าไม้ภาค
							ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๗ - ๒๕๕๙)	ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)	
ภาคกลางตอนบน	๑.๑๔	๑.๑๖	๑.๑๖	๑.๑๗	๑.๑๘	๑.๑๘	๒.๑	๐.๖	๘.๔
ภาคกลางปริมณฑล	๐.๐๑	๐.๐๑	๐.๐๑	๐.๐๒	๐.๐๒	๐.๐๒	๒๒.๘	๙.๖	๐.๒
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๙.๐๐	๘.๙๙	๘.๙๗	๘.๙๗	๘.๙๖	๘.๙๕	- ๐.๓	- ๐.๑	๖๔.๑
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๓.๗๔	๓.๗๕	๓.๗๘	๓.๘๒	๓.๘๒	๓.๘๒	๐.๗	๐.๔	๒๗.๓
ภาคกลาง	๑๓.๙๑	๑๓.๙๒	๑๓.๙๒	๑๓.๙๘	๑๓.๙๘	๑๓.๙๘	๐.๒	๐.๑	๑๐๐.๐
ประเทศ	๑๐๒.๑๗	๑๐๒.๑๐	๑๐๒.๔๙	๑๐๒.๔๘	๑๐๒.๓๕	๑๐๒.๒๑			

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๑๒ : พื้นที่ป่าชายเลนของภาคกลาง

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ป่าชายเลน (ไร่)		สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลนต่อพื้นที่ภาค (ร้อยละ)		สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลนจังหวัดต่อพื้นที่ป่าชายเลนภาค (ร้อยละ)	
	๒๕๕๗	๒๕๖๒	๒๕๕๗	๒๕๖๒	๒๕๕๗	๒๕๖๒
ภาคกลางปริมณฑล	๑๐,๖๔๓.๓๑	๒๑,๐๘๗.๐๖	๐.๐๓	๐.๑	๑๖.๒	๒๐.๔
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๕๔,๙๗๘.๖๗	๘๒,๓๒๘.๕๗	๐.๑	๐.๒	๘๓.๘	๗๙.๖
ภาคกลาง	๖๕,๖๒๑.๙๘	๑๐๓,๔๑๕.๖๓	๐.๒	๐.๓	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
ประเทศ	๑,๕๓๔,๕๘๔.๗๔	๑,๗๓๗,๐๑๙.๗๔				

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓) ปริมาณน้ำท่าและการกักเก็บน้ำของภาคกลางเพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีความเสี่ยงที่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยต่อปีของภาคกลางใน ๕ กลุ่มน้ำสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก ท่าจีน แม่กลอง และเพชรบุรี - ประจวบคีรีขันธ์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ มีปริมาณกักเก็บน้ำเฉลี่ย ๒๙,๓๔๙.๓๓ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยปี ๒๕๖๑ มีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๗ จำนวน ๕,๒๗๗.๙๔ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๖.๙ ต่อปี นอกจากนี้ภาคกลางยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อกักเก็บน้ำจำนวน ๖ แห่ง โดยปริมาตรน้ำเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๐.๔ ต่อปี อย่างไรก็ตาม ภาคกลางยังมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ดังจะเห็นได้จากพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยายังคงเผชิญกับภัยแล้งรุนแรงในช่วงปลายปี ๒๕๖๒ ต่อเนื่องปี ๒๕๖๓ และจากข้อมูลการคาดการณ์โดยกรมทรัพยากรน้ำ พบว่าปริมาณความต้องการใช้น้ำของภาคกลางจะเพิ่มขึ้นจาก ๔๘,๕๕๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ในปี ๒๕๖๕ เป็น ๔๙,๙๖๔ ล้านลูกบาศก์เมตร ในปี ๒๕๗๐ ซึ่งจะส่งผลให้ภาคกลางเผชิญความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำมากยิ่งขึ้นในอนาคต ดังนั้นเพื่อสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานน้ำในพื้นที่ภาคกลางให้สามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ ร่วมกับการส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๑๓ : ปริมาณน้ำท่าของภาคกลาง

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

ลุ่มน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑
แม่น้ำเจ้าพระยา	๔,๕๗๗.๕๕	๕,๑๑๙.๓๐	๓,๖๙๘.๘๐
แม่น้ำท่าจีน	๑,๔๙๑.๒๕	๒,๔๖๑.๔๓	๙๘๙.๗๑
แม่น้ำแม่กลอง	๑๖,๙๓๔.๐๙	๑๙,๙๔๖.๘๓	๑๙,๓๑๐.๐๘
แม่น้ำป่าสัก	๒,๔๑๘.๖๙	๒,๙๓๕.๑๘	๒,๔๐๔.๙๖
เพชรบุรี - ประจวบคีรีขันธ์	๕,๓๘๙.๔๓	๔,๖๖๓.๑๙	๕,๖๗๗.๘๓
ภาคกลาง	๓๐,๘๑๑.๐๐	๓๕,๑๒๕.๙๓	๓๒,๐๘๑.๓๘
ประเทศ	๒๑๕,๔๑๗.๑๗	๒๓๐,๐๔๑.๗๘	๑๙๗,๓๒๐.๙๑

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๑๔ : ปริมาณเก็บกักของภาคกลาง

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่	ความจุระดับเก็บกักน้ำของอ่าง (นรท.)	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๖-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ป่าสักชลสิทธิ์	๙๖๐	๕๐๙	๘๔๘	๗๗๓	๕๕๕	๒๒๘	๖๕๗	๖๙๔	๖๑๒
กระเสียว	๒๙๙	๗๓	๒๔๐	๒๘๙	๗๒	๖๑	๑๙๙	๑๖๑	๑๗๒
ศรีนครินทร์	๑๗,๗๔๕	๑๒,๘๖๑	๑๓,๕๘๕	๑๕,๕๕๘	๑๖,๑๙๙	๑๔,๙๙๓	๑๓,๑๙๒	๑๔,๔๕๕	๑๔,๗๐๕
วชิราลงกรณ์	๘,๘๖๐	๕,๑๖๔	๕,๗๐๘	๖,๗๗๗	๗,๒๕๗	๖,๙๗๒	๔,๖๗๕	๖,๓๖๒	๖,๒๗๘
แก่งกระจาน	๗๑๐	๓๑๘	๓๖๕	๔๔๙	๖๑๒	๔๔๕	๑๙๓	๔๙๖	๔๑๓
ปารามบุรี	๓๙๑	๑๒๕	๑๕๑	๒๘๔	๓๕๓	๒๖๙	๑๖๒	๒๑๓	๒๔๔
รวม	๒๘,๙๖๕	๑๙,๐๕๐	๒๐,๘๙๗	๒๔,๑๓๐	๒๕,๐๔๘	๒๒,๙๖๘	๑๙,๐๗๘	๒๒,๓๘๑	๒๒,๔๒๔
ร้อยละความจุ	๑๐๐	๖๕.๘	๗๑.๘	๘๓.๓	๘๖.๕	๗๙.๓	๖๕.๙	๗๗.๓	๗๗.๔

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๔) คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินต้องได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ภาคกลางมีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญและได้รับการตรวจวัดคุณภาพจากกรมควบคุมมลพิษ จำนวน ๑๑ สาย ช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ยกเว้นแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง แม่น้ำท่าจีนตอนกลาง แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง และแม่น้ำลพบุรี ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม โดยมีสาเหตุเกิดจากการขยายตัวเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตเมือง การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม การใช้สารเคมีในภาคการเกษตร และการปล่อยของเสียจากฟาร์มสุกรและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นทิศทางการรับมือกับแรงกดดันด้านคุณภาพน้ำของภาคกลางในระยะต่อไป เพื่อป้องกันมิให้เป็นประเด็นจุดรั้งการเจริญเติบโตของพื้นที่จึงต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นในการเฝ้าระวัง ควบคุม กำกับดูแล เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกับการยกระดับกระบวนการผลิตด้วยการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร เพื่อช่วยฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

ตารางที่ ๑๕ : คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินของภาคกลาง

หน่วย : คะแนน

แหล่งน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
เจ้าพระยาตอนบน	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	ดี	ค่อนข้างดี	พอใช้	ค่อนข้างดี
	๖๗	๖๖	๗๑	๖๘	๖๕	๖๘
เจ้าพระยาตอนกลาง	ค่อนข้างดี	พอใช้	ค่อนข้างดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้
	๖๗	๖๓	๖๖	๖๕	๖๑	๖๒
เจ้าพระยาตอนล่าง	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก
	๔๑	๔๖	๔๑	๓๙	๔๒	๓๙
ท่าจีนตอนบน	ดี	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้
	๗๔	๖๖	๖๖	๖๔	๖๕	๖๔
ท่าจีนตอนกลาง	พอใช้	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	พอใช้	ค่อนข้างเสื่อมโทรม
	๖๕	๕๕	๕๗	๕๙	๖๑	๕๘
ท่าจีนตอนล่าง	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก	เสื่อมโทรมมาก	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	เสื่อมโทรมมาก
	๔๗	๔๘	๔๙	๕๑	๕๔	๔๗
ป่าสัก	พอใช้	พอใช้	ค่อนข้างดี	พอใช้	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	พอใช้
	๖๑	๖๓	๖๖	๖๓	๖๐	๖๒
ลพบุรี	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	พอใช้	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	ค่อนข้างเสื่อมโทรม
	๕๑	๕๕	๖๑	๕๕	๕๘	๕๕
แควน้อย	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
	๘๓	๗๖	๘๔	๘๕	๘๓	๗๙
แควใหญ่	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
	๘๐	๗๔	๗๘	๘๒	๘๐	๗๘
เพชรบุรีตอนบน	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
	๗๑	๗๑	๗๗	๘๔	๘๕	๘๖
เพชรบุรีตอนล่าง	พอใช้	พอใช้	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	พอใช้	ค่อนข้างดี
	๖๑	๖๕	๖๗	๖๖	๖๕	๖๖
แม่กลอง	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	ดี	ค่อนข้างดี	ดี
	๗๐	๖๘	๗๐	๗๒	๗๐	๗๒
กุยบุรี	พอใช้	ค่อนข้างดี	ดี	พอใช้	ค่อนข้างดี	ดี
	๖๓	๖๙	๗๙	๖๑	๖๙	๘๐
น้อย	พอใช้	พอใช้	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างเสื่อมโทรม	พอใช้
	๖๔	๖๔	๗๐	๖๘	๖๐	๖๔
ปราณบุรี	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	ดี	ดี	ดี	ดี
	๗๐	๖๗	๗๔	๗๗	๗๕	๘๐
รวมค่าเฉลี่ยคุณภาพน้ำผิวดิน	พอใช้	พอใช้	ค่อนข้างดี	ค่อนข้างดี	พอใช้	ค่อนข้างดี
	๖๔.๖๘	๖๓.๕	๖๗.๒๕	๖๖.๑๙	๖๕.๘๑	๖๖.๒๕

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ : ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI) ประกอบด้วย คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ๙๑-๑๐๐ คะแนน เกณฑ์ดี ๗๑-๙๐ คะแนน เกณฑ์ค่อนข้างดี ๖๖-๗๐ คะแนน เกณฑ์พอใช้ ๖๑-๖๕ คะแนน เกณฑ์ค่อนข้างเสื่อมโทรม ๕๑-๖๐ เกณฑ์เสื่อมโทรม ๓๑-๕๐ คะแนน และเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ๐-๓๐ คะแนน

๕) ขยะ และกากของเสียอุตสาหกรรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนี้

ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน รวมทั้งกากของเสียอุตสาหกรรมของภาคกลาง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดย (๑) ภาคกลางมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้น จาก ๕.๔๐ ล้านตัน ในปี ๒๕๖๐ เป็น ๕.๖๐ ล้านตัน ในปี ๒๕๖๔ หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๐ ต่อปี ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของชุมชนเมือง โดยพบว่าอัตราการเกิดขยะ การกำจัดขยะไม่ถูกต้อง และขยะตกค้างในพื้นที่ภาคกลางดีกว่าระดับประเทศ โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑.๒ ร้อยละ ๕.๘ และร้อยละ ๕.๕ ตามลำดับ (ระดับประเทศการกำจัดขยะหัตถ์ร้อยละ ๒.๑ และการกำจัดขยะไม่ถูกวิธีขยายตัวร้อยละ ๒.๙ และขยะตกค้างขยายตัวร้อยละ ๑๓.๖ ตามลำดับ) และ (๒) ภาคกลางมีปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจาก ๑,๙๐๘,๐๓๒ ตันต่อปี ในปี ๒๕๖๒ เป็น ๒,๘๓๒,๐๙๘ ตันต่อปี ในปี ๒๕๖๔ หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒๒.๕ ต่อปี โดยจังหวัดที่มีปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ สระบุรี และปทุมธานี ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเฉพาะกากของเสียอันตราย พบว่า ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก โดย ๕ จังหวัดที่มีกากของเสียอันตรายมากที่สุดของภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา สระบุรี สมุทรสาคร และปทุมธานี โดยสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของกากอุตสาหกรรมเนื่องจากโรงงานที่รับกำจัดกากอุตสาหกรรมยังคงมีน้อยและมีต้นทุนที่สูง ทำให้ผู้ประกอบการนิยมลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรมในพื้นที่สาธารณะเพื่อลดต้นทุนในการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำ ผิวดินและใต้ดิน รวมทั้งคุณภาพดินและอากาศ ตลอดจนคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

ดังนั้นการควบคุมปริมาณและเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและกำจัดกากของเสียของภาคกลาง จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างร่วมมือกับประชาชนในการลดขยะตั้งแต่ต้นทาง การเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดขยะและใช้ประโยชน์จากขยะ รวมทั้งการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มาปรับใช้ในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มประสิทธิภาพการเฝ้าระวังการลักลอบทิ้งกากของเสียอันตราย เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคกลางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อระบบนิเวศ รวมทั้งลดการเกิดปัญหามลภาวะและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ตารางที่ ๑๖ : ปริมาณขยะ การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ การกำจัดขยะ และขยะตกค้าง

หน่วย : ล้านตัน

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๗-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น								
ภาคกลางตอนบน	๑.๓๕	๑.๒๑	๑.๓๐	๑.๓๙	๑.๓๑	๑.๒๖	๑.๐	๑.๓
ภาคกลางปริมณฑล	๒.๕๑	๒.๕๒	๒.๕๙	๒.๕๙	๒.๖๖	๒.๗๒	๑.๘	๒.๖
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๐.๙๒	๐.๘๙	๐.๘๕	๐.๙๔	๐.๘๒	๐.๘๔	๐.๗	๐.๙
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๐.๘๓	๐.๗๘	๐.๗๙	๐.๘๒	๐.๗๖	๐.๗๘	๐.๖	๐.๘
รวมภาคกลาง	๕.๖๒	๕.๔๐	๕.๕๓	๕.๗๕	๕.๕๖	๕.๖๐	๔.๐	๕.๖
ร้อยละของประเทศ	๒๐.๘	๑๙.๗	๑๙.๘	๒๐.๐	๒๒.๐	๒๒.๔		
ประเทศ	๒๗.๐๖	๒๗.๓๗	๒๗.๙๓	๒๘.๗๑	๒๕.๓๐	๒๔.๙๘		
ขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์								
ภาคกลางตอนบน	๐.๓๑	๐.๓๘	๐.๕๗	๐.๕๗	๐.๔๐	๐.๒๗	๐.๒	๐.๔
ภาคกลางปริมณฑล	๐.๔๑	๐.๕๔	๐.๖๒	๐.๗๔	๐.๓๖	๐.๓๕	๐.๔	๐.๕
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๐.๒๐	๐.๓๙	๐.๓๘	๐.๕๖	๐.๓๑	๐.๓๐	๐.๒	๐.๔
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๐.๑๒	๐.๓๔	๐.๓๑	๐.๔๓	๐.๑๖	๐.๑๖	๐.๑	๐.๓
รวมภาคกลาง	๑.๐๕	๑.๖๖	๑.๘๙	๒.๓๐	๑.๒๒	๑.๐๘	๐.๙	๑.๖
ร้อยละของประเทศ	๑๘.๐	๑๙.๕	๑๙.๓	๑๘.๔	๑๔.๗	๑๓.๖		
ประเทศ	๕.๘๑	๘.๕๑	๙.๗๗	๑๒.๕๒	๘.๓๓	๗.๘๙		
ขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดถูกต้อง								
ภาคกลางตอนบน	๐.๒๘	๐.๔๙	๐.๓๘	๐.๓๘	๐.๓๔	๐.๔๔	๐.๒	๐.๔
ภาคกลางปริมณฑล	๑.๔๕	๑.๔๔	๑.๕๔	๐.๙๓	๑.๐๓	๐.๙๗	๑.๐	๑.๒
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๐.๓๑	๐.๑๙	๐.๒๙	๐.๒๐	๐.๔๕	๐.๔๔	๐.๓	๐.๓
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๐.๑๖	๐.๒๑	๐.๒๒	๐.๑๙	๐.๒๔	๐.๒๐	๐.๑	๐.๒
รวมภาคกลาง	๒.๒๐	๒.๓๔	๒.๔๔	๑.๗๐	๒.๐๖	๒.๐๕	๑.๖	๒.๑
ร้อยละของประเทศ	๒๓.๐	๒๐.๐	๒๒.๔	๑๗.๓	๒๒.๗	๒๒.๐		
ประเทศ	๑๐.๘๖	๙.๗๙	๙.๑๑	๙.๒๘	๙.๕๗	๑๑.๖๙		
ขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดไม่ถูกต้อง								
ภาคกลางตอนบน	๐.๗๕	๐.๓๔	๐.๓๖	๐.๔๔	๐.๕๗	๐.๕๕	๐.๙	๐.๕
ภาคกลางปริมณฑล	๐.๖๕	๐.๕๔	๐.๔๒	๐.๙๓	๑.๒๘	๑.๔๐	๑.๐	๐.๙
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๐.๕๖	๐.๒๘	๐.๒๔	๐.๑๖	๐.๒๗	๐.๓๔	๐.๗	๐.๓
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๐.๔๐	๐.๒๔	๐.๑๘	๐.๑๙	๐.๑๕	๐.๑๙	๐.๓	๐.๒
รวมภาคกลาง	๒.๓๖	๑.๔๐	๑.๒๐	๑.๗๒	๒.๒๗	๒.๔๘	๒.๙	๑.๙
ร้อยละของประเทศ	๒๐.๓	๑๙.๖	๑๖.๔	๒๗.๐	๒๘.๙	๓๑.๗		
ประเทศ	๑๑.๖๘	๗.๑๗	๗.๓๓	๖.๓๘	๗.๘๖	๗.๘๑		
ขยะมูลฝอยตกค้าง								
ภาคกลางตอนบน	๐.๙๑	๐.๖๐	๐.๙๒	๐.๘๕	๑.๑๕	๑.๐๑	๑.๒	๐.๙
ภาคกลางปริมณฑล	๐.๘๔	๐.๑๘	๐.๑๓	๐.๑๒	๐.๓๒	๑.๔๗	๑.๖	๐.๔
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๐.๔๖	๐.๓๐	๐.๑๓	๐.๑๓	๐.๐๙	๐.๑๕	๑.๐	๐.๒
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๐.๙๒	๐.๔๒	๐.๑๖	๐.๒๖	๐.๓๑	๐.๒๐	๐.๙	๐.๓
รวมภาคกลาง	๓.๑๓	๑.๕๑	๑.๓๔	๑.๓๕	๑.๘๗	๒.๘๓	๔.๗	๑.๐
ร้อยละของประเทศ	๓๑.๕	๒๘.๑	๒๙.๕	๓๓.๖	๔๔.๐	๓๗.๗		
ประเทศ	๙.๙๖	๕.๓๖	๔.๕๓	๔.๐๒	๔.๒๕	๗.๕		

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๑๗ : กากของเสียอุตสาหกรรม

หน่วย : ล้านตัน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๖๒			๒๕๖๓			๒๕๖๔		
	ปริมาณ ของเสีย อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ไม่อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ทั้งหมด	ปริมาณ ของเสีย อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ไม่อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ทั้งหมด	ปริมาณ ของเสีย อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ไม่อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ทั้งหมด
ภาคกลางตอนบน	๐.๑๐	๐.๔๙	๐.๕๙	๐.๑๕	๐.๕๙	๐.๗๔	๐.๑๖	๐.๖๓	๐.๗๙
ภาคกลางปริมณฑล	๐.๑๒	๐.๖๗	๐.๗๙	๐.๑๘	๐.๗๔	๐.๙๒	๐.๑๗	๐.๗๑	๐.๘๘
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๐.๐๐	๐.๓๕	๐.๓๕	๐.๐๑	๐.๖๔	๐.๖๕	๐.๐๑	๐.๙๕	๐.๙๖
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๐.๐๓	๐.๑๔	๐.๑๗	๐.๐๖	๐.๒๒	๐.๒๘	๐.๐๕	๐.๑๕	๐.๒๑
รวมภาคกลาง	๐.๒๖	๑.๖๕	๑.๙๑	๐.๓๙	๒.๑๘	๒.๕๗	๐.๓๙	๒.๔๔	๒.๘๓
ร้อยละของประเทศ	๓๑.๑	๓๐.๘	๓๐.๘	๓๑.๔	๓๖.๖	๓๕.๖	๓๒.๓	๔๐.๐	๓๘.๗
ประเทศ	๐.๘๓	๕.๓๖	๖.๑๙	๑.๒๕	๕.๙๗	๗.๒๓	๑.๒	๖.๑๑	๗.๓๑

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๖) มลพิษทางอากาศของภาคกลางทั้งสารอินทรีย์ระเหยง่าย ก๊าซโอโซน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก ยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ซึ่งพบมากในจังหวัดที่มีเขตประกอบอุตสาหกรรมและมีการจราจรหนาแน่น ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี สระบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร และเมื่อพิจารณาเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก ทั้งฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า ๑๐ ไมครอน (Particulate Matter 10 microns : PM₁₀) และ 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระบบทางเดินหายใจ พบว่าภาคกลางยังคงเผชิญกับปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เกินค่ามาตรฐานอย่างต่อเนื่อง โดยปี ๒๕๖๔ ภาคกลางมีปริมาณ PM₁₀ สูงสุดที่ ๒๓๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (บริเวณตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี) และมีปริมาณ PM_{2.5} สูงสุดที่ ๑๑๖ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร (บริเวณตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายปีของฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} พบว่า มีหลายพื้นที่ในจังหวัดปริมณฑล รวมทั้งพื้นที่อื่น ๆ ของภาคกลางมีค่าเกินมาตรฐาน อาทิ ตำบลปากน้ำ ตำบลบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ตำบลอ้อมน้อย ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ตำบลหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี และ ตำบลดอนก่ายาน จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งสาเหตุหลักเกิดจากการจราจรที่หนาแน่น จากยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์สันดาปภายใน โรงงานอุตสาหกรรม และการเผาวัสดุการเกษตร รวมถึงการเกิดไฟฟ้า (๓๒๑ ครั้ง ในปี ๒๕๖๔) ทั้งนี้การบริหารจัดการสถานการณ์ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคกลางที่เกิดตามฤดูกาล โดยเฉพาะฤดูกาลผลิตและเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรจะเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ

๒.๓.๒ ภัยพิบัติ

๑) อุทกภัยและพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของภาคกลาง ในปี ๒๕๖๐ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งของภาคกลางมีจำนวน ๔,๕๔๔,๒๘๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ ของพื้นที่เกษตรของภาค รวมทั้งหลายพื้นที่ใน ๑๗ จังหวัด ยังคงเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากเพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๖๒ ภาคกลางมีพื้นที่ประสบอุทกภัย จำนวน ๕,๓๑๓,๗๒๑ ไร่ (คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๕.๓ ของพื้นที่เกษตรของภาค) เพิ่มขึ้นจาก ๓,๗๔๔,๙๓๑ ไร่ (คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๘ ของพื้นที่เกษตรของภาค) ในปี ๒๕๕๙ ทั้งนี้ความรุนแรงของ

ประเด็นปัญหาดังกล่าวจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลต่อการทำการเกษตรของภาคกลางในอนาคต อันเนื่องมาจาก ความถี่ของการเกิดความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะทำให้ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ภาคกลาง มีความผันผวนมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๑๘ : พื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งซ้ำซาก

จังหวัด	ระดับความรุนแรงต่อการเกิดภัยแล้งซ้ำซาก			เนื้อที่ (ไร่)
	ตั้งแต่ ๖ ครั้งขึ้นไป ในรอบ ๑๐ ปี	๔-๕ ครั้งขึ้นไป ในรอบ ๑๐ ปี	ไม่เกิน ๓ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปี	
ภาคกลางตอนบน	-	๓๓๔,๒๐๔	๑,๘๘๑,๓๘๙	๒,๒๑๕,๕๙๓
ภาคกลางปริมณฑล	-	๒๓,๓๖๑	๔๐๓,๐๓๑	๔๒๖,๓๙๒
ภาคกลางตอนล่าง ๑	๒๐,๖๔๒	๓๙๓,๗๑๘	๑,๑๓๗,๓๙๙	๑,๕๕๑,๗๕๙
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๒๖,๕๕๑	๑๐๑,๓๓๖	๒๗๒,๖๕๕	๔๐๐,๕๔๒
ภาคกลาง	๔๗,๑๙๓	๘๕๒,๖๑๙	๓,๖๙๔,๔๗๔	๔,๕๙๔,๒๘๖

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๑๙ : พื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก

จังหวัด	ระดับความรุนแรงต่อการเกิดน้ำท่วมซ้ำซาก			เนื้อที่ (ไร่)
	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากเป็นประจำ โดยประสบน้ำท่วมขัง ๘ - ๑๐ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปี	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก บ่อยครั้ง โดยประสบ น้ำท่วมขัง ๔ - ๗ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปี	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากเป็น ครั้งคราว โดยประสบ น้ำท่วมขัง ไม่เกิน ๓ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปี	
ภาคกลางตอนบน	๒๐๖,๙๐๙	๑,๕๐๕,๔๐๗	๑,๓๐๓,๐๔๗	๓,๐๑๕,๓๖๓
ภาคกลางปริมณฑล	-	๕๑๙,๔๐๕	๕๐๐,๗๔๔	๑,๐๒๐,๑๔๙
ภาคกลางล่าง ๑	๑๐๘,๒๑๔	๔๒๖,๗๕๖	๖๘๗,๗๖๑	๑,๒๒๒,๗๓๑
ภาคกลางล่าง ๒	-	๘,๖๘๘	๔๖,๗๙๐	๕๕,๔๗๘
ภาคกลาง	๓๑๕,๑๒๓	๒,๔๖๐,๒๕๖	๒,๕๓๘,๓๔๒	๕,๓๑๓,๗๒๑

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒) การกัดเซาะชายฝั่งของภาคกลางได้รับการดูแลบริหารจัดการดีขึ้นในหลายพื้นที่ ส่งผลให้พื้นที่ที่ยังมีปัญหากัดเซาะชายฝั่งของภาคกลางเหลือเพียง ๑๑.๕๓ กิโลเมตร อย่างไรก็ตาม ภายใต้งบประมาณปี ๒๕๖๖-๒๕๗๐ พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของภาคกลางที่ประสบปัญหากัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ ได้แก่ หาดปึกเตียน จังหวัดเพชรบุรี หาดปราณคีรี อ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะส่งผลทำให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น จะเป็นแรงกดดันให้ปัญหากัดเซาะชายฝั่งของพื้นที่ภาคกลางที่ยังไม่ได้รับการดูแล บริหารจัดการ จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ ๒๐ : พื้นที่ประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง (ยังไม่ได้ดำเนินการแก้ไข)

หน่วย : กิโลเมตร

กลุ่มจังหวัด	ความยาวชายฝั่ง	๒๕๖๐				๒๕๖๑			
		รุนแรง	ปานกลาง	น้อย	รวม	รุนแรง	ปานกลาง	น้อย	รวม
ภาคกลางปริมณฑล	๕๗.๓๙	๗.๓๐	-	๐.๒๑	๗.๕๑	๐.๔๑	-	-	๐.๔๑
ภาคกลางตอนล่าง ๒	๔๐๒.๘๒	๔.๓๖	๐.๘๐	๔.๙๓	๑๐.๐๙	๔.๔๕	๑.๙๙	๔.๖๘	๑๑.๑๒
ภาคกลาง	๔๖๐.๒๑	๑๑.๖๖	๐.๘๐	๕.๑๔	๑๗.๖๐	๔.๘๖	๑.๙๙	๔.๖๘	๑๑.๕๓
ร้อยละของประเทศ	๑๔.๖	๒๗.๗	๑๐.๕	๕.๔	๑๒.๑	๒๑.๖	๖.๘	๑๒.๕	๑๒.๙
ประเทศ	๓,๑๕๑.๑๐	๔๒.๑๗	๗.๖๔	๙๕.๙๒	๑๔๕.๗๓	๒๒.๕๑	๒๙.๓๗	๓๗.๔๐	๘๙.๒๘

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ ผลการพัฒนากาในช่องที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคกลางในระยะที่ผ่านมาภายใต้แผนพัฒนาภาคกลางและพื้นที่กรุงเทพฯ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ได้กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ให้ภาคกลางเป็นฐานการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูง โดยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคกลาง และสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคกลางเป็นเป้าหมาย ซึ่งผลการพัฒนากาในช่องที่ผ่านมา พบว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคยังไม่บรรลุเป้าหมายการพัฒนาของภาคที่กำหนดไว้ร้อยละ ๓.๕ ต่อปี โดยในปี ๒๕๖๒ และ ปี ๒๕๖๓ ภาคกลางมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑.๑ และหดตัวร้อยละ ๕.๔ ตามลำดับ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ร้อยละ ๓.๕ ต่อปี อย่างไรก็ตาม ภาคกลางสามารถบรรลุเป้าหมายการกระจายรายได้ให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น โดยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ในการกระจายรายได้ ปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๓๘๕ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๐๐) โดยมีผลการพัฒนากาตามประเด็นยุทธศาสตร์โดยสังเขป ดังนี้

ตารางที่ ๒๑ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๑.๑	หดตัวร้อยละ ๕.๔
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๐๐	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๐๐
	ผลการดำเนินงาน	๐.๓๘๕	NA

๒.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนากากรุงเทพฯ เป็นมหานครทันสมัยระดับโลกควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง พบว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นไปตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ สัดส่วนคดีชีวิตและทรัพย์สินต่ำกว่า ๑๖๐ คดีต่อประชากรแสนคน ในขณะที่ขีดความสามารถของระบบในการกำจัดขยะอย่างถูกต้องไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดทำให้สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยถูกกำจัดอย่างถูกต้องต่ำกว่าร้อยละ ๔๕.๐ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น เนื่องจากภาคกลางมีการขยายตัวของชุมชนเมืองมากขึ้นและมีจำนวนประชากรแฝงมากที่สุด ประกอบกับพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ปรับเปลี่ยนไป อันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลให้มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นตามรูปแบบการใช้ชีวิตที่ปรับเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไปจึงต้องเร่งแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ด้วยการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Reduce Reuse and Recycle: ๓Rs) ให้มากขึ้น

ตารางที่ ๒๒ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูก กำจัดอย่างถูกต้อง ของภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๕ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๕ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น
	ผลการดำเนินงาน	๒๙.๖๑	๓๗.๑๔
ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	ค่าเป้าหมาย	ต่ำกว่า ๑๖๐ คดีต่อ ประชากรแสนคน	ต่ำกว่า ๑๖๐ คดีต่อ ประชากรแสนคน
	ผลการดำเนินงาน	๑๐๙ คดีต่อประชากร แสนคน	๑๐๐ คดีต่อประชากร แสนคน

๒.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติและสร้างความเชื่อมโยงเพื่อกระจายการท่องเที่ยวทั่วทั้งภาค พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวยังไม่ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยปี ๒๕๖๒ รายได้จากการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ ๑.๓ และปี ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๕๗.๐ และ ๔๓.๖ ตามลำดับ จากค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ขยายตัวไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๕.๐ ทั้งที่ได้มีการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในวงเงินลงทุนที่สูง เนื่องจากนักท่องเที่ยวภาคกลางส่วนใหญ่เป็นชาวไทย และอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ที่เป็นเมืองจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมพักค้าง ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ประกอบกับช่วงที่ผ่านมาสภาวะสุขภาพของเศรษฐกิจโลก และเกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่เริ่มขึ้นในช่วงปลายปี ๒๕๖๒ และส่งผลต่อเนื่องถึงปี ๒๕๖๔ ส่งผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการที่มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้พักค้างในพื้นที่ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวต้องปรับตัวให้ทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ มีการดูแลรักษาความสะอาด สุขอนามัย และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้จุดเด่นของแต่ละพื้นที่และความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๓ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
รายได้จากการ ท่องเที่ยวภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๕.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๕.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๑๕.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๑.๓	หดตัวร้อยละ ๕๗	หดตัวร้อยละ ๔๓.๖

๒.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมโดยใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน พบว่า การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมยังไม่ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยปี ๒๕๖๒ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร หดตัวร้อยละ ๓.๕ และปี ๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๕.๔ จากค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ขยายตัวเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๙ ต่อปี และมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรม หดตัวร้อยละ ๑.๘ และร้อยละ ๓.๕ ตามลำดับ จากค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ขยายตัวเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๒ ต่อปี เนื่องจากการทำการเกษตรและอุตสาหกรรมของภาคกลางยังเน้นแข่งขันด้านต้นทุนและราคามากกว่าการลงทุนพัฒนาเชิงคุณภาพหรือการสร้างคุณค่า ประกอบกับการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะเศรษฐกิจโลกและประเทศคู่ค้าสำคัญที่ชะลอตัว มาตรการกีดกันทางการค้าที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น และผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปการทำการเกษตรและอุตสาหกรรมควรให้ความสำคัญกับการผลิตที่ได้มาตรฐานสากล ร่วมกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตและการตลาด และอุตสาหกรรมควรปรับเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมที่เป็นศักยภาพเดิมของพื้นที่ไปสู่การพัฒนาต่อยอดให้เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สูงขึ้นโดยไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการยกระดับจากผู้รับจ้างผลิตเป็นเจ้าของตราสินค้าที่มีศักยภาพในการออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ตารางที่ ๒๔ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๙	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๙
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๓.๕	หดตัวร้อยละ ๕.๔
อัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๒	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๒
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๑.๘	หดตัวร้อยละ ๓.๕

๒.๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ บริหารจัดการน้ำและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมภัยแล้ง และคงความสมดุลของระบบนิเวศอย่างยั่งยืน พบว่า การบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรธรรมชาติยังไม่ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในด้านคุณภาพน้ำและสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ โดยคุณภาพแม่น้ำเจ้าพระยาและท่าจีนตอนล่าง ในปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ มีค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) น้อยกว่า ๗๐ อยู่โดยอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) ระดับดี (มากกว่า ๗๐ คะแนน) และสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาคกลาง ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ อยู่ที่ร้อยละ ๓๔.๐ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดให้มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๓๔.๕ ของพื้นที่ภาคกลางในปี ๒๕๖๒ ร้อยละ ๓๕.๐ ในปี ๒๕๖๓ และร้อยละ ๓๕.๕ ในปี ๒๕๖๔ เนื่องจากภาคกลางมีการขยายตัวของประชากรเมือง และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรและพื้นที่ รวมทั้งทำให้มีปริมาณขยะและของเสียจากชุมชนและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นในการบริหารจัดการดูแล การส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

ตารางที่ ๒๕ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๕

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
คุณภาพน้ำ แม่น้ำเจ้าพระยา และท่าจีนตอนล่าง	ค่าเป้าหมาย	ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) ระดับดี มากกว่า ๗๐ คะแนน	ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) ระดับดี มากกว่า ๗๐ คะแนน	ค่าดัชนีคุณภาพน้ำ (WQI) ระดับดี มากกว่า ๗๐ คะแนน
	๑) น้ำแม่น้ำ เจ้าพระยาตอนล่าง	๓๙ คะแนน	๔๒ คะแนน	๓๙ คะแนน
	๒) แม่น้ำท่าจีน ตอนล่าง	๕๑ คะแนน	๕๔ คะแนน	๔๗ คะแนน
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ ต่อพื้นที่ภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ ๓๔.๕ ต่อพื้นที่ภาค	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ ๓๕.๐ ต่อพื้นที่ภาค	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ ๓๕.๕ ต่อพื้นที่ภาค
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๓๔	ร้อยละ ๓๔	ร้อยละ ๓๔

๒.๔.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ เปิดประตูการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว เชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย - ภาคกลาง - เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า การพัฒนาเมือง พื้นที่ชายแดน และพื้นที่เศรษฐกิจของภาคกลางตามแนวแกนหลักการเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายกับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมูลค่าการค้าชายแดนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด แม้ว่าปี ๒๕๖๒ มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๕ สูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๐ ต่อปี อย่างไรก็ตาม ในปี ๒๕๖๓ การค้าชายแดนกลับหดตัวสูงถึงร้อยละ ๒๔.๙ และปี ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๖.๖ เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ทำให้ประเทศไทยต้องควบคุมการเข้า - ออกตลอดแนวชายแดนที่เป็นจุดเชื่อมต่อทางการค้าที่สำคัญอย่างเข้มงวด ประกอบกับปัญหาการเมืองในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาที่นำไปสู่การก่อรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ยังได้ส่งผลกระทบต่อการค้าและธุรกิจท่องเที่ยวชายแดนเป็นอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าชายแดนให้สอดคล้องกับยุค New Normal รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในบริเวณพื้นที่ชายแดนให้มากขึ้นโดยคำนึงการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นแหล่งการค้าชายแดนสำคัญของภาคและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาด้วย เนื่องจากปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการค้าชายแดนของภาคกลางมาโดยตลอดคือ ปัญหาความมั่นคงทางการเมืองและกฎระเบียบการค้าชายแดนที่ปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ตารางที่ ๒๖ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๕

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
มูลค่าการค้า ชายแดน ภาคกลาง	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๒.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๒.๐	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๒.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๔.๕	หดตัวร้อยละ ๒๔.๙	หดตัวร้อยละ ๖.๖

๒.๔.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ พัฒนาความเชื่อมโยงเศรษฐกิจและสังคมกับทุกภาคเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพและลดความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ พบว่า การพัฒนาความเชื่อมโยงเศรษฐกิจและสังคมกับทุกภาคเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจยังไม่ประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยปี ๒๕๖๒ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวของภาคกลาง (GRP per capita) เพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๖ ขณะที่ปี ๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๖.๕ จากค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔.๐ ต่อปี ทั้งที่มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ และการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่มีมูลค่าการลงทุนที่สูง แต่เนื่องจากภาวะซบเซาของเศรษฐกิจโลกและประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย รวมทั้งมาตรการกีดกันการค้าที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลให้มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวของภาคกลางไม่เพิ่มขึ้นตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการพัฒนาในระยะต่อไปควรผลักดันและให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางราง โครงข่ายถนน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเชื่อมโยงภูมิภาคและเชื่อมโยงกลุ่มประเทศ CLMV และสาธารณรัฐประชาชนจีน และเร่งพัฒนาระบบขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเชื่อมต่อ รวมทั้งการเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงแหล่งผลิต ศูนย์กระจายสินค้า และตลาด อันจะนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มความรวดเร็ว และลดความเสียหายจากการขนส่ง รวมทั้งต้องดำเนินการผลักดัน การพัฒนาตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง - ตะวันตก (CWEC) ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ ๒๗ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๖

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวของภาคกลาง (GRP per capita)	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๖	หดตัวร้อยละ ๖.๕

๓. บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาค

๓.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลง

๓.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรม การปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในรูปแบบการผลิตและการค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ กลายเป็นรูปแบบการค้าที่มีบทบาทมากขึ้น มีการยกระดับกระบวนการผลิตแบบอัตโนมัติ ไปสู่การใช้เทคโนโลยีที่ผสมผสานระหว่าง Information Technology กับ Operational Technology หรือที่เรียกว่า Internet of Things (เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์และอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน) ผสมเข้ากับความสามารถในการจัดการกับ Big Data และ Cloud Technology จะเห็นได้ว่าโลกในปัจจุบันกำลังเข้าสู่ยุค Digital Economy ทำให้ต้องเร่งพัฒนาความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับทุกภาคส่วน ทั้งภาคธุรกิจ การศึกษา ราชการ เกษตรกรรม การท่องเที่ยว การขนส่ง และอุตสาหกรรม ถ้าไม่สามารถก้าวทันหรือปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันและต้องเผชิญความเสี่ยงต่อความอยู่รอด ดังนั้น ภาคกลางซึ่งเป็นฐานการผลิตและการส่งออกที่สำคัญของประเทศจำเป็นต้องปรับตัวโดยนำความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มาช่วยในการยกระดับผลิตภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ

๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร (Aging Society) ภาคกลางกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ในปี ๒๕๖๘ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่วัยแรงงานลดลง ซึ่งจะส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ในปี ๒๕๖๓ ประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุจำนวน ๒๔ คน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย ยกย่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง การพัฒนาระบบสุขภาพ สร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อการดำรงชีพในสังคมสูงวัย การเพิ่มประสิทธิภาพและสมรรถนะกำลังแรงงาน ยกย่องมาตรฐานฝีมือแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรักษาระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และมีรายได้เพียงพอต่อการครองชีพ เพื่อให้สามารถดูแลผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้ รวมทั้ง การพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมรองรับกลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถมีงานทำหลังเกษียณอายุ ซึ่งจะเป็นการสร้างคุณค่าผู้สูงอายุและลดการพึ่งพิง นอกจากนี้ ภาคกลางสามารถใช้การเปลี่ยนแปลงนี้มาเป็นโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งผลิตสินค้าและบริการสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ และสถานบริการในการดูแลผู้สูงอายุ

๓.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงและเกิดบ่อยครั้งมากขึ้น (Climate Change) เนื่องจากการดำเนินการกิจกรรมหลายอย่างที่เป็นตัวเร่ง ทั้งการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล อาทิ ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ในภาคพลังงาน การผลิตไฟฟ้า การคมนาคมขนส่ง ภาคอุตสาหกรรม การทำการเกษตรและการปศุสัตว์ ส่งผลให้เกิดก๊าซเรือนกระจกตามมา อาทิ การทำนาข้าวทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของก๊าซมีเทน จากการย่อยสลายซากสิ่งมีชีวิต และจากมูลสัตว์เลี้ยง รวมทั้งการตัดไม้ทำลายป่าทำให้จำนวนต้นไม้ที่ทำหน้าที่เปลี่ยนก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้เป็นก๊าซออกซิเจนลดลง ก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศจึงมีมากขึ้น ทำให้เกิดพลังงานความร้อนสะสมบนผิวโลกและในบรรยากาศทำให้อุณหภูมิโลกร้อนขึ้น ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ทำให้เกิดกระแสความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สำหรับภาคกลางกำลังประสบปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สำคัญคือ การที่โลกร้อนจนน้ำแข็งขั้วโลกละลายทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นคุกคามการดำรงชีวิตของชุมชนชายฝั่งทะเล มีการรุกรานของน้ำเค็มส่งผลให้ผลผลิตสินค้าเกษตรลดลงในพื้นที่อ่าวไทยตอนบนของประเทศไทย ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลในแถบจังหวัดที่ติดทะเลอ่าวไทย นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อป่าชายเลน ระบบนิเวศชายฝั่ง และการประมง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อทำการเกษตร และเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งที่มีความรุนแรงและเกิดขึ้น หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้นแนวทางการพัฒนาต่อไปจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกให้มากขึ้น และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๓.๑.๔ การให้ความสำคัญกับดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลมีความต้องการและความก้าวหน้ามากขึ้น ปัจจุบันภาวะการทำงานท่ามกลางการแข่งขันที่สูงขึ้นและพฤติกรรมการใช้ชีวิต โดยเฉพาะการบริโภคได้ส่งผลต่อสุขภาพ ประชากรโลกมีแนวโน้มเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น อาทิ โรคหัวใจ และมะเร็ง ประกอบกับเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เป็นตัวเร่งให้คนสนใจดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลมากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มความต้องการใช้บริการทางการแพทย์และการดูแลสุขภาพในสถานบริการด้านสาธารณสุขเพิ่มขึ้น ซึ่งภาคกลางมีความพร้อมในเทคโนโลยีการรักษาพยาบาล มีบุคลากร เครื่องมือ และสถานบริการด้านสาธารณสุขทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ในปี ๒๕๖๓ ภาคกลางมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จากกิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์มากที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ภาคกลาง

จึงมีโอกาเป็นศูนย์บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีคุณภาพและทันสมัยที่สามารถช่วยลดความแออัดในการไปใช้บริการสถานพยาบาลในพื้นที่กรุงเทพฯ ได้อีกด้วย

๓.๑.๕ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรงทั่วโลก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เป็นการซ้ำเติมภาวะเศรษฐกิจโลกที่ซบเซาอยู่แล้วโดยกระทบทั้งด้านการค้า การลงทุน การส่งออก และการท่องเที่ยว ทำให้ภาคการผลิตและบริการต้องปรับตัว แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจ e-Commerce กับบริการด้านโลจิสติกส์ในการขนส่งและกระจายสินค้าจะมีเพิ่มมากขึ้น การเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบหมู่คณะลดลงเป็นการท่องเที่ยวกลุ่มเล็กที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ดังนั้นในอนาคตควรให้ความสำคัญกับการผลิตและบริการเพื่อการบริโภคภายในประเทศควบคู่กับการกระตุ้นการบริโภคสินค้าที่ผลิตภายในประเทศด้วย เน้นการผลิตตามความต้องการสินค้าประเภทสุขอนามัยมากขึ้น พัฒนาศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้า (City Distribution Centre: CDC) และศูนย์กระจายสินค้าน้อยในเขตเมือง เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจ e-Commerce พัฒนาและฟื้นฟูการท่องเที่ยว โดยการสร้างตลาดท่องเที่ยวคุณภาพและใช้จุดเด่นของแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง มีการดูแลรักษาความสะอาด สุขอนามัย และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

๓.๑.๖ การขยายตัวของความเป็นเมือง (Urbanization) ปัจจุบันมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่อาศัยในเมืองอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าในปี ๒๕๙๓ ประชากรเมืองจะมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๗๐.๐ ของประชากรโลก เนื่องจากเมืองเป็นแหล่งรวมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและแหล่งจ้างงานที่สำคัญ รวมทั้งมีความเพียบพร้อมทางสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ ทำให้มีจำนวนประชากรที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองมากขึ้น หลายเมืองขยายตัวตามแรงผลักดันทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วจนยากที่จะควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้หรือขยายตัวไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าจะวางแผนรองรับได้ทันทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง ในปี ๒๕๖๓ ภาคกลางมีจำนวนประชากรเมือง ๔.๗๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๓๙.๑ ของประชากรทั้งภาค โดยมีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรเมืองของภาคในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปี ประชาชนในจังหวัดภาคกลางและภาคอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในชนบทมีการอพยพเข้าสู่ตัวเมืองโดยเฉพาะในเขตเมืองปริมณฑลมากขึ้น เนื่องจากมีความเจริญและสามารถตอบสนองความต้องการได้ในทุกด้าน ทั้งสาธารณูปโภค สถาบันการศึกษา สถานประกอบอาชีพและแหล่งจ้างงาน ทำให้เขตปริมณฑลมีอัตราการขยายตัวของความเป็นเมืองสูง เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเมือง ทั้งปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล น้ำเสีย การจราจร และปัญหามลพิษทางอากาศ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาชุมชนแออัดสำหรับผู้มีรายได้น้อยเนื่องจากขาดแคลนที่อยู่อาศัยในราคาที่เข้าถึงได้ ดังนั้นการวางแผนเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยคำนึงถึงหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) เพื่อให้ประชาชนพึงได้รับการสนับสนุนและเข้าถึงบริการและสวัสดิการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ทั้งด้านเทคโนโลยี สาธารณูปโภค สภาพสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ

๓.๒ บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของภาค

การกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคกลางในระยะ ๕ ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศในภาพใหญ่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ เพื่อให้แผนพัฒนาภาคกลางทำหน้าที่เป็นแผนที่ช่วยกำกับทิศทางการพัฒนาในระดับพื้นที่ไปสู่การเป็นกลไกที่เป็นกำลังสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของพื้นที่ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศในภาพใหญ่พร้อมไปกับการตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสังเคราะห์โอกาส

และข้อจำกัดของภาคกลางอย่างรอบด้าน ด้วยการนำข้อค้นพบทั้งในเชิงประเด็นโครงสร้างหรือกิจกรรมการพัฒนาที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทก่อนหน้านี้มาพิจารณาร่วมกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่จะส่งผลกระทบเป็นความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ภาคกลางในกรณีที่ไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นโอกาสในกรณีที่ศักยภาพของภาคกลางสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์/มูลค่าเพิ่มจากแนวโน้มดังกล่าวและทำให้ภาคกลางโดยรวมมีความก้าวหน้า พัฒนาขึ้นได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นความเสี่ยง ข้อจำกัด ศักยภาพ และโอกาสของภาคกลางโดยสังเขปได้ ดังนี้

๓.๒.๑ ศักยภาพและโอกาส

๑) ความพร้อมของปัจจัยทางการเกษตร เมื่อผนวกเข้ากับกระแสการผลิตและบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การตอบสนองสังคมสูงวัยและการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จะสร้างโอกาสให้ภาคกลางสามารถเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง โดยภาคกลางมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ทำให้เป็นแหล่งผลิตพืชผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ และประมงหลากหลายชนิด รวมทั้ง ยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่เชื่อมโยงกับแหล่งผลิตสินค้าเกษตรทั้งในพื้นที่ภาคกลางและภาคอื่น ๆ ด้วยโครงข่ายของระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีการพัฒนารองรับอย่างครอบคลุมทั่วถึง มีสถาบันและศูนย์วิจัยการเกษตรกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ มีระบบชลประทานครอบคลุมพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของภาคกลางคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๗.๗ ซึ่งสูงกว่าภาพรวมระดับประเทศกว่าเท่าตัว เมื่อผนวกเข้ากับกระแสการดูแลสุขภาพและความตระหนักของผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นแนวโน้มของโลกและของประเทศ จึงช่วยส่งเสริมให้ความต้องการบริโภคสินค้าทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยได้คุณภาพด้วยกระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก ยังเป็นโอกาสของประเทศโดยเฉพาะพื้นที่ภาคกลางในการที่จะต่อยอดการพัฒนาเกษตรกรรมของภาคให้成为แหล่งผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ ตลอดจนอาหารเสริมและสมุนไพรที่ได้คุณภาพมาตรฐานสากลเพื่อป้อนตลาดในกลุ่มเศรษฐกิจสีเงิน (Silver Economy) ที่เป็นกลุ่มผู้บริโภคซึ่งมีกำลังซื้อสูง และท้ายที่สุดอุปสงค์ของตลาดในรูปแบบดังกล่าวและแนวโน้มกระแสการบริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานความปลอดภัย จะเป็นแรงผลักดันให้ทำการเกษตรต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ต้องคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยในระดับสากล

ทั้งนี้โอกาสและความเป็นไปได้ที่เกษตรกรรมของพื้นที่ภาคกลางจะปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากลได้นั้น ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถและศักยภาพขององค์การในพื้นที่ที่จะนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเป็นคาน้ำกด (Game Changer) ที่สำคัญของสาขาเกษตรกรรมในพื้นที่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนการผลิต และการตลาด รวมทั้ง การให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรจากการพัฒนาคุณภาพด้วยเทคโนโลยี และการผสานเทคโนโลยีเข้ากับการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อดึงเอกลักษณ์และความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สามารถเชื่อมโยงภาคการเกษตรเข้ากับสาขาการผลิตอื่น ๆ ทั้งสาขาการท่องเที่ยวและกีฬา ตลอดจนบริการทางการแพทย์และสุขภาพ เพื่อให้ภาคกลางเป็นเมืองนวัตกรรมอาหาร (Food Innopolis) ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยศักยภาพและโอกาสดังกล่าว ภาคกลางจึงควรต่อยอดขีดความสามารถที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นต้นทุนด้านการเกษตรที่แข็งแกร่งของพื้นที่ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงขึ้น โดยควรมุ่งเน้นการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง ที่ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความหลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของภาคการเกษตรในพื้นที่รวมถึงศักยภาพของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้ภาคกลางเป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงที่มีคุณภาพมาตรฐานได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงในระดับสากล เพื่อมุ่งหวังให้ผลลัพธ์ของการพัฒนาระดับพื้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการผลิตของภาคเกษตรในภาคกลางให้เกิดความยั่งยืนและทุกภาคส่วนตลอดห่วงโซ่อุปทานได้รับประโยชน์และผลตอบแทนจากความเจริญก้าวหน้าอย่างเหมาะสม เป็นธรรม และเกษตรกรภาคกลางมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

๒) ความหลากหลายและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นโอกาสในการเสริมศักยภาพให้ภาคกลางเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพทางกายภาพและการเติมเต็มประสบการณ์ทางจิตใจผ่านการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยภาคกลางมีความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และความหลากหลายทางธรรมชาติ ทำให้แต่ละพื้นที่แต่ละชุมชนมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว อาทิ ศิลปวัฒนธรรม ลักษณะภูมิประเทศ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การแพทย์และตำรายาไทย และการนวดแผนไทย ที่สามารถนำมาต่อยอดเพื่อสร้างคุณค่าเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนของภาคกลางที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งที่เป็นมิติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผจญภัย ทวีร์ป่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) โดยชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวได้ในหลากหลายมิติตามศักยภาพของชุมชนในแต่ละพื้นที่และท้องถิ่น อาทิ การให้บริการที่พักแบบ Long Stay HomeStay บริการสปา ดูแลให้บริการสุขภาพ นวดแผนไทย สมุนไพรเพื่อสุขภาพ และอาหารเพื่อสุขภาพ ตามกระแสการรักสุขภาพและการดูแลสุขภาพ และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของทุกประเทศทั่วโลกที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพทางกายและการเติมเต็มประสบการณ์ทางจิตใจผ่านการพักผ่อนท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ

ทั้งนี้ โอกาสและความเป็นไปได้ที่จะทำให้อาณาเขตเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวคุณภาพสำหรับคนทุกกลุ่มด้วยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมได้นั้น ขึ้นอยู่กับการเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีความหลากหลายและกระจายอยู่ทั่วทั้งภาคให้สามารถดึงดูดความสนใจและเป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย โดยการเสริมสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และท้องถิ่น ในการพัฒนาดึงดูดความโดดเด่นของอัตลักษณ์ชุมชนในแต่ละพื้นที่มาต่อยอดพัฒนาเป็นสินค้าและบริการ รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สามารถสร้างรายได้เพื่อการท่องเที่ยวให้กระจายลงสู่ชุมชน พร้อมกับการพัฒนาชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของศักยภาพทางการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้วยศักยภาพและโอกาสดังกล่าว ภาคกลางจึงควรสร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวด้วยการดึงศักยภาพและอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นจุดเด่นในแต่ละพื้นที่มาพัฒนากิจกรรมสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นและดึงดูดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ร่วมกับการยกระดับความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเชิงธุรกิจ

ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการดูแลมาตรฐานด้านความสะอาดและปลอดภัยเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ภาคกลางเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพทางกายภาพและการเติมเต็มประสบการณ์ทางจิตใจผ่านการท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวลงสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๓) **สถานบริการทางการแพทย์ของภาคกลางมีชื่อเสียงได้มาตรฐานนานาชาติ** สามารถรองรับแนวโน้มของโลกที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและพร้อมที่จะยกระดับเป็น ศูนย์บริการทางการแพทย์ครบวงจรที่ครอบคลุมทั้งการแพทย์สมัยใหม่และการแพทย์แผนไทย ภาคกลางเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาลที่ได้มาตรฐาน ศูนย์การแพทย์ชั้นนำและสถาบันการแพทย์เฉพาะทางที่มีชื่อเสียง บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย การให้บริการมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล รวมทั้งมีเครือข่ายสถานพยาบาลรองรับการขยายตัวด้านบริการเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯ ตลอดจนมีสถานพยาบาลให้บริการดูแลรักษาและมีโรงพยาบาลซึ่งเป็นที่ยอมรับและได้มาตรฐานด้านการแพทย์แผนไทย และมีศูนย์การดูแล และรักษาสุขภาพทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้มาตรฐานนานาชาติ (Joint Commission International: JCI) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

ด้วยศักยภาพและโอกาสทางด้านการแพทย์ในการให้บริการและการรักษาพยาบาลของพื้นที่ภาคกลางซึ่งมีความได้เปรียบในการเป็นแหล่งที่ตั้งของสถานพยาบาลที่มีคุณภาพได้มาตรฐานทั้งในระดับประเทศและระดับสากล มีบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย มีค่ารักษาพยาบาลที่เหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพและการบริการที่ดี มีเครือข่ายสถานพยาบาลรองรับการขยายตัวด้านบริการเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯ รวมทั้งมีหน่วยงานภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และสถาบันวิจัยที่พร้อมในการรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์ที่จะสามารถพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และเชิงสุขภาพ การบริการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งผลิตภัณฑ์สุขภาพและผลิตภัณฑ์เครื่องมือแพทย์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มของโลกและประเทศที่ผู้คนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและรักษาสุขภาพ ภาคกลางจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนา วิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างเครือข่ายธุรกิจบริการรักษาพยาบาล ด้วยการสร้างพันธมิตรกับโรงพยาบาลทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมกลุ่มลูกค้าที่มีศักยภาพในระดับต่าง ๆ ร่วมกับการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ที่มีฝีมือและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางมากขึ้น และส่งเสริมงานวิจัยเพื่อให้ประเทศไทยสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์แผนไทยที่มีความโดดเด่นแตกต่าง ผสมผสานเทคโนโลยี และสามารถผลิตในเชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมได้อย่างมีคุณภาพ และการปรับปรุงแบบการให้บริการโดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาพัฒนาการให้บริการ การวิจัยยา ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมร่วมกับพัฒนาการรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Medicine) แบบองค์รวม ที่มีการวิเคราะห์เชิงลึกถึงระดับพันธุกรรมด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการแพทย์ รวมถึงวางแผนการดูแลสุขภาพแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Medicine)

นอกจากนี้การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกยังเป็นโอกาสที่จะสร้างมูลค่าที่เกี่ยวเนื่องกับธุรกิจและการให้บริการทางการแพทย์ในพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งสามารถเป็นทางเลือกที่สำคัญในการดูแลสุขภาพของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังนั้นการให้ความสำคัญและยกระดับการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยรวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสากล จึงเป็นปัจจัย

แห่งความสำเร็จที่สำคัญ โดยควรมุ่งเน้นส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพรตามธรรมชาติที่มีกระบวนการผลิตและแปรรูปที่ได้มาตรฐานเพื่อเป็นทางเลือกในกระบวนการรักษาร่วมกับแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนจุดแข็งของประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านชนิดพันธุ์สมุนไพร และภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย ร่วมกับการดำเนินการสนับสนุนด้านวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล ซึ่งจะทำให้การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกพร้อมผลิตภัณฑ์และกิจกรรมต่อเนื่องสามารถเชื่อมโยงเป็นส่วนหนึ่งในห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมและบริการทางการแพทย์ ซึ่งจะช่วยกระจายประโยชน์ลงสู่ทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้อย่างทั่วถึง

๔) **โครงข่ายคมนาคมขนส่งและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่**จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเชื่อมโยงเมืองหลักเข้ากับเมืองรองและพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกภาคกลาง โดยระบบคมนาคมขนส่งที่เพียบพร้อมทั้งทางบก ทางน้ำ ทางราง และทางอากาศ ในพื้นที่สามารถเชื่อมโยงอำนวยความสะดวกในการขนถ่ายคนและสินค้าได้โดยสะดวกประหยัดต้นทุนค่าขนส่งเอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจบริการโลจิสติกส์ ซึ่งสามารถเสริมสร้างต่อยอดศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางรวบรวมและกระจายสินค้าที่เติบโตควบคู่กับธุรกิจ e-Commerce ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น และเมื่อผนวกเข้ากับการขับเคลื่อนนโยบายตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง - ตะวันตก (CWEC) จะเน้นการเพิ่มโอกาสให้ภาคกลางสามารถสร้างประโยชน์ในการขยายผลทางเศรษฐกิจออกไปสู่พื้นที่เมืองหลักเมืองรองโดยรอบได้อย่างทั่วถึง เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองหลักและพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญทั้งภายในและภายนอกภาคกลาง ซึ่งนอกจากจะทำให้การเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และกำลังแรงงาน ระหว่างภาคหรือพื้นที่เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วแล้ว โครงข่ายความเชื่อมโยงดังกล่าว ยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ในมิติของการเป็นด้านการค้าที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และสนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐบาลได้ส่งเสริมและมีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ๆ เช่น ด้านศุลกากรบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจะเป็นโอกาสทางการค้าชายแดนกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและประเทศคู่ค้าอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้เมื่อนำศักยภาพที่มีอยู่ของภาคกลางมาพิจารณาร่วมกับโอกาสอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ที่องคาพยพในภาคส่วนต่าง ๆ ของภาคกลางมีศักยภาพในการที่จะนำมาสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่พื้นที่ได้แล้ว จะยิ่งช่วยส่งเสริมให้ขีดความสามารถของภาคกลางในการที่จะเป็นศูนย์กลางของการกระจายสินค้าที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงสามารถบรรลุผลได้ ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้เมืองหลัก เมืองรองของภาคกลางเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการสาธารณะให้เท่าทันต่อความต้องการของหน่วยธุรกิจและสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวภาคกลางจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับสมรรถนะในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะในเมืองหลัก เมืองรอง รวมถึงพื้นที่ที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญของการขนส่งสินค้า การค้าชายแดนและผ่านแดน ให้มีขีดความสามารถที่พร้อมรองรับการเป็นประตูการค้า การลงทุน และการเป็นเมืองหลักของภูมิภาคที่มีความยั่งยืนในมิติของสังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมไปกับความเจริญทางเศรษฐกิจ

๕) การเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาและวิจัยที่มีคุณภาพช่วยส่งเสริมภาคกลางให้มีศักยภาพและโอกาสในการนำเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่มาพัฒนาต่อยอดจากฐานอุตสาหกรรมเดิมไปสู่การเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมแห่งอนาคต โดยภาคกลางสามารถรองรับการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เติบโตขยายตัวออกจากกรุงเทพฯ ไปยังพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบ ตลอดจนยังเป็นแหล่งสนับสนุนในการป้องกันภัยการผลิตทั้งที่เป็นวัตถุดิบทางการเกษตร ชิ้นส่วนอุตสาหกรรม รวมทั้งกำลังแรงงานที่ผลิตได้จากสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของประเทศกว่า ๑ ใน ๓ มาจากอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง โดยอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพของประเทศในพื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก และอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ รถพ่วงและรถกึ่งพ่วง โดยแนวโน้มและทิศทางการพัฒนาของโลกและประเทศที่มุ่งสู่การเน้นย้ำความสำคัญของการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการส่งเสริมการผลิตและใช้พลังงานทดแทนร่วมกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การส่งเสริมอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ รวมถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันยังเป็นโอกาสในการที่จะต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้าของพื้นที่ให้เป็นอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะที่สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่ได้อย่างกว้างขวางขึ้น

ทั้งนี้ การพัฒนาต่อยอดจากฐานอุตสาหกรรมเดิมไปสู่การเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่เป็นกำลังขับเคลื่อนการเจริญเติบโต (Growth Engine) ที่สำคัญในพื้นที่ภาคกลางและประเทศ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่จะดึงศักยภาพที่เป็นความเข้มแข็งดั้งเดิม และความได้เปรียบของพื้นที่ภาคกลางมาต่อยอดขยายผลเพื่อสร้างสรรค์โอกาสจากแนวโน้มและกระแสการผลิตและบริโภคที่ปรับเปลี่ยนไปได้อย่างสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ อาทิ ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากการเป็นศูนย์กลางการผลิตของอุตสาหกรรมส่งออกหลายประเภทที่มีห่วงโซ่การผลิตเชื่อมโยงกับภาคอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในกรณีของอุตสาหกรรมอาหารและแปรรูปสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน และการใช้ประโยชน์จากการเป็นแหล่งที่ตั้งของสถาบันการศึกษาและสถาบันการวิจัยที่มีคุณภาพในการช่วยพัฒนาและยกระดับอุตสาหกรรมเดิมไปสู่การเป็นแหล่งอุตสาหกรรมแห่งอนาคต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารสำหรับอนาคต (Food for the Future) และอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า รวมถึงอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ด้วยศักยภาพและโอกาสดังกล่าว การรักษาขีดความสามารถของการเป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้หลักให้แก่ประเทศได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มโอกาสในการยกระดับศักยภาพอุตสาหกรรมเดิมให้ก้าวหน้าในระดับสากล ภาคกลางจึงควรเร่งรัดผลักดันการปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมที่เป็นศักยภาพเดิมของพื้นที่ไปสู่การพัฒนาต่อยอดให้เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สูงขึ้นโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการเพิ่มศักยภาพการผลิต เร่งยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่มูลค่าโลก โดยสนับสนุนผู้ประกอบการและแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายให้สามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่องสามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนให้การสนับสนุนการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องร่วมกับพัฒนากำลังคนที่สามารถตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปได้อย่างเท่าทัน พอเพียง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยแวดล้อมในพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการส่งเสริมการปรับตัวของอุตสาหกรรม

ของภาคกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการ SMEs ที่เป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนอุตสาหกรรมของพื้นที่ให้ขับเคลื่อนไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติด้านเทคโนโลยีนวัตกรรม การพัฒนาคุณภาพสินค้า เงินทุน การเข้าถึงตลาด และการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่คุณค่าโลก

๓.๒.๒ ข้อจำกัดและประเด็นท้าทาย

๑) ผลผลิตการเกษตรส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐมที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ เมื่อต้องเผชิญกับการแข่งขันกับประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า รวมทั้งกระแสการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและกระแสการบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัยจะทำให้ภาคการเกษตรของภาคกลางสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน การทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ของภาคกลางมีน้อยเนื่องจากไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แตกต่างจากพืชผลและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้ การทำการเกษตรของภาคกลางส่วนใหญ่จึงยังมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตเชิงพาณิชย์เพื่อให้ได้ผลผลิตปริมาณมากและเพื่อการแข่งขันด้านราคา ซึ่งการใช้สารเคมีปริมาณมากและต่อเนื่องส่งผลให้คุณภาพดินและแหล่งน้ำธรรมชาติเสื่อมโทรมลง ปัจจุบันคุณภาพแหล่งน้ำสำคัญของภาคกลางอยู่ในเกณฑ์พอใช้และเสื่อมโทรม รวมทั้งมีสารพิษตกค้างในผลผลิต ขณะเดียวกันต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรของภาคกลางยังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากการขยับตัวของค่าจ้างแรงงาน และค่าจ้างเหมาดำเนินการต่าง ๆ อาทิ ค่าจ้างรถไถ ค่าจ้างรถเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งภาคกลางยังมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมและภัยแล้ง ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงขึ้นทำให้พื้นที่ทำการเกษตรของภาคกลางยังเสี่ยงต่อการสูญเสียผลผลิตจากการเกิดน้ำท่วมและภัยแล้งที่มีโอกาสเกิดถี่และรุนแรงขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการแข่งขันทางการค้าจากประเทศที่มีต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่า อาทิ สาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนมาตรการกีดกันทางการค้า และกระแสการให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาสุขภาพ ที่ทำให้ประเทศผู้นำเข้ามีการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรอย่างเข้มงวด จะยิ่งส่งผลให้ภาคการเกษตรของภาคกลางมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันได้หากยังคงดำเนินกระบวนการผลิตด้วยรูปแบบเดิมที่เน้นปริมาณและราคา

ดังนั้น เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการสูญเสียความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร การเกษตรของภาคกลางจะต้องเปลี่ยนเป้าหมายการตลาดที่เน้นการแข่งขันด้านราคาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรที่เน้นคุณภาพ ซึ่งการจะเปลี่ยนเป้าหมายทางการตลาดได้ สินค้าต้องมีคุณภาพ เกษตรกรผู้ผลิตต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมทั้งในมิติของการพัฒนาองค์ความรู้และปัจจัยสนับสนุนการปรับเปลี่ยนทางเทคโนโลยี ควบคู่กับการรณรงค์ให้ผู้บริโภคภายในประเทศตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคสินค้าปลอดภัย

ด้วยจุดอ่อนและภัยคุกคามของภาคการเกษตรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคกลางดังกล่าว จึงจำเป็นที่เกษตรกรต้องปรับกระบวนการผลิตไปสู่การมุ่งเน้นคุณภาพมาตรฐานเกษตรปลอดภัย รวมถึงเกษตรอินทรีย์ โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการผลิต เพื่อปิดจุดอ่อนที่สำคัญของภาคการเกษตรในภาคกลาง อาทิ ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขาดแคลนแรงงาน การควบคุมปริมาณสารเคมี ตลอดจนการบริหารจัดการฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพและควบคุมต้นทุนให้สามารถแข่งขันได้ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีในการรณรงค์ให้ผู้บริโภคภายในประเทศมีความตระหนัก เลือกรับ และบริโภคสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่ปลอดภัย มีคุณภาพสูง และได้มาตรฐาน เพื่อให้เกษตรกรที่ผลิตตามกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสมและสามารถแข่งขันได้ ซึ่งจะจูงใจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตไปสู่การให้ความสำคัญกับคุณภาพมากขึ้น

๒) การท่องเที่ยวขาดการพัฒนากิจกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่จะกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง ตลอดจนยังขาดการบริหารจัดการที่อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบสูงจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับมาตรฐานการให้บริการที่คำนึงถึงคุณภาพ สุขอนามัย และความปลอดภัย การท่องเที่ยวของภาคกลางเติบโตเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ จึงทำให้เมื่อเกิดสถานการณ์ไม่ปกติ การปรับตัวของภาคการท่องเที่ยวภาคกลางเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจึงขาดความยืดหยุ่น ส่งผลให้ธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่พักและอาหารได้รับผลกระทบอย่างมาก สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาภาคการท่องเที่ยวที่เน้นนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพ โดยขาดการเชื่อมโยงกับการพัฒนากำลังคนและศักยภาพของธุรกิจให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการเชื่อมโยงเมืองหลักด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี กาญจนบุรี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครปฐม นนทบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี และสมุทรสาคร และเมืองรองด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดลพบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม ชัยนาท อ่างทอง และสิงห์บุรี เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถ และกระจายประโยชน์และลดความเสี่ยง ยังเป็นมิติที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวให้เติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่งของพื้นที่ที่มีความเสื่อมโทรม และยังไม่เป็นที่รู้จักในระดับสากล ประกอบกับกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มีน้อย ไม่เชื่อมโยง และไม่มีความดึงดูดเพียงพอที่จะทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ภายหลังจากการเที่ยวชมสภาพทางกายภาพของสถานที่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติตัดสินใจเดินทางออกจากพื้นที่เพื่อกลับไปพำนักราคาแพงที่กรุงเทพฯ ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลหรือจังหวัดอื่น ๆ ที่มีแรงดึงดูดที่น่าสนใจมากกว่า นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีแนวโน้มความเสี่ยงในการประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่รุนแรงมากขึ้น ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงามซึ่งเป็นต้นทุนด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ

ด้วยข้อจำกัดและแนวโน้มที่ส่งผลเป็นภัยคุกคามต่อภาคการท่องเที่ยวดังกล่าว การที่จะเสริมสร้างให้ธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการต่อเนื่องสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคกลางเกิดความยั่งยืน สมดุล และสามารถพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างสัมฤทธิ์ผล จึงจำเป็นที่ภาคกลางจะต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพ มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติของมาตรฐานและความปลอดภัย ตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งทางสังคมวัฒนธรรม โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนที่เป็นผู้ใกล้ชิดและได้รับผลกระทบโดยตรงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่สามารถฟื้นฟูกลับมาสมบูรณ์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

ด้วยจุดอ่อนและภัยคุกคามดังกล่าว การท่องเที่ยวของภาคกลางต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการรับนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและสามารถบริหารจัดการดูแลรักษาความสะอาดและสุขอนามัยของนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการสร้างความเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองหลักและเมืองรองเพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวเมืองรองเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๓) การขยายตัวของเมืองตามแรงผลักดันทางเศรษฐกิจโดยขาดความคำนึงถึงความสมดุลของมิติทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้เมื่อต้องเผชิญกับแรงกดดันจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะทำให้เมืองไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคน ที่อาศัยและทำงานในเขตเมือง โดยภาคกลางมีการเติบโตขยายตัวของเมืองที่ไร้ระเบียบ ส่งผลให้เกิดปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา กิจกรรมทางเศรษฐกิจและส่งผลกระทบต่อสังคมและคุณภาพชีวิตของคน ที่อาศัยและทำงานในเขตเมือง อาทิ ปัญหาจราจรติดขัด ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM_{2.5} ปัญหาขยะ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อาชญากรรม ยาเสพติด ชุมชนแออัดและคนจนเมือง ทั้งนี้ ยิ่งเมืองมีการขยายตัวของเศรษฐกิจ จะยิ่งดึงดูดให้แรงงานเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมืองหลัก และเมืองรองที่เป็นเป้าหมายมากยิ่งขึ้น โดยหากเมืองขาดการวางแผนรองรับที่ครอบคลุมทั้งในมิติของโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ อาทิ การคมนาคมขนส่ง พลังงาน สาธารณูปการ ดิจิทัล และการเรียนรู้ที่ทันสมัยเข้าถึงได้เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมืองแล้ว จะส่งผลให้เป็นข้อจำกัดที่ทำให้เมืองไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็นเมืองหลักของภาคเพื่อรองรับความเจริญทางเศรษฐกิจได้

นอกจากนี้ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่องตามอัตรา การขยายตัวทางเศรษฐกิจและประชากรที่ยังไม่นับรวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทและปัญหาทางด้านการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดน ยังเป็นประเด็นท้าทายต่อสมรรถนะ ในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องเร่งเสริมสร้างให้มีศักยภาพและขีดความสามารถ ในการแก้ไขรับมือกับประเด็นปัญหาที่มีแนวโน้มทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้นตามความเจริญเติบโตของเมือง โดยการเปิด โอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีศักยภาพได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแบ่งเบาภาระหรือช่วยพัฒนาเมืองทั้งใน มิติของการวางแผนรองรับการขยายตัวของเมืองหรือการพัฒนาเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งกับประเทศเพื่อนบ้าน

๔) อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด ภายนอกและสถานการณ์ไม่ปกติ ทำให้เมื่อต้องเผชิญกับความเสี่ยงจึงเกิดการหดตัวและส่งผลกระทบต่อ การจ้างงาน รวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตหลักที่ขับเคลื่อน เศรษฐกิจของภาคกลาง โดยส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างผลิตที่พึ่งพาทั้งเงินลงทุน เทคโนโลยี วัตถุดิบ และตลาด สำหรับการส่งออก จึงมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดภายนอกและสถานการณ์ไม่ปกติที่ส่งผล กระทบต่อห่วงโซ่มูลค่าของประเทศต้นทางและปลายทางที่อุตสาหกรรมในภาคกลางรับจ้างผลิตสินค้า/ชิ้นส่วนให้ ซึ่งเหตุการณ์ที่สะท้อนความอ่อนไหวของอุตสาหกรรมภาคกลางได้อย่างชัดเจนคือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ซึ่งส่งผลให้มูลค่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของภาคกลางในปี ๒๕๖๓ หดตัว ลงถึงร้อยละ ๓.๕ ขณะที่อุตสาหกรรมขั้นต้นที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้มีจำนวนไม่มากนัก และอุตสาหกรรมที่ ผู้ประกอบการในพื้นที่เป็นเจ้าของส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น แข่งขันกันด้วยราคา การใช้ เทคโนโลยีและระดับการลงทุนในทรัพย์สินทางปัญญาและการสะสมทุนยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริม ความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีด้วยตนเอง นอกจากนี้การประกอบการอุตสาหกรรมยังสร้างผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ ขยะอุตสาหกรรม และน้ำเสีย

จุดอ่อนและภัยคุกคามดังกล่าว ส่งผลให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคกลางยังต้องเผชิญกับความเสี่ยง เมื่อผนวกเข้ากับการแข่งขันด้านต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่ปรับตัวสูงขึ้น และปัญหาขาดแคลนแรงงานทักษะที่มีขีดความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดการย้ายฐานการผลิต และมีการปิดกิจการลงได้ง่ายเมื่อได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก การพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคกลางให้เกิดความยั่งยืนสามารถเติบโตและกระจายผลประโยชน์สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมที่เป็นศักยภาพเดิมของพื้นที่ในการที่จะปรับตัวให้สามารถซ่อมเสริมจุดอ่อนที่เผชิญอยู่ให้ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนอุตสาหกรรมหลักของภาคกลางให้มีทักษะและองค์ความรู้สามารถสร้างเครือข่ายและเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มผู้ผลิตอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และมีขีดความสามารถที่จะพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตเพื่อก้าวไปสู่การเป็นเจ้าของตราสินค้าที่สามารถออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมได้ด้วยตัวเอง ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้จำเป็นที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งสนับสนุนส่งเสริมผู้ประกอบการในหลายมิติ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือระดับประเทศด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับขีดความสามารถให้ผู้ประกอบการไทย การพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกอบการในการนำความรู้มาต่อยอดพัฒนาและขยายผลรวมถึงการส่งเสริมพัฒนาทักษะฝีมือให้กับกำลังแรงงานในแต่ละอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลักของพื้นที่เพื่อเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพเหมาะสมกับอุตสาหกรรมและโลกยุคใหม่

๕) การเจริญเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม รวมทั้งความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้นในอัตราเร่งเกินกว่าที่ธรรมชาติจะฟื้นตัวได้ทัน ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและประชากรสัตว์ป่าที่ลดลงจากการตัดไม้ทำลายป่า และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ทำให้เกิดปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งซ้ำซากในหลายพื้นที่ของภาคกลางนับเป็นปัจจัยที่ส่งผลลดทอนขีดความสามารถในการเติบโตของพื้นที่และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงคุณภาพชีวิต และวิถีการประกอบอาชีพของประชาชนในภาคกลาง อาทิ การขยายตัวของประชากรเมือง ส่งผลโดยตรงต่อการลดลงของพื้นที่เกษตรและพื้นที่ป่าไม้ ตลอดจนคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมเมืองจากความหนาแน่นของประชากรและการบริโภคที่ก่อให้เกิดขยะและมลพิษในอัตราที่เกินกว่าระบบบำบัดและระบบกำจัดจะบริหารจัดการได้

ทั้งนี้หากพื้นที่ภาคกลางยังคงดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยวิธีการที่ขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ ทำการเกษตรด้วยการใช้สารเคมีเข้มข้นอย่างต่อเนื่องและไม่มีการกำกับติดตามการใช้ประโยชน์พื้นที่ผิวดินอย่างจริงจัง จะส่งผลทำให้ทรัพยากรดินของภาคกลางเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของความเป็นเมือง ส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษและฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เกินค่ามาตรฐานที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ และการลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรมในพื้นที่สาธารณะยังคงเป็นปัญหาซึ่งส่งผลให้สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน รวมทั้งคุณภาพดินและอากาศเสื่อมโทรม โดยหากไม่เร่งดำเนินการแก้ไข ป้องกันจะทำให้ศักยภาพของภาคกลางลดทอนลงในอนาคตอันใกล้

ดังนั้น ภาคกลางจึงต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อม ดุลและฟื้นคืนระบบนิเวศ และปรับแนวทางการผลิตและบริโภคให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่และใช้ประโยชน์ทรัพยากร และบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั้งระบบ โดยประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ทั้งภาคการผลิต ภาคเกษตร และภาคบริการ ควบคุมกำกับและสร้างแรงจูงใจในการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด ร่วมกับบรรณรค์และสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมและภาคเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกลไกโดยดำเนินการผ่านกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงความสมดุลและเป็นปัจจัยสนับสนุนการเติบโตของสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

๔. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

๔.๑ บทบาทของภาค ภาคกลางมีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง รวมถึงสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่เป็นศักยภาพของภาค อาทิ อุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่ม สิ่งทอ เภสัชภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยาง พลาสติก ผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะ และอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ภาคกลางยังเป็นประตูการค้า การลงทุนและการขนส่งของประเทศ จากความพร้อมของระบบโครงสร้างพื้นฐานและศักยภาพด้านการค้าชายแดน อีกทั้งภาคกลางยังมีศูนย์การแพทย์ชั้นนำและสถาบันการแพทย์เฉพาะทางที่มีชื่อเสียงทั้งของภาครัฐและเอกชน ที่มีศักยภาพและขีดความสามารถในการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การดูแลและรักษาสุขภาพที่ได้มาตรฐานในระดับสากลเป็นจำนวนมาก และด้วยความพร้อมของจำนวนสถาบันทางการศึกษาและสถาบันวิจัยทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนที่มีชื่อเสียงและคุณภาพ จะช่วยหนุนเสริมให้การพัฒนาภาคกลางที่ต้องการมุ่งเน้นในระยะต่อไปได้รับการสนับสนุนด้วยการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการผลิตกำลังคนที่เหมาะสม ตอบโจทย์และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคกลางในอนาคตตามที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

๔.๒ ทิศทางการพัฒนาภาค ภาคกลางเป็นพื้นที่โครงข่ายที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ ส่งผลให้อิทธิพลของความเป็นเมืองและกิจกรรมความเจริญทางเศรษฐกิจจากกรุงเทพฯ แผ่กระจายไปยังพื้นที่ปริมลฑลและพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ภาคกลางจึงเป็นฐานเศรษฐกิจหลักด้านแรกที่รองรับและกระจายความเจริญเติบโตของประเทศออกจากเมืองหลวงที่เป็นทั้งศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดิน และศูนย์กลางการค้า การเงิน และการลงทุนของประเทศ โดยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ ภาคกลางวางทิศทางการพัฒนาภาค (C Direction) โดยให้ความสำคัญกับประเด็นหรือปัจจัยที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาใน ๕ มิติ หรือ HEART ได้แก่

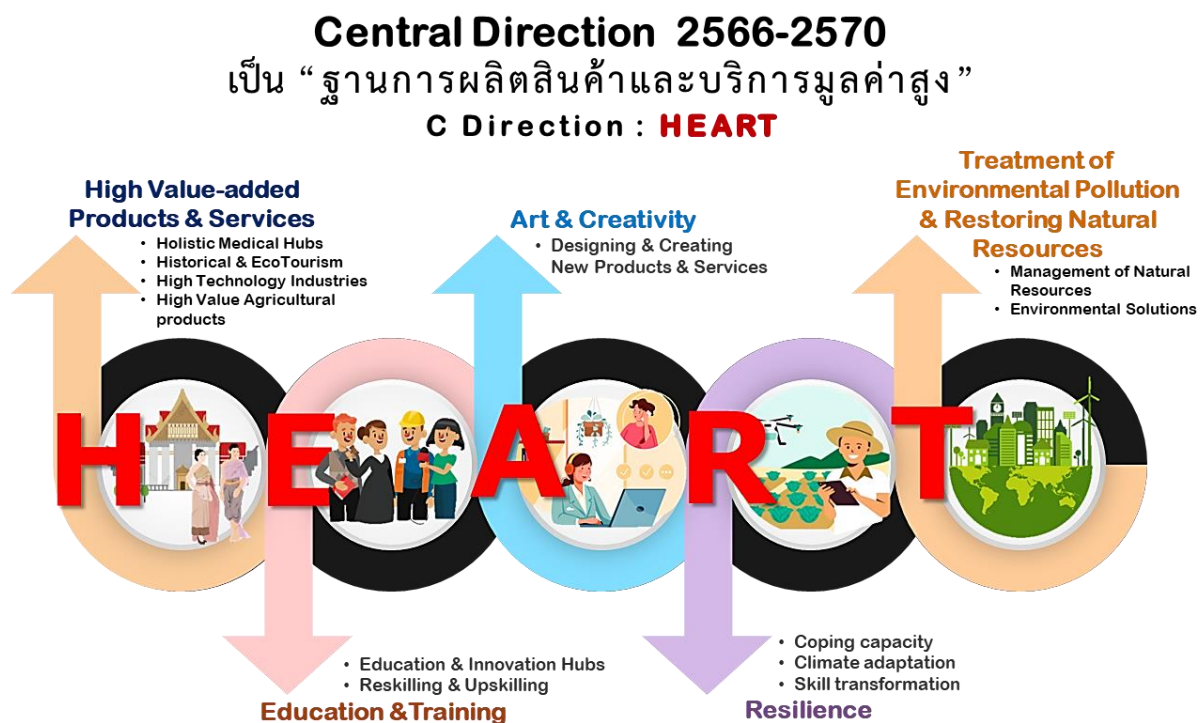
การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ (High Value-added Products and Services: H) ด้วยการใช้ประโยชน์จากแนวระเบียงเศรษฐกิจระดับภูมิภาค การมีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่ได้มาตรฐานและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจหลักทั้งในประเทศและแนวชายแดนรอบด้าน รวมทั้งขีดความสามารถของสถาบันด้านการวิจัยและพัฒนาที่จะประยุกต์ต่อยอดงานวิจัยสู่การสร้างเทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมเพื่อเป็นแรงผลักดันผลิตภาพการผลิตในภาพรวมและรายสาขาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตของประเทศที่ต้องการจะปรับเปลี่ยนไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ พร้อมไปกับการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ประกอบการเร่งพัฒนาปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นเจ้าของตราสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สามารถออกแบบและพัฒนาขึ้นได้เอง

การพัฒนาศักยภาพแรงงานให้มีทักษะใหม่ที่สำคัญในการทำงานและพัฒนายกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้น (Education and Training: E) เพื่อปรับปรุงผลิตภาพของแรงงานและจัดปัญหาความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการและคุณภาพของแรงงาน ซึ่งความต้องการด้านทักษะเฉพาะของแรงงานจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อาทิ ความรอบรู้ด้านดิจิทัล วิทยาศาสตร์ข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ โค้ดดิ้ง รวมไปถึงทักษะที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนได้ โดยเฉพาะทักษะทางพฤติกรรม (Non - Cognitive/Soft Skills) หรือทักษะมนุษย์ อาทิ การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม หรือความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อการบรรลุสู่การเป็นฐานการผลิตสินค้าและบริการมูลค่าสูงของภาคกลาง

การนำศักยภาพในด้านศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ (Art and Creativity: A) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายให้สร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงขึ้น ทั้งที่เป็นสินค้าบริการหรืออุตสาหกรรมที่ภาคกลางมีศักยภาพอยู่เดิม อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ตลอดจนการเกษตรและอาหาร และอุตสาหกรรมและบริการใหม่ที่จะเป็นโอกาสในการสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค อาทิ ธุรกิจบริการสุขภาพและการแพทย์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ดิจิทัลคอนเทนต์ และเป็นผู้ให้บริการด้านดิจิทัล

การเสริมสร้างความยืดหยุ่นภายในสาขาการผลิตหลักของพื้นที่ภาคกลาง (Resilience: R) ให้มีความพร้อมรับผลกระทบจากภายนอกและสามารถปรับตัวได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างโอกาสในการเจริญเติบโตและสร้างรายได้ให้แก่พื้นที่และประเทศ โดยนำองค์ความรู้ ศักยภาพ และโอกาสของพื้นที่มาผนวกและประยุกต์เข้ากับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างผลิตภาพและความเข้มแข็งให้แก่ภาคการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตของพื้นที่ให้สามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Treatment of Environmental Pollution and Restoring Natural Resources : T) เพื่อให้ภาคกลางสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นฐานการผลิตสินค้าและบริการมูลค่าสูงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยที่ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงสามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไปให้ได้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

๔.๓ เป้าหมายการพัฒนาภาค

มุ่งสู่การเป็น “ฐานการผลิตสินค้าและบริการมูลค่าสูง” ที่เติบโตอย่างยั่งยืนบนศักยภาพของพื้นที่

๔.๔ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคกลาง (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๒,๕๗๐,๓๑๘.๗๕ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๑ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยร้อยละ ๕.๐ ต่อปี
๒. สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคกลาง	ปี ๒๕๖๒ ๐.๓๘๕	ลดลงต่ำกว่า ๐.๓๘๕

๔.๕ แนวทางการพัฒนา

การกำหนดแนวทางการพัฒนาภาคกลางได้พิจารณาถึงความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) พร้อมทั้งพิจารณา โอกาส ศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดของภาค เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็น “ฐานการผลิตสินค้าและบริการมูลค่าสูง” โดยใช้ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในภาคให้มีการเจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ และการแสวงหาโอกาสการนำความรู้ ทุน เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

๔.๕.๑ ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูงได้มาตรฐานระดับสากล โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรภาคกลาง (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ ภาคเกษตร แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๑๔,๖๑๐.๒๕ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ ภาคเกษตร เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๖ ต่อปี	อัตราการขยายตัว ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร เฉลี่ยร้อยละ ๕.๐ ต่อปี

๑) ส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมและคลังข้อมูลการเกษตร ในการวางแผน พัฒนาผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อาทิ อุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพ และอุตสาหกรรมสมุนไพร และเพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ไปสู่การผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

๒) ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยจากหน่วยงานวิจัย มหาวิทยาลัยและสถาบันอาชีวศึกษา ภาคเอกชน และภาคีต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรของภาคได้รับการยอมรับและมีชื่อเสียงทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมมาตรฐานสากล ตลอดจนมีการใช้ทรัพยากรในการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการนำแนวปฏิบัติด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการผลิต แปรรูป และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

๓) ส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูปที่ได้คุณภาพ ด้วยการรณรงค์และส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความตระหนัก เลือกใช้และบริโภคสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่ปลอดภัย มีคุณภาพสูงและได้มาตรฐานเพื่อกระตุ้นให้เกิดตลาดสินค้าคุณภาพในวงกว้างอย่างทั่วถึง ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการผลิตสินค้าเกษตรที่คำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมซึ่งท้ายที่สุดจะส่งผลให้เกิดการขยายผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการทำการเกษตรไปสู่มาตรฐานความปลอดภัยในระดับสากลต่อไป

๔) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่จะเอื้อและจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนพัฒนาตลาดกลางภูมิภาค/ตลาดในชุมชน รวมถึงการพัฒนาช่องทางตลาดออนไลน์สินค้าเกษตร และพัฒนาตลาดค้าส่งค้าปลีกสินค้าเกษตรที่สำคัญในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การเป็นศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าเกษตรของประเทศและรองรับการเติบโตของธุรกิจ e-Commerce

๕) บริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง น้ำท่วมซ้ำซากทางการเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงจากการสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร โดยพัฒนาแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันสำหรับการเข้าถึงคลังข้อมูลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อรายงานสถานการณ์ประจำปี รายเดือน และรายสัปดาห์ให้เกษตรกรและชุมชนในพื้นที่ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนในการรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างเท่าทัน

๔.๕.๒ ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวคุณภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยว (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ๑๒๓,๘๑๙.๕๕ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของรายได้ จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๑๓.๗ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของรายได้ จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยร้อยละ ๑๓.๐ ต่อปี
๒. อัตราการขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรอง (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรอง เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ๑๕,๙๒๙.๕๙ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของรายได้ จากการท่องเที่ยวเมืองรอง เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๑๔.๔ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของรายได้ จากการท่องเที่ยวเมืองรอง เฉลี่ยร้อยละ ๖.๐ ต่อปี

๑) ส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวคุณภาพที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ เพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของประชากรแต่ละช่วงวัย และรูปแบบการใช้ชีวิตและการทำงานที่เน้นความสมดุล (Work life balance) รวมถึงความต้องการเฉพาะของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อทำงาน (Workation) กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้เกษียณอายุ กลุ่มผู้ดูแลรักษาสุขภาพ และกลุ่มพำนักระยะยาว ที่มีแนวโน้มการเติบโตสูง โดยปรับการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเฉพาะที่เป็นเป้าหมายดังกล่าว อาทิ ส่งเสริมการท่องเที่ยวไมซ์ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตจังหวัดที่มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงอาหารและวิถีการใช้ชีวิต ตลอดจนการท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

๒) ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยใช้จุดเด่นและความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะ วัฒนธรรม และองค์ความรู้ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมาต่อยอดเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงธุรกิจบริการและสินค้าที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่ ซึ่งคุณค่าที่เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น พื้นที่ที่มีการบริหารจัดการและนำเสนอให้เหมาะสมกับกระแสการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การแสวงหาประสบการณ์ตรงแบบปัจเจกและกลุ่มเฉพาะจะช่วยคัดกรองนักท่องเที่ยวคุณภาพจากทั่วโลกให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และยังช่วยสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวให้หลากหลายอย่างทั่วถึงไปยังพื้นที่เมืองรองที่มีศักยภาพ

๓) บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ให้อยู่ในระดับที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถฟื้นฟูกลับมาสมบูรณ์เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ทั้งในมิติของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคเอกชนและหน่วยงานในระดับพื้นที่ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ การดูแลความปลอดภัยและรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก อาทิ จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และพระนครศรีอยุธยา และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลพื้นที่ เช่น การปลูกป่าชายเลนเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง

๔) ยกระดับความสามารถของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และสถานประกอบการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะด้านการดูแลบริหารจัดการเรื่องมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสุขอนามัย ความเป็นธรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๕) ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

๔.๕.๓ พัฒนาระบบบริการส่งเสริมสุขภาพและการให้บริการทางการแพทย์ที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ได้มาตรฐานในระดับสากล โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวของมูลค่าบริการสุขภาพเอกชน ภาคกลาง	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาบริการสุขภาพเอกชน แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ ๔,๒๖๒.๙๑ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของมูลค่าบริการสุขภาพเอกชน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ ร้อยละ ๒.๕ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของมูลค่าบริการสุขภาพเอกชน เฉลี่ยร้อยละ ๓.๐ ต่อปี

๑) ส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมทางการแพทย์ และยกระดับการให้บริการทางการแพทย์แบบครบวงจร ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี สมุทรสาคร และสมุทรปราการ เพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายรองรับการขยายตัวของสถานบริการทางการแพทย์จากกรุงเทพฯ

๒) ส่งเสริมศักยภาพและความเป็นเลิศทางการรักษาของสถานพยาบาล เกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคติดเชื้อไม่รุนแรง โรคหรงอก โรคกระดูกและข้อ และการดูแลรักษาผู้ป่วยพักฟื้น การวิจัยทางการแพทย์และรักษาโรคเฉพาะทาง ที่เป็นจุดแข็งของสถานพยาบาลในภาคกลางให้สามารถเชื่อมโยงกับคู่ค้าทางธุรกิจในการจัดหาผู้ป่วยต่างชาติให้มาเข้ารับบริการ

๓) ส่งเสริมบริการสุขภาพบนฐานภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของพื้นที่ โดยนำการดูแลรักษาสุขภาพด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นจุดเด่นของภาคกลางมาพัฒนาต่อยอดบริการและผลิตภัณฑ์ส่งเสริมสุขภาพ เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ห่วงโซ่ของอุตสาหกรรมบริการทางการแพทย์และการดูแลสุขภาพระดับประเทศและแข่งขันได้ในระดับสากลในที่สุด

๔) พัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและเป็นที่ต้องการในตลาด ควบคู่กับการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการให้สามารถขึ้นทะเบียนและนำผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีความหลากหลายเข้าสู่ตลาด และสนับสนุนการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะเอื้อให้เกิดการพัฒนาฐานการผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพในพื้นที่

๕) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาการวิจัยและพัฒนาบุคลากร รวมทั้งดึงดูดผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศให้เข้ามาทำงานและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการทางการแพทย์และสุขภาพที่เหมาะสมและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างมูลค่าในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

๔.๕.๔ พัฒนาเมือง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง - ตะวันตกให้เป็นศูนย์กลางการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจของภาคกลาง โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์สาขาขนส่งภาคกลาง (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาขนส่ง แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ ๒๐๖,๓๐๔.๗๑ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์สาขาขนส่ง เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๖.๐ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์สาขาขนส่งเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓.๔ ต่อปี

๑) เร่งดำเนินการวางแผนพัฒนารูปแบบและบริหารจัดการพื้นที่เมืองเพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต โดยคำนึงถึงหลักอารยสถาปัตย์ (Universal Design) เพื่อให้คนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัยสามารถใช้ชีวิตและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกันในพื้นที่เมืองได้อย่างสอดคล้องลงตัวและสามารถสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของประชากรเมืองได้อย่างรอบด้าน และบริหารจัดการพื้นที่ให้เอื้อต่อทิศทางการพัฒนาในอนาคต โดยคำนึงถึงความยั่งยืนและความกลมกลืนทางภูมินิเวศ ภูมิสังคม และภูมิวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคมและการขนส่งสินค้า ทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานด้านการบริหารจัดการ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบทั้งทางบก ทางน้ำ ทางรางและทางอากาศในพื้นที่ที่มีศักยภาพและเขตพัฒนาพิเศษ รวมถึงชายแดน มุ่งเน้นการพัฒนาระบบเชื่อมต่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการคมนาคมขนส่งให้เอื้อต่อการพัฒนารัฐกิจบริการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการรวบรวมและกระจายสินค้าที่จะเติบโตควบคู่กับธุรกิจ e-Commerce รวมทั้งพัฒนาพื้นที่รอบสถานีรถไฟหรือระบบขนส่งมวลชน (Transit-Oriented Development) เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์พื้นที่สูงสุดและลดภาระการเติบโตของเมืองอย่างไร้ทิศทาง

๓) ดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง-ตะวันตก (CWEK) ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา และนครปฐม รวมทั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด

๔.๕.๕ พัฒนาและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตของภาคกลาง โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐
สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่จดทะเบียนนิติบุคคล (ร้อยละ)	สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่จดทะเบียนนิติบุคคล ค่าเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ ร้อยละ ๓๑ ต่อปี	สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่จดทะเบียนนิติบุคคลเฉลี่ยร้อยละ ๓๘ ต่อปี

๑) เตรียมความพร้อมให้ผู้ประกอบการรายย่อยในอุตสาหกรรมยานยนต์สันดาปภายในให้สามารถปรับตัวสู่การเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานอุตสาหกรรมยานยนต์อนาคตในประเทศที่เชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตระดับโลก โดยเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้ประกอบการและกำลังแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ของพื้นที่ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีการผลิตยานยนต์สมัยใหม่ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและการให้บริการของผู้ประกอบการให้สามารถปรับเปลี่ยนไปสู่สายการผลิตของยานยนต์อนาคตได้อย่างเท่าทันต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม รวมถึงส่งเสริมการร่วมวิจัยและพัฒนา ระหว่างผู้ประกอบการในพื้นที่กับภาคีสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และสถาบันยานยนต์ เพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และชิ้นส่วนต่าง ๆ ของยานยนต์อนาคตให้มีคุณภาพสูงเทียบเท่าระดับสากล

๒) ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรธุรกิจ ระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีศักยภาพในอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตของภาคกลาง กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในห่วงโซ่มูลค่าทางการค้า เพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการรายย่อยที่มีศักยภาพในพื้นที่ อาทิ ยานยนต์และชิ้นส่วน ท่องเที่ยว บริการทางการแพทย์และการดูแลสุขภาพ อุตสาหกรรมอาหารและการแปรรูป ตลอดจนสมุนไพรเข้ากับห่วงโซ่มูลค่าโลกผ่านผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีขีดความสามารถ เพื่อช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปสู่การผลิตที่เป็นเจ้าของตราสินค้าที่ใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่สามารถออกแบบและพัฒนาขึ้นได้ด้วยตัวเอง

๓) สนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่มีศักยภาพของพื้นที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งทุน เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจตลอดกระบวนการตั้งแต่การผลิต การแปรรูป และการตลาด ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ให้ผู้ประกอบการ SMEs สามารถพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งของพื้นที่ให้สามารถพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

๔) ส่งเสริมและพัฒนากิจการสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ด้วยการสร้างระบบนิเวศน์ให้เอื้อต่อการจัดตั้งกลุ่มหรือสร้างธุรกิจสตาร์ทอัพที่เชื่อมโยงกับการใช้ปัจจัยการผลิตและการสร้างงานใหม่ในพื้นที่ เพื่อสร้างสินค้า บริการและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่สร้างรายได้ให้แก่พื้นที่

๔.๕.๖ **ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม** ให้สามารถสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่และเสริมสร้างขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	คำฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐
๑. สัดส่วนขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องต่อขยะที่เกิดขึ้น (ร้อยละ)	สัดส่วนขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องต่อขยะที่เกิดขึ้น เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ร้อยละ ๓๘	สัดส่วนขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องต่อขยะที่เกิดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๘
๒. ค่าเฉลี่ยคุณภาพน้ำผิวดินสำคัญของภาคกลาง (ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index))	ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI) เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (๖๖ คะแนน)	ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI) ไม่ต่ำกว่า ๖๖ คะแนน
๓. ประชากรที่ประสบภัยพิบัติ (ร้อยละ)	ประชากรที่ประสบภัยพิบัติ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ ร้อยละ ๐.๔ ต่อปี	ประชากรที่ประสบภัยพิบัติ ไม่เกินร้อยละ ๐.๔ ต่อปี

๑) **บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีศักยภาพโดยท้องถิ่นและชุมชน** ด้วยการให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการสร้างของเสียและมลพิษทุกรูปแบบ รวมทั้งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การจัดการขยะมูลฝอยและน้ำเสียอย่างเบ็ดเสร็จครบวงจรด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทุกรูปแบบ อาทิ การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม การแก้ไขปัญหาการรุกคืบน้ำเค็ม การแก้ไขปัญหามลพิษในเขตพื้นที่เมืองและแหล่งอุตสาหกรรม และการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะตลิ่งริมแม่น้ำและชายฝั่งทะเลในพื้นที่ที่มีการกัดเซาะรุนแรง

๒) **บริหารจัดการน้ำในเขตลุ่มน้ำที่สำคัญของภาคกลาง** อาทิ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำท่าจีน และลุ่มน้ำป่าสัก เพื่อให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอและเหมาะสมทั้งในด้านการใช้อุปโภคบริโภคในภาคครัวเรือน และใช้ในภาคการผลิตและบริการ อาทิ การขุดลอกขยายคูคลองและการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในไร่นา

๓) **ปรับแนวทางการผลิตและบริการสู่ความยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** โดยพัฒนาเทคโนโลยี เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และไม่ใช้เศรษฐศาสตร์เพื่อจูงใจ กระตุ้นและกำกับให้ผู้ผลิตและบริการในพื้นที่เป้าหมายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่วิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๔) **บริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการของเหลือจากการผลิตและการบริโภคในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ** โดยคำนึงถึงความสามารถในการฟื้นคืนทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศกลับสู่สภาพเดิม ร่วมกับกำหนดเขตพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพื้นที่ทับซ้อน และช่วยสนับสนุนการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเหมาะสม สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๔.๖ ตัวอย่างแผนงานสำคัญ

๔.๖.๑ **แผนงานพัฒนามาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปให้ได้มาตรฐานระดับสากล**

๑) **สาระสำคัญ** ภาคกลางมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทั้งทรัพยากร และสภาพภูมิประเทศ จึงทำให้เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่มีความหลากหลายและโดดเด่น ซึ่งสินค้าเกษตรที่สำคัญของภาค เช่น ข้าว อ้อย พืชผัก ไข่ สุก รัง และประมงทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม นอกจากนี้ยังมีสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยที่สามารถสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาสินค้าให้มีมูลค่าสูง จึงทำให้ภาคกลางมีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาไปสู่การจัดทำเกษตรสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพการผลิตของภาคเกษตรของภาคกลางยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากยังเผชิญปัญหาการใช้สารเคมีที่ส่งผลให้ดินและน้ำเสื่อมโทรมลง เกิดสารพิษตกค้างในผลผลิต ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งซ้ำซาก การเพาะปลูกพืชที่ไม่เหมาะสม การลดลงของพื้นที่เกษตร ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และการขาดแคลนแรงงาน ดังนั้น การพัฒนาภาคกลางไปสู่เกษตรสมัยใหม่ โดยนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต และการแปรรูป ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน ควบคู่กับการส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพจะช่วยสนับสนุนให้ภาคกลางเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง และทำให้เกษตรกรมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- พัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตรสู่การเป็นเกษตรปลอดภัยด้วยการทำการเกษตรแบบฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farming) โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม - แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้วยการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่	- พัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานสากล - พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาด	- พัฒนาและส่งเสริมการตลาดให้กับสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ - ส่งเสริมการสร้างตราสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ - พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าและระบบโลจิสติกส์ - รณรงค์ และส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีการตระหนัก เลือกใช้ และบริโภคสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่ปลอดภัย มีคุณภาพสูง และได้มาตรฐานสากล

๔.๖.๒ แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวคุณภาพ

๑) **สาระสำคัญ** ภาคกลางมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งสามารถพัฒนาและต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวของภาคในปัจจุบันยังมีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่ำ ขณะที่กระแสการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้นตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของประชากรแต่ละช่วงวัย และรูปแบบการใช้ชีวิตและการทำงานที่เน้นความสมดุล (Work Life Balance) รวมถึงความต้องการเฉพาะของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อทำงาน (Workation) กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้เกษียณอายุ กลุ่มผู้ดูแลสุขภาพ และกลุ่มพำนักระยะยาว ที่มีแนวโน้มการเติบโตสูง ดังนั้น การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวคุณภาพที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ การยกระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและบริการ การสร้างมูลค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวและปรับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการ รวมทั้งการใช้จุดเด่นของแต่ละพื้นที่และความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนของภาคกลางสามารถเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวคุณภาพ

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานความหลากหลายของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของพื้นที่ให้สอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย - ยกระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและบริการ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ - พัฒนาชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและการท่องเที่ยวในพื้นที่นำอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	- ยกระดับคุณภาพ มาตรฐานสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น - สร้างสรรค์มูลค่าเพิ่มการท่องเที่ยวผ่านเรื่องราวและเรื่องเล่า - สร้างความร่วมมือและการพัฒนาเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแหล่งท่องเที่ยว - พัฒนาสินค้าและบริการด้วยวิธีการสมัยใหม่	- ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ต่อนักท่องเที่ยว - ปรับใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาตลาดเชิงรุก - สนับสนุนการเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวและกลุ่มธุรกิจอื่นตลอดห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว

ภาคตะวันออก

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง

ภาคตะวันออก ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด นครนายก และสระแก้ว โดยมีอาณาเขต ประกอบด้วย ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี นครราชสีมา และบุรีรัมย์ ทิศใต้ติดต่อกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา และทิศตะวันตกติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี สมุทรปราการ และอ่าวไทย ทั้งนี้คิดณัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐ เห็นชอบให้จัดตั้งกลุ่มจังหวัด จำนวน ๑๘ กลุ่มจังหวัด โดยภาคตะวันออก ประกอบด้วย ๒ กลุ่มจังหวัด ได้แก่ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑ (จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง) และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๒ (จังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด นครนายก และสระแก้ว)

๑.๒ พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ

ภาคตะวันออก มีพื้นที่รวม ๒๒.๘๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๗.๑ ของพื้นที่ประเทศ มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ตอนกลางของภาคเป็นที่ราบสลับภูเขา ขณะที่ตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบชายฝั่งทะเล และมีสภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ขณะที่บริเวณพื้นที่น้ำทะเลท่วมถึงเป็นดินโคลนหรือดินเหนียว บริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเป็นดินอัลลูเวียนซึ่งเหมาะสมสำหรับการทำนา และบริเวณพื้นที่สูงเป็นดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินบะซอลต์ หินปูน ซึ่งเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชสวน เช่น เงาะ ทุเรียน และมังคุด เป็นต้น

๒. สถานการณ์การพัฒนาภาค

๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ภาพรวม

๑) ภาคตะวันออกเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ รองลงมาจากกรุงเทพมหานครและภาคกลาง โดยภาคตะวันออกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค (Gross Regional Product: GRP) ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๒,๖๘๗,๒๒๑ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๗.๒ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศในช่วง ๔ ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) พบว่าขยายตัวเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๖ ต่อปี ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) เป็นเฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๙ ต่อปี

๒) เศรษฐกิจของภาคตะวันออกพึ่งพิงภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ขณะที่ภาคบริการมีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนต่อผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ ๖๔.๖ ต่อปี โดยอุตสาหกรรมสำคัญที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สูง ประกอบด้วย อุตสาหกรรมการผลิตถ่านโค้กและผลิตภัณฑ์จากการกลั่นปิโตรเลียม การผลิตยานยนต์ รถพ่วง และรถกึ่งพ่วง การผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ การผลิตเคมีภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์เคมี สำหรับภาคบริการมีส่วนต่อผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยร้อยละ ๒๙.๐ ต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าและการขนส่ง ขณะที่ภาคการเกษตรมีส่วนต่อผลิตภัณฑ์ภาคน้อยเพียงร้อยละ ๖.๔ ต่อปี โดยส่วนใหญ่เป็นการผลิตพืช และเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนต่อผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยร้อยละ ๖๖.๙ ต่อปี ภาคบริการมีส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๒๖.๓ ต่อปี และภาคการเกษตรมีส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๖.๘ ต่อปี แสดงให้เห็นว่าภาคบริการเข้ามามีบทบาทและทวีความสำคัญในโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาพื้นที่เศรษฐกิจหลักของภาคตะวันออก พบว่า ยังคงกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมสำคัญ โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อของผลิตภัณฑ์ภาค สูงที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ ๓๓.๒ รองลงมา คือ จังหวัดระยอง ร้อยละ ๓๑.๙ และฉะเชิงเทรา ร้อยละ ๑๒.๙ ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อของผลิตภัณฑ์ภาค ต่ำที่สุดคือ จังหวัดนครนายก ร้อยละ ๑.๒

ตารางที่ ๑ : มูลค่าและโครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก ณ ราคาประจำปี

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร (ล้านบาท)	๑๕๑,๑๕๐	๑๘๔,๒๑๖	๑๖๙,๑๑๖	๑๘๒,๒๖๒	๑๙๓,๙๑๔	๑๕๙,๐๔๔	๑๘๒,๓๗๗
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๕.๙	๖.๖	๕.๗	๖.๐	๗.๒	๖.๘	๖.๔
ภาคอุตสาหกรรม (ล้านบาท)	๑,๖๘๒,๖๓๑	๑,๘๓๗,๗๘๙	๑,๙๖๘,๔๖๐	๑,๙๕๕,๘๔๑	๑,๖๘๐,๙๓๗	๑,๕๗๑,๘๗๗	๑,๘๖๐,๗๕๖
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๖๕.๙	๖๕.๖	๖๖.๐	๖๔.๔	๖๖.๖	๖๖.๙	๖๔.๖
เหมืองแร่เหมืองหิน (ล้านบาท)	๒๕๔,๒๕๑	๒๖๐,๔๘๓	๒๘๖,๕๒๓	๒๗๗,๕๖๙	๒๐๑,๓๗๓	๓๐๗,๙๓๙	๒๕๖,๔๘๗
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑๐.๐	๙.๓	๙.๖	๙.๑	๗.๕	๑๓.๖	๘.๙
อุตสาหกรรม (ล้านบาท)	๑,๒๙๓,๓๗๙	๑,๕๖๖,๑๗๒	๑,๕๖๑,๖๘๑	๑,๕๕๘,๘๐๓	๑,๓๕๒,๕๖๔	๑,๒๖๓,๙๓๖	๑,๕๕๒,๒๖๙
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๕๐.๖	๕๐.๙	๕๑.๐	๕๐.๐	๕๐.๐	๔๘.๑	๕๐.๕
ไฟฟ้า (ล้านบาท)	๑๒๕,๑๓๘	๑๔๑,๐๔๔	๑๔๙,๐๓๓	๑๔๔,๘๗๐	๑๒๐,๗๙๘	๑๑๒,๗๐๕	๑๓๘,๙๓๖
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๔.๙	๕.๐	๕.๐	๔.๘	๔.๕	๔.๘	๔.๘
การจัดหาน้ำ (ล้านบาท)	๙,๘๖๓	๑๐,๐๘๙	๑๑,๒๒๓	๑๔,๕๙๙	๑๖,๑๗๐	๘,๘๙๖	๑๓,๐๒๐
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๐.๔	๐.๔	๐.๔	๐.๕	๐.๖	๐.๔	๐.๕
ภาคบริการ (ล้านบาท)	๗๒๐,๐๓๔	๗๘๑,๕๔๒	๘๔๗,๐๓๗	๘๙๘,๔๙๙	๘๑๒,๓๗๐	๖๑๘,๘๑๗	๘๓๔,๘๖๒
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๒๘.๒	๒๗.๙	๒๘.๔	๒๙.๖	๓๐.๒	๒๖.๓	๒๙.๐
ค้าส่งค้าปลีก (ล้านบาท)	๒๔๙,๗๐๖	๒๘๕,๓๘๑	๓๐๙,๓๓๐	๓๒๖,๖๘๐	๓๑๔,๖๔๗	๒๑๑,๕๓๑	๓๐๙,๐๐๙
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๙.๘	๑๐.๒	๑๐.๔	๑๐.๘	๑๑.๗	๙.๐	๑๐.๘
ขนส่ง (ล้านบาท)	๙๕,๒๘๓	๙๙,๕๙๐	๑๑๐,๗๑๕	๑๑๓,๒๘๗	๑๐๓,๔๘๑	๘๑,๖๖๐	๑๐๖,๗๖๘
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๓.๗	๓.๖	๓.๗	๓.๗	๓.๙	๓.๕	๓.๗
ที่พักและบริการด้านอาหาร (ล้านบาท)	๖๗,๖๖๙	๗๙,๑๐๓	๘๙,๓๗๖	๑๐๒,๓๒๒	๙๖,๗๓๖	๔๒,๓๖๓	๗๙,๓๘๔
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๒.๖	๒.๘	๓.๐	๓.๔	๑.๗	๑.๘	๒.๗
อื่น ๆ (ล้านบาท)	๓๐๗,๓๗๕	๓๑๗,๔๖๘	๓๓๗,๖๑๗	๓๕๖,๒๑๐	๓๔๗,๕๐๖	๒๘๓,๒๖๔	๓๓๙,๗๐๐
สัดส่วน/GRP (ร้อยละ)	๑๒.๐	๑๑.๓	๑๑.๓	๑๑.๗	๑๒.๙	๑๒.๑	๑๑.๘
มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก	๒,๕๕๓,๘๑๕	๒,๘๐๓,๕๔๖	๒,๙๘๘,๖๑๓	๓,๐๓๖,๖๐๒	๒,๖๘๗,๒๒๑	๒,๓๕๙,๗๓๘	๒,๘๗๗,๙๙๕
สัดส่วน/GDP (ร้อยละ)	๑๗.๕	๑๘.๑	๑๘.๒	๑๘.๐	๑๗.๒	๑๗.๖	๑๗.๙
ประเทศ (ล้านบาท)	๑๔,๕๙๐,๓๓๗	๑๕,๔๘๘,๖๖๔	๑๖,๓๗๓,๓๔๐	๑๖,๘๙๒,๔๑๐	๑๕,๖๓๖,๘๙๑	๑๓,๓๖๗,๓๒๕	๑๖,๐๙๗,๘๒๖

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) เศรษฐกิจภาคตะวันออกขยายตัวต่ำกว่าระดับประเทศเล็กน้อย ช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เศรษฐกิจภาคตะวันออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าการขยายตัวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๒ ต่อปี และยังคงต่ำกว่าการขยายตัวของระดับประเทศที่เฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ ต่อปี ทั้งที่ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยที่ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๐.๓ ต่อปี ขณะที่ภาคการเกษตรและบริการ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๗ และ ๒.๔ ต่อปี ตามลำดับ

ตารางที่ ๒ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก จำแนกตามภาคการผลิต แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	- ๖.๔	๑๕.๗	- ๘.๐	๑.๐	๒.๑	- ๓.๘	๒.๗
ภาคอุตสาหกรรม	๕.๖	๔.๗	๒.๒	๐.๔	- ๖.๑	๓.๓	๐.๓
เหมืองแร่เหมืองหิน	๒.๑	- ๐.๘	- ๓.๗	๐.๗	- ๑๓.๑	๒.๓	- ๔.๓
อุตสาหกรรม	๗.๕	๕.๖	๓.๘	- ๐.๑	- ๔.๙	๓.๖	๑.๑
ไฟฟ้า	- ๔.๒	๖.๑	- ๓.๗	๓.๓	- ๗.๙	๓.๖	- ๐.๖
การจัดหาน้ำ	๙.๖	๑.๗	๑๕.๒	๓๑.๕	๑๐.๖	๘.๘	๑๔.๗
ภาคบริการ	๖.๖	๖.๒	๖.๒	๔.๙	- ๗.๖	๔.๘	๒.๔
ค้าส่งค้าปลีก	๖.๔	๑๐.๘	๖.๐	๔.๓	- ๓.๓	๒.๗	๔.๕
ขนส่ง	๓.๑	๔.๖	๑๐.๕	๓.๒	๐.๔	๔.๗	๔.๗
ที่พักและบริการด้านอาหาร	๓๘.๕	๑๐.๑	๗.๘	๑๐.๕	- ๔๘.๕	๑๖.๙	- ๕.๐
อื่น ๆ	๒.๗	๒.๒	๕.๔	๕.๒	- ๒.๖	๔.๙	๒.๕
ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก	๕.๑	๕.๗	๒.๗	๑.๗	- ๖.๑	๓.๒	๑.๐
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ	๓.๔	๔.๒	๔.๒	๒.๒	- ๖.๒	๓.๕	๑.๑

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของกองบัญชาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) ภาคตะวันออกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัว (GRP per capita) สูงกว่าระดับประเทศ ปี ๒๕๖๓ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวของประชากรภาคตะวันออก เท่ากับ ๔๓๖,๒๕๕ บาทต่อคนต่อปี สูงกว่าระดับประเทศที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ ๒๒๔,๙๖๒ บาทต่อคนต่อปี โดยจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉลี่ยต่อหัวสูงสุด คือ จังหวัดระยอง ๘๓๑,๗๓๔ บาทต่อคนต่อปี รองลงมา คือ จังหวัดปราจีนบุรี ๕๑๐,๘๘๗ บาทต่อคนต่อปี ชลบุรี ๔๗๑,๗๒๓ บาทต่อคนต่อปี และฉะเชิงเทรา ๔๐๓,๕๗๔ บาทต่อคนต่อปี ขณะที่จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวต่ำที่สุดคือ จังหวัดสระแก้ว ๗๑,๙๒๔ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวน้อยกว่าจังหวัดระยองถึง ๗๕๙,๘๑๐ บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ ๓ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร

หน่วย : บาทต่อคนต่อปี

กลุ่มจังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑	๖๑๓,๑๖๗	๖๓๘,๐๘๖	๖๖๙,๔๖๙	๖๕๖,๘๑๑	๕๕๔,๔๓๓
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๒	๑๙๔,๔๓๐	๒๓๖,๔๓๔	๒๔๐,๓๘๑	๒๕๗,๒๒๑	๒๔๘,๖๓๓
ภาคตะวันออก	๔๔๗,๓๙๖	๔๗๙,๙๙๗	๕๐๑,๕๓๐	๕๐๑,๔๒๙	๔๓๖,๒๕๕
ประเทศ	๒๑๓,๕๕๓	๒๒๕,๑๒๖	๒๓๖,๙๒๗	๒๔๓,๗๐๕	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของกองบัญชาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เศรษฐกิจภาคตะวันออกสร้างรายได้เป็นอันดับสามของประเทศ รองลงมาจาก กรุงเทพมหานครและภาคกลาง แต่มีอัตราการขยายตัวต่ำกว่าระดับประเทศ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากเศรษฐกิจของภาคพึ่งพิงการส่งออกที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกซบเซา และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ อีกทั้งสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อผลิตภัณฑ์ภาค และมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวของภาคตะวันออกมีความแตกต่างกันสูงระหว่างจังหวัดและประชาชน ตามลำดับ สะท้อนถึงระดับการพัฒนาในภาคตะวันออกยังมีความแตกต่างระหว่างพื้นที่สูง การกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนายังไม่สม่ำเสมอครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชากรของภาค ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ภาคตะวันออกจะต้องดำเนินการแก้ไข ดังนั้น จึงต้องเร่งพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพและเศรษฐกิจชุมชนเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจในภาพรวมของภาคตะวันออก

๒.๑.๒ เศรษฐกิจรายสาขา

๑) เกษตรกรรม

- **ภาคตะวันออกมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการเกษตร ทั้งการผลิตพืช ปศุสัตว์ และประมง** โดยภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตข้าว พืชผัก พืชหัว อาทิ มันสำปะหลัง และเป็นแหล่งผลิตผลไม้และผลไม้แปรรูปที่สำคัญของประเทศ รวมทั้งยังมีศักยภาพในด้านการทำประมง ทั้งประมงชายฝั่งและประมงน้ำลึก ในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของภาคตะวันออกมีมูลค่า ๑๙๓,๙๑๔ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๗.๒ ของผลิตภัณฑ์ภาค และร้อยละ ๑๔.๓ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของประเทศ โดยร้อยละ ๗๕.๘ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มาจากการเพาะปลูกพืช โดยเฉพาะ ไม้ผล พืชผัก และข้าว ร้อยละ ๑๒.๑ มาจากการทำปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ปีก สุกร และโค ขณะที่ร้อยละ ๑๐.๘ มาจากการทำประมงน้ำจืด น้ำเค็ม และร้อยละ ๑.๔ มาจากการบริการทางการเกษตร และป่าไม้ ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของภาคตะวันออก ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๗ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๘ ต่อปี

ตารางที่ ๔ : โครงสร้างและอัตราการขยายตัวภาคเกษตร รายกิจกรรมการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมการผลิต	โครงสร้างการผลิต		อัตราการขยายตัว	
	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
พืช	๗๕.๙	๗๕.๙	- ๓.๗	๒.๖
ปศุสัตว์	๑๑.๙	๑๑.๘	๐.๐๕	๒.๘
บริการทางการเกษตร และป่าไม้	๑.๗	๑.๕	๑.๒	- ๒.๐
ประมง	๑๐.๕	๑๐.๘	- ๙.๔	๒.๔
เกษตร	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	- ๓.๘	๒.๗

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GPP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- **แหล่งทำการเกษตรสำคัญของภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี** ซึ่งมีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรของภาค รองลงมา คือ จังหวัดระยอง ร้อยละ ๑๔.๕ และฉะเชิงเทรา ร้อยละ ๑๐.๓ แม้ว่าปัจจุบันพื้นที่ที่เหมาะสมกับเกษตรกรรมของภาคตะวันออกได้ถูกสับเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยมากขึ้น แต่ภาคตะวันออกยังคงเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ ทั้งด้านการเพาะปลูกพืช การเพาะเลี้ยงและจับสัตว์น้ำ และการทำปศุสัตว์ โดยสินค้าเกษตรที่สำคัญของภาคตะวันออก ได้แก่ ข้าว และพืชไร่ อาทิ มันสำปะหลัง โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีมาก คือ จังหวัดสระแก้ว ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และนครนายก ส่วนจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังมาก คือ

จังหวัดสระแก้ว ฉะเชิงเทรา และชลบุรี ผลไม้ อาทิ พุเรียน มังคุด เงาะ ลำไย และลองกอง ทั้งนี้จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกพุเรียนที่สำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด แหล่งปลูกมังคุดที่สำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี ตราด และระยอง แหล่งปลูกลำไยที่สำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี แหล่งปลูกเงาะที่สำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี และตราด แหล่งปลูกลองกองที่สำคัญ คือ จังหวัดจันทบุรี **ปศุสัตว์** ได้แก่ ไก่เนื้อ เป็ดเนื้อ เป็ดไข่ และสุกร จังหวัดที่เป็นแหล่งเลี้ยงไก่เนื้อที่สำคัญ คือ จังหวัดชลบุรี ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง แหล่งเลี้ยงไก่ไข่ที่สำคัญ คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก และชลบุรี แหล่งเลี้ยงเป็ดเนื้อที่สำคัญ คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ระยอง และนครนายก แหล่งเลี้ยงเป็ดไข่ที่สำคัญ คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี และแหล่งเลี้ยงสุกรที่สำคัญ คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี และระยอง **และประมง** ทั้งการเพาะเลี้ยงและจับสัตว์น้ำ โดยจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสูงที่สุด คือ จังหวัดตราด รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี ระยอง และจันทบุรี ตามลำดับ

- **สัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ**
ปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ๑๒.๗๓ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๕ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งประเทศ และมีพื้นที่ชลประทาน ๒.๘๙ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๓ ของพื้นที่ชลประทานทั้งประเทศ และร้อยละ ๒๒.๗ ของพื้นที่เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งยังคงต่ำกว่าของประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๔ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาพื้นที่เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์จากข้อมูลการตรวจรับรองเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร ณ วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๕ พบว่า **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนน้อย** โดยมีพื้นที่ที่ได้รับการรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยรวมทั้งสิ้น ๘๙๐,๕๘๖.๓๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๐ ของพื้นที่เกษตรของภาค แบ่งออกเป็นพื้นที่ที่มีสถานะการรับรองที่ยังไม่หมดอายุ ๘๖๓,๒๗๓.๘๔ ไร่ และที่หมดอายุ ๒๗,๓๑๒.๕๒ ไร่ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ได้รับการรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยมากที่สุด คือ จังหวัดจันทบุรี รองลงมา คือ จังหวัดตราด สระแก้ว และระยอง ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ที่ได้รับการรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๒,๔๖๓.๓๗ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๑ ของพื้นที่เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ได้รับการรับรองแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุด คือ จังหวัดจันทบุรี รองลงมา คือ จังหวัดตราด ปราจีนบุรี และนครนายก

ตารางที่ ๕ : พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และพื้นที่ชลประทาน ปี ๒๕๖๓

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ชลประทาน/พื้นที่เกษตร (ร้อยละ)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑	๑,๒๒๐,๒๑๔	๕,๔๔๒,๔๒๘	๒๒.๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒	๑,๖๗๑,๙๓๐	๗,๒๙๑,๓๐๒	๒๒.๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๒,๘๙๒,๑๔๔	๑๒,๗๓๓,๗๓๐	๒๒.๗
ประเทศ	๓๔,๙๓๕,๐๔๑	๑๔๙,๒๕๑,๙๔๑	๒๓.๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการเกษตร ทั้งการผลิตพืช ปศุสัตว์ และประมง รวมทั้งการเกษตรแปรรูปที่สำคัญของประเทศ อย่างไรก็ตาม การเกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงเผชิญปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขหลายประการ เช่น คุณภาพดินเสื่อมจากการใช้สารเคมี สารเคมีตกค้างในผลผลิต แรงงานหนุ่มสาวในภาคการเกษตรเพื่อทดแทนแรงงานเกษตรสูงวัยที่มีจำนวนน้อย และการขาดแคลนน้ำเนื่องจากการแย่งใช้น้ำระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เป็นต้น อีกทั้งพื้นที่เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนน้อย ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการผลิตสินค้า

เกษตรและเกษตรแปรรูปให้มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม ผลงานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตและบริหารจัดการ การผลิตและการตลาด รวมทั้งระบบโลจิสติกส์

๒) อุตสาหกรรม

• อุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตหลักของภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก

มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๑,๖๘๐,๙๓๗ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๒.๖ และร้อยละ ๓๕.๒ ของผลิตภัณฑ์ภาคและผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรม ๑,๓๔๒,๕๕๗ ล้านบาท สาขาเหมืองแร่ ๒๐๑,๓๓๓ ล้านบาท สาขาการไฟฟ้า ๑๒๐,๗๙๘ ล้านบาท และสาขาการจัดหาน้ำ ๑๖,๑๗๐ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๐.๐ ร้อยละ ๗.๕ ร้อยละ ๔.๕ และ ร้อยละ ๐.๖ ของผลิตภัณฑ์ภาค ตามลำดับ ทั้งนี้ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ ต่อปี ซึ่งชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๖ ต่อปี

• อุตสาหกรรมยังคงกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดชลบุรี ระยอง ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา

จังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคสูงที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ ๓๔.๕ รองลงมาคือ จังหวัดระยอง ร้อยละ ๒๙.๔ ปราจีนบุรี ร้อยละ ๑๘.๒ และฉะเชิงเทรา ร้อยละ ๑๖.๕ ตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงที่สุดของภาคตะวันออก คือ อุตสาหกรรมการผลิตถ่านโค้กและผลิตภัณฑ์จากการกลั่นปิโตรเลียม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๓ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของภาค ซึ่งมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และระยอง รองลงมาคือ อุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ รถพ่วง และรถกึ่งพ่วง ร้อยละ ๑๓.๑ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของภาค ซึ่งมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ชลบุรี และระยอง อุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ทางทัศนศาสตร์ ร้อยละ ๑๒.๗ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของภาค ซึ่งมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง และอุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี ร้อยละ ๘.๘ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมของภาค ซึ่งมีแหล่งผลิตสำคัญอยู่ในพื้นที่จังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา

เศรษฐกิจภาคตะวันออกพึ่งพิงอุตสาหกรรมเป็นหลัก และมีการขยายตัวที่ลดลง เนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้ห่วงโซ่อุปทานการผลิตสินค้าและบริการของโลกเกิดการชะงักงัน ประกอบกับการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้า อุตสาหกรรมในภาพรวมของภาคตะวันออก รวมทั้งของประเทศปรับตัวลดลง ขณะเดียวกันการพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกยังคงเผชิญอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมจากภาคอุตสาหกรรม ที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ทั้งปัญหาน้ำเสีย มลพิษทางอากาศ กากของเสียอุตสาหกรรม ภาวะการแย่งใช้น้ำ และการจราจรที่ติดขัด ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกในระยะต่อไป ควรรักษาศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรม โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม นำแนวคิด BCG เทคโนโลยีนวัตกรรมที่เกิดขึ้นมาต่อยอดศักยภาพและยกระดับผลิตภาพการผลิตของภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการ กำลังแรงงานทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ให้มีความรู้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสนับสนุนการเข้าสู่แหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) และ ธุรกิจ Startup ในพื้นที่ เพื่อให้ภาคตะวันออกยังคงเป็นเป้าหมายการพัฒนาเพื่อรองรับการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต

๓) การค้าส่งค้าปลีก

- ภาคตะวันออกเป็นแหล่งการค้าที่สำคัญของประเทศรองมาจากกรุงเทพฯ และภาคกลาง โดยผลิตภัณฑ์สาขาการค้าของภาคตะวันออก ณ ราคาประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีมูลค่า ๓๑๔,๖๔๗ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๗ ของ ผลิตภัณฑ์ภาค และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๙ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้าทั้งประเทศ และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าของภาคตะวันออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๕ ต่อปี ซึ่งสูงกว่าช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๗ ต่อปี โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการค้าของภาคตะวันออกสูงที่สุดของภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ ๓๕.๕ รองลงมาคือ จังหวัดระยอง ร้อยละ ๒๕.๓ ฉะเชิงเทรา ร้อยละ ๑๓.๙ และปราจีนบุรี ร้อยละ ๑๒.๑ ตามลำดับ

๔) การค้าชายแดน

- จังหวัดสระแก้ว ตราด และจันทบุรี มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการค้าชายแดนกับราชอาณาจักรกัมพูชา ในช่วง ๕ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ การค้าชายแดนของภาคตะวันออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๖.๔ ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๓.๗ ต่อปี เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปิดด่านในช่วงปี ๒๕๖๓ จาก พ.ร.ก. ฉุกเฉินเพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ ทำให้ปี ๒๕๖๓ อัตราการขยายตัวของการค้าชายแดนหดตัวลงถึงร้อยละ ๙.๔ นอกจากการค้าชายแดนแล้ว ภาคตะวันออกยังมีการค้าผ่านแดนไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีมูลค่าการค้าผ่านแดนรวมประมาณ ๔,๐๔๘ ล้านบาท เป็นการส่งออก ๑,๕๓๗ ล้านบาท และนำเข้า ๒,๕๑๑ ล้านบาท

ภาคตะวันออกมีศักยภาพในการพัฒนาการค้าชายแดนที่สามารถเชื่อมโยงการผลิตและการค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน และเมื่อประสานกับกระแสการพึ่งพาเศรษฐกิจในภูมิภาค (Regionalization) จะเป็นแรงขับเคลื่อนในการผลักดันให้มูลค่าการค้าในชายแดนตะวันออกเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านศุลกากรและตรวจสอบสินค้าที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำ การยกระดับพื้นที่จุดผ่อนปรนทางการค้าให้สามารถสร้างมูลค่าการค้าที่สูงขึ้นการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกับเส้นทางหลักและรองสู่ด่านการค้าชายแดน รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ บริเวณด้านการค้าชายแดน

ตารางที่ ๖ : มูลค่า อัตราการขยายตัว และสัดส่วนการค้าชายแดนของภาคตะวันออก

มูลค่าการค้า	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ส่งออก (ล้านบาท)	๙๘,๐๓๔.๔๑	๑๐๐,๓๖๗.๕๖	๑๑๘,๖๑๗.๙๔	๑๓๓,๖๗๐.๖๔	๑๑๘,๗๐๑.๓๕	๑๓๒,๑๗๙.๒๘	๘๙,๗๗๔.๔๓	๑๒๐,๗๐๖.๖๒
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	- ๔.๒	๒.๔	๑๘.๒	๑๒.๗	- ๑๑.๒	๑๑.๔	๑๑.๕	๖.๗
สัดส่วน (ร้อยละ)	๘๔.๓	๘๒.๗	๘๕.๒	๘๗.๙	๘๖.๒	๘๔.๗	๘๖.๑	๘๕.๔
นำเข้า (ล้านบาท)	๑๘,๒๓๘.๔๙	๒๑,๐๔๗.๔๙	๒๐,๕๘๖.๒๑	๑๘,๔๒๗.๒๓	๑๙,๐๒๔.๖๕	๒๓,๘๑๑.๒๖	๑๔,๕๔๕.๕๗	๒๐,๕๘๔.๘๒
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	- ๖.๕	๑๕.๔	- ๒.๒	- ๑๐.๕	๓.๒	๒๕.๒	๓๓.๖	๖.๓
สัดส่วน (ร้อยละ)	๑๕.๗	๑๗.๓	๑๔.๘	๑๒.๑	๑๓.๘	๑๕.๓	๑๓.๙	๑๔.๖
มูลค่ารวม (ล้านบาท)	๑๑๖,๒๗๒.๙๐	๑๒๑,๔๑๕.๐๔	๑๓๙,๒๐๔.๑๕	๑๕๒,๐๙๗.๘๘	๑๓๗,๗๒๖.๐๐	๑๕๕,๙๙๐.๕๔	๑๐๔,๓๑๙.๙๙	๑๔๑,๒๙๑.๔๔
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	- ๔.๖	๔.๔	๑๔.๗	๙.๓	- ๙.๔	๑๓.๓	๑๓.๗	๖.๔
สัดส่วน (ร้อยละ)	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

๕) การท่องเที่ยว

● ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ แต่จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวได้ลดลงอย่างมากในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีจำนวนนักท่องเที่ยว ๘.๒๔ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๓ ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วประเทศ โดยในช่วง ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีอัตราการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๙.๔ ต่อปี จากที่เคยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๙.๙ ต่อปี ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยประเทศ พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวของภาคตะวันออกมีอัตราการหดตัวในช่วง ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มากกว่าระดับประเทศที่มีอัตราการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๔ ต่อปี และเมื่อพิจารณารายได้จากการท่องเที่ยวรายปีของภาคตะวันออกพบว่า มีรายได้จากลดลง โดยปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีรายได้จากการท่องเที่ยว ๒๖,๐๗๒.๗ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๐.๘ ของประเทศ ลดลงจากร้อยละ ๗๔.๐ ในปี ๒๕๖๓ ในทำนองเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากการท่องเที่ยวในระยะ ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่า รายได้การท่องเที่ยวของภาคตะวันออกหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒๓.๕ ต่อปี เนื่องจากหลายประเทศยังคงระงับการเดินทางออกนอกประเทศของประชาชน รวมทั้งการดำเนินมาตรการจำกัดการเดินทางระหว่างจังหวัดและประเทศภายใต้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินเพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ ส่งผลให้การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวในพื้นที่หดตัวลงอย่างมีนัยสำคัญ

ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ และมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีศักยภาพที่สามารถยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่มุ่งเน้นนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพหรือระดับบน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญ พืชสมุนไพร และเป็นแหล่งที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกยังคงเผชิญปัญหาและความท้าทายหลายประการ อาทิ การมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ การให้บริการของธุรกิจหลักและธุรกิจ

ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวยังคงประสบปัญหาด้านความเชื่อมั่นด้านคุณภาพการให้บริการที่ยังไม่ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งการขาดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของเมืองหลักด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา กับเมืองรองด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดตราด จันทบุรี นครนายก สระแก้ว และปราจีนบุรี ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกในระยะต่อไป จึงต้องมุ่งเน้นยกระดับแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวทางเลือก สู่การเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวระดับโลกที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน และแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่และชุมชน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ตารางที่ ๗ : จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ และอัตราการขยายตัว

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
นักท่องเที่ยว								
จำนวน (ล้านคน)	๓๖.๓๕	๓๙.๐๕	๔๐.๙๘	๔๑.๗๖	๔๘.๕๒	๘.๒๔	๓๐.๓๖	๒๙.๗๑
สัดส่วนต่อ ประเทศ (ร้อยละ)	๑๓.๗	๑๓.๕	๑๓.๕	๑๓.๖	๑๓.๕	๑๑.๓	๑๓.๑	๑๓.๑
อัตราการ ขยายตัว (ร้อยละ)	๑๘.๐	๗.๔	๕.๐	๑.๙	- ๕๕.๖	- ๕๕.๕	๙.๙	-๑๙.๔
รายได้								
มูลค่า (ล้านบาท)	๒๗,๘๖๔.๐๕	๓๒,๑๙๕.๙๗	๓๕,๙๕๓.๑๕	๓๖,๖๔๒.๒๔	๔๙,๙๙๐.๔๓	๒๖,๐๓๒.๖๙	๑๙,๓๓๒.๓๕	๒๓,๓๖๔.๕๕
สัดส่วนต่อ ประเทศ (ร้อยละ)	๑๒.๙	๑๓.๐	๑๓.๑	๑๓.๔	๑๒.๖	๑๐.๘	๑๑.๓	๑๒.๖
อัตราการ ขยายตัว (ร้อยละ)	๓๙.๐	๑๕.๗	๙.๘	๓.๗	- ๗๒.๗	- ๗๔.๐	๑๖.๕	-๒๓.๕

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

๒.๑.๓ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

ประชากรของภาคตะวันออกมีแนวโน้มมีรายได้และหนี้สินลดลง ปี ๒๕๖๒ ครัวเรือนของภาคตะวันออกมีรายได้เฉลี่ย ๒๕,๐๖๐ บาทต่อเดือน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีรายได้ ๒๖,๐๑๘ บาทต่อเดือน และลดลงจาก ๒๗,๖๔๕ บาทต่อเดือน ในปี ๒๕๕๘ เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวเฉลี่ยช่วงปีพ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ พบว่า หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๗ ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๒ ต่อปี โดยจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงที่สุดของภาค คือ จังหวัดชลบุรี ๒๘,๗๐๖ บาทต่อเดือน รองลงมาคือ จันทบุรี ๒๘,๑๑๔ บาทต่อเดือน ปราจีนบุรี ๒๕,๘๔๓ บาทต่อเดือน และนครนายก ๒๕,๗๘๕ บาทต่อเดือน ส่วนจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่ำสุดของภาค คือจังหวัดสระแก้ว ๒๐,๖๘๕ บาทต่อเดือน อย่างไรก็ตาม **หนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนของภาคตะวันออกต่ำกว่าระดับประเทศ ปี ๒๕๖๒** ภาคตะวันออกมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ๑๒๒,๕๕๙ บาท ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ ๑๖๔,๐๕๕ บาท และลดลงจาก ๑๕๐,๓๔๔ บาท ในปี ๒๕๕๘ และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยช่วงปี พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๖.๗ ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๓ ต่อปี โดยจังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุดของภาค คือ จังหวัดสระแก้ว ๑๘๘,๑๗๗ บาท รองลงมา คือ ตราด ๑๕๘,๔๔๐ บาท จันทบุรี ๑๔๔,๐๙๘ บาท และนครนายก ๑๔๐,๒๔๗ บาท ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุดของภาค คือ จังหวัดระยอง ๔๒,๕๐๗ บาท ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่เกิดจากการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อและเช่าบ้านและที่ดิน

๒.๑.๔ โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งหลักที่หลากหลาย รวมทั้งด้านดิจิทัลเทคโนโลยี (Digital Infrastructure)

ภาคตะวันออกมีโครงข่ายขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศที่ครอบคลุม มีถนนที่เป็นเส้นทางสายหลักขนาดไม่น้อยกว่า ๔ ช่องจราจร เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๔ และทางหลวงพิเศษหมายเลข ๗ เป็นต้น และมีรถไฟ ท่าเรือน้ำลึก ท่าเรือท่องเที่ยว และ ท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา รวมทั้งรถไฟความเร็วสูงที่อยู่ระหว่างดำเนินการ สามารถเชื่อมโยงพื้นที่ภาคตะวันออกเข้ากับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ และจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภาค รวมถึงพื้นที่แนวชายแดนที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการค้าและการลงทุน ประกอบกับการมีโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลเทคโนโลยีที่จะครอบคลุมพื้นที่เศรษฐกิจของภาคตะวันออกในอนาคต ภาคตะวันออกจึงควรให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมหลักสู่พื้นที่ ทั้งโครงข่ายคมนาคมทางถนน ทางราง ทางทะเล และทางอากาศ ที่มีอยู่เดิมและที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคต โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการจัดการจราจร และขนส่งอัจฉริยะ และการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเมืองและพื้นที่ชนบทอย่างเป็นระบบ ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งระบบโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และการให้บริการภาครัฐที่มีความทันสมัย สามารถตอบสนองและให้บริการประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาค

๒.๒ ด้านสังคม

๒.๒.๑ ประชากร

๑) ภาคตะวันออกมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๕.๑๑ ล้านคน (ชาย ๒.๕๑ ล้านคน และหญิง ๒.๖๐ ล้านคน) คิดเป็นร้อยละ ๗.๗ ของประชากรทั้งประเทศ โดยอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรรวมของภาคเฉลี่ยในช่วง ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ อยู่ที่ร้อยละ ๐.๘ ต่อปี สูงกว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของประเทศที่มีร้อยละ ๐.๑ ต่อปี ทั้งนี้ จังหวัดชลบุรีมีจำนวนประชากรมากที่สุด ๑.๕๗ ล้านคน รองลงมาคือ จังหวัดระยอง ๐.๗๔ ล้านคน และ ฉะเชิงเทรา ๐.๗๒ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗ ร้อยละ ๑๔.๕ และร้อยละ ๑๔.๑ ของประชากร ภาคตะวันออก ตามลำดับ นอกจากนี้ ภาคตะวันออกมีสัดส่วนประชากรเมืองสูงกว่าระดับประเทศ และ สูงเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร ช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองหลักของ จังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๐.๙ ต่อปี และในปี ๒๕๖๓ พบว่าสัดส่วน ประชากรเมืองของภาคตะวันออกอยู่ที่ร้อยละ ๔๐.๒ ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศมีสัดส่วนประชากรเมืองร้อยละ ๓๔.๕ สะท้อนให้เห็นว่าภาคตะวันออกมีการขยายตัวของความเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี ระยอง และจันทบุรี ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่าประชากรเมืองประมาณร้อยละ ๖๘.๒ เป็นกลุ่มประชากรวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๕๙ ปี แสดงให้เห็นว่าการกระจุกตัวของประชากรเมืองในพื้นที่ภาคตะวันออก นั้น เป็นการเคลื่อนย้ายของประชากรวัยแรงงานเพื่อการประกอบอาชีพสร้างรายได้ รวมทั้งพักอาศัย และ ยังชี้ให้เห็นว่าแหล่งจ้างงานของพื้นที่ภาคตะวันออกอยู่ในเขตเมือง โดยจังหวัดชลบุรีมีอัตราการเพิ่มของ ประชากรเมืองมากที่สุดที่ร้อยละ ๑.๔ รองลงมา คือ จังหวัดระยองและสระแก้ว มีอัตราการเพิ่มขึ้นของ ประชากรเมือง ร้อยละ ๑.๓ และ ๐.๐๓ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วและ มีความหนาแน่นของประชากรที่กระจุกตัวสูงได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อาทิ ปัญหาการจัดบริการด้าน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ไม่เพียงพอต่อการเติบโตของเมือง ปัญหาด้านการคมนาคมและการจราจร หนาแน่นและปัญหาชุมชนแออัด ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาด้าน

สิ่งแวดล้อมเมืองตามมา ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐในระดับพื้นที่ให้มีขีดความสามารถและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างโปร่งใส ทัวถึง และเท่าเทียม

ตารางที่ ๘ : ประชากรภาคตะวันออก

รายการ	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
จำนวนประชากร (ล้านคน)	๔.๙๕	๕.๐๐	๕.๐๖	๕.๑๐	๕.๑๑
จำนวนประชากรเมือง (ล้านคน)	๑.๙๙	๒.๐๑	๒.๐๓	๒.๐๕	๒.๐๕
สัดส่วนประชากรเมืองภาคตะวันออก (ร้อยละ)	๔๐.๒	๔๐.๒	๔๐.๒	๔๐.๓	๔๐.๒
สัดส่วนประชากรเมืองประเทศ (ร้อยละ)	๓๔.๓	๓๔.๓	๓๔.๔	๓๔.๕	๓๔.๕

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๒) ภาคตะวันออกกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า โครงสร้างประชากรของภาคตะวันออกจะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ภายในปี ๒๕๗๔ ซึ่งช้ากว่าระดับประเทศที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๖ และเมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรรายช่วงอายุพบว่า ภาคตะวันออกมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๔.๑ ในปี ๒๕๖๓ ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพมากขึ้น และการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความก้าวหน้าทางการแพทย์ ทำให้คนมีอายุยืนยาวมากขึ้น และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประชากรวัยเด็กของภาคตะวันออกที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๑๘.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๗.๗ ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกับประชากรวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ ๖๙.๓ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๖๘.๒ ในปี ๒๕๖๓ จึงส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงโดยภาพรวมของภาคตะวันออกมีแนวโน้มสูงขึ้น จากประชากรวัยแรงงาน ๑๐๐ คน ต้องรับภาระดูแลเด็กและผู้สูงอายุ ๔๔ คน ในปี ๒๕๕๙ เพิ่มขึ้นเป็น ๔๗ คน ในปี ๒๕๖๓ ภาระพึ่งพิงและความรับผิดชอบของแรงงานที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว จะส่งผลทำให้ภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราการออมลดลง ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพและสมรรถนะของกำลังแรงงานร่วมกับการจัดสวัสดิการที่ทั่วถึงและเพียงพอ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกให้สามารถเป็นแหล่งในการสร้างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นแก่ครัวเรือน และเป็นแนวทางในการช่วยลดภาระพึ่งพิงที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ ๙ : โครงสร้างประชากรภาคตะวันออก

รายการ	ปี				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
โครงสร้างประชากร (ร้อยละ)					
กลุ่ม ๐ - ๑๔ ปี	๑๘.๐	๑๘.๐	๑๗.๙	๑๗.๘	๑๗.๗
กลุ่ม ๑๕ - ๕๙ ปี	๖๙.๓	๖๙.๑	๖๘.๘	๖๘.๕	๖๘.๒
กลุ่ม ๖๐+	๑๒.๗	๑๓.๐	๑๓.๓	๑๓.๖	๑๔.๑

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๘๓ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) ภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรแฝงกระจุกตัวในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและแหล่งจ้างงานสำคัญ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าภาคตะวันออกมีจำนวนประชากรแฝงในปี ๒๕๖๓ จำนวน ๐.๙๙ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๒.๐ ของจำนวนประชากรแฝงทั้งประเทศ ซึ่งมากเป็นอันดับสามรองจากภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร โดยส่วนใหญ่กระจุกตัวในจังหวัดที่เป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของภาค ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีประชากรแฝง จำนวน ๐.๔๓ ล้านคน รองลงมาได้แก่ จังหวัดระยอง ๐.๒๖ ล้านคน และฉะเชิงเทรา ๐.๐๘ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๗.๕, ร้อยละ ๓๕.๐ และร้อยละ ๑๑.๕ ของจำนวนประชากรจังหวัด ตามลำดับ โดยประชากรแฝงส่วนใหญ่เข้ามารับจ้างทำงานในแหล่งอุตสาหกรรม และบริการสำคัญของภาคตะวันออก ร่วมกับการเข้ามาศึกษาในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงของพื้นที่ อาทิ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งจำนวนประชากรแฝงที่เพิ่มขึ้นได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเข้าถึงบริการและสวัสดิการต่าง ๆ อาทิ บริการด้านสาธารณสุข ประปา และไฟฟ้า ตลอดจนด้านการดูแลสุขภาพความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อสัดส่วนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สาธารณะและที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมของเมือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะและน้ำเสีย ดังนั้นการสร้างสมดุลการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองหลักที่มีประชากรแฝงขยายตัวในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สวัสดิการทางสังคม รวมทั้งระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองจะเป็นความท้าทายสำคัญในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระยะต่อไป

๒.๒.๒ แรงงาน

๑) สัดส่วนแรงงานในภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัวลดลง ขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกมีจำนวนแรงงานที่มีงานทำ ๓.๔๑ ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๙.๑ ของประชากรในภาคตะวันออกที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ลดลงจาก ๓.๒๘ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๗๐.๒ แรงงานส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคบริการมากที่สุด ๑.๗๓ ล้านคน รองลงมา ได้แก่ ภาคอุตสาหกรรม ๐.๙๓ ล้านคน และภาคเกษตรกรรม ๐.๗๕ ล้านคน ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า สัดส่วนของแรงงานในภาคบริการต่อแรงงานที่มีงานทำทั้งหมดของภาคตะวันออกมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๕๑.๒ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๕๐.๘ ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกับกับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่สัดส่วนมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๒๘.๑ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๒๗.๑ ในปี ๒๕๖๓ ขณะที่สัดส่วนแรงงานในภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น จากร้อยละ ๒๐.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๒๒.๑ ในปี ๒๕๖๓ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ส่งผลให้ภาคการผลิตและบริการของภาคตะวันออกมีการหยุดชะงัก และมีการเลิกจ้างแรงงานในพื้นที่ของหลายสถานประกอบการ อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการยังคงเป็นภาคการผลิตหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคตะวันออก เนื่องจากเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของภาค ซึ่งในอนาคตทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีแนวโน้มในการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิตและบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการมากขึ้น ดังนั้นควรเตรียมความพร้อมให้กับแรงงานให้สามารถปรับตัวและรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะฝีมือให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต และสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ผลผลิตภาพแรงงานของภาคตะวันออกมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๖๓ ผลผลิตภาพแรงงานรวมของภาค เท่ากับ ๕๐๑,๖๓๒.๐๙ บาทต่อคน เพิ่มขึ้นจาก ๔๙๗,๖๐๓.๒๕ บาทต่อคน ในปี ๒๕๕๙ หรือมีอัตราการเพิ่มของผลผลิตภาพแรงงานในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๑.๔ ต่อปี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเติบโตของการศึกษาของแรงงาน พบว่า ในปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกมีแรงงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาร้อยละ ๑๓.๑ ระดับวิชาชีพขั้นสูงร้อยละ ๘.๗ และระดับอาชีวศึกษาร้อยละ ๔.๓ ในขณะที่แรงงานที่สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๕ และ ๓๔.๑ ตามลำดับ รวมทั้งไม่มีการศึกษาร้อยละ ๒.๖ ทั้งนี้ผลการศึกษาจากกรมการจัดหางาน ในปี ๒๕๖๑ ระบุว่า อุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีความต้องการแรงงานในระดับอาชีวศึกษาร้อยละ ๔๓.๗ ของความต้องการแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา ขณะที่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในปัจจุบันมีการศึกษาระดับอาชีวศึกษาร้อยละ ๔.๖ สะท้อนให้เห็นว่าแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตของภาคตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการแรงงานที่มีระดับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น สามารถเรียนรู้ พัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนปรับตัวเข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ ของพื้นที่ได้อย่างรอบด้าน ดังนั้นควรเสริมสร้างทักษะฝีมือให้แก่แรงงานที่มีอยู่ในภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ โดยประสานการดำเนินงานร่วมกับสถาบันการศึกษาและผู้ประกอบการในพื้นที่ที่เข้าใจบริบทของภาคตะวันออก รวมถึงสามารถเชื่อมโยงกับภาคีทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการอย่างเหมาะสม

ตารางที่ ๑๐ : ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

สถานภาพแรงงาน	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ	ล้านคน	ร้อยละ
กำลังแรงงาน	๓.๓๓		๓.๓๔		๓.๓๕		๓.๔๔		๓.๔๖	
ผู้มีงานทำ	๓.๒๘		๓.๓๑		๓.๓๘		๓.๔๑		๓.๔๑	
ที่ไม่มีการศึกษา	๐.๑๐	๓.๐	๐.๑๑	๓.๓	๐.๑๐	๒.๘	๐.๐๙	๒.๖	๐.๐๙	๒.๖
ที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่า	๑.๒๓	๓๗.๓	๑.๑๙	๓๖.๑	๑.๒๐	๓๕.๕	๑.๑๗	๓๔.๓	๑.๑๖	๓๔.๑
ที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้น	๐.๖๗	๒๐.๓	๐.๖๙	๒๐.๘	๐.๗๐	๒๐.๘	๐.๗๔	๒๑.๖	๐.๗๐	๒๐.๕
ที่มีการศึกษาระดับมัธยมปลาย	๐.๔๗	๑๔.๒	๐.๔๗	๑๔.๑	๐.๔๙	๑๔.๕	๐.๕๑	๑๕.๐	๐.๕๑	๑๔.๙
ที่มีการศึกษาระดับอาชีว	๐.๑๔	๔.๔	๐.๑๔	๔.๒	๐.๑๔	๔.๒	๐.๑๓	๓.๙	๐.๑๕	๔.๓
ที่มีการศึกษาระดับวิชาชีพขั้นสูง	๐.๒๕	๗.๕	๐.๒๖	๗.๘	๐.๒๗	๘.๐	๐.๓๐	๘.๗	๐.๓๐	๘.๗
ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา	๐.๔๑	๑๒.๔	๐.๔๐	๑๒.๒	๐.๔๑	๑๒.๒	๐.๔๐	๑๑.๘	๐.๔๕	๑๓.๑
อื่น ๆ และไม่ทราบ	๐.๐๓	๐.๙	๐.๐๕	๑.๕	๐.๐๖	๑.๙	๐.๐๗	๒.๑	๐.๐๖	๑.๘

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

๓) กำลังแรงงานของภาคตะวันออกเข้าสู่ระบบประกันสังคมเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกมีแรงงานอยู่ในระบบประกันสังคม จำนวน ๒.๑๐ ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๕๔.๗ ในปี ๒๕๕๙ รวมทั้งยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่อยู่ในระดับร้อยละ ๕๒.๖ โดยจังหวัดระยองมีแรงงานอยู่ในระบบประกันสังคมมากที่สุดร้อยละ ๘๖.๗ ของกำลังแรงงานทั้งหมด รองลงมา คือ จังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา ร้อยละ ๘๕.๓ และร้อยละ ๖๔.๑ ตามลำดับ ขณะที่จังหวัดจันทบุรีมีแรงงานอยู่ในระบบประกันสังคมน้อยที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๒ ของกำลังแรงงานทั้งจังหวัด

๔) การพึ่งพิงแรงงานต่างด้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกมีแรงงานต่างด้าว ๓ สัญชาติ (สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา) ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานคงเหลือในภาคจำนวน ๓๖๒,๕๗๑ คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๔.๔ ของแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานคงเหลือทั่วประเทศ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๑๓๖,๑๐๘ คน หรือมีอัตราการเพิ่มของแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานคงเหลือของภาค ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๒๓.๖ ต่อปี โดยจังหวัดชลบุรีมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานมากที่สุด จำนวน ๑๕๖,๗๗๓ คน รองลงมาคือ จังหวัดระยอง จำนวน ๗๖,๓๘๔ คน และฉะเชิงเทรา จำนวน ๔๔,๔๙๔ คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๓.๒ ร้อยละ ๒๑.๑ ร้อยละ ๑๒.๓ ของแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานคงเหลือของภาค ตามลำดับ ทั้งนี้ มีสาเหตุการเพิ่มขึ้นของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ภาคตะวันออกมีปัจจัยอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่มีแนวโน้มเข้าสู่สังคมสูงวัย ที่ส่งผลให้ภาคตะวันออกขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ประกอบกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในสาขาบริการไม่เป็นที่นิยมของแรงงานไทย อาทิ การก่อสร้างและธุรกิจบริการที่พักและร้านอาหาร จึงทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ภาคตะวันออกต้องใช้แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะแรงงานสัญชาติกัมพูชาและเมียนมา ดังนั้น ควรสร้างความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดสวัสดิการและสาธารณูปโภค เพื่อรองรับแรงงานต่างด้าวที่จะเพิ่มขึ้น

๒.๒.๓ การศึกษา

ประชากรในภาคตะวันออกมีระดับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานอายุ ๑๕ - ๕๙ ปี เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก ๙.๓๕ ปี ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๙.๗๘ ปี ในปี ๒๕๖๓ แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่ ๙.๘๖ ปี โดยจังหวัดชลบุรี มีจำนวนปีการศึกษาของประชากรเฉลี่ยสูงสุดของภาคตะวันออกที่ ๑๐.๕๕ ปี รองลงมาคือ จังหวัดปราจีนบุรี และ นครนายกที่ ๑๐.๐๖ และ ๙.๙๗ ปี ตามลำดับ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษา เพื่อรองรับการเติบโตของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยภาคตะวันออกมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ๑๓ แห่ง ครอบคลุมทุกจังหวัด ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยของรัฐ ๘ แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน ๓ แห่ง และวิทยาลัยชุมชน ๒ แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และระยอง นอกจากนี้ ยังมีสถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่มีศักยภาพสามารถผลิตบุคลากรเพื่อรองรับภาคการผลิตและอุตสาหกรรมในอนาคตของภาคตะวันออกได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

๒.๒.๔ สาธารณสุข

ประชาชนในภาคตะวันออกได้รับบริการด้านสาธารณสุขดีขึ้น ข้อมูลปี ๒๕๖๒ ภาคตะวันออก มีโรงพยาบาลรัฐบาล จำนวน ๘๒๘ แห่ง และโรงพยาบาลเอกชนจำนวน ๒๑ แห่ง โดยมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร จากแพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๑,๗๙๐ คน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑,๖๘๕ คน ในปี ๒๕๖๓ และดีกว่าระดับประเทศที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๗๙๔ คน แต่ยังคงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งกำหนดแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๐๐๐ คน อย่างไรก็ตาม จำนวนแพทย์ส่วนใหญ่ยังมีการกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลักของภาค อาทิ จังหวัดนครนายก มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๑๒๑ คน รองลงมาได้แก่ จังหวัดชลบุรี มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๒๒๖ คน และจันทบุรี มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๕๔๑ คน ในขณะที่จังหวัดสระแก้ว มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๓,๕๔๒ คน ปราจีนบุรี มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๒,๒๘๔ คน และฉะเชิงเทรา มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๒,๒๐๕ คน สะท้อนให้เห็นว่าภาคตะวันออกยังมีการกระจายตัวของแพทย์ต่อประชากร

ไม่ทั่วถึง ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยแนวโน้มที่ภาคตะวันออกมีการเคลื่อนย้ายของประชากรแฝงเป็นจำนวนกว่า ๐.๙๙ ล้านคน และมีแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวน ๐.๓๖ ล้านคน ในปี ๒๕๖๓ จะส่งผลให้ขีดความสามารถในการให้บริการด้านสาธารณสุขของภาคตะวันออก ได้รับแรงกดดันจากประชากรในพื้นที่และประชากรแฝงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการพัฒนาการบริการด้านสาธารณสุขให้ทั่วถึง เท่าเทียม และประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกพื้นที่ จึงเป็นประเด็นที่ภาคีในระดับนโยบายต้องให้ความสำคัญ

๒.๒.๕ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนดีขึ้น ภาคตะวันออกมีคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และเพศ และทรัพย์สิน ลดลงจาก ๑๓๑ คดีต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑๐๐ คดีต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกับคดียาเสพติดที่มีแนวโน้มลดลงจาก ๖๕๔ คดีต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๖๒๘ คดีต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๖๓ ทั้งนี้พบว่า สัดส่วนการจับกุมคดียาเสพติดสูงสุดอยู่ที่จังหวัดระยอง เท่ากับ ๙๒๘ คดีต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ จังหวัดนครนายกและชลบุรี เท่ากับ ๗๒๖ และ ๖๖๖ คดีต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ ที่ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดด้านอาชญากรรมและยาเสพติดกระทำการที่ผิดกฎหมายได้ยากขึ้น รวมถึงประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการดูแลและปกป้องรักษาทรัพย์สินของตนเองตามข้อแนะนำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ตลอดจนหลายพื้นที่ของภาคตะวันออกได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้มีลักษณะทางกายภาพที่ปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งช่วยลดพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดเหตุลงได้

ตารางที่ ๑๑ : สัดส่วนคดีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และคดียาเสพติด

หน่วย : คนต่อประชากรแสนคน

ภาค/ประเทศ	คดีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					คดียาเสพติด				
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคตะวันออก	๑๓๑	๑๖๔	๑๔๘	๑๕๗	๑๐๐	๖๕๔	๗๖๖	๘๐๑	๘๖๕	๖๒๘
ประเทศ	๙๑	๑๒๖	๑๐๖	๙๗	๘๖	๔๓๙	๕๔๓	๕๒๕	๕๔๔	๔๘๐

ที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๒.๒.๖ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

สถานการณ์ความยากจนมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้สูง จำนวนคนจนหรือประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลงจาก ๒๙๗.๓๑ พันคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑๗๗.๔๓ พันคน ในปี ๒๕๖๓ เช่นเดียวกับสัดส่วนคนจนของภาคตะวันออกมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๕.๓ ของประชากรทั้งภาค ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๓.๕ ของประชากรทั้งภาค ในปี ๒๕๖๓ ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ (Gini Coefficient) ของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นจาก ๐.๓๙๐ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๓๙๒ ในปี ๒๕๖๒ โดยจังหวัดที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคปรับตัวดีขึ้นคือ จังหวัดระยอง จาก ๐.๓๗๘ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๓๓๗ ในปี ๒๕๖๒ ฉะเชิงเทรา จาก ๐.๓๕๘ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๓๔๖ ในปี ๒๕๖๒ และจันทบุรี จาก ๐.๕๑๗ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๔๕๒ ในปี ๒๕๖๒ ขณะที่จังหวัดสระแก้วยังคงเป็นจังหวัดที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคเพิ่มขึ้น จาก ๐.๔๕๔ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๔๕๖ ในปี ๒๕๖๒ รองลงมา คือ จังหวัดนครนายก จาก ๐.๔๐๗ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๔๑๔ ในปี ๒๕๖๒ และจังหวัดตราด มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคจาก ๐.๔๐๐ ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๐.๔๑๓ ในปี ๒๕๖๒ ส่งผลให้ภาคตะวันออกยังคงมีคนจนกระจายตัวอยู่ในหลายจังหวัดทั่วทั้งภาค อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โควิด ๒๐๑๙ ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงของการเพิ่มขึ้นของกลุ่มคนยากจนที่มาจากกลุ่มเปราะบางมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนในภาคตะวันออกสามารถก้าวอย่างอย่างเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้สู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับต่ำ จึงควรเร่งเสริมสร้างโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพให้กับประชาชนของภาคตะวันออก โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

๒.๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๒.๓.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) ทรัพยากรดินยังคงมีสภาพเสื่อมโทรมในระดับสูง ซึ่งมีสาเหตุหลักจากกิจกรรมการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมที่ดำเนินการในพื้นที่ เช่น การใช้สารเคมีในภาคการเกษตร การเผาเศษวัสดุเพื่อเตรียมพื้นที่ทำการเกษตร การทิ้งกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาดินเสื่อมโทรมที่เกิดตามธรรมชาติ ได้แก่ ปัญหาดินเปรี้ยวจัดซึ่งครอบคลุมพื้นที่ ๐.๙๐ ล้านไร่ การรุกรานของน้ำเค็ม และปัญหาดินพุดที่มักเกิดในบริเวณที่ลุ่มน้ำขังชายฝั่งทะเล

๒) พื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ พื้นที่ป่าไม้ของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น ๐.๐๔ ล้านไร่ เฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ ต่อปี โดยปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีพื้นที่ป่าไม้ ๕.๑๒ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ ของพื้นที่ภาคตะวันออก และร้อยละ ๕.๐ ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศ ซึ่งจังหวัดที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่จังหวัดมากที่สุด คือ จังหวัดจันทบุรี ร้อยละ ๓๒.๘ ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่จังหวัดน้อยที่สุด คือ จังหวัดระยอง คิดเป็นร้อยละ ๘.๒ ของพื้นที่จังหวัด การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่าไม้ภาคตะวันออก ส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ ในการบริหารจัดการ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ อาทิ การทวงคืนผืนป่าจากนายทุนที่บุกรุกป่าไม้ รวมทั้งการดำเนินโครงการป่าชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน นอกจากนี้ภาคตะวันออกยังคงเผชิญปัญหาการบุกรุกของสัตว์ป่าทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน ดังนั้น จึงยังคงต้องมีการรณรงค์และปลูกจิตสำนึกให้แก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดทำแนวกันชนระหว่างพื้นที่ป่าและพื้นที่ชุมชน (Buffer Zone)

ตารางที่ ๑๒ : พื้นที่ป่าไม้

หน่วย : ล้านไร่

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	อัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้		สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้กลุ่มจังหวัดต่อพื้นที่ป่าไม้ภาคปี ๒๕๖๔
							๒๕๕๙ - ๒๕๕๙	๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	
ภาคตะวันออก ๑	๑.๐๓	๑.๐๒	๑.๐๓	๑.๐๓	๑.๐๓	๑.๐๓	- ๑.๐	- ๐.๐๒	๒๐.๐
ภาคตะวันออก ๒	๔.๐๘	๔.๐๖	๔.๑๐	๔.๑๐	๔.๑๐	๔.๑๐	๐.๐๑	๐.๑	๘๐.๐
ภาคตะวันออก	๕.๑๑	๕.๐๘	๕.๑๓	๕.๑๓	๕.๑๓	๕.๑๓	- ๐.๒	๐.๑	๑๐๐.๐
ประเทศ	๑๐๒.๑๗	๑๐๒.๑๐	๑๐๒.๔๙	๑๐๒.๔๘	๑๐๒.๓๕	๑๐๒.๒๑			

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓) พื้นที่ป่าชายเลนภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น (จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด และ ฉะเชิงเทรา) ช่วงปี ๒๕๕๗ – ๒๕๖๒ พื้นที่ป่าชายเลนของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น ๐.๐๔ ล้านไร่ เฉลี่ยร้อยละ ๔.๕ ต่อปี โดยปี ๒๕๖๒ ภาคตะวันออกมีพื้นที่ป่าชายเลน ๐.๒๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ของพื้นที่ภาคตะวันออก และร้อยละ ๑๑.๖ ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งประเทศ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าชายเลนมากที่สุด คือ จังหวัดจันทบุรี ๐.๑๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒.๖ ของพื้นที่จังหวัด ขณะที่จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าชายเลนน้อยที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี ๐.๐๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๒ ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งการเพิ่มขึ้นของป่าชายเลนเป็นผลมาจากการรณรงค์และการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นที่ พุทธยากรธรรมชาติ รวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินโครงการปลูกป่าชายเลนอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

ตารางที่ ๑๓ : พื้นที่ป่าชายเลน

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ป่าชายเลน (ล้านไร่)		สัดส่วนพื้นที่ ป่าชายเลนต่อ พื้นที่ภาค (ร้อยละ)		สัดส่วนพื้นที่ ป่าชายเลนจังหวัดต่อพื้นที่ ป่าชายเลนภาค (ร้อยละ)	
	๒๕๕๗	๒๕๖๒	๒๕๕๗	๒๕๖๒	๒๕๕๗	๒๕๖๒
ภาคตะวันออก ๑	๐.๐๒	๐.๐๓	๐.๑	๐.๑	๑๓.๖	๑๕.๘
ภาคตะวันออก ๒	๐.๑๔	๐.๑๗	๐.๖	๐.๗	๘๖.๔	๘๔.๒
ภาคตะวันออก	๐.๑๖	๐.๒๐	๐.๗	๐.๘	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
ร้อยละของประเทศ	๑๐.๗	๑๑.๖				
ประเทศ	๑.๕๓	๑.๗๔				

ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔) ปริมาณกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของภาค ปริมาณน้ำท่าของภาคตะวันออกใน ๓ กลุ่มน้ำหลักประกอบด้วย กลุ่มน้ำบางปะกง กลุ่มน้ำโดนเลสาบ และกลุ่มน้ำชายฝั่งอ่าวไทยตะวันออก ในช่วงปี ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑ มีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย ๒๐,๔๓๓ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑๒.๓๕ ต่อปี และเมื่อพิจารณาปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั้ง ๖ แห่งของภาคตะวันออก ในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ (ณ วันที่ ๑ มกราคม) พบว่าภาคตะวันออกมีปริมาณน้ำกักเก็บเฉลี่ย ๑,๐๔๖ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๔.๗ ต่อปี ซึ่งเป็นผลมาจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำนฤปดินทรจินดาที่ก่อสร้างแล้วเสร็จและกักเก็บน้ำได้ในปี ๒๕๖๐ อย่างไรก็ดี แม้ว่าปริมาณน้ำท่าและการกักเก็บน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่จะมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่ยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของภาคตะวันออกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ โดยเฉพาะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เมื่อผนวกกับความถี่และจำนวนรอบในการเพาะปลูกพืชต่อฤดูกาลที่เพิ่มขึ้น การขยายตัวของชุมชนและปัญหาภัยแล้งและการกักเก็บน้ำฝนในพื้นที่นอกเขตชลประทาน ที่ยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้ภาคตะวันออกมีแนวโน้มต้องประสบกับปัญหาน้ำไม่เพียงพอในอนาคต ดังนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับความต้องการของการใช้น้ำที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ รวมทั้งการสร้างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออก ให้สามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ ๑๔ : ปริมาณน้ำในกลุ่มน้ำ

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

กลุ่มน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑
บางปะกง	๗,๙๗๖	๘,๒๓๔	๗,๗๖๒
ชายฝั่งอ่าวไทยตะวันออก	๑๔,๖๐๑	๑๔,๑๓๐	๑๒,๒๖๓
โตนทะเลสาบ	๑,๙๕๐	๒,๐๗๐	๒,๐๗๒
ภาคตะวันออก	๒๔,๕๒๖	๒๔,๔๓๓	๒๒,๐๙๘
ร้อยละของประเทศ	๑๑.๔	๑๐.๖	๑๑.๒
ประเทศ	๒๑๕,๔๑๗.๑๗	๒๓๐,๐๔๑.๗๘	๑๙๗,๓๒๐.๙๑

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ ๑๕ : ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำ	ความจุระดับ เก็บกักน้ำ ของอ่าง (นรก.)	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ขุนด่านปราการชล	๒๒๔	๑๖๖	๒๐๘	๑๙๗	๑๗๗	๑๕๙	๑๙๓	๑๗๑.๔	๑๘๖.๘
คลองสิียด	๔๒๐	๑๙๑	๒๑๐	๒๗๔	๓๑๐	๑๐๙	๑๖๒	๒๘๑.๖	๒๑๓
บางพระ	๑๑๗	๔๕	๙๓	๑๐๒	๘๔	๕๓	๗๕	๗๑.๔	๘๑.๔
หนองปลาไหล	๑๖๔	๑๖๐	๑๐๗	๑๔๔	๑๕๐	๕๗	๑๖๘	๑๕๔	๑๒๕.๒
ประแสร์	๒๙๕	๒๔๗	๒๐๐	๒๖๐	๒๓๓	๑๒๒	๒๒๘	๒๓๑.๘	๒๐๘.๖
นฤปดินทรจินดา	๒๙๕	๐	๒๓๘	๒๑๖	๒๖๓	๒๑๖	๒๒๓	๐	๒๓๑.๒
รวม	๑,๕๑๕	๘๐๙	๑,๐๕๖	๑,๑๙๓	๑,๒๑๗	๗๑๖	๑,๐๔๙	๙๑๐	๑,๐๔๖
ร้อยละของ ความจุ	๑๐๐.๐๐	๕๓.๔	๖๙.๗	๗๘.๖	๘๐.๓	๔๗.๓	๖๙.๒	๖๐.๑	๖๙.๑

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๕) คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินยังต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ภาคตะวันออกมีแม่น้ำ ๙ สาย และได้รับการตรวจวัดคุณภาพจากกรมควบคุมมลพิษ จำนวน ๕๗ จุด โดยช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔ ดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินในภาพรวมของภาคตะวันออกอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ยกเว้นแม่น้ำพังราดตอนบน ที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม โดยมีสาเหตุจากการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม การใช้สารเคมีในภาคการเกษตร และการปล่อยของเสียจากฟาร์มสุกรและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งการขาดระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชนในการเฝ้าระวังควบคุม กำกับดูแล เพื่อลดการปล่อยน้ำเสียรวมทั้งขยะชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ ร่วมกับการยกระดับกระบวนการผลิตด้วยการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร

ตารางที่ ๑๖ : คุณภาพแหล่งน้ำผิวดินของภาคตะวันออก

แหล่งน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ระยอง	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๖)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๘)	พอใช้ (๖๒)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๖๐)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๘)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๘)
ประแสร์	ค่อนข้างดี (๖๗)	ค่อนข้างดี (๖๖)	ค่อนข้างดี (๗๐)	ค่อนข้างดี (๖๗)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๖๐)	ดี (๗๓)
จันทบุรี	ค่อนข้างดี (๖๙)	ค่อนข้างดี (๗๐)	ค่อนข้างดี (๖๙)	ดี (๗๔)	ค่อนข้างดี (๖๗)	ดี (๗๕)
พังราดตอนบน (จังหวัดจันทบุรี)	เสื่อมโทรม (๕๐)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๒)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๓)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๑)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๕)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๙)
พังราดตอนล่าง (จังหวัดระยอง)	ดี (๘๐)	พอใช้ (๖๔)	ค่อนข้างดี (๖๖)	ค่อนข้างดี (๖๙)	ค่อนข้างดี (๖๖)	ดี (๗๕)
เวฬุ	ดี (๗๕)	ค่อนข้างดี (๖๘)	ค่อนข้างดี (๖๙)	ดี (๗๗)	ค่อนข้างดี (๖๖)	ดี (๗๖)
ตราด	ดี (๗๔)	ค่อนข้างดี (๖๘)	ค่อนข้างดี (๖๗)	ดี (๘๑)	ค่อนข้างดี (๗๐)	ดี (๗๑)
บางปะกง	พอใช้ (๖๕)	พอใช้ (๖๔)	พอใช้ (๖๑)	พอใช้ (๖๔)	พอใช้ (๖๓)	พอใช้ (๖๓)
ปราจีนบุรี	พอใช้ (๖๑)	พอใช้ (๖๑)	พอใช้ (๖๓)	ดี (๗๔)	พอใช้ (๖๓)	พอใช้ (๖๔)
นครนายก	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๙)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๕๙)	พอใช้ (๖๕)	ค่อนข้างเสื่อมโทรม (๖๐)	ค่อนข้างดี (๖๖)	พอใช้ (๖๓)
รวมค่าเฉลี่ย คุณภาพน้ำผิวดิน	ค่อนข้างดี (๖๕.๖)	พอใช้ (๖๓)	พอใช้ (๖๔.๕)	ค่อนข้างดี (๖๗.๗)	พอใช้ (๖๓.๖)	ค่อนข้างดี (๖๗.๗)

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมายเหตุ : ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (WQI) ประกอบด้วย คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ๙๑-๑๐๐ คะแนน เกณฑ์ดี ๗๑-๙๐ คะแนน เกณฑ์ค่อนข้างดี ๖๖-๗๐ คะแนน เกณฑ์พอใช้ ๖๑-๖๕ คะแนน เกณฑ์ค่อนข้างเสื่อมโทรม ๕๑-๖๐ เกณฑ์เสื่อมโทรม ๓๑-๕๐ คะแนน และเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ๐-๓๐ คะแนน

๖) ปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบปริมาณขยะมูลฝอยในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ และ ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ พบว่า ภาคตะวันออกมีปริมาณขยะเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น จาก ๒.๓ ล้านตันต่อปี ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ เป็นจำนวน ๒.๔ ล้านตันต่อปี ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ โดยมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและจำนวนนักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้าสู่พื้นที่ภาคตะวันออก ตลอดจนการขยายตัวของชุมชนเมือง และพฤติกรรมบริโภคที่มีแนวโน้มก่อให้เกิดขยะมูลฝอยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากประสิทธิภาพการกำจัดขยะของภาคตะวันออก พบว่า ชีตความสามารถของพื้นที่ในการจัดการขยะมีแนวโน้มดีขึ้น กล่าวคือ ภาคตะวันออกมีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๐.๗ ในปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๐ เป็นร้อยละ ๑.๑ ในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เช่นเดียวกับปริมาณขยะที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกันจากเฉลี่ยร้อยละ ๐.๔ เป็นร้อยละ ๐.๕ ของช่วงเวลาเดียวกัน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในภาคตะวันออก ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๑๗ : ปริมาณขยะ

หน่วย : ล้านตัน

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๗ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น								
ภาคตะวันออก ๑	๑.๕๖	๑.๕๗	๑.๕๖	๑.๖๘	๑.๕๙	๑.๖๘	๑.๖	๑.๖
ภาคตะวันออก ๒	๐.๗๑	๐.๗๔	๐.๗๘	๐.๘	๐.๖๘	๐.๖๙	๐.๗	๐.๗
ภาคตะวันออก	๒.๒๗	๒.๓๑	๒.๓๔	๒.๔๘	๒.๒๗	๒.๓๗	๒.๓	๒.๔
ร้อยละของประเทศ	๘.๓	๘.๔	๘.๔	๘.๖	๙.๐	๙.๕		
ประเทศ	๒๗.๐๖	๒๗.๓๗	๒๗.๙๓	๒๘.๗๑	๒๕.๓๐	๒๔.๙๘		
ขยะที่ถูกกำจัดถูกต้อง								
ภาคตะวันออก ๑	๐.๕๓	๑.๐๓	๐.๖๙	๐.๘๖	๐.๘	๑.๑๘	๐.๖	๐.๙
ภาคตะวันออก ๒	๐.๑๗	๐.๒๑	๐.๒๑	๐.๑๔	๐.๐๗	๐.๐๖	๐.๒	๐.๑
ภาคตะวันออก	๐.๗	๑.๒๔	๐.๙	๑.๐	๐.๘๗	๑.๒๔	๐.๗	๑.๑
ร้อยละของประเทศ	๗.๓	๑๐.๖	๘.๓	๑๐.๒	๙.๖	๑๓.๗		
ประเทศ	๑๐.๘๖	๙.๗๙	๙.๑๑	๙.๒๘	๙.๕๗	๑๑.๖๙		
ขยะนำมาใช้ประโยชน์								
ภาคตะวันออก ๑	๐.๑๔	๐.๓๒	๐.๒๔	๐.๓๖	๐.๑๗	๐.๒๐	๐.๓	๐.๓
ภาคตะวันออก ๒	๐.๐๙	๐.๒๐	๐.๓๔	๐.๓๘	๐.๒๑	๐.๒๑	๐.๑	๐.๓
ภาคตะวันออก	๐.๒๓	๐.๕๒	๐.๕๘	๐.๗๔	๐.๓๘	๐.๔๑	๐.๔	๐.๕
ร้อยละของประเทศ	๔.๐	๖.๑	๖.๐	๖.๐	๔.๗	๕.๒		
ประเทศ	๕.๘๑	๘.๕๑	๙.๗๗	๑๒.๕๒	๘.๓๓	๗.๘๙		

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๗) ปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมลดลง แต่การลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรมยังคงเกิดขึ้นในพื้นที่ภาค ปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรม จำนวน ๒.๘๓ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๗ ของปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมในประเทศ แบ่งเป็นกากของเสียอันตราย จำนวน ๐.๗๒ ล้านตัน และ กากของเสียไม่อันตราย จำนวน ๒.๑๑ ล้านตัน ซึ่งลดลงจาก ปี ๒๕๖๓ ที่มีจำนวน ๒.๙๙ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ ของปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมในประเทศ โดยจังหวัดระยอง มีปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมมากที่สุดของภาคตะวันออก ร้อยละ ๔๔.๐ รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี ร้อยละ ๒๘.๔ ปราจีนบุรี ร้อยละ ๑๖.๔ และฉะเชิงเทรา ๑๐.๖ ตามลำดับ ถึงแม้ว่าปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังพบปัญหาการลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรมอันตรายเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่พบในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา) เนื่องจากเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากและพื้นที่ใกล้เคียงที่ยังมีบ่อดินเก่า เหมืองร้าง และพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งมักพบการลักลอบทิ้งกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม โดยประเภทกากของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการลักลอบทิ้งมากที่สุด ได้แก่ กากของเสียรวม กากของเสียสารเคมี น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว น้ำมันดำ และกากตะกอน ทั้งนี้จากการตรวจสอบของกรมควบคุมมลพิษ พบว่า โรงงานหลายแห่งยังไม่มี การจัดการกากของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและครบถ้วน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจาย การปนเปื้อนของสารเคมีจากกากอุตสาหกรรมอันตรายที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย ของประชาชนในพื้นที่ได้ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการขยะ และกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรม โดยการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมทั้งประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในกระบวนการ ผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ ๑๘ : กากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม

หน่วย : ล้านตัน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๖๒			๒๕๖๓			๒๕๖๔		
	ปริมาณ ของเสีย อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ไม่อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ทั้งหมด	ปริมาณ ของเสีย อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ไม่อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ทั้งหมด	ปริมาณ ของเสีย อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ไม่อันตราย	ปริมาณ ของเสีย ทั้งหมด
ภาคตะวันออก ๑	๐.๔๘	๑.๔๗	๑.๙๕	๐.๗๒	๑.๖๙	๒.๔๒	๐.๖๙	๑.๖๖	๒.๓๕
ภาคตะวันออก ๒	๐.๐๒	๐.๓๘	๐.๔๐	๐.๐๓	๐.๕๔	๐.๕๗	๐.๐๓	๐.๔๕	๐.๔๘
ภาคตะวันออก	๐.๐๐	๐.๐๑	๐.๐๑	๐.๗๕	๒.๒๓	๒.๙๘	๐.๗๒	๒.๑๑	๒.๘๓
ร้อยละของ ประเทศ	๐.๑	๐.๒	๐.๒	๐.๑	๓๗.๔	๔๑.๔	๖๐.๐	๓๔.๕	๓๘.๗
ประเทศ	๐.๘๓	๕.๓๖	๖.๑๙	๑.๒๕	๕.๙๗	๗.๒๓	๑.๒๐	๖.๑๑	๗.๓๑

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๘) มลพิษทางอากาศของภาคตะวันออกยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องและมีความรุนแรงขึ้น ปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออก มีจำนวนครั้งที่เกิดและปริมาณของฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๑๐ ไมครอน ที่เกินค่ามาตรฐาน จำนวน ๑๓ ครั้ง และมีปริมาณสูงสุด ๑๘๘ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และมีจำนวนครั้งของการเกิดฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน ที่เกินค่ามาตรฐาน จำนวน ๒๘ ครั้ง และมีปริมาณสูงสุด ๑๑๒ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร โดยค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๑๐ ไมครอน และ ๒.๕ ไมครอน ที่เกิดขึ้นสูงสุดอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าตูม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี

๒.๓.๒ ภัยพิบัติ

๑) สถานการณ์ไฟป่ามีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบการเกิดไฟป่าระหว่างปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ และช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ พบว่า ภาคตะวันออกมีจำนวนครั้งรวมของการเกิดไฟป่าเพิ่มขึ้น ๑๓ ครั้ง โดยมีพื้นที่ได้รับความเสียหายเพิ่มขึ้น จำนวน ๖๒ ไร่ต่อปี ทั้งนี้ในปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีจำนวนครั้งของการเกิดไฟป่า ๖๑ ครั้ง พื้นที่ได้รับความเสียหายจำนวน ๗๙๒ ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๐.๐๒ ของพื้นที่ป่าไม้ในภาคตะวันออก โดยมีสาเหตุหลักมาจากความแห้งแล้ง

ตารางที่ ๑๙ : สถานการณ์ไฟป่า

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓		๒๕๖๔		อัตราการเปลี่ยนแปลง ๒๕๕๙ - ๒๕๕๙		อัตราการเปลี่ยนแปลง ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	
	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้	ดับไฟป่า	พื้นที่ถูกไฟไหม้
	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)	(ครั้ง)	(ไร่)
ภาคตะวันออก ๑	๕๐	๒,๕๙๖	๔๑	๖๕๖	๑๕	๑๓๐	๕๖	๗๓๓	๗๒	๖๙๕	๕๕	๖๒๑	๓	๔๕	๓๙	๕๙
ภาคตะวันออก ๒	๖๙	๒,๑๖๐	๑๔	๓๕๕	๑๐	๒๕๘	๒๕	๖๘๓	๖๑	๖๕๕๙	๖	๑๗๑	๔๘	๕๗	๑๙	๖๓
ภาคตะวันออก	๑๑๙	๔,๗๕๖	๕๕	๑,๐๑๑	๒๕	๓๘๘	๘๑	๑,๔๑๖	๑๓๓	๗,๒๕๔	๖๑	๗๙๒	๑๒	๒๘	๒๕	๙๐
ประเทศ	๖,๘๔๖	๑๒๕,๘๖๖	๔,๖๕๐	๗๕,๔๑๙	๓,๗๖๘	๕๕,๗๖๖	๗,๓๒๓	๑๕๑,๗๒๒	๗,๕๕๐	๑๗๔,๘๑๓	๔,๓๑๑	๑๐๐,๗๐๔				

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ภาคตะวันออกยังคงมีพื้นที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก จากข้อมูลการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินในปี ๒๕๖๑ พบว่า ในรอบ ๑๐ ปี ภาคตะวันออกมีพื้นที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก จำนวน ๔,๓๗๙,๖๘๖ ไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๔ ของพื้นที่เกษตรในภาคตะวันออก โดยเป็นพื้นที่ประสบภัยแล้งต่ำกว่า ๓ ครั้งต่อปี จำนวน ๔,๒๑๕,๖๗๓ ไร่ พื้นที่ประสบภัยแล้ง ๔ - ๕ ครั้งต่อปี จำนวน ๑๖๑,๖๔๘ ไร่ และพื้นที่ประสบภัยแล้ง ๖ ครั้งต่อปี จำนวน ๒,๓๖๕ ไร่ โดยอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่ประสบภัยแล้งสูงสุดของภาคตะวันออก จำนวน ๔๑๒,๓๘๙ ไร่ ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการน้ำและกักเก็บดินในทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒๐ : พื้นที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก

หน่วย : ไร่

กลุ่มจังหวัด	ระดับความรุนแรงต่อการเกิดภัยแล้งซ้ำซาก			เนื้อที่
	ตั้งแต่ ๖ ครั้งขึ้นไป ในรอบ ๑๐ ปี	๔-๕ ครั้งขึ้นไป ในรอบ ๑๐ ปี	ไม่เกิน ๓ ครั้ง ในรอบ ๑๐ ปี	
ภาคตะวันออก ๑	๑๔๒	๘๘๒๕	๑๐๗๖๕๕๕	๑,๐๘๕,๕๑๒
ภาคตะวันออก ๒	๒,๒๒๓	๑๕๒,๘๒๓	๓,๑๓๙,๑๒๘	๓,๒๙๔,๑๗๔
ภาคตะวันออก	๒,๓๖๕	๑๖๑,๖๔๘	๔,๒๑๕,๖๗๓	๔,๓๗๙,๖๘๖

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒.๔ ผลการพัฒนาภาคในช่วงที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคตะวันออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้มุ่งพัฒนาภาคตะวันออกให้เป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยรักษาระดับเศรษฐกิจเดิมที่มีอยู่ให้เติบโตอย่างยั่งยืน และสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนให้ประเทศเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ พื้นที่ฐานการผลิตและบริการ เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค และพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน รวมทั้งขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติการพัฒนาครอบคลุม ๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนา ร่วมกับภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานในภาพรวมของแผนพัฒนาภาคตะวันออก

ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดไว้ เนื่องจากเศรษฐกิจของภาคตะวันออกพึ่งพิงการส่งออกเป็นหลักและได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกซบเซา และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลให้เศรษฐกิจของภาคตะวันออก โดยเฉพาะปี ๒๕๖๓ ถดถอยในสัดส่วนที่สูง อีกทั้งมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวของภาคตะวันออกยังคงมีความแตกต่างกันสูง สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่ยังคงเกิดขึ้นภายในภาคตะวันออก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ภาคตะวันออกจะต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ดังนั้นการพัฒนาในระยะต่อไปควรเร่งพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพและเศรษฐกิจชุมชน พร้อมทั้งรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจในภาพรวม และลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของภาคตะวันออก

ตารางที่ ๒๑ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖.๕	ขยายตัวไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๑.๗	หดตัว ๖.๑
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	ลดลงต่ำกว่า ๐.๓๙๗	ลดลงต่ำกว่า ๐.๓๙๗
	ผลการดำเนินงาน	๐.๓๙๒	-

ทั้งนี้ การดำเนินการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา มุ่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ให้สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาในพื้นที่อย่างยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความทันสมัยที่สุดในภูมิภาคอาเซียน และให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการประเภทการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาด้านการเกษตร ขณะที่โครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและชุมชนยังมีการดำเนินงานไม่มากเท่าที่ควร โดยมีรายละเอียดสรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ดังนี้

๒.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความทันสมัยที่สุดในภูมิภาคอาเซียน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ ในช่วง ๔ ปีแรก (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) ของแผนพัฒนาภาคตะวันออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่า ยังไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งอัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑ (จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา) และมูลค่าการลงทุนภาครัฐและเอกชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑ โดยปี ๒๕๖๓ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เท่ากับ ๒,๐๙๕,๓๕๗ ล้านบาท โดยหดตัวจากปี ๒๕๖๒ มีร้อยละ ๗.๒ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมาก เนื่องจากเศรษฐกิจของภาคตะวันออกพึ่งพิงการส่งออก และได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกซบเซาและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ โดยเฉพาะภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นภาคการผลิตหลักของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑ อีกทั้งมูลค่าการลงทุนภาครัฐและเอกชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑ ในปี ๒๕๖๓ มีมูลค่าต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมาก เนื่องจากการยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติลดลงทั้งจำนวนโครงการและเงินลงทุน คิดเป็นร้อยละ ๑๑

และ ๖๖ ตามลำดับ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมในการชักจูงนักลงทุนต่างประเทศให้มาลงทุนในพื้นที่ได้ตามแผนที่วางไว้ ดังนั้นการพัฒนาในระยะต่อไปยังคงต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาในอุตสาหกรรมเป้าหมายและการเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งเร่งประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงและดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายจากนักลงทุนต่างชาติให้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ ๒๒ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖.๓	ขยายตัวไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖.๓
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๗	หดตัวร้อยละ ๗.๒
มูลค่าการลงทุนภาครัฐและเอกชนในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	ไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ ล้านบาท	ไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ ล้านบาท
	ผลการดำเนินงาน	๒๕๔,๕๘๒ ล้านบาท	๒๐๓,๙๓๙ ล้านบาท

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ทั้ง ๕ แนวทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐในส่วนของกระทรวง กรม และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการที่สำคัญ ดังนี้

๑) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง และต่อยอดโครงสร้างพื้นฐานทุกระบบให้เชื่อมโยงเข้าสู่พื้นที่เศรษฐกิจเพื่อรองรับการลงทุน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น โครงการพัฒนาศูนย์การขนส่งตู้สินค้าทางรถไฟที่ท่าเรือแหลมฉบัง โครงการพัฒนาท่าเทียบเรือชายฝั่ง (ท่าเทียบเรือ A) ที่ท่าเรือแหลมฉบัง และโครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังระยะที่ ๓ เป็นต้น

๒) แนวทางการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษ เพื่อให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคตในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เช่น โครงการชักจูงการลงทุนจากต่างประเทศสำหรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นต้น

๓) แนวทางการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี เพื่อผลิตกำลังคนให้ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย รวมทั้งขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่อย่างยั่งยืน เช่น โครงการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านวิศวกรรมย้อนรอยของชิ้นส่วนอุตสาหกรรมระบบขนส่งทางราง โครงการพัฒนาทักษะผู้เรียนให้มีทักษะด้านภาษา การใช้เทคโนโลยีด้วยการศึกษาเชิงประสบการณ์ โครงการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ขั้นสูงให้กับภาคอุตสาหกรรม ภาคเอกชน โครงการศึกษาและพัฒนาแนวทางการเพิ่มศักยภาพคนรองรับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง และโครงการพัฒนาระบบสร้างเสริมขีดความสามารถของอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาคตะวันออกเป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย เป็นต้น

๔) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติในจังหวัดชลบุรี - ระยอง ให้เป็นฐานการกระจายรายได้และการสร้างงานให้แก่ชุมชน อาทิ (๑) ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติในจังหวัดชลบุรี - ระยอง ด้วยการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลพร้อมปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณชายหาดที่สำคัญ อาทิ อ่าวดวงตาล จังหวัดชลบุรี หาดหนองแปน หาดสนกระซิบ และหาดดวงตะวัน จังหวัดระยอง โครงการก่อสร้างสะพานท่าเทียบเรือแหลมฆู หมู่ที่ ๓ ตำบลท่าเวียง เทศบาลตำบลเกาะสีชัง อำเภอกะสีชัง จังหวัดชลบุรี โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์หนองตะไกรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โครงการก่อสร้างสวนสาธารณะบริเวณชายหาดบางพระ เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอสัตหิรา จังหวัดชลบุรี โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ชายฝั่งทะเลสัตหีบ เทศบาลเมืองสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นต้น (๒) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติในจังหวัดชลบุรี - ระยอง เป็นต้น

๕) แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองสำคัญของจังหวัดให้เป็นเมืองใหม่ อัจฉริยะน่าอยู่ เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล อาทิ (๑) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงสนับสนุนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะกลุ่มจังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง เพื่อรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โครงการบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะสู่ชุมชน โครงการพัฒนาโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Grid) ในพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และโครงการพัฒนาระบบไฟฟ้าในเมืองใหญ่ ระยะที่ ๑ เป็นต้น (๒) ด้านการพัฒนาสาธารณสุข เช่น โครงการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรม เมืองสำคัญและเมืองน่าอยู่ ภาคตะวันออก ซึ่งเป็นการจัดซื้อครุภัณฑ์ทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่วนใหญ่เป็นโครงการประเภทต้นทางและกลางทาง คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ การปรับปรุงท่าเรือ การพัฒนาโครงข่ายทางหลวง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบบริการอินเทอร์เน็ต การพัฒนาระบบสาธารณสุข และการพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ขณะที่การดำเนินโครงการด้านการประชาสัมพันธ์และพัฒนาทางด้านการตลาด ยังมีไม่มากนัก

๒.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาภาคตะวันออกให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ในช่วง ๔ ปีแรก (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) ของแผนพัฒนาภาคตะวันออก พบว่า ยังไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยปี ๒๕๖๓ ภาคตะวันออกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรเท่ากับ ๑๙๓,๙๑๔ ล้านบาท และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๒.๑ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากสภาพอากาศที่แห้งแล้งและฝนทิ้งช่วงที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออก ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่ลดลง โดยเฉพาะข้าว พืชยืนต้น และผลไม้ อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของภาคการเกษตรมีทิศทางที่ดีขึ้น จากราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น ซึ่งเกิดจากการต้องการสินค้าเกษตรในตลาดโลก และราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร อาทิ การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอสำหรับการเกษตร การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาและรักษามาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ การเพิ่มช่องทางการตลาดต่างประเทศใหม่ ๆ และการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย

ตารางที่ ๒๓ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัวของมูลค่า ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของ ภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๓.๕	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๓.๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๕	ร้อยละ ๒.๑

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ทั้ง ๓ แนวทาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐในส่วนของกระทรวง กรม และหน่วยงานในระดับพื้นที่ให้ความสำคัญกับการดำเนิน โครงการที่สำคัญ ดังนี้

๑) แนวทางการพัฒนาการผลิตและการค้าผลไม้ภาคตะวันออกให้เป็นศูนย์ผลไม้ เมืองร้อนแห่งเอเชีย (๑) โครงการต้นทาง เช่น โครงการพัฒนาการผลิตและการค้าผลไม้ภาคตะวันออก ให้เป็นศูนย์ผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย โดยการปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกผลไม้เมืองร้อน ให้มีคุณภาพ โครงการพัฒนากระบวนการเตรียมวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมแปรรูปผักและผลไม้ที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีสะอาด (๒) โครงการกลางทาง เช่น โครงการสินค้าเกษตรมีคุณภาพได้มาตรฐาน และพัฒนาเกษตรกรยั่งยืน โดยการรับรองแปลง GAP และเกษตรกรอินทรีย์ ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ โครงการ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี เพื่อเพิ่มโอกาสในการต่อยอดด้านการตลาดและลดต้นทุนโดยรวม โครงการส่งเสริมเทคโนโลยีและเพิ่มศักยภาพ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ให้เข้าสู่การรับรองมาตรฐาน โครงการจัดทำ ศูนย์ทดสอบสินค้าเกษตรและอาหารมาตรฐาน ISO/IEC 17025 และ (๓) โครงการปลายทาง เช่น โครงการ ส่งเสริมตลาดผลไม้เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการบริโภคผลไม้ และเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โครงการยกระดับตลาดผลไม้ภาคตะวันออกให้เป็นศูนย์ผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย เพื่อจัดงานแสดงและ จำหน่ายสินค้า และร่วมงานแสดงและจำหน่ายสินค้านานาชาติ THAIFEX เป็นต้น

๒) แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ให้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ความปลอดภัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น โครงการส่งเสริม การบริโภคสินค้าปศุสัตว์และสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานปลอดภัยสอดคล้องกับความต้องการของ ผู้บริโภค โดยจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้า รวมทั้งจับคู่เจรจาธุรกิจการค้า เป็นต้น

๓) แนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณ ชายฝั่งอ่าวไทย (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด) ให้คงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่ง อย่างยั่งยืน เช่น โครงการยกระดับแปลงใหญ่ผู้ประกอบการสัตว์น้ำด้วยระบบติดตามแจ้งเตือนสภาพบ่อเพาะเลี้ยง ทั้งทางกายภาพ เคมี และชีวภาพด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) พื้นที่ภาคตะวันออก และโครงการ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านอาหารทะเลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมไอโซน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ แม้ว่าจะมีการดำเนินงานโครงการ ที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการดำเนินโครงการต้นทาง และกลางทาง โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร พัฒนาเกษตรกรเพื่อลดต้นทุนในการผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรให้ได้มาตรฐานส่งออก ขณะที่โครงการปลายทางที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการขาย และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย มีไม่มากนัก

๒.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ปรับปรุงมาตรฐานสินค้าและธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ ในช่วง ๕ ปีแรก (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ของแผนพัฒนาภาคตะวันออก พบว่า ยังไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีรายได้จากการท่องเที่ยว ๒๖,๐๓๓ ล้านบาท และมีอัตราการหดตัวร้อยละ ๗๔ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมาก เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ไปทั่วโลก ส่งผลให้สถานการณ์เศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะชะลอตัว รวมทั้งการจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยลดลง ดังนั้นการพัฒนาในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวรองรับกับการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ

ตารางที่ ๒๔ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
รายได้จากการท่องเที่ยวภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๓.๗	หดตัวร้อยละ ๗๒.๗	หดตัวร้อยละ ๗๔.๐

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ทั้ง ๓ แนวทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐในส่วนของกระทรวง กรม และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการที่สำคัญ ดังนี้

๑) แนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลในจังหวัดจันทบุรีและตราด เป็นโครงการเพื่อพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความปลอดภัย อาทิ โครงการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงและสิ่งอำนวยความสะดวก โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลพร้อมปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ชายฝั่งทะเล หาดคังวิมาน

๒) แนวทางฟื้นฟูและปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมเชิงนิเวศและอนุรักษ์ เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวโดยชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ และท่องเที่ยวเมืองเก่า (๑) โครงการต้นทาง อาทิ โครงการก่อสร้างสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดนครนายก โครงการก่อสร้างปรับปรุงขยายการประปาส่วนภูมิภาค โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศาสนา วัฒนธรรมและอารยธรรม เพื่อพัฒนา ฟื้นฟู และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวอารยธรรมภาคตะวันออก โครงการก่อสร้างอาคารคลังยาและเวชภัณฑ์และก่อสร้างอาคารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลพระปกเกล้า เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โครงการพัฒนาระดับมาตรฐานการให้บริการของบุคลากรการท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่ (๒) โครงการกลางทาง อาทิ โครงการพัฒนานวัตกรรมเชิงสุขภาพในกลุ่ม Active Beach (จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด) เพื่อสร้างการบริการมูลค่าสูงและยกระดับให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของเอเชีย (Wellness Hub of Asia) โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรแบบครบวงจร เพื่อเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีและจันทบุรี โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรแบบครบวงจร เพื่อเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีและจันทบุรี และ (๓) โครงการปลายทาง อาทิ โครงการเมืองรองต้องลองเพื่อประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในพื้นที่นครนายก ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด สระแก้ว และระยอง

๓) **แนวทางฟื้นฟูและอนุรักษ์ท่องเที่ยวอารยธรรมขอม** เป็นการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความปลอดภัย เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมทวารวดี - ขอม (จังหวัดปราจีนบุรีและสระแก้ว) โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศาสนา วัฒนธรรม และอารยธรรมภาคตะวันออก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ แม้ว่าจะมีการดำเนินโครงการตลอดห่วงโซ่อุปทาน แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นโครงการต้นทางและกลางทาง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ การพัฒนาโครงข่ายทางหลวง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรและกิจกรรมในการบริการด้านท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการปลายทาง อาทิ การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความมั่นใจ ความปลอดภัย และการจดจำที่ดี ในการท่องเที่ยว ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวและสร้างความเชื่อมั่นในการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพยังคงมีไม่มากนัก

๒.๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ ในช่วง ๕ ปีแรก (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ของแผนพัฒนาภาคตะวันออก พบว่า ยังไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยปี ๒๕๖๔ ภาคตะวันออกมีมูลค่าการค้าชายแดน เท่ากับ ๑๕๖,๐๑๔ ล้านบาท โดยขยายตัวร้อยละ ๑๓.๓ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากในช่วงดังกล่าว เศรษฐกิจโลกชะลอตัว และเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้ประเทศไทยต้องปิดจุดผ่านแดน และเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจการขนส่งสินค้าข้ามแดนและผ่านแดนระหว่างกัน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อฯ ส่งผลให้ไม่สามารถค้าขายสินค้าตามด่านชายแดนและขนส่งสินค้าไปยังปลายทางได้ตามปกติ ส่งผลให้มูลค่าการค้าชายแดนลดลง อย่างไรก็ตาม ภาคตะวันออกยังคงมีจุดผ่านแดนที่มีศักยภาพในการพัฒนา ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างไทย - ราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งจะส่งผลให้มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญกับการเร่งส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (จังหวัดสระแก้ว และตราด) การยกระดับช่องทางธรรมชาติหรือจุดผ่อนปรนการค้าที่มีศักยภาพให้เป็นด่านถาวร และการอำนวยความสะดวกและพัฒนาศักยภาพให้กับผู้ประกอบการการค้าชายแดนและผ่านแดน

ตารางที่ ๒๕ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๔

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
มูลค่าการค้าชายแดนภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๙.๓	หดตัวร้อยละ ๙.๔	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๓.๓

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ทั้ง ๓ แนวทาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐในส่วนของกระทรวง กรม และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการที่สำคัญ ดังนี้

๑) **แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว** เป็นโครงการเพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมขนส่ง และอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดน เช่น โครงการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงและสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนการเป็นประตูเชื่อมโยงการค้าชายแดน โครงการก่อสร้างด่านศุลกากรอรัญประเทศพร้อมสิ่งปลูกสร้างประกอบ (บ้านป่าไร่) โครงการก่อสร้างอาคารจุดผ่านแดนถาวร (บ้านหนองเอี่ยน) และโครงการยกระดับพัฒนาบริการด้านการแพทย์รองรับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการของหน่วยบริการสาธารณสุข เป็นต้น

๒) **แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขนาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด** เช่น โครงการพัฒนาระบบไฟฟ้าเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ ๑ ในพื้นที่ จังหวัดตราด และโครงการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมตลาดการค้าชายแดนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก เป็นต้น

๓) **แนวทางพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนบ้านแหลมและบ้านผักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี** เช่น โครงการส่งเสริมตลาดการค้าชายแดนกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก โดยการจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้า รวมทั้งจับคู่เจรจาธุรกิจการค้า ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี และการจัดงานเทศกาลนานาชาติ “พลอยและเครื่องประดับ จังหวัดจันทบุรี” เพื่อส่งเสริมและพัฒนาช่างฝีมือ จัดแสดงและจำหน่ายสินค้า และเจรจาการค้า อัญมณีและเครื่องประดับ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๔ แม้ว่าจะมีการดำเนินโครงการที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน แต่ส่วนใหญ่เป็นโครงการต้นทางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก และโครงการปลายทางที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมตลาดการค้าชายแดน เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ขณะที่โครงการกลางทาง โดยเฉพาะการพัฒนาผู้ประกอบการการค้าชายแดนและผ่านแดน และการพัฒนาระบบการให้บริการเกี่ยวกับการค้าชายแดนและผ่านแดนยังคงมีไม่มากนัก

๒.๔.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ แก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและจัดระบบการบริหารจัดการมลพิษให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในช่วง ๕ ปีแรก (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ของแผนพัฒนาภาคตะวันออก พบว่า ในภาพรวมยังไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมี ๓ ตัวชี้วัดที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ได้แก่ (๑) สัดส่วนของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาคตะวันออกในปี ๒๕๖๔ เท่ากับร้อยละ ๒๒.๔ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่ร้อยละ ๒๙ เนื่องจากการบุกรุกพื้นที่ป่า (๒) ปริมาณก๊าซโอโซนเฉลี่ย ๑ ชั่วโมงสูงสุด ในปี ๒๕๖๔ เท่ากับ 104.5 ppb ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ 100 ppb เนื่องจากการปล่อยก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน (NOx) กับสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ของภาคการขนส่งและโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ และ (๓) สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องและนำกลับมาใช้ใหม่ของภาคตะวันออก ในปี ๒๕๖๔ เท่ากับร้อยละ ๖๖.๗ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่ร้อยละ ๘๕ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของชุมชนเมือง ประกอบกับแหล่งกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุ่มลักษณะมีอยู่จำกัด ขณะที่มี ๑ ตัวชี้วัดที่เป็นไปตามเป้าหมาย ได้แก่ จำนวนแหล่งน้ำของภาคตะวันออกที่มีคุณภาพในเกณฑ์ดี ในปี ๒๕๖๔ เท่ากับ ๕ แหล่ง ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมายที่ ๔ แหล่ง ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปยังคงต้องให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และเอกชน อาทิ การปลูกป่า การบริหารจัดการขยะที่เป็นระบบและถูกหลักวิชาการ และการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๖ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๕

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ ภาคตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	ร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ภาค	ร้อยละ ๒๗ ของพื้นที่ภาค	ร้อยละ ๒๙ ของพื้นที่ภาค
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๒๒.๕	ร้อยละ ๒๒.๕	ร้อยละ ๒๒.๔
คุณภาพอากาศ ภาคตะวันออก (ปริมาณก๊าซโอโซน)	ค่าเป้าหมาย	ไม่เกินค่ามาตรฐานเฉลี่ย ๑ ชม. สูงสุด 100 ppb	ไม่เกินค่ามาตรฐานเฉลี่ย ๑ ชม. สูงสุด 100 ppb	ไม่เกินค่ามาตรฐานเฉลี่ย ๑ ชม. สูงสุด 100 ppb
	ผลการดำเนินงาน	109.2 ppb	98.5 ppb	104.5 ppb
จำนวนแหล่งน้ำ ของภาคตะวันออก ที่มีคุณภาพใน เกณฑ์ดี	ค่าเป้าหมาย	๒ แหล่ง	๓ แหล่ง	๔ แหล่ง
	ผลการดำเนินงาน	๓ แหล่ง	๐ แหล่ง	๕ แหล่ง
สัดส่วนปริมาณ ขยะมูลฝอยที่ถูก กำจัดอย่างถูกต้อง และนำกลับมาใช้ ใหม่ของภาค ตะวันออก	ค่าเป้าหมาย	ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น	ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๕ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น	ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๖๘.๐	๕๖.๕๒	๖๖.๖๗

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ทั้ง ๖ แนวทาง
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐในส่วนของกระทรวง กรม และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ให้ความสำคัญกับ
การดำเนินโครงการที่สำคัญ ดังนี้

๑) แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อบรรเทาภาวะภัยแล้งและน้ำท่วมฉับพลัน
ตราด และสระแก้ว ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบกระจายน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรด้วยเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าแบบ
จุ่มได้น้ำและเครื่องสูบน้ำแบบเทอร์โบ/พลังงานแสงอาทิตย์ โครงการจัดหาแหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่
แล้งซ้ำซากและมีปัญหาคูณภาพน้ำเค็ม และโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
ภัยแล้งและอุทกภัยในพื้นที่เสี่ยงภัยและพื้นที่ประสบภัยซ้ำซากในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และชลบุรี เป็นต้น

๒) แนวทางการฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศ เช่น โครงการบริหาร
จัดการทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ภาคตะวันออก) และโครงการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นต้น

๓) แนวทางการคุ้มครองและฟื้นฟูป่าชายเลน ปะการัง หล้าทะเล และป้องกัน
การกัดเซาะชายฝั่ง เช่น โครงการปักไม้ไผ่ชะลอความรุนแรงของคลื่นบริเวณชายฝั่งที่เป็นหาดโคลนในพื้นที่
จังหวัดจันทบุรี ตราด และฉะเชิงเทรา โครงการก่อสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันพื้นที่ชายฝั่ง โครงการฟื้นฟูทรัพยากร
ปะการังและหล้าทะเลแบบบูรณาการทุกภาคส่วน และโครงการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาพืชและ
สัตว์ทะเล จังหวัดระยอง เพื่อเป็นที่รวบรวมตัวอย่างพืชและสัตว์อ้างอิง (Reference Collection) ของฝั่งทะเล
อ่าวไทย เป็นต้น

๔) แนวทางการดำเนินการตามมาตรการจัดการมลพิษทางอากาศในจังหวัดระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา เช่น โครงการกำจัดก๊าซมลพิษในโตรเจนออกไซด์ที่ผลิตจากกระบวนการเผาไหม้จากภาคอุตสาหกรรมการผลิตในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกด้วยเทคโนโลยีสะอาด และโครงการพัฒนาแนวทางการลดก๊าซเรือนกระจกระดับจังหวัด เป็นต้น

๕) แนวทางการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน ในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการค้า การท่องเที่ยว และพื้นที่อุตสาหกรรม เช่น โครงการพัฒนาระบบฝาระวัง และแจ้งเตือนคุณภาพน้ำอัจฉริยะแบบต่อเนื่องอัตโนมัติด้วยเทคโนโลยีการเชื่อมต่อของสรรพสิ่งสำหรับเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ของชุมชน และโครงการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและพื้นที่การค้าชายแดน เป็นต้น

๖) แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการรวบรวม ขนย้าย และการกำจัดขยะให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น โครงการติดตั้งหุ่นกักขยะและจัดหาเรือเก็บขยะ โครงการปรับปรุงโรงคัดแยกขยะและกำจัดขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด และโครงการแปรรูปขยะพลาสติกและวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีแบบผสมผสาน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๕ มีการดำเนินงานโครงการที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทานและครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ ส่งผลให้ภาพรวมด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้นเล็กน้อย แต่ยังคงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดทุกตัวที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้น ยังคงต้องมีการดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อรักษาและยกระดับคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาคตะวันออกให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาค

๓.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลง

๓.๑.๑ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่หลากหลาย สามารถผสมผสานร่วมกันให้เกิดผลิตภาพที่มีประสิทธิภาพสูง และนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางในการพัฒนาประเทศ ทั้ง ๓ มิติการพัฒนาหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญของประเทศไทยในการพัฒนาและต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในการยกระดับผลิตภาพของภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม รวมทั้งการให้บริการต่าง ๆ อาทิ การท่องเที่ยว โลจิสติกส์ ให้ก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต เพื่อต่อยอดอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไปสู่อุตสาหกรรมอนาคต ซึ่งมีกิจกรรมโครงการ เช่น การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมชีวภาพ เป็นต้น การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เช่น โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบลูโอเลโอเทคซิตี้ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น การผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ที่มุ่งเน้นการเป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพ การพัฒนาด้านมาตรฐานและบริการทางการแพทย์ และการขยายตลาดส่งออกเครื่องมือแพทย์ไปยังประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมการลงทุนด้านหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ โครงการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรม การผลิตยั่งยืน (Sustainable Manufacturing Center: SMC) ในเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก การติดตั้งโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านสื่อสัญญาณสายเคเบิลใยแก้วนำแสง (FTTx) พร้อมจัดให้มี

จุดให้บริการอินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย (Wi-Fi) ครอบคลุมหมู่บ้านห่างไกล จำนวน ๒๔,๗๐๐ หมู่บ้าน การส่งเสริมให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจ

ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมให้เป็นอุตสาหกรรมอนาคต โดยมีการจัดตั้งเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ในพื้นที่ ๓ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง และ ฉะเชิงเทรา (กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ๑) รวมทั้งจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมที่สำคัญ ประกอบกับเป็นพื้นที่เกษตรและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการพัฒนาทั้งภาคอุตสาหกรรมและบริการ อาทิ ปัญญาประดิษฐ์และระบบอัตโนมัติ เทคโนโลยีดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตการผลิตยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น มีการกระจุกตัวเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และยังคงต้องมีการเตรียมความพร้อมรองรับ อาทิ ศูนย์ทดสอบมาตรฐาน เครื่องมือและอุปกรณ์อุตสาหกรรม และเครื่องมือทางการแพทย์ ขณะที่การเข้าถึงเทคโนโลยีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังคงอยู่ในวงจำกัด อีกทั้งจำนวนแรงงานที่มีทักษะยังคงมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ

๓.๑.๒ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหลายประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก ส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงาน มีแนวโน้มลดลง และค่าใช้จ่ายภาครัฐด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล และสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับความตระหนักในการรักษาสุขภาพของประชากรทั่วโลกส่งผลให้ประชาชนมีพฤติกรรมที่ต้องการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันมากขึ้น ซึ่งนอกจากภาครัฐต้องเตรียมการรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ยังเป็นโอกาสในการสร้างเศรษฐกิจใหม่จากความต้องการสินค้าและบริการต่าง ๆ ด้านสาธารณสุขและสุขภาพ ที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งประชาชนในช่วงวัยอื่น ๆ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรของโลกดังกล่าว ประกอบกับทัศนคติของคนรุ่นใหม่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ลักษณะการทำงานหรือความต้องการแรงงานในอนาคตเปลี่ยนจากการทำงานที่เป็นการทำซ้ำหรือเป็นแบบแผน ไปสู่ความต้องการแรงงานที่มีทักษะ ความสามารถเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น เช่น งานในอุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมการแพทย์ เป็นต้น

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) รวมทั้งการพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัยตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยรุ่น วัยเรียน วัยแรงงาน และ วัยผู้สูงอายุ โดยหนึ่งในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ แผนแม่บทด้านการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสภาพแวดล้อม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ ให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนไทยตลอดช่วงชีวิตให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเอง และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและประเทศ ซึ่งหน่วยงานราชการและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงอายุ โครงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุสู่ตลาดแรงงาน โครงการจัดระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ โครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โครงการพัฒนาครอบครัวและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โครงการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work Integrated Education: CWIE) โครงการดัดดัดเด็กและเยาวชนเข้าสู่อาชีพนักวิจัย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการดังกล่าวยังคงอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น และต้องได้รับการพัฒนาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ภาคตะวันออกมีโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในปี ๒๕๗๔ โดยประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ภาระพึ่งพิงสูงขึ้น ดังนั้นการเร่งพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคม รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม และการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการทางการแพทย์และการดูแลสุขภาพ จึงมีความสำคัญ ขณะที่ภาคตะวันออกโดยเฉพาะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งปัจจุบันยังขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ขณะที่การพัฒนาบัณฑิตในภาพรวมยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน โดยขาดความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้การสอนและทักษะในการทำงานจริง อย่างไรก็ตาม ในปี ๒๕๖๔ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันการพัฒนาทักษะแรงงานผ่านโครงการฝึกอบรมระยะสั้นที่เน้นพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานได้จริงสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาทักษะสำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์อนาคต และการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อลดผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เป็นต้น

๓.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วโลก ซึ่งคาดว่าจะมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ ๑ - ๓.๓ ของ GDP โลก ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลกยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาส่งผลให้ลักษณะภูมิอากาศของโลกเปลี่ยนแปลงไป อาทิ การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ก่อให้เกิดภาวะภัยแล้งหรืออุทกภัยที่รุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบต่อรายได้และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วโลก

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยได้ลงนามในอนุสัญญากรอบการทำงานแห่งสหประชาชาติ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) ที่ตั้งเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลกในปี ๒๕๗๒ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๕ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๑ โดยได้กำหนดเป้าหมายของประเทศสำหรับดำเนินการภายหลังปี ๒๕๖๓ ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างน้อยร้อยละ ๒๐ (ไม่ให้เกิน ๔๔๔ ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า) ภายในปี ๒๕๗๓ นอกจากนี้ ได้มีการกำหนดประเด็นดังกล่าวในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ อาทิ แผนแม่บทด้านการเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมการลงทุน และเปลี่ยนแปลงการผลิตและการบริโภคสู่ความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การบริหารจัดการมลพิษ และดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ให้ความสำคัญกับการลดปริมาณของเสียให้น้อยลง การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว การเฝ้าระวังและติดตามปัญหามลพิษต่าง ๆ การส่งเสริมการลดใช้พลาสติก และแผนแม่บทด้านการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านน้ำ เพิ่มผลิตภาพน้ำทั้งระบบ และรักษาแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติให้มีระบบที่ดี โดยการรับมือกับความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและบริการ การฟื้นฟูทรัพยากรแหล่งน้ำ และการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เช่น การเจาะบ่อน้ำบาดาล เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรองในการผลิตน้ำประปาสำหรับฤดูแล้ง การปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำต่าง ๆ การขยายเขตบริการน้ำประปา เป็นต้น

ภาคตะวันออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักของประเทศ และมีการขยายตัวของเมืองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และได้ดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาตามแผนแม่บทดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม ภาคตะวันออกยังคงเผชิญกับปัญหามลพิษ อาทิ ขยะมูลฝอยชุมชน กากของเสีย อุตสาหกรรม น้ำเสีย ความขัดแย้งด้านการใช้น้ำ ดังนั้น ภาคตะวันออกยังคงต้องดำเนินมาตรการหรือกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อาทิ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การบริหารจัดการคุณภาพน้ำให้เหมาะสม การลดการเกิดขยะมูลฝอยชุมชนจากแหล่งกำเนิด การดำเนินอุตสาหกรรมสีเขียว การพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกในทุกระดับ ในพื้นที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

๓.๒ บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของภาค

การกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกในระยะ ๕ ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติให้สอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศในภาพใหญ่ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ เพื่อให้แผนพัฒนาภาคตะวันออกทำหน้าที่เป็นแผนที่ช่วยกำกับทิศทางการพัฒนาในระดับพื้นที่ไปสู่การเป็นกลไกที่เป็นกำลังสำคัญในการที่พื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศในภาพใหญ่พร้อมไปกับการตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลได้นั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสังเคราะห์โอกาสและข้อจำกัดของภาคตะวันออกอย่างรอบด้าน ด้วยการนำข้อค้นพบทั้งในเชิงประเด็นโครงสร้างหรือกิจกรรมการพัฒนาที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทก่อนหน้ามาพิจารณาร่วมกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่จะส่งผลกระทบซึ่งเป็นโอกาสในกรณีที่ศักยภาพของภาคตะวันออกสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์และมูลค่าเพิ่มจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ภาคตะวันออกในกรณีที่ไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และทำให้ภาคตะวันออกโดยรวมมีความก้าวหน้า และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นศักยภาพและโอกาส รวมทั้งความเสี่ยงและข้อจำกัด ของภาคตะวันออกโดยสังเขปได้ ดังนี้

๓.๒.๑ ศักยภาพและโอกาส

๑) โครงข่ายการคมนาคมขนส่งที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกให้เชื่อมโยงกับภูมิภาคต่าง ๆ และประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นปัจจัยสนับสนุนให้อุตสาหกรรมยังคงขีดความสามารถในการเป็นเครื่องจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจและจ้างงาน (Growth Engine) ของภาคตะวันออกและประเทศ โดยพื้นที่ภาคตะวันออกมีโครงข่ายขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ได้แก่ ท่าเรือหลัก ๓ ท่าเรือ ท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา และเส้นทางคมนาคมหลักที่เชื่อมโยงกับภาคและประเทศคู่ค้าเพื่อนบ้าน ตลอดจนเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมและแหล่งอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศ อาทิ การผลิตยานยนต์ รถพ่วง และรถกึ่งพ่วง และการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งมีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นจำนวนมากที่เชื่อมโยงและสนับสนุนกันอย่างเข้มแข็งในระดับพื้นที่

ด้วยศักยภาพของห่วงโซ่มูลค่าการผลิตในอุตสาหกรรมพื้นฐานที่เป็นจุดแข็งของประเทศดังกล่าว เมื่อผนวกเข้ากับปัจจัยที่เป็นโอกาสของประเทศอันเนื่องมาจากแนวโน้มหรือกระแสความต้องการหรือพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปสู่การคำนึงถึงการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างพลิกผัน (Disruptive Technology) อาทิ ปัญญาประดิษฐ์และระบบอัตโนมัติ

(Artificial Intelligence and Automation) เทคโนโลยีชีวภาพ นวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้า จะเป็นโอกาสที่สำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพที่จะปรับและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการปรับกระบวนการและพัฒนการผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรมให้ตรงกับกระแสความต้องการที่เน้นให้ความสำคัญกับมาตรฐาน ความปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่อยู่บนพื้นฐานของบริบทความเข้มแข็งในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม จะส่งผลให้ภาคตะวันออกสามารถรักษาการเป็นฐานอันมั่นคงในการสร้างรายได้จากสาขาอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ โอกาสที่ภาคตะวันออกจะสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในการที่จะนำมาต่อยอดศักยภาพและยกระดับผลิตภาพการผลิตของภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานที่เป็นจุดแข็งของพื้นที่ให้เกิดมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงผลประโยชน์ลงสู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมได้นั้น ความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนในพื้นที่ทั้งที่เป็นขีดความสามารถของผู้ประกอบการ กำลังแรงงาน ความพร้อมของปัจจัยสนับสนุนที่เป็นนิเวศแวดล้อมในพื้นที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนและต่อยอดอุตสาหกรรมศักยภาพเดิมในพื้นที่และต่อยอดอุตสาหกรรมไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ (New-S curve) ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม อาทิ การพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมยานยนต์จากเครื่องยนต์สันดาปภายใน (Internal Combustion Engine: ICE) ไปสู่อุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต หรือ ยานยนต์ไฟฟ้า การพัฒนาบริการทางการแพทย์ไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมบริการทางการแพทย์ที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยรักษาโรคเฉพาะทาง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ นำความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถและลดต้นทุนให้ภาคตะวันออก โดยพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการ ตลอดจนกำลังแรงงาน ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ให้มีความรู้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ อีกทั้งเพิ่มช่องทางแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs และ Startup ในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงตัวเองสู่ห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมเป้าหมาย

๒) การเป็นแหล่งผลิตผลไม้ สมุนไพรคุณภาพ และเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม สามารถต่อยอดการพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรที่มีคุณภาพ มาตรฐาน เป็นมิตรต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ภาคตะวันออกมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร โดยเป็นแหล่งผลิตผลไม้และผลไม้แปรรูปที่สำคัญของประเทศ ทั้งนี้ ด้วยโครงข่ายของระบบคมนาคมขนส่งขนาดใหญ่ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนา เมื่อผนวกเข้ากับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ของผู้ประกอบการ ตลอดจนเกษตรกรสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต แปรรูปให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน รวมทั้งดำเนินการทางการตลาด เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้แบบมุ่งเป้า จึงเป็นโอกาสที่ภาคตะวันออกจะยกระดับการพัฒนาภาคการเกษตรไปสู่การเป็นฐานการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ได้มาตรฐานในระดับสากล และมีมูลค่าสูง

ทั้งนี้ โอกาสและความเป็นไปได้ที่ภาคการเกษตรของภาคตะวันออกจะพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐาน เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ตั้งแต่ต้นทางการผลิตกระทั่งถึงมือผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น ขึ้นอยู่กับศักยภาพของภาคส่วนในพื้นที่ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม ผลงานวิจัย รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อนำมาสร้างสรรค์คุณค่า และบริหารจัดการการผลิตและการตลาด รวมทั้งระบบโลจิสติกส์ เพื่อสร้างความโดดเด่นและความน่าเชื่อถือให้กับสินค้าการเกษตร

ที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ให้ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่มีความปลอดภัย สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อให้การพัฒนาด้านการเกษตรในพื้นที่เป็นแหล่งสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดความยั่งยืนแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และบรรลุสู่เป้าหมายของภาคตะวันออกที่จะเป็นมหานครผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย

๓) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ และโครงข่ายคมนาคมหลักที่ครอบคลุมทั่วถึง ประกอบกับกระแสห่วงใยใส่ใจสิ่งแวดล้อมและการรักษาสุขภาพจะเป็นโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกที่จะมุ่งพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ โดยภาคตะวันออกมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับนานาชาติเดิมที่มีชื่อเสียง อาทิ พัทยา บางแสน เกาะช้าง และเกาะเสม็ด ที่ยังคงเป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มระดับล่าง มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีศักยภาพที่สามารถยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่มุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มศักยภาพหรือนักท่องเที่ยวระดับบน ทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทย อาทิ เกาะหมาก เกาะกูด มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย อาทิ อุทยานแห่งชาติ น้ำตก ที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยที่หลากหลาย ทั้งวิ่งเทรล (Trail Running) ล่องแก่ง และมีพื้นที่ที่มีภูมิอากาศและธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือเป็นที่อยู่อาศัยชั้นดี อาทิ พังปอรงทอง อุทยานแห่งชาติปางสีดา นอกจากนี้ ยังมีแหล่งเพาะปลูกพืชสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และแหล่งส่งเสริมของภูมิปัญญาแพทย์แผนไทย รวมทั้งพื้นที่ผลิตผลไม้ที่สำคัญ ซึ่งสามารถพัฒนาและยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนภาคตะวันออกยังคงมีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา ที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ และแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลักได้อย่างหลากหลาย ตลอดทั้งปี ในด้านการคมนาคมขนส่งภาคตะวันออกมีโครงข่ายคมนาคมหลักซึ่งเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งภายในภาคตะวันออก ภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นทางรถยนต์ ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ อาทิ ท่าอากาศยานนานาชาติอู่ตะเภา เรือเฟอร์รี่ หัวหิน - พัทยา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันกระแสการท่องเที่ยวที่ใส่ใจรักษ์สิ่งแวดล้อมและการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจ จะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวภาคตะวันออกสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ทุกช่วงวัย

ด้วยศักยภาพและโอกาสดังกล่าว การพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออก จึงควรมุ่งยกระดับแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกของภาค สู่การเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวระดับโลกที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน และส่งเสริมความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่และชุมชน อาทิ การท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติ การท่องเที่ยวธุรกิจไมซ์ (MICE Business Travel) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) และการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีคุณภาพและมีอัตลักษณ์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยและสมุนไพร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย และสามารถทำงานได้หลายหน้าที่ รวมทั้งมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ และให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ด้านการท่องเที่ยว อาทิ การเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกต้องและทันสมัย การจองเพื่อเข้าแหล่งท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อสร้างความประทับใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยวและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

พร้อมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีศักยภาพในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์และอัตลักษณ์พื้นถิ่น ตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าด้านการท่องเที่ยว และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

๔) โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง และดิจิทัลเทคโนโลยี (Digital Infrastructure) ที่จะครอบคลุมพื้นที่ของภาคตะวันออกในอนาคต จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเมือง และพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกให้มีขีดความสามารถในการรองรับความเจริญเติบโตได้หลากหลายมิติ อย่างเป็นรูปธรรม โดยพื้นที่ภาคตะวันออกมีโครงข่ายขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ที่เชื่อมโยงพื้นที่ภาคตะวันออกเข้ากับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ และจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภาค รวมถึงพื้นที่แนวชายแดนที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านการค้า การลงทุน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างโอกาสให้เป็นพื้นที่เมืองในภาคตะวันออกที่เป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนและเป็นพื้นที่ตั้งของอุตสาหกรรม สามารถพัฒนาขยายตัวทั้งในมิติการเป็นเมืองหน้าด่านที่เป็นประตูการค้าเชื่อมโยงกับราชอาณาจักรกัมพูชา และเป็นพื้นที่เมืองรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคง สามารถเป็นศูนย์กลางกระจายความเจริญไปยังพื้นที่ชุมชน จังหวัด และภูมิภาคโดยรอบ เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะพื้นที่ EEC ที่ได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในทุกมิติอย่างต่อเนื่อง จะเป็นศูนย์กลางและเป็นพื้นที่ที่เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนภาคตะวันออกให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เมื่อผนวกเข้ากับเจตนารมณ์ของหลายจังหวัดในภาคตะวันออกที่ต้องการพัฒนาพื้นที่เมืองไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ นำอยู่ สำหรับคนทุกกลุ่ม โดยนำโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลเทคโนโลยีที่จะครอบคลุมพื้นที่เศรษฐกิจของภาคตะวันออกในอนาคต พัฒนามาเป็นฐานการพัฒนากระบวนเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่เมืองเป้าหมาย รวมทั้งประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตของทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) ในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อสร้างสมดุลระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ผ่านการสร้างความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง เชื่อมโยงสู่การพัฒนาพื้นที่ชนบท การท่องเที่ยว และการขนส่งสินค้าที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองสามารถบรรลุเป้าหมายการเป็นเมืองอัจฉริยะ มีความน่าอยู่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาคตะวันออกจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับศักยภาพของพื้นที่ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเมืองและพื้นที่ชนบทอย่างเป็นระบบตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง สร้างมูลค่าให้กับระบบเศรษฐกิจด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบริหารจัดการพลังงานที่สมดุลระหว่างการผลิตและการใช้เพื่อลดการพึ่งพาพลังงานจากระบบโครงข่ายหลัก และเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนองต่อการดำรงชีวิตของคนทุกกลุ่ม ตลอดจนเพื่อพัฒนาภาครัฐในพื้นที่ที่มีความทันสมัยสามารถตอบสนองและให้บริการประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม มีประสิทธิภาพ ร่วมกับการให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเปิดกว้าง

การพัฒนาภาคตะวันออกบนพื้นฐานของศักยภาพและโอกาสดังกล่าว จึงควรยกระดับการเป็นเมืองน่าอยู่ มีความสะดวกและปลอดภัย และเชื่อมโยงการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และเมืองในแต่ละมิติ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเมือง การขนส่งพลังงาน การใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและในมิติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของคนในฐานะที่เป็นพลเมืองของพื้นที่ในภาคตะวันออก ที่จะต้องพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ความรู้และมีการเสริมสร้างทักษะให้ตอบสนองกับทิศทางของการพัฒนาภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่อง

๕) พื้นที่ชายแดนเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพ สามารถยกระดับเป็นประตูทางการค้าเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภูมิภาคนิยมที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงการผลิตและการค้าระหว่างภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จะยิ่งส่งผลให้การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาภาคตะวันออกยิ่งขึ้น ทั้งนี้ด้วยความพร้อมของโครงข่ายการคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ตลอดจนทางรางที่สามารถเชื่อมโยงสู่พื้นที่การค้าชายแดนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รวมทั้งด้านชายแดนถาวรที่มีศักยภาพเข้ากับท่าเรือขนาดใหญ่และสนามบินนานาชาติได้อย่างสะดวก รวดเร็ว นับเป็นจุดแข็งที่ทำให้การค้าชายแดนภาคตะวันออกมีมูลค่าเพิ่มขึ้นและเกินดุลอย่างต่อเนื่องจาก ๗๕,๒๒๙ ล้านบาทต่อปี ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ เป็น ๑๐๐,๑๒๒ ล้านบาทต่อปี ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ และเมื่อผนวกเข้ากับการที่ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่การพัฒนาที่สำคัญในแนวระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก - ตะวันตก (EWEC) เชื่อมโยงประเทศพม่า - ไทย - ลาว - เวียดนาม จะยิ่งส่งผลทำให้ด้านชายแดน จุดผ่านแดนภาคตะวันออกต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถเพื่อเตรียมพร้อมรองรับโอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้เท่าทัน รวดเร็ว โดยพัฒนาความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและนำเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามาพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการบริการและการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนด้านศุลกากรและเอกสาร ตลอดจนการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์เพื่อให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและการค้าชายแดน ทั้งที่เป็นจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว หรือจุดผ่อนปรน ตลอดจนเขตเศรษฐกิจในภาคตะวันออกสามารถขยายศักยภาพและขีดความสามารถไปสู่การเป็นพื้นที่ประตูการค้าที่สำคัญของประเทศได้อย่างมั่นคง

ด้วยศักยภาพของภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญด้านการค้าชายแดนกับราชอาณาจักรกัมพูชา เมื่อประสานเข้ากับปัจจัยสนับสนุนจากกระแสการพึ่งพาเศรษฐกิจภายในภูมิภาค (Regionalization) เพื่อลดความเสี่ยงต่อการหยุดชะงักของห่วงโซ่มูลค่าของโลก อันเนื่องมาจากวิกฤตที่ไม่สามารถควบคุมได้ รวมทั้งการก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมเมืองและการเติบโตของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านที่ยังคงมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าอุปโภคบริโภคที่ผลิตจากประเทศไทย จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะสามารถผลักดันให้มูลค่าการค้าการลงทุนในชายแดนตะวันออกเพิ่มขึ้นได้

ทั้งนี้ โอกาสของภาคตะวันออก ในการที่จะสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์และมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนได้อย่างเข้มแข็งนั้น ต้องให้ความสำคัญกับการระบุนโยบายระหว่างไทย - ราชอาณาจักรกัมพูชา ที่ชัดเจนและการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านศุลกากร ร่วมกับการบริหารจัดการแรงงานที่เข้ามาแบบเข้าไปเย็นกลับบริเวณด้านชายแดน และตรวจสอบสินค้าบริเวณด่านและสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศปลายทางให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ตลอดจนยกระดับพื้นที่จุดผ่อนปรนทางการค้าให้สามารถรองรับการค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางพื้นที่สายหลักและสายรอง สู่ด้านการค้าชายแดน รวมทั้งไฟฟ้า ประปา และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อสนับสนุนการให้บริการแก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ซึ่งจะส่งผลให้ภาคตะวันออกสามารถรักษาสถานะเศรษฐกิจชายแดนไทย - ราชอาณาจักรกัมพูชา ให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน รวมทั้งสามารถสนับสนุนการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในภาพรวมของภาคและประเทศ

๓.๒.๒ ข้อจำกัดและประเด็นท้าทาย

๑) ทักษะในการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ของแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมายยังมีข้อจำกัด อีกทั้งความต้องการใช้น้ำที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลต่อความเสี่ยงต่อปัญหาการแย่งใช้น้ำในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยพบว่าอุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งยังกระจุกตัวในพื้นที่ EEC มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในกระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและลดการจ้างแรงงานที่มีทักษะต่ำ ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมต้องการแรงงานที่มีทักษะความสามารถที่จะทำงานร่วมกับเครื่องจักรและมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลา ในการยกระดับขีดความสามารถในการทำงานของตนเอง อย่างไรก็ตามแรงงานส่วนใหญ่ในภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก มีทักษะในระดับต่ำ ประกอบกับการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของภาคตะวันออกในปี ๒๕๗๔ จะยิ่งส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมต้องเผชิญกับการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในระดับอาชีวศึกษา ส่งผลต่อผลิตภาพการผลิตของอุตสาหกรรมในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกรมการจัดหางานที่ระบุว่าอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC มีความต้องการแรงงานในกลุ่มอาชีวศึกษาร้อยละ ๔๓.๖๗ นอกจากนี้ ความต้องการใช้น้ำของภาคตะวันออกมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมือง รวมทั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะส่งผลให้อุตสาหกรรมมีความต้องการใช้น้ำสูง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์โลหะ ส่งผลให้ประเด็นความมั่นคงและความสมดุลของการจัดสรรน้ำจะยิ่งทวีความเข้มข้นและเป็นโจทย์สำคัญ ที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกที่ต้องเร่งเตรียมความพร้อมและหาแนวทางแก้ไข เพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมภาคตะวันออกให้คงความเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพและเป็นเครื่องจักรสำคัญ (Growth Engine) ในการสร้างความเจริญให้กับภาคตะวันออกและประเทศได้อย่างมั่นคง จึงต้องให้ความสำคัญกับการเร่งพัฒนากำลังแรงงานให้มีคุณภาพและปริมาณที่สอดคล้องเพียงพอับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมบนพื้นฐานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและสถาบันการศึกษา เพื่อผลิตกำลังคนและแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่สอดคล้องกับพัฒนาการของอุตสาหกรรมเป้าหมายในภาคตะวันออกที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว อีกทั้งควรนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ในระบบการผลิตในการบำบัดน้ำเสียในโรงงานอุตสาหกรรม และวางแผนเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรน้ำในพื้นที่อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสมดุลด้านการใช้น้ำระหว่างสาขาการผลิตต่าง ๆ ในพื้นที่ซึ่งจะช่วยลดภาวะพึ่งพิงน้ำจากธรรมชาติและความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำของภาคตะวันออกในอนาคต โดยการใช้ฐานข้อมูลในการวางแผนการจัดการน้ำอย่างแม่นยำ เป็นระบบ และสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการปฏิบัติตามแผนการจัดการน้ำร่วมกับส่งเสริมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างภาคการผลิตในพื้นที่ภาคตะวันออก

๒) ผลผลิตทางการเกษตรของภาคตะวันออกมีความเสี่ยงต่อความผันผวนของราคาและการขาดแคลนแรงงาน อันเนื่องมาจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย ในขณะที่รูปแบบการทำการเกษตรยังใช้แรงงานและเคมีเกษตรเข้มข้น ซึ่งจะส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการเกษตร โดยพื้นที่เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ยังมีสัดส่วนน้อย เพียงร้อยละ ๖.๐ ของพื้นที่เกษตรภาคตะวันออก โดยพบว่าภาคเกษตรของภาคตะวันออกมีเทคนิคการผลิตแบบดั้งเดิม ตลอดจนการเข้าถึงและยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกขนาดเล็กยังคงมีข้อจำกัด ส่งผลให้ในกระบวนการผลิตยังคงมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีสูง เพื่อมุ่งเน้นผลลัพธ์การผลิตเชิงปริมาณ ส่งผลต่อต้นทุนและรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร นอกจากนี้ค่าจ้างแรงงานและราคาวัสดุการเกษตร โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี สารเคมีที่ใช้ใน

กระบวนการผลิตยังมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้รูปแบบการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมที่ใช้ปัจจัยการผลิตและแรงงานเข้มข้นต้องเผชิญกับการสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศคู่แข่ง อาทิ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีต้นทุนการผลิตโดยเปรียบเทียบต่ำกว่าอย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ยิ่งไปกว่านั้น ความต้องการใช้น้ำในภาคเกษตรของตะวันออกยังมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ระบบชลประทานมีความครอบคลุมเพียง ร้อยละ ๒๒.๘ ของพื้นที่ทำการเกษตร ประกอบกับความต้องการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค และอุตสาหกรรมที่เพิ่มสูงขึ้น จะยิ่งส่งผลกระทบให้ประเด็นความขัดแย้งด้านการจัดสรรทรัพยากรน้ำทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การที่โครงสร้างของกำลังแรงงานในภาคการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และมีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่จำกัด ขณะที่การเข้ามาของแรงงานหนุ่มสาวในภาคการเกษตรเพื่อทดแทนแรงงานเกษตรสูงวัยยังมีจำนวนน้อย ทำให้การทำการเกษตรต้องจ้างแรงงานทั้งต่างถิ่นและต่างดาวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อผลิตภาพทางการเกษตรโดยรวม ยิ่งไปกว่านั้น การเกษตรของภาคตะวันออกยังมีแรงกดดันจากภายนอก จากมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี อาทิ มาตรการด้านสุขอนามัยพืช การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาอย่างยั่งยืน และการให้ความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐานสินค้าและผลิตภัณฑ์ การเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยได้มาตรฐานสากล ซึ่งจะส่งผลให้สินค้าเกษตรของภาคตะวันออกต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและกระบวนการผลิตให้สามารถตอบสนองต่อกระแสความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเท่าทัน

ดังนั้น การบรรเทาและแก้ปัญหาที่ภาคการเกษตรของภาคตะวันออกต้องเผชิญและจะมีแนวโน้มสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของปัจจัยภายในพื้นที่และภัยคุกคามจากปัจจัยภายนอก ที่จะส่งผลกระทบต่อศักยภาพของพื้นที่ จะต้องให้ความสำคัญกับการปรับกระบวนการผลิตไปสู่การผลิตและแปรรูปสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม ด้วยการพัฒนาคุณภาพให้มีความปลอดภัยได้มาตรฐานสากล โดยใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) รวมทั้งสร้างบรรยากาศการเข้าสู่ธุรกิจการเกษตรสมัยใหม่ให้กับคนรุ่นใหม่ โดยการสนับสนุนบทบาทของเกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์ม กิจกรรมหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงการเข้าถึงตลาด ตลอดจนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรทั้งระบบ โดยจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนและระบบการกระจายน้ำสำหรับการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทาน และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำให้กับผู้มีส่วนได้เสียในการใช้น้ำทุกภาคส่วน

๓) การท่องเที่ยวมุ่งเน้นสร้างรายได้เชิงปริมาณมากกว่าการให้ความสำคัญกับคุณภาพของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มสูงวัยที่มีรายได้สูง ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวและการใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การแสวงหาประสบการณ์ตรงจากการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะบุคคล (Customized Tourism) และให้ความสำคัญกับมาตรฐานการให้บริการที่คำนึงถึงคุณภาพ สุขอนามัย และความปลอดภัยยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแรงกดดันให้ธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและนำเสนอกิจกรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพที่มีกำลังซื้อสูงให้เดินทางเข้ามาใช้จ่ายและพำนักรในพื้นที่ให้ยาวนานมากขึ้น โดยพบว่า การท่องเที่ยวของภาคตะวันออกยังขาดการพัฒนากิจกรรมและเชื่อมโยงชุมชนที่มีศักยภาพ เพื่อร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มที่จะกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ทำให้มีความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญกับการสูญเสียขีดความสามารถให้แก่พื้นที่และประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวสมบูรณ์และมีการนำเสนอกิจกรรมที่หลากหลายน่าดึงดูดมากกว่า อีกทั้งการให้บริการของธุรกิจหลักด้านการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธุรกิจโรงแรมที่พักและภัตตาคาร

รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ อาทิ นวด สปาและสมุนไพร ยังประสบกับประเด็นปัญหาด้านความเชื่อมั่นด้านคุณภาพการให้บริการที่ยังไม่ได้มาตรฐานสากล ทั้งในมิติของศักยภาพของบุคลากร และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ยิ่งไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังเป็นการท้าทายสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญของภาคตะวันออกให้มีแนวโน้มต้องประสบกับปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้สูญเสียทัศนียภาพที่สวยงามซึ่งเป็นต้นทุนด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของพื้นที่

การท่องเที่ยวที่เน้นเติบโตเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพและนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพโดยขาดการเชื่อมโยงกับการพัฒนากำลังคนและศักยภาพของธุรกิจหลักและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนขาดการเชื่อมโยงเมืองหลัก - เมืองรองด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถกระจายประโยชน์และลดความเสี่ยง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ภาคตะวันออกต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อลดทอนจุดอ่อนและเตรียมพร้อมรับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างเข้มแข็ง โดยภาคตะวันออกต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพ มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในมิติของมาตรฐานและความปลอดภัย ตลอดจนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งทางสังคมวัฒนธรรม โดยยกระดับมาตรฐานการให้บริการในด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและคุณภาพการให้บริการให้โดดเด่นและน่าประทับใจ กำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายเฉพาะที่มีความเต็มใจจ่ายสูง เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอาหารและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจและ MICE การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาคบนพื้นฐานของความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนที่เป็นผู้ใกล้ชิดและได้รับผลกระทบโดยตรงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยการให้ชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวมีการออกแบบการท่องเที่ยวคุณภาพที่เหมาะสมกับพื้นที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ตนเอง ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและบริการด้านการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ให้มีความสะดวกสบายและมีความปลอดภัยมากขึ้นโดยคำนึงถึงความสวยงามและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยว

๔) การเคลื่อนย้ายของแรงงานแฝงและแรงงานต่างด้าวเข้ามาในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพในการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออก โดยภาคตะวันออกเป็นแหล่งที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมทั้งจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมและการคมนาคมขนส่งจำนวนมาก สภาพการจราจรที่แออัด รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของคนเข้ามาอยู่ในเมืองใหญ่มากขึ้น ส่งผลให้เกิดประชากรแฝงจำนวนมาก โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรีและระยอง รวมทั้งพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนที่ไม่เหมาะสม ได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ฝุ่นละอองขนาดเล็กทั้ง PM₁₀ และ PM_{2.5} ขยะและน้ำเสียชุมชน และปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ลดลง จากปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ประกอบกับรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) ที่มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความต้องการที่เป็นปัจเจกและตอบสนองตนเองมากขึ้น จะส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนเมืองที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันเลือนหายไปจากสังคม และถูกแทนที่ด้วยกระแสการซึมซับวัฒนธรรมจากต่างชาติที่ถูกเร่งเร้าด้วยการแสวงหารายได้และการแข่งขัน ซึ่งแตกต่างไปจากรากฐานที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมในหลายพื้นที่เป็นจุดแข็งที่ช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การที่เมืองและพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญของภาคตะวันออกมีประชากรแฝง แรงงานต่างชาติและต่างด้าว

เป็นจำนวนกว่า ๓ แสนคน หรือคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ ๑๔.๐ ของแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตของประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อขีดความสามารถและความครอบคลุมในการให้บริการด้านสาธารณสุขโรค สาธารณูปการ รวมถึงความทั่วถึงและเป็นธรรมของระบบสาธารณสุข การศึกษา การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่คนในเมืองและพื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรต้องได้รับการขึ้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ

ด้วยข้อจำกัดและประเด็นท้าทายดังกล่าว การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนควบคู่กับการรักษาอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน พร้อมกับการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจในภาคการผลิตที่เป็นศักยภาพของพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องเร่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองที่เป็นศูนย์กลางความเจริญเติบโตในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีสภาพแวดล้อม ทั้งทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างพื้นฐานเมืองและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สอดรับกับความต้องการของคนทุกกลุ่ม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และภาครัฐในพื้นที่ที่มีความทันสมัยตอบโจทย์กับความต้องการของประชาชนในบริบทของพื้นที่อย่างรวดเร็ว โปร่งใส เพื่อสร้างนิเวศแวดล้อมในทุกมิติของเมืองให้เอื้อต่อการเสริมสร้างศักยภาพของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้สามารถมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่การเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ ที่เป็นเครื่องยนต์หลักในการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้กับประเทศ (Growth Engine) ได้อย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของการกระจายความเจริญและประโยชน์จากพื้นที่เมืองลงสู่พื้นที่ชนบทด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงบริบทของแต่ละพื้นที่ ตลอดจนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นที่ เพื่อให้คนในทุกช่วงวัยของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น

๕) การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการเติบโตของเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อผนวกเข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ รวมถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพื้นที่ป่าไม้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนคิดเป็นเพียงร้อยละ ๒๒.๐ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติของประเทศที่กำหนดสัดส่วนไว้ที่ร้อยละ ๔๐.๐ ซึ่งเป็นระดับที่ทำให้สมดุลและความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับ การขยายตัวการดำเนินกิจกรรมของภาคอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังส่งผลให้ปริมาณกากของเสียโรงงานอุตสาหกรรมที่อันตรายมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปี ๒๕๖๔ ปริมาณกากของเสียโรงงานอุตสาหกรรมที่อันตรายมีสัดส่วนถึงร้อยละ ๖๐.๐ จากปริมาณกากของเสียโรงงานอุตสาหกรรมที่อันตรายทั้งประเทศ นอกจากนี้พื้นที่การเกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังประสบกับภัยแล้งซ้ำซากในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๔.๐ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะมีความถี่ในการเกิดภัยและรุนแรงมากยิ่งขึ้น จะยิ่งส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวจะต้องประสบกับปัญหาภัยแล้งซ้ำซาก และจะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทางการเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงคุณภาพชีวิตเกษตรกรในพื้นที่

ดังนั้น เพื่อให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ไว้ได้ บนพื้นฐานการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืนด้วยความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงควรมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ รู้คุณค่าและยั่งยืน ร่วมกับการสร้างความพร้อมให้กับภาคส่วนในพื้นที่ ในการป้องกันและรับมือกับปัญหาภัยพิบัติได้อย่างเหมาะสมและทันทั่วถึง ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการปริมาณขยะอันตรายในภาคอุตสาหกรรม และมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ พื้นฟู คุ้มครองป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับขีดความสามารถในการฟื้นฟูของทรัพยากรแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม

๔. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

๔.๑ บทบาทของภาค ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ภาคตะวันออกมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นที่ตั้งของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งเป็นฐานอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สำคัญของประเทศ มีโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพทั้งทางถนน ทางราง ทางอากาศ และทางทะเล และเป็นแหล่งการค้าชายแดนกับราชอาณาจักรกัมพูชาที่สามารถเชื่อมโยงการค้ากับประเทศในภูมิภาคอาเซียน และเอเชียแปซิฟิกได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะผลไม้ สุกกร ไข่ กุ้งทะเล รวมทั้งมีศักยภาพในการต่อยอดการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ขณะเดียวกัน ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ทั้งการท่องเที่ยวชายทะเล การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย และการท่องเที่ยวเชิงอารยธรรม

ดังนั้น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ ภาคตะวันออกจะยังคงเป็นจักรกลสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการพลิกโฉมและขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้อยู่รอดอย่างมั่นคง ท่ามกลางสภาวะวิกฤติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” ตามบทบาทของภาคตะวันออกที่ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาฐานอุตสาหกรรม การผลิตอาหารปลอดภัย ได้มาตรฐาน การท่องเที่ยวคุณภาพ การค้าชายแดน และการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการค้า การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๔.๒ ทิศทางการพัฒนาภาค การพัฒนาภาคตะวันออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ มุ่งเน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของภาคให้เป็น “ฐานเศรษฐกิจสีเขียวชั้นนำของอาเซียน ควบคู่กับคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชนที่ดี” โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออก (Eastern Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใน ๖ ประเด็นการพัฒนาที่ต้องบรรลุ (SHAREs) ได้แก่ (๑) การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ภาคตะวันออก (S-curve & New S-curve Hub: S) (๒) การพัฒนาพื้นที่ที่มีความทันสมัย นวัตกรรม สอดรับกับความต้องการของคนทุกกลุ่ม (High Standard Living Cities: H) (๓) การส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและชุมชน (Agro and Community based Tourism: A) (๔) การฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน และเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Resilience of Nature: R) (๕) การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและเมืองชายแดน เชื่อมโยงเศรษฐกิจและการค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศในอาเซียน (Economic Linkage: E) และ (๖) การผลิตผลไม้คุณภาพสูงมุ่งสู่การเป็น “มหานครผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย” และการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์สมุนไพรปลอดภัยที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (Safe Fruit, Food and Herb Cities: S)

Eastern Direction 2566 - 2570

“ฐานเศรษฐกิจสีเขียวชั้นนำของอาเซียน
ควบคู่กับคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชนที่ดี”

๔.๓ เป้าหมายการพัฒนาภาค ภาคตะวันออกมีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และเกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ควบคู่กับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๔.๔ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค ตะวันออก (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคแบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑,๗๓๒,๔๓๘.๒๑ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๐ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ย ร้อยละ ๖.๐ ต่อปี
๒. สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคตะวันออก	ปี ๒๕๖๒ ๐.๓๙๒	ลดลงต่ำกว่า ๐.๓๙๒

๔.๕ แนวทางการพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาภาคตะวันออกให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ ที่มุ่งเน้นการยกระดับเศรษฐกิจ ทั้งภาคการผลิตและบริการให้มีมูลค่าสูง เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์และมีคุณภาพที่ดี พร้อมทั้งเป็นมรดกตกทอดส่งต่อสู่คนรุ่นหลัง โดยมีเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก ดังนี้

๔.๕.๑ พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียวของภาคตะวันออก โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมสีเขียว ผลิตร่างกายคนให้มีศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการรายย่อย โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรม ภาคตะวันออก (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคสาขาอุตสาหกรรม แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๘๘๒,๖๕๗.๗๓ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ สาขาอุตสาหกรรม เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๑.๑ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ สาขาอุตสาหกรรม เฉลี่ยร้อยละ ๒.๔ ต่อปี

๑) พัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง ให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้

- **เสริมสร้างศักยภาพของอุตสาหกรรมเป้าหมาย** โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรม และพัฒนา และนำโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG) มาประยุกต์ใช้ตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งการลดการปล่อยเสียในภาคอุตสาหกรรม ร่วมกับการส่งเสริมการใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีขั้นสูง และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพและความพร้อมของอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพของพื้นที่ไปสู่การเป็นพื้นที่หลักของอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับต่ำ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มสูง เชื่อมโยงสู่การซื้อขายคาร์บอนเครดิต และมีการกระจายผลประโยชน์ลงสู่ทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง อาทิ การพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์แห่งอนาคต (ยานยนต์ไฟฟ้า) การพัฒนาอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (อาทิ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในยานยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ)

- **พัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) และวิสาหกิจ SMEs ตลอดห่วงโซ่อุปทาน** ให้สามารถปรับตัวเข้าสู่เวทีการแข่งขันรูปแบบใหม่ โดยการเสริมสร้างความรู้ด้านการผลิตและความรู้พื้นฐานทางธุรกิจ โดยเฉพาะความรู้และทักษะด้านดิจิทัล การเงิน การตลาดยุคใหม่ การเข้าถึงตลาดส่งออก รูปแบบธุรกิจต่าง ๆ ผ่านสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ หรือเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EECi) และเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมพิเศษต้นแบบ (EECd) เพื่อบ่มเพาะความรู้ และพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการ ตลอดจนการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ SMEs และ Startup ในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงตัวเองเข้าสู่ห่วงโซ่มูลค่าการผลิตของอุตสาหกรรมเป้าหมายได้ ส่งเสริม

การสร้างเครือข่ายและพันธมิตรธุรกิจ จับคู่และสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือของผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีศักยภาพ กับ Startup และ SMEs ในพื้นที่

๒) ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของพื้นที่ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจากภาคีการพัฒนาในพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมแห่งอนาคต โดยนำรูปแบบการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมาเป็นต้นแบบ อาทิ การกำหนดสิทธิประโยชน์และแรงจูงใจ และการสร้างความพร้อมด้านแรงงานที่มีทักษะสูง

๓) ส่งเสริมอุตสาหกรรมอัญมณีให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และก้าวสู่การเป็นเมืองอัญมณีแห่งอาเซียน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวมูลค่าสูง โดยการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบที่มีปริมาณเพียงพอและราคาที่เหมาะสม การเพิ่มจำนวนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ ความชำนาญเฉพาะและความประณีตในการเจียระไนเพชรและพลอย การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ การเจียระไน และการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับให้สอดคล้องกับความต้องการ และรสนิยมของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว รวมทั้งการตรวจสอบรับรองมาตรฐาน ตลอดจนพัฒนาจังหวัดจันทบุรีให้เป็นศูนย์กลางอัญมณีแห่งอาเซียน ที่มีศักยภาพในการเจียระไนอัญมณี และเป็นแหล่งค้าขายอัญมณีที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล และส่งเสริมการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ตลาดอัญมณีเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอีกรูปแบบหนึ่งของภาคตะวันออก

๔) พัฒนาผลิตภาพแรงงานของอุตสาหกรรมหลัก โดยการสร้างเครือข่ายระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมของทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพ เพื่อยกระดับทักษะฝีมือแรงงานด้วยการสร้างทักษะใหม่ ยกระดับทักษะเดิม และปรับเปลี่ยนทักษะที่มีอยู่ให้ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ (New skill/Upskill/Reskill) รวมทั้งสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงวัยที่มีศักยภาพ มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

๕) ส่งเสริมการรับรองมาตรฐานสากลของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) และวิสาหกิจ SMEs สามารถเข้าถึงการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ได้อย่างสะดวก ทั่วถึง และในราคาที่เหมาะสม

๔.๕.๒ พัฒนาการเกษตรคุณภาพให้เชื่อมโยงสู่การผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่ห่วงโซ่การผลิตในระดับประเทศ และการให้บริการส่งเสริมสุขภาพ อาทิ การใช้อาหารบำบัด พืชสมุนไพรทางการแพทย์ เพื่อให้เกิดการยกระดับกระบวนการการผลิตและการตลาด รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรหลักของภาค โดยการส่งเสริมการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานสากล และการบริหารจัดการด้านการเก็บรักษาและการขนส่ง โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร ภาคตะวันออก	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๘๕,๔๑๕.๙๘ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เกษตร เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ร้อยละ ๒.๗ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร เฉลี่ยร้อยละ ๔.๐ ต่อปี

๑) เสริมสร้างผลิภาพการผลิตผลไม้ของภาคตะวันออกให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานสากล เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด นำไปสู่การพัฒนาให้ภาคตะวันออกเป็นมหานครผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชียที่มีรสชาติเฉพาะถิ่น ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ด้วยการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และงานวิจัยที่พร้อมใช้ ควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงการใช้ทรัพยากรการผลิตด้านการเกษตรของภาคตะวันออกให้มีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะทรัพยากรดิน เพื่อให้มีคุณภาพและความพร้อมสำหรับการเพาะปลูก การบริหารจัดการการผลิตและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำพร้อมทั้งระบบการกระจายน้ำในพื้นที่เกษตรนอกเขตชลประทาน เพื่อให้ได้ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและได้มาตรฐานสากล ตลอดจนการพัฒนากระบวนการเก็บรักษาและการขนส่งสินค้าเพื่อคงคุณภาพความสดใหม่ก่อนถึงมือผู้บริโภค

๒) พัฒนาประสิทธิภาพการเพาะเลี้ยงและแปรรูปสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออก เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนอย่างทั่วถึง โดยใช้งานวิจัยและนวัตกรรมในการผลิตสัตว์น้ำ โดยเฉพาะพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์และการแปรรูปสัตว์น้ำที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการฟาร์มและส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบระบบปิด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมกำกับการทำประมงชายฝั่งอย่างรับผิดชอบ และมีมาตรฐาน การปฏิบัติบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๓) ยกกระดับพืชสมุนไพรให้เป็นธุรกิจสมุนไพรสู่ตลาดสากล โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมในการผลิตพืชสมุนไพรเพื่อการพาณิชย์ให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ยกกระดับการแปรรูปสมุนไพรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและต่อยอดไปสู่การผลิตสารสกัดให้ตรงตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาระบบการตรวจรับรองมาตรฐานการผลิตพืชสมุนไพรให้มีประสิทธิภาพ และเร่งเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของพืชสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย

๔) สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน เพื่อช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งในระดับภาคและประเทศ โดยการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการการผลิตมันสำปะหลังและอ้อยโรงงานที่สามารถต้านทานต่อโรค และมีปริมาณและคุณภาพผลผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตไบโอเอทานอลจากมันสำปะหลังและอ้อยโรงงานที่มีคุณภาพ

๕) เสริมสร้างศักยภาพการผลิตและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์สำคัญของภาคตะวันออก ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ โดยการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพได้โดยง่าย เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงผลผลิตให้มีคุณภาพในระดับพรีเมียมและมีมาตรฐานสากล

๖) สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อเข้าถึงเทคโนโลยีและเพิ่มขีดความสามารถด้านการตลาด เพื่อให้ผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรกรสอดคล้องและตอบสนองกับตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าเฉพาะ (Customized Marketing) อาทิ กลุ่มผู้รักสุขภาพ ร่วมกับการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและการขนส่งสินค้า เพื่อลดต้นทุนและการสูญเสีย และเสริมสร้างศักยภาพของโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรและระบบฐานข้อมูลการเกษตร ทั้งข้อมูลด้านการผลิต (Supply Side) และความต้องการผลผลิต (Demand Side) และผลิตภัณฑ์เกษตรทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เหมาะสม และการส่งเสริมการใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce)

๔.๕.๓ ยกระดับการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกสู่การเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวของโลกที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาธุรกิจเกี่ยวเนื่องที่เน้นคุณค่า อัตลักษณ์ ความยั่งยืนและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกสู่ระดับโลก และเกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวภาคตะวันออก (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ๒๓๓,๖๔๐.๔๕ ล้านบาท อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๒๓.๕ ต่อปี	อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ยร้อยละ ๑๔.๐ ต่อปี

๑) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักของภาคตะวันออกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายสำหรับนักท่องเที่ยวคุณภาพ การพัฒนามาตรฐานและความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว ด้วยการสนับสนุนผู้ประกอบการในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการให้บริการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและเพียงพอต่อความต้องการ และการรักษาและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งนี้การท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของภาคตะวันออกที่สามารถพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มจากศักยภาพเดิมที่มีอยู่ อาทิ การท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติ การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) การท่องเที่ยวธุรกิจไมซ์ (MICE Business Travel) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism)

๒) ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของภาคตะวันออก ให้เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่มีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีอัตลักษณ์ และมีความยั่งยืน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนและผู้ประกอบการให้มากขึ้น ด้วยการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ ด้วยการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร เชิงวัฒนธรรม โดยการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย

ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่และชุมชน ร่วมกับการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในพื้นที่ และยกระดับการขนส่งสาธารณะที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

๓) **ยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงการท่องเที่ยวมูลค่าสูง** แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ให้มีความทันสมัยและเกิดการเพิ่มมูลค่า แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ ด้วยการผสมผสานการใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิต อาทิ ผลิตภัณฑ์อัญมณีและเครื่องประดับ จักสานพบนสิณคม เสื้อกันหนาว เวทสำอาง จากสมุนไพรไทย หรือผลิตแปรรูปจากไม้ผลหรืออาหารทะเลเพื่อยกระดับหรือเพิ่มมูลค่า อาทิ ไอศกรีมทุเรียนทุเรียนอบกรอบ และดำเนินการฝึกอบรมอาชีพให้กับวิสาหกิจชุมชนและส่งเสริมการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน วิสาหกิจชุมชน และสถาบันการศึกษา ในการร่วมวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีความแปลกใหม่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยว ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้กับวิสาหกิจชุมชนในการเข้าถึงบริการภาครัฐสำหรับสินค้าที่ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพหรือรับรองมาตรฐานสินค้า และการพัฒนากิจกรรมหรือช่องทางทางการตลาดให้มีความหลากหลาย

๔.๕.๔ พัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้วและตราด รวมทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่มีศักยภาพให้เป็นประตูเชื่อมโยงการค้า การลงทุนที่ทันสมัยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการจัดทำผังเมืองที่มีประสิทธิภาพ และมีความยืดหยุ่น มุ่งเน้นการเสริมสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างเพื่อเชื่อมโยงด้านการค้าชายแดน และการเพิ่มประสิทธิภาพการเชื่อมโยงการค้าภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	คำฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าชายแดนภาคตะวันออกเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)	อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ร้อยละ ๖.๕ ต่อปี	อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ ๖.๕ ต่อปี

๑) **วางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน** ให้มีความพร้อมสามารถรองรับ และเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนหลักของการมีส่วนร่วมจากภาคีการพัฒนาในพื้นที่ และท้องถิ่นทุกระดับ

๒) **สร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงระบบโลจิสติกส์ บริเวณโดยรอบเขตเศรษฐกิจพิเศษ และด่านพรมแดน** ให้เพียงพอและได้มาตรฐานระหว่างประเทศ มีความสะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมทางการค้าและการผ่านแดน รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ และบุคลากรในพื้นที่ให้มีขีดความสามารถในการปรับตัวได้เท่าทันกับเทคโนโลยี เพื่อประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจ และการให้บริการด้านโลจิสติกส์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

๓) **เสริมสร้างสมรรถนะของท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน และจุดผ่านแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ** เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนในพื้นที่ บนการแข่งขันที่เป็นธรรมและรับผิดชอบต่อสังคม โดยอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ การกำหนดสิทธิประโยชน์ในระดับพื้นที่ที่สามารถดึงดูดการลงทุน รวมถึงกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ และมีความเชี่ยวชาญให้เข้ามาทำงานในพื้นที่และสาขาที่เน้นศักยภาพของภาค ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนในพื้นที่เข้ามามีส่วนรับรู้และช่วยรับผิดชอบในการผลักดันการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เป้าหมายที่เป็นศักยภาพของภาค

๔.๕.๕ พัฒนาพื้นที่และเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะน่าอยู่ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองและพื้นที่ชนบทให้มีความพร้อม สามารถรองรับการเจริญเติบโตในทุกมิติทั้ง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้ประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบทได้รับประโยชน์จากการเจริญเติบโต โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
การพัฒนาคนด้านการคมนาคมและการสื่อสารภาคตะวันออก เพิ่มขึ้น	ค่าดัชนีการพัฒนาคมนาคมและการสื่อสาร ปี ๒๕๖๓ ๐.๖๗	ค่าดัชนีการพัฒนาคมนาคมและการสื่อสาร ไม่ต่ำกว่าค่าฐาน

๑) พัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะน่าอยู่ เจริญเติบโตได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและสนับสนุนทุกภาคส่วนในโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคตะวันออกในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ การส่งเสริมเมืองเชิงนิเวศ ที่มีระบบการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ทันสมัยและครบวงจร เช่น ขยะและน้ำเสียชุมชน เป็นต้น รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานทดแทนของเมือง เพื่อลดการพึ่งพาพลังงานจากระบบโครงข่ายหลัก และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพ และการเชื่อมโยงของระบบขนส่งและการสัญจรที่หลากหลายระหว่างเมืองและพื้นที่ชนบท ทั้งโครงข่ายคมนาคมทางถนน ทางราง ทางทะเล และทางอากาศ ที่มีอยู่เดิมและที่จะพัฒนาขึ้นในอนาคต โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการจัดการจราจรและขนส่งอัจฉริยะ ร่วมกับการเสริมสร้างการให้บริการด้านการอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งในมิติของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การดูแล ส่งเสริม และรักษาสุขภาพ รวมถึงการให้บริการด้านสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและสะดวกในการเข้าถึงของประชาชนทุกกลุ่ม และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมของประชากรเมือง ตลอดจนมุ่งเน้นพัฒนาให้พลเมืองมีความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตท่ามกลางสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในปัจจุบัน ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานที่ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อการบริการได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีความโปร่งใส โดยเร่งพัฒนาบริการดิจิทัลของภาครัฐที่มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ในการให้บริการกับประชาชนทุกกลุ่ม

๒) พัฒนาพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกให้มีขีดความสามารถในการรองรับการขยายตัวของเมืองอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเพื่อการขนส่งสินค้า บริการ และการเคลื่อนย้ายคนจาก เมือง - ชนบท - เมือง และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลให้สอดคล้องกับบริบทของชนบท เพื่อสนับสนุนให้พลเมืองมีขีดความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และการเสริมสร้างการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้พร้อมรองรับการขยายตัวของเมืองดังกล่าว ต้องพัฒนาไปพร้อมกับการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการภาครัฐในระดับพื้นที่ให้มีขีดความสามารถ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างโปร่งใส ทั่วถึง และเท่าเทียม

๔.๕.๖ อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและยั่งยืน และการสร้างความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างเหมาะสมและทันที่ ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ของภาคตะวันออก	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาค ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เฉลี่ย ๕.๑๒ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๒.๔ ของพื้นที่ภาค)	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาค ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๒๓.๐
สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องและนำกลับมาใช้ใหม่ของภาคตะวันออก (ร้อยละ)	สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องและนำกลับมาใช้ใหม่ เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ร้อยละ ๖๗	สัดส่วนปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้องและนำกลับมาใช้ใหม่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๗
ค่าเฉลี่ยคุณภาพน้ำผิวดินของแหล่งน้ำสำคัญภาคตะวันออก (ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (Water Quality Index)	ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WOI) เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ (๖๕ คะแนน)	ดัชนีคุณภาพน้ำแหล่งน้ำผิวดิน (WOI) ไม่ต่ำกว่า ๖๕ คะแนน

๑) อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้ภาคตะวันออก โดยการปลูกป่า ฝักระวังและติดตามการบุกรุกและจับสัตว์ป่า รวมทั้งการลดผลกระทบจากสัตว์ป่าต่อชุมชน ด้วยเครือข่ายชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในพื้นที่มีการตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ป่าไม้และสัตว์ป่า และมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ พร้อมทั้งฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยและอาหารของสัตว์ป่า และกำหนดมาตรการในการป้องกันการบุกรุกของสัตว์ป่านอกเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

๒) ยกระดับการบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำของภาคตะวันออกอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และสร้างความมั่นคงด้านน้ำ เพื่อลดความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการอุปโภค-บริโภค โดยการวางแผนบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำที่เป็นระบบและถูกต้องแม่นยำด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และข้อมูล Big Data การมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้ประโยชน์จากน้ำใต้ดินอย่างเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนการเพิ่มอุปทานของน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออก อาทิ การกลั่นน้ำทะเลเป็นน้ำจืด (Desalination)

๓) แก้ไขปัญหาขยะและน้ำเสียชุมชน และกากของเสียจากภาคอุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยการสร้างแรงจูงใจในการลดมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเก็บขยะและระบบกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน รวมทั้งเร่งลดขยะมูลฝอยในพื้นที่ การจัดการและพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเพิ่มประสิทธิภาพการรวบรวมน้ำเสียจากทุกพื้นที่ ทั้งชุมชน ศูนย์กลางทางการค้า และแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาระบบการจัดการกากอุตสาหกรรมและของเสียจากกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการลักลอบทิ้งของเสียจากอุตสาหกรรมสู่พื้นที่สาธารณะอย่างเข้มงวดและให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๔) ยกระดับขีดความสามารถของพื้นที่เสี่ยงภัยในการรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการมุ่งเน้นสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะส่งผลให้ภาคตะวันออกเผชิญกับภัยพิบัติที่มีแนวโน้มรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภัยแล้ง สนับสนุนจังหวัดและท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับพื้นที่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการภัยพิบัติในทุกกระดับให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔.๖ ตัวอย่างแผนงานสำคัญ

๔.๖.๑ แผนงานมหานครผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย

๑) **สาระสำคัญ** ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตผลไม้หลักของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุเรียน ลำไย และมังคุด โดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และมีตลาดส่งออกหลัก ๒ แห่ง คือ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประกอบกับนโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคตะวันออกให้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ดังนั้น การพัฒนาภาคตะวันออกให้เป็นแหล่งผลิตผลไม้เมืองร้อนที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน จะสามารถช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการเกษตรของประเทศได้อย่างชัดเจน และสนับสนุนการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

๒) ห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และงานวิจัย ควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต - พัฒนาความมั่นคงด้านน้ำ ด้วยการจัดหาแหล่งน้ำและพัฒนาระบบการกระจายน้ำที่มีประสิทธิภาพ - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดินและด้านคมนาคม ให้เหมาะสม - พัฒนาระบบบริหารจัดการการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ	- ส่งเสริมการแปรรูปและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตามศักยภาพการผลิตของเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนของแต่ละพื้นที่ - พัฒนาและรักษามาตรฐานคุณภาพการผลิตและการแปรรูปผลไม้และอาหาร ในระดับสากล - ส่งเสริมการประกันภัยการเกษตร	- พัฒนาระบบฐานข้อมูลการเกษตร ทั้ง ข้อมูลด้านการผลิต (Supply Side) และความต้องการผลผลิต (Demand Side) - เสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับคู่ค้าหรือผู้บริโภคในเรื่องมาตรฐานความปลอดภัย โดยการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ - พัฒนาระบบการเก็บรักษาและการขนส่งสินค้าให้มีประสิทธิภาพ - ขยายช่องทางการตลาดสู่ตลาดนานาชาติใหม่ๆ โดยไม่มุ่งเน้นตลาดใดตลาดหนึ่ง

๔.๖.๒ แผนงานยกระดับการท่องเที่ยวภาคตะวันออกสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและมีมูลค่าสูง

๑) **สาระสำคัญ** ภาคตะวันออกมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับนานาชาติที่มีชื่อเสียง อาทิ พัทยา บางแสน เกาะช้าง และเกาะเสม็ด ที่เป็นแม่เหล็กสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีศักยภาพที่สามารถยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่มุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มศักยภาพหรือนักท่องเที่ยวระดับบน ทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทย อาทิ เกาะหมาก เกาะกูด มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย อาทิ อุทยานแห่งชาติ น้ำตก ที่สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยที่หลากหลาย ทั้งวิ่ง trail ล่องแก่ง และมีพื้นที่ที่มีภูมิอากาศและธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือเป็นที่อยู่อาศัยชั้นดี อาทิ หุบโปรงทอง อุทยานแห่งชาติปางสีดา ตลอดจนภาคตะวันออกยังคงมีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา ที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ และแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลักได้อย่างหลากหลายตลอดทั้งปี

๒) ห่วงโซ่แห่งคุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งสาธารณะเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม - พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล	- พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว และความต้องการของนักท่องเที่ยว ผ่านความร่วมมือของชุมชน - พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน - พัฒนาระบบการให้บริการการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานและเข้าถึงได้สะดวก อาทิ การพัฒนา Platform ด้านการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทาง การจองที่พัก การจองสินค้า รวมทั้งนักท่องเที่ยวสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้	- พัฒนาช่องทางการตลาดการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ - ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความมั่นใจความปลอดภัยและการจดจำที่ดีในการท่องเที่ยว รวมทั้งสินค้าชุมชนต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ - ขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการด้านการท่องเที่ยว

ภาคใต้

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ **ที่ตั้ง** ภาคใต้ ประกอบด้วย ๑๑ จังหวัด ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู ขนาบด้วยทะเล อ่าวไทยทางฝั่งตะวันออกที่มีชายฝั่งทะเลยาว ๘๗๗ กิโลเมตร และทะเลอันดามันทางฝั่งตะวันตกที่มีชายฝั่งทะเลยาว ๑,๐๙๓ กิโลเมตร ตอนบนมีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นระยะทางสั้นๆ ในพื้นที่จังหวัดชุมพรและระนอง และตอนล่างของภาคมีพรมแดนติดกับมาเลเซียในพื้นที่จังหวัดสงขลาและสตูล เป็นระยะทางประมาณ ๑๘๐ กิโลเมตร

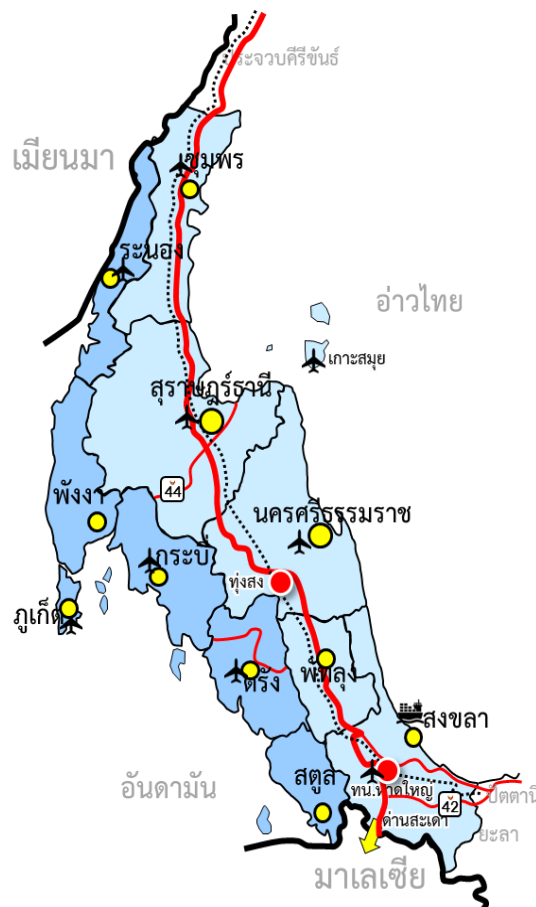
๑.๒ **พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ** ภาคใต้มีพื้นที่รวม ๓๗.๓๖ ล้านไร่ สภาพภูมิประเทศมี ๒ ลักษณะ คือ ด้านตะวันตกมีแนวเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาภูเก็ต ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสายต่างๆ อาทิ แม่น้ำกระบือ ส่วนตอนกลางของภาคมีเทือกเขานครศรีธรรมราชทอดเป็นแนวเหนือ-ใต้ สำหรับด้านตะวันออกมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบขนาดใหญ่เหมาะสำหรับการทำการเกษตร รวมทั้งมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ทะเลน้อย และทะเลสาบสงขลา ตลอดจนมีหมู่เกาะและเกาะซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคกระจายอยู่ในทะเลทั้งสองฝั่ง เช่น หมู่เกาะชุมพร เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า เกาะสิมิลัน เกาะสุรินทร์ เกาะพีพี และเกาะหลีเป๊ะ เป็นต้น

๒. สถานการณ์การพัฒนาภาค

๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ภาพรวม

๑) **เศรษฐกิจภาคใต้มีขนาดเล็กและมีแนวโน้มลดลง** มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๑,๑๔๓,๐๓๖ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๗.๓ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ ซึ่งลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๘.๐ เศรษฐกิจของภาคใต้อยู่ในจังหวัดที่เป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจและแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของภาค ในปี ๒๕๖๓ จังหวัดที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดของภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา มูลค่า ๒๓๓,๗๓๓ ล้านบาท รองลงมา คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช มูลค่า ๑๗๘,๕๐๔ ล้านบาท จังหวัดสุราษฎร์ธานี มูลค่า ๑๗๘,๓๘๕ ล้านบาท และจังหวัดภูเก็ต มูลค่า ๑๓๔,๖๑๖ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๔ ๑๕.๖ ๑๕.๖ และ ๑๑.๘ ของผลิตภัณฑ์ภาค ตามลำดับ

ตารางที่ ๑ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคใต้ ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	per capita ๒๕๖๓
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๗๐๖,๒๐๙	๗๓๔,๕๙๔	๗๔๐,๘๐๕	๗๘๓,๕๙๘	๗๕๔,๑๑๒	๑๔๑,๗๖๓
สัดส่วน/ภาค	๖๐.๒	๕๙.๓	๕๘.๙	๕๙.๔	๖๔.๐	
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๔๖๗,๗๑๗	๕๐๔,๖๑๘	๕๑๗,๐๒๘	๕๓๕,๑๑๐	๓๘๘,๙๒๓	๑๕๗,๑๙๔
สัดส่วน/ภาค	๓๙.๘	๔๐.๗	๔๑.๑	๔๐.๖	๓๕.๐	
ภาคใต้	๑,๑๗๓,๙๒๕	๑,๒๓๙,๒๑๒	๑,๒๕๗,๘๓๓	๑,๓๑๘,๗๐๘	๑,๑๔๓,๐๓๖	๑๔๖,๖๖๒
สัดส่วน/ประเทศ	๘.๑	๘.๐	๗.๗	๗.๘	๗.๓	
ประเทศ	๑๔,๕๙๐,๓๓๗	๑๕,๔๘๘,๖๖๔	๑๖,๓๗๓,๓๔๐	๑๖,๘๙๒,๔๑๐	๑๕,๖๓๖,๘๙๑	

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒) โครงสร้างเศรษฐกิจภาคใต้พึ่งพาภาคบริการและภาคเกษตร โดยในปี ๒๕๖๓

ภาคบริการ มีสัดส่วนร้อยละ ๕๖.๗ ลดลงจากร้อยละ ๖๐.๗ ในปี ๒๕๕๙ รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนร้อยละ ๒๖.๑ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๑.๗ และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ ๑๗.๒ ลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๗.๗ ตามลำดับ และหากพิจารณาในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคบริการมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๖๑.๖ ส่วนใหญ่เป็นบริการที่พักและอาหาร รองลงมาคือ การค้าส่งค้าปลีก และการขนส่ง ตามลำดับ ภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ ๒๒.๐ ต่อปี ส่วนใหญ่เป็นการผลิตพืช สำหรับภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๑๖.๔ โดยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ภาคบริการ ภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๕๖.๑ ๒๕.๐ และ ๑๘.๙ ต่อปี ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาค ยกเว้นในช่วงปี ๒๕๖๓ ที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลให้สัดส่วนมูลค่าภาคบริการลดลงจากการดำเนินมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในขณะที่สัดส่วนโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตรและอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการผลิตยางพาราเพื่อการแปรรูปในอุตสาหกรรมถักนิตสำหรับใช้ทางการแพทย์ รวมทั้งการผลิตและส่งออกอาหารทะเลแปรรูปและแช่แข็ง

๓) ภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาคใต้ ในปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓

มูลค่าทางเศรษฐกิจภาคบริการของภาคใต้มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบริการด้านการท่องเที่ยว แต่เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔ เป็นต้นมา ส่งผลให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคบริการลดลงอย่างชัดเจน โดยในปี ๒๕๖๓ ภาคบริการมีมูลค่า ๖๔๗,๘๐๔ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๖.๗ ของผลิตภัณฑ์ภาคใต้ ลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีมูลค่า ๗๑๒,๓๕๔ ล้านบาท ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๖๐.๗ โดยในช่วง ๔ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคบริการมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๖๑.๖ เมื่อเทียบกับสัดส่วนร้อยละ ๕๖.๑ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ โดยกิจกรรมในภาคบริการที่สำคัญของภาคใต้ ได้แก่ บริการที่พักและอาหาร รองลงมาคือ การค้าส่งค้าปลีก และการขนส่ง ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๔.๕ ๑๑.๕ และ ๗.๔ ของผลิตภัณฑ์ภาค โดยจังหวัดสงขลามีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคบริการสูงสุดของผลิตภัณฑ์ภาค ๑๓๑,๗๐๖ ล้านบาทที่มีความโดดเด่นในสาขาการค้าส่งค้าปลีก และการขนส่งรองลงมาคือจังหวัดภูเก็ต และสุราษฎร์ธานี ตามลำดับโดยเฉพาะสาขาบริการที่พักและอาหาร และการขนส่ง และหากพิจารณาในด้านอัตราการขยายตัวของภาคบริการปี ๒๕๖๓ ภาคบริการหดตัวร้อยละ ๒๐.๘ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และในช่วง ๔ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคบริการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๘ ต่อปีลดลงเมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕.๒ ต่อปี โดยเป็นการลดลงของสาขาบริการที่พักและอาหาร และการขนส่งเป็นหลัก

ตารางที่ ๒ : มูลค่าและโครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคใต้ ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท /ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๒๕๔,๓๕๓	๒๖๓,๙๙๐	๒๔๘,๒๘๖	๒๗๖,๗๕๗	๒๙๘,๓๔๓		
สัดส่วนต่อ GRP	๒๑.๗	๒๑.๓	๑๙.๗	๒๑.๐	๒๖.๑	๒๕.๐	๒๒.๐
ภาคอุตสาหกรรม	๒๐๗,๒๑๘	๒๑๔,๖๑๙	๑๙๙,๕๔๑	๑๙๙,๘๒๓	๑๙๖,๘๗๙		
สัดส่วนต่อ GRP	๑๗.๗	๑๗.๓	๑๕.๙	๑๕.๒	๑๗.๒	๑๘.๙	๑๖.๔
- เหมืองแร่เหมืองหิน	๔๗,๗๓๐	๓๔,๗๒๗	๓๗,๒๙๙	๔๐,๗๘๔	๔๑,๘๑๑		
สัดส่วนต่อ GRP	๔.๑	๒.๘	๓.๐	๓.๑	๓.๗	๔.๖	๓.๑
- อุตสาหกรรม	๑๖๙,๙๑๕	๑๘๐,๘๙๑	๑๖๒,๒๔๑	๑๕๙,๐๓๙	๑๕๕,๐๖๘		
สัดส่วนต่อ GRP	๑๓.๖	๑๔.๕	๑๒.๙	๑๒.๑	๑๓.๕	๑๔.๓	๑๓.๓
- อื่นๆ	๒๙,๕๗๓	๓๑,๐๐๑	๓๐,๐๐๑	๓๐,๐๐๑	๒๙,๙๙๙		
สัดส่วนต่อ GRP	๒.๕	๒.๖	๒.๔	๒.๕	๒.๖	๒.๕	๒.๕
ภาคบริการ	๗๑๒,๓๕๔	๗๖๐,๖๐๓	๘๑๐,๐๐๖	๘๕๒,๑๒๘	๖๔๗,๘๑๔		
สัดส่วนต่อ GRP	๖๐.๗	๖๑.๔	๖๔.๔	๖๓.๙	๕๖.๗	๕๖.๑	๖๑.๖
- การค้าส่งค้าปลีก	๑๒๘,๕๗๑	๑๔๐,๗๐๔	๑๓๘,๙๗๑	๑๔๔,๘๗๒	๑๔๔,๐๐๕		
สัดส่วนต่อ GRP	๑๑.๐	๑๑.๔	๑๑.๐	๑๑.๐	๑๒.๖	๑๐.๒	๑๑.๕
- ขนส่ง	๙๒,๒๓๑	๙๘,๒๑๓	๙๗,๙๒๐	๙๗,๖๐๓	๙๗,๘๐๙		
สัดส่วนต่อ GRP	๗.๙	๗.๙	๗.๘	๗.๔	๖.๔	๗.๑	๗.๔
- ที่พักและบริการฯ	๑๗๑,๐๐๕	๑๙๓,๒๒๖	๒๑๘,๗๔๕	๒๓๒,๓๒๔	๒๒๖,๓๑๑		
สัดส่วนต่อ GRP	๑๔.๖	๑๕.๖	๑๗.๔	๑๗.๖	๑๗.๒	๑๑.๑	๑๔.๕
- อื่นๆ	๓๒๐,๕๕๗	๓๒๘,๕๖๐	๓๕๔,๓๓๕	๓๖๗,๓๒๙	๓๔๕,๖๘๙		
สัดส่วนต่อ GRP	๒๖.๒	๒๖.๕	๒๘.๒	๒๖.๙	๒๖.๕	๒๖.๖	๒๘.๓
ผลิตภัณฑ์ภาค	๑,๑๗๓,๙๒๕	๑,๒๓๙,๒๑๒	๑,๒๕๗,๘๓๓	๑,๓๑๘,๗๐๘	๑,๑๔๓,๐๓๖		

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) เศรษฐกิจของภาคใต้ขยายตัวช้ากว่าระดับประเทศ ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนา

ฉบับที่ ๑๒ เศรษฐกิจของภาคใต้หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๓ ต่อปี ต่ำกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจระดับประเทศในช่วงเดียวกัน ที่ขยายตัวร้อยละ ๑.๑ ซึ่งลดลงจากการขยายตัว ร้อยละ ๓.๙ ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ จากการหดตัวของภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ย ร้อยละ ๒.๘ และร้อยละ ๑.๐ ต่อปี ตามลำดับ ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

ตารางที่ ๓ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคใต้ จำแนกตามภาคการผลิต แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย: ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๑.๕	-๑.๒	๗.๙	๗.๖	-๐.๙	๑.๙	๓.๔
ภาคอุตสาหกรรม	-๑.๔	๐.๒	๔.๘	๐.๓	๐.๔	๑.๘	-๑.๐
เหมืองแร่เหมืองหิน	-๕.๘	-๒๓.๗	๑.๕	๗.๗	๑๐.๐	๒.๕	-๑.๑
อุตสาหกรรม	-๒.๒	-๗.๗	-๖.๖	-๓.๒	-๑.๑	๑.๒	-๐.๗
อื่นๆ	๑๒.๐	๕.๔	-๔.๙	๖.๔	-๖.๗	๓.๖	๐.๑
ภาคบริการ	๗.๕	๓.๖	๓.๙	๒.๒	-๒๐.๘	๕.๓	-๒.๘
ที่พักและบริการฯ	๑๑.๒	๕.๖	๗.๔	๓.๒	-๕๔.๙	๑๗.๐	-๙.๗
ค้าส่งค้าปลีกฯ	๑๒.๑	๖.๖	-๓.๔	๑.๕	-๑.๕	-๑.๓	๐.๘

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
ขนส่งฯ	๓.๒	๔.๒	-๐.๕	๐.๒	-๒๓.๙	๘.๑	-๕.๐
อื่นๆ	๔.๙	๐.๙	๕.๔	๒.๑	-๐.๙	๑.๙	๑.๙
ผลิตภัณฑ์ภาคใต้	๔.๖	๒.๐	๓.๓	๓.๐	-๑๓.๔	๓.๙	-๑.๓
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	๓.๔	๔.๒	๔.๒	๒.๒	-๖.๒	๓.๕	๑.๑

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๕) รายได้เฉลี่ยต่อประชากรลดลง โดยปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรภาคใต้ (GRP per capita) เท่ากับ ๑๔๖,๖๖๒ บาทต่อคนต่อปี ลดลงจากปี ๒๕๕๕ ที่มีมูลค่า ๑๕๔,๒๗๒ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ ๒๒๔,๙๖๒ บาทต่อคนต่อปี โดยจังหวัดชุมพรมีผลิตภัณฑ์รวมต่อหัวประชากรสูงสุดของภาค ๒๕๐,๘๒๓ บาทต่อคนต่อปี รองลงมา คือ จังหวัดภูเก็ต และพังงา ที่ ๒๒๖,๑๕๘ และ ๒๑๙,๘๖๗ บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ และจังหวัดพัทลุงมีผลิตภัณฑ์รวมต่อหัวประชากรต่ำสุดของภาคที่ ๗๗,๕๑๖ บาทต่อคนต่อปี

ตารางที่ ๔ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร

หน่วย : บาท/คน/ปี

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๑๓๕,๖๓๓	๑๔๐,๔๒๗	๑๔๐,๖๖๕	๑๔๘,๐๓๕	๑๔๑,๗๖๓
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๑๙๔,๖๖๓	๒๐๘,๔๐๐	๒๑๒,๑๓๓	๒๑๗,๘๖๑	๑๕๗,๑๙๔
ภาคใต้	๑๕๔,๒๗๒	๑๖๑,๙๓๕	๑๖๓,๒๗๖	๑๗๐,๑๖๖	๑๔๖,๖๖๒
ประเทศ	๒๑๓,๕๕๓	๒๒๕,๑๒๖	๒๓๖,๙๒๗	๒๔๓,๗๐๕	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๑.๒ เศรษฐกิจรายสาขา

ภาคใต้มีสัดส่วนโครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญแบ่งเป็นการผลิตภาคเกษตรและการผลิตนอกภาคเกษตร โดยการผลิตภาคเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๒๖.๑ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ซึ่งมีกิจกรรมการผลิตภาคเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วย ยางพารา ไม้ผล ปาล์มน้ำมัน และการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ส่วนการผลิตนอกภาคเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๗๓.๙ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ซึ่งมีกิจกรรมการผลิตนอกภาคเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วย การผลิตด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการค้าชายแดน

๑) เกษตรกรรม

● ภาคใต้เป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่อัตราการเติบโตมีแนวโน้มลดลง ในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรมีมูลค่า ๒๔๘,๓๔๓ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ ๒๖.๑ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค หดตัวร้อยละ ๐.๙ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และหดตัวมากกว่าปี ๒๕๕๙ ที่ภาคเกษตรมีการขยายตัวร้อยละ ๑.๕ แต่น้อยกว่าระดับประเทศที่หดตัวร้อยละ ๓.๕ และในช่วง ๔ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๔ ต่อปี สูงกว่าค่าเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๑.๙ ต่อปี โดยกิจกรรมการผลิตภาคเกษตรที่สำคัญของภาคใต้ คือ ยางพารา ไม้ผลเมืองร้อน ปาล์มน้ำมัน และการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยมีสัดส่วนร้อยละ ๓๒.๑ ๑๙.๔ ๑๒.๐ และ ๒๐.๔ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ โครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรได้มีการปรับเปลี่ยนจากการผลิตยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า อาทิ ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล

ตารางที่ ๕ : โครงสร้างและอัตราการขยายตัวภาคเกษตร รายกิจกรรมการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมการผลิต	โครงสร้างการผลิต		อัตราการขยายตัว	
	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๓)
พืช	๗๘.๐	๗๑.๙	๓.๐	๒.๐
ไม่ผล	๑๐.๓	๑๙.๔	๑๒.๐	๑๒.๒
ปาล์มน้ำมัน	๑๒.๕	๑๒.๐	๐.๕	๘.๐
ยางพารา	๔๖.๙	๓๒.๑	๓.๕	-๓.๑
ปศุสัตว์	๓.๔	๔.๗	๔.๖	๕.๑
บริการทางการเกษตร และป่าไม้	๒.๙	๓.๐	-๒.๐	-๑.๒
ประมง	๑๕.๗	๒๐.๔	-๕.๖	๔.๖
เกษตร	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑.๙	๓.๔

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

● มีพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีแนวโน้มลดลง ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของภาคใต้ ในปี ๒๕๖๔ มีพื้นที่ปลูกยางพารา ๑๑.๖๒ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๔๗.๖ ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีพื้นที่ปลูก ๑๑.๔๐ ล้านไร่ จังหวัด สุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดของประเทศ ๒.๓๕ ล้านไร่ รองลงมา คือ จังหวัดสงขลา ๒.๑๙ ล้านไร่ และ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑.๙๒ ล้านไร่ ส่วนผลผลิตยางพาราและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของภาคใต้มีแนวโน้มลดลง ในปี ๒๕๖๔ โดยมีปริมาณผลผลิต ๒.๔๑ ล้านตัน หรือร้อยละ ๔๙.๑ ของผลผลิตทั้งประเทศ ลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีผลผลิต ๒.๔๙ ล้านตัน ส่วนผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน จาก ๒๕๖ กิโลกรัมต่อไร่ ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๒๓๖ กิโลกรัมต่อไร่ในปี ๒๕๖๔ แต่ยังสูงกว่าระดับประเทศที่มีผลผลิตเฉลี่ย ๒๒๔ กิโลกรัมต่อไร่

● ภาคใต้มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุดของประเทศ ปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ๕.๓๔ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๙ ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีพื้นที่ปลูก ๔.๑๙ ล้านไร่ โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ๑.๓๘ ล้านไร่ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ๑.๒๐ ล้านไร่ และจังหวัดชุมพร ๑.๐๓ ล้านไร่ ตามลำดับ ส่วนปริมาณผลผลิตปาล์มน้ำมันของภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๖๔ มีปริมาณผลผลิต ๑๔.๙๔ ล้านตัน หรือร้อยละ ๘๘.๙ ของผลผลิตทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจาก ๑๐.๒๑ ล้านตัน ในปี ๒๕๕๙ ส่วนผลผลิตปาล์มน้ำมันเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ จาก ๒,๗๑๗ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๒,๙๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ ในปี ๒๕๖๔ ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศที่ ๒,๗๘๙ กิโลกรัมต่อไร่

● ภาคใต้เป็นแหล่งทำการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งที่สำคัญ โดยมีท่าเทียบเรือประมงในจังหวัดสงขลา ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ระนองและภูเก็ต และในปี ๒๕๖๔ มีปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ ๕๗๕,๕๙๓ ตัน มูลค่า ๑๙,๑๙๙.๕๓ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๙ ของปริมาณสัตว์น้ำของประเทศ และร้อยละ ๔๗.๔ ของมูลค่าสัตว์น้ำของประเทศ ทั้งนี้ ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำที่จับได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่ปริมาณ ๕๐๙,๗๖๖ ตัน มูลค่า ๑๗,๑๖๕.๑๒ ล้านบาท โดยปริมาณสัตว์น้ำจับได้มากที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๒.๔ ของมูลค่าสัตว์น้ำขึ้นท่าของประเทศ รองลงมาเป็นจังหวัดชุมพร พังงา และภูเก็ต ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๐.๒ ๗.๕ และ ๖.๘ ตามลำดับ ในขณะที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งของภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นการเพาะเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมและกุ้งกุลาดำ ในปี ๒๕๖๔ มีพื้นที่เพาะเลี้ยง ๗๗,๗๖๖ ไร่ ปริมาณผลผลิต ๑๖๙,๗๕๘ ตัน โดยพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งที่สำคัญของภาค

อยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๑.๕ ของพื้นที่เพาะเลี้ยงภาค รองลงมาคือจังหวัดตรัง สงขลา และนครศรีธรรมราช สัดส่วนร้อยละ ๒๐.๒ ๑๐.๕ และ ๙.๓ ตามลำดับ

- **พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย**
โดยในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ๑๘.๙ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งประเทศ มีขนาดฟาร์มเฉลี่ย ๑๙.๙ ไร่ต่อครัวเรือน ใกล้เคียงกับระดับประเทศ ที่ ๒๐.๒ ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของภาคส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ ฝั่งอ่าวไทย โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรมากที่สุด ๔.๐๑ ล้านไร่ รองลงมา คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๓.๐๖ ล้านไร่ และจังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรน้อยที่สุด ๐.๑๑ ล้านไร่

- **พื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่ทางการเกษตรของภาคใต้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ**
ในปี ๒๕๖๓ มีพื้นที่ชลประทาน ๒.๖๔ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๗.๖ ของพื้นที่ชลประทานประเทศ มีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่ทางการเกษตรร้อยละ ๑๓.๙ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๔ โดยจังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรสูงสุดร้อยละ ๓๙.๙ รองลงมา คือ จังหวัดสงขลา ร้อยละ ๒๗.๑ และจังหวัดกระบี่มีพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรต่ำที่สุดของภาค ร้อยละ ๒.๙ จึงเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ทั้งการเก็บกักน้ำในฤดูแล้ง และชล่อน้ำในช่วงฤดูฝนไม่ให้ท่วมพืชผลทางการเกษตรเสียหาย

ตารางที่ ๖ : พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ขนาดฟาร์ม และพื้นที่ชลประทาน ปี ๒๕๖๓

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)	ขนาดฟาร์ม (ไร่)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ชลประทาน/พื้นที่เกษตร (ร้อยละ)
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๑๒,๘๒๓,๗๗๑	๑๘.๔	๒,๒๒๘,๖๖๙	๑๗.๔
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๖,๑๓๑,๕๐๓	๒๓.๘	๔๑๕,๓๖๐	๖.๘
ภาคใต้	๑๘,๙๕๕,๒๗๔	๑๙.๙	๒,๖๔๔,๐๒๙	๑๓.๙
ประเทศ	๑๔๙,๒๕๓,๗๑๗	๒๐.๒	๓๔,๙๓๕,๐๔๑	๒๓.๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒) อุตสาหกรรม

- **อุตสาหกรรมของภาคใต้อยู่ในภาวะชะลอตัว และการผลิตส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรขั้นต้น** ในปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรม มีมูลค่า ๑๙๖,๘๗๙ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๗.๒ ของผลิตภัณฑ์ภาค ขยายตัวร้อยละ ๐.๔ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และสูงกว่าอัตราการขยายตัวในปี ๒๕๕๙ ที่หดตัวร้อยละ ๑.๔ ผลิตภัณฑ์สาขาการผลิตอุตสาหกรรม มีมูลค่า ๑๒๕,๑๑๔ ล้านบาท สาขาเหมืองแร่ฯ ๔๑,๘๑๑ ล้านบาท และสาขาไฟฟ้าฯ ๒๖,๘๗๘ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๓.๕ ๒๑.๒ และ ๑๓.๗ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรมตามลำดับ ในช่วง ๔ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปี เทียบกับในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๘ ต่อปี สาขาอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญของภาคใต้ ประกอบด้วย อุตสาหกรรมการผลิตในกลุ่มอาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ผลิตภัณฑ์จากไม้ และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ทำจากแร่โลหะ โดยมีสัดส่วนร้อยละ ๓๙.๕ ๒๓.๕ ๑๖.๓ และ ๘.๙ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาการผลิต ตามลำดับ

- **การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มขึ้น** ในปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีมูลค่าการลงทุน ๓๓๘,๗๙๑ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ ๔.๑ ของมูลค่าการลงทุนประเทศ ขยายตัวร้อยละ ๗.๔ เมื่อเทียบ

กับปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเติบโตของเงินลงทุนในช่วง ๕ ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ พบว่ามีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕.๒ ต่อปี การจ้างงานขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ ต่อปี ในขณะที่จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๙.๒ ต่อปี จากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๘ ๐.๓ และ ๐.๕ ต่อปีตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากขึ้นและเน้นการใช้เทคโนโลยีทดแทนแรงงานคน โดยจังหวัดสงขลามีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๗.๑ ของมูลค่าการลงทุนภาค รองลงมาคือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๑.๒ และ ๑๗.๖ ของมูลค่าการลงทุนภาค ตามลำดับ

๓) การค้าชายแดน

● **ภาคใต้มีพื้นที่เชื่อมต่อกับมาเลเซียทางตอนใต้ และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาทางตะวันตกในพื้นที่จังหวัดระนอง โดยมีมูลค่าการค้าชายแดนสูงที่สุดของประเทศ** จากการค้าผ่านด่านชายแดนไทย - มาเลเซีย ซึ่งมีด่านชายแดนจำนวน ๕ แห่ง ประกอบด้วย ด่านวังประจันและด่านตำมะลัง ในจังหวัดสตูล ด่านปาดังเบซาร์ ด่านสะเดา และด่านบ้านประกอบ ในจังหวัดสงขลาและด่านชายแดนไทย - สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ๑ แห่ง บริเวณด่านศุลกากรระนอง โดยในปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีมูลค่าการค้าชายแดน ๓๕๗,๔๖๒ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๓ ของมูลค่าการค้าชายแดนประเทศ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ ๓๖.๙ เป็นมูลค่าการส่งออก ๒๐๐,๖๙๒ ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า ๑๕๖,๗๗๐ ล้านบาท ในช่วง ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าชายแดนภาคใต้ หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙ ต่อปี เพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่หดตัวร้อยละ ๒.๕ ต่อปี โดยส่วนหนึ่งมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่มีมาตรการควบคุมการส่งออก - นำเข้าอย่างเข้มงวด รวมทั้งการหยุดกิจการของผู้ประกอบการธุรกิจที่มีผลต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศ

● **การค้าชายแดนไทย - มาเลเซียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** โดยการค้าผ่านด่านชายแดนไทย - มาเลเซีย ทั้ง ๕ ด่านมีมูลค่า ๓๓๐,๓๔๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๔ ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย ทั้งหมด เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๕.๓ แบ่งเป็นมูลค่าการส่งออก ๑๗๘,๓๑๗ ล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญประกอบด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ฯ ยางพารา และรถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และมีมูลค่าการนำเข้า ๑๕๒,๐๒๓ ล้านบาท โดยสินค้านำเข้า ได้แก่ เทปแม่เหล็ก จานแม่เหล็กสำหรับคอมพิวเตอร์ ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ และไดโอดทรานซิสเตอร์และอุปกรณ์กึ่งตัวนำ โดยด่านชายแดนสะเดาและด่านชายแดนปาดังเบซาร์ มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุด มากเป็นอันดับ ๑ และอันดับ ๒ ของประเทศ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๙๗.๘ ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย และร้อยละ ๓๕.๕ ของการค้าชายแดนทั้งประเทศ ในช่วง ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย มีอัตราการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๔ เพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่หดตัวร้อยละ ๒.๐

● **การค้าชายแดนไทย - สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (จังหวัดระนอง) มีสัดส่วนค่อนข้างน้อย** มีมูลค่า ๒๗,๑๒๒ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย - สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ ๕๙.๔ แบ่งเป็นมูลค่าการส่งออก ๒๒,๓๓๕ ล้านบาท สินค้าส่งออก ได้แก่ น้ำมันดีเซล เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และน้ำมันสำเร็จรูปอื่นๆ ตามลำดับ และมูลค่าการนำเข้า ๔,๗๘๗ ล้านบาท สินค้านำเข้า ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ ธัญพืช และสัตว์น้ำ ในช่วง ๕ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าชายแดนไทย - สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๖ เพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่หดตัวร้อยละ ๔.๔

ตารางที่ ๗ : มูลค่าการค้าผ่านด่านศุลกากรชายแดนภาคใต้ และอัตราการขยายตัว

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

มูลค่าการค้า	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ส่งออก	๒๖๙,๓๘๖	๓๒๗,๓๘๐	๑๖๔,๒๗๑	๑๓๗,๙๓๒	๑๓๑,๗๖๓	๒๐๐,๖๙๒	๒๙๐,๔๓๙	๑๕๘,๖๖๕
อัตราขยายตัว	๒.๑	๒๑.๕	-๔๙.๘	-๑๖.๐	-๔.๕	๕๒.๓	-๗.๔	-๔๕.๔
นำเข้า	๒๔๓,๘๕๕	๒๕๔,๑๗๖	๑๕๙,๖๗๗	๑๔๙,๘๙๒	๑๒๙,๓๔๒	๑๕๖,๗๗๐	๒๒๗,๗๓๐	๑๔๘,๙๒๕
อัตราขยายตัว	๓.๗	๔.๒	-๓๗.๒	-๖.๑	-๑๓.๗	๒๑.๒	๖.๒	-๓๔.๖
ดุลการค้า	๒๕,๕๓๐	๗๓,๒๐๔	๔,๕๙๓	-๑๑,๙๕๙	๒,๔๒๑	๔๓,๙๒๒	๖๒,๗๐๙	๙,๗๔๐
มูลค่ารวม	๕๑๓,๒๔๑	๕๘๑,๕๕๗	๓๒๓,๙๔๘	๒๘๗,๘๒๔	๒๖๑,๑๐๕	๓๕๗,๔๖๒	๕๑๘,๑๖๙	๓๐๗,๕๙๐
อัตราขยายตัว	๒.๙	๑๓.๓	-๔๔.๓	-๑๑.๒	-๙.๓	๓๖.๙	-๒.๕	-๒.๙

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ ๘ : มูลค่าการค้าชายแดนภาคใต้จำแนกตามประเทศคู่ค้า

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

ประเทศคู่ค้า		๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	อัตราการ ขยายตัวเฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	อัตราการ ขยายตัวเฉลี่ย ระยะแผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
สาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมา	ส่งออก	๑๕,๓๙๕	๒๐,๓๒๔	๑๖,๗๓๓	๑๕,๔๗๐	๑๑,๑๒๘	๒๒,๓๗๕	-๗.๓	๑๕.๙
	นำเข้า	๔,๑๒๘	๕,๔๗๕	๔,๙๖๙	๔,๗๖๓	๕,๘๙๐	๔,๗๔๗	๒๘.๓	๔.๗
	มูลค่า	๑๙,๕๒๓	๒๕,๘๐๐	๒๑,๗๐๒	๒๐,๒๓๓	๑๗,๐๑๘	๒๗,๑๒๒	-๔.๔	๑๐.๖
	ร้อยละ	๓.๘	๔.๔	๖.๗	๗.๐	๖.๕	๗.๖		
มาเลเซีย	ส่งออก	๒๕๓,๙๙๐	๓๐๗,๐๕๖	๑๔๗,๕๓๗	๑๒๒,๔๖๒	๑๒๐,๖๓๕	๑๗๘,๓๑๗	-๗.๐	-๐.๔
	นำเข้า	๒๓๙,๗๒๗	๒๔๘,๗๐๑	๑๕๔,๗๐๘	๑๔๕,๑๒๙	๑๒๓,๔๗๐	๑๕๒,๐๒๓	๖.๔	-๖.๔
	มูลค่า	๔๙๓,๗๑๗	๕๕๕,๗๕๗	๓๐๒,๒๔๕	๒๖๗,๕๙๑	๒๔๔,๑๐๖	๓๓๐,๓๔๐	-๒.๐	-๓.๔
	ร้อยละ	๙๖.๒	๙๕.๖	๙๓.๓	๙๓.๐	๙๓.๕	๙๒.๔		
รวม ๒ ประเทศ	ส่งออก	๒๖๙,๓๘๖	๓๒๗,๓๘๐	๑๖๔,๒๗๑	๑๓๗,๙๓๒	๑๓๑,๗๖๓	๒๐๐,๖๙๒	-๗.๔	๐.๗
	นำเข้า	๒๔๓,๘๕๕	๒๕๔,๑๗๖	๑๕๙,๖๗๗	๑๔๙,๘๙๒	๑๒๙,๓๔๒	๑๕๖,๗๗๐	๖.๒	-๖.๓
	มูลค่า	๕๑๓,๒๔๑	๕๘๑,๕๕๗	๓๒๓,๙๔๘	๒๘๗,๘๒๔	๒๖๑,๑๐๕	๓๕๗,๔๖๒	-๒.๕	-๒.๙

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

๔) การท่องเที่ยว

● **ทรัพยากรการท่องเที่ยวของภาคใต้มีความหลากหลาย** ทั้งการท่องเที่ยวทางทะเลและชายฝั่ง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต เกาะสมุยและเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น เขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เทือกเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช เทือกเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง อุทยานธรณีโลกสตูล จังหวัดสตูล และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา จังหวัดระนอง กระบี่ และพัทลุง รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ ภาคใต้มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ เช่น หนังตะลุง มโนราห์ และอาหารที่มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ผสมผสานระหว่างไทย จีน และมุสลิม ตลอดจนภาคใต้ยังมีสังคมแบบพหุวัฒนธรรมในจังหวัดสงขลา และสตูล

● **รายได้จากการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวของภาคหดตัว** โดยปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีรายได้จากการท่องเที่ยว ๔๒,๓๙๐.๔๒ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๖ ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งประเทศ หดตัวร้อยละ ๘๐.๖ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา จังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ จังหวัดภูเก็ต คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓ ของรายได้จากการท่องเที่ยวภาคใต้ รองลงมาคือ จังหวัดกระบี่และสงขลาคิดเป็น

ร้อยละ ๑๐.๖ และ ๗.๗ ตามลำดับ สำหรับนักท่องเที่ยวในภาคใต้มีจำนวน ๕.๖๒ ล้านคน หดตัวร้อยละ ๖๗.๖ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ รายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒๗.๐ และ ๒๔.๖ ตามลำดับ ลดลงค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๘.๐ และ ๑๑.๙ ตามลำดับ เนื่องจากเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะชะลอตัว โดยเฉพาะในแถบยุโรป และผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในช่วงปลายปี ๒๕๖๒ ต่อเนื่องจนถึงปี ๒๕๖๔

ตารางที่ ๙ : จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ และอัตราการขยายตัว

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยช่วง แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยช่วง แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
นักท่องเที่ยว								
จำนวน(คน)	๔๖,๐๐๖,๓๒๙	๔๘,๙๒๙,๖๖๒	๕๐,๙๘๓,๘๘๙	๕๐,๙๔๕,๒๓๐	๑๗,๓๒๔,๔๗๔	๕,๖๑๗,๖๔๕	๓๙,๕๒๒,๗๖๓	๓๔,๗๖๐,๑๘๐
สัดส่วนต่อประเทศ	๑๗.๓	๑๖.๙	๑๖.๘	๑๖.๖	๑๒.๖	๗.๖๙	๑๗.๐	๑๔.๑
อัตราการขยายตัว	๓.๖	๖.๔	๔.๒	-๐.๐๘	-๖๖.๐	-๖๗.๖	๑๑.๙	-๒๔.๖
รายได้								
มูลค่า (ล้านบาท)	๖๘๕,๙๗๕	๗๗๔,๐๔๙	๘๓๗,๙๒๑	๘๑๗,๕๒๔	๒๑๘,๘๔๖	๔๒,๓๙๐	๕๑๖,๐๖๗	๕๓๘,๑๔๖
สัดส่วนต่อประเทศ	๓๑.๘	๓๑.๓	๓๑.๑	๓๐	๒๗.๖	๑๗.๖	๓๐.๒	๒๗.๕
อัตราการขยายตัว	๑๗.๑	๑๒.๘	๘.๓	-๒.๔	-๗๓.๒	-๘๐.๖	๑๘.๐	-๒๗.๐
วันพักเฉลี่ย (วัน)	๓.๒๒	๓.๒๖	๓.๒๔	๓.๑๙	N/A	N/A	๓.๑๕	๓.๒๓
ค่าใช้จ่ายต่อหัว/วัน (บาท)	๓,๒๒๔	๓,๔๑๘	๓,๖๓๖	๓,๖๓๖	N/A	N/A	๒,๙๖๙	๓,๕๖๓
อัตราการขยายตัว	๑.๕	-๐.๘	-๑.๔	-๒.๕	N/A	N/A	๒.๓	-๑.๖

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

● **ค่าใช้จ่ายและระยะเวลาพำนักรักของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กระจุกตัวในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล** โดยในปี ๒๕๖๒ มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อคนต่อวัน ๓,๖๓๖ บาท เท่ากับปีที่ผ่านมา จังหวัดที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันมากที่สุด คือ จังหวัดภูเก็ต ๗,๗๑๗ บาท รองลงมา คือ กระบี่ ๕,๓๔๔ บาท และพังงา ๕,๓๒๘ บาท มีระยะเวลาพำนักรักของนักท่องเที่ยวในภาคใต้ ๓.๑๙ วัน ลดลงจากปีที่ผ่านมาที่ ๓.๒๔ วัน จังหวัดที่นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาพำนักรักมากที่สุด คือ จังหวัดพังงา ๕.๑๑ วัน รองลงมาสุราษฎร์ธานี ๔.๔๗ วัน และกระบี่ ๔.๓๑ วัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียง ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวบนบกมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันและระยะเวลาพำนักรักของนักท่องเที่ยว น้อย โดยจังหวัดพัทลุง มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อคนต่อวัน ๑,๔๘๒ บาท และมีระยะเวลาพำนักรักเฉลี่ย ๑.๘๑ วัน ซึ่งน้อยที่สุดของภาค ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย ๓,๕๖๓ บาทต่อคนต่อวัน หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๖ ซึ่งมากกว่าช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย ๒,๙๖๙ บาทต่อคนต่อวัน ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๓ และในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีระยะเวลาพำนักรักของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย ๓.๒๓ วัน ใกล้เคียงกับในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ ๓.๑๕ วัน

ตารางที่ ๑๐ : รายได้การท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว แยกรายกลุ่มจังหวัด

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย								
จำนวน (คน)	๑๘,๕๕๑,๑๒๘	๑๙,๖๕๒,๙๐๕	๒๐,๘๒๘,๖๗๑	๒๐,๕๘๐,๐๙๕	๘,๖๙๑,๒๒๐	๒,๔๕๔,๗๗๙	๑๖,๐๖๐,๕๕๔	๑๔,๔๔๑,๕๓๔
มูลค่า (ล้านบาท)	๑๕๗,๐๙๘	๑๗๗,๗๔๑	๑๙๘,๔๙๔	๑๘๗,๖๐๘	๕๙,๓๗๖	๑๐,๑๙๖	๑๒๐,๓๗๖	๑๒๖,๖๘๓
สัดส่วนต่อภาค	๒๒.๙	๒๓.๐	๒๓.๗	๒๓.๐	๒๗.๑	๒๔.๑	๒๓.๓	๒๔.๒
อัตราการขยายตัว	๑๓.๐๕	๑๓.๑๔	๑๑.๖๘	-๕.๔๘	-๖๘.๓๕	-๘๒.๘๓	๒๑.๑๑	-๒๖.๓๗
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน								
จำนวน (คน)	๒๗,๔๕๕,๒๐๑	๒๙,๒๗๖,๗๕๗	๓๐,๑๕๕,๒๑๘	๓๐,๓๖๕,๑๓๕	๘,๖๓๓,๒๕๔	๓,๑๖๒,๘๖๖	๒๒,๙๙๕,๐๘๑	๒๐,๓๑๘,๖๔๖
มูลค่า (ล้านบาท)	๕๒๘,๘๗๖	๕๙๖,๓๐๘	๖๓๙,๔๒๘	๖๒๙,๙๑๖	๑๕๙,๔๗๐	๓๒,๑๙๕	๓๙๕,๖๙๑.๓๐	๔๑๑,๔๖๓.๑๖
สัดส่วนต่อภาค	๗๗.๑	๗๗.๐	๗๖.๓	๗๗.๑	๗๒.๙	๗๖.๐	๗๖.๗	๗๕.๙
อัตราการขยายตัว	๑๘.๓๒	๑๒.๗๕	๗.๒๓	-๑.๔๙	-๗๔.๖๘	-๗๙.๘๑	๑๗.๒๕	-๒๗.๒๐

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

๕) โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ภาคใต้มีโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงกับโครงข่ายหลักของประเทศและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านมาเลเซีย รวมทั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่สามารถสนับสนุนการค้าการลงทุนในพื้นที่และการเดินทางท่องเที่ยวอย่างครอบคลุม ดังนี้

- **ทางบก** มีเส้นทาง ๔ ช่องจราจรในฝั่งอ่าวไทยที่เชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมกับภาคกลางและภาคใต้ชายแดนต่อเนื่องไปยังมาเลเซีย บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ (สายเพชรเกษม) สายกรุงเทพฯ - เชื่อมโยงจังหวัดชุมพร - ระนอง - พังงา - กระบี่ - ตรัง - พัทลุง - หาดใหญ่ (สงขลา) จนถึงด่านพรมแดน (อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา) และเชื่อมต่อกับทางพิเศษเมืองภูเก็ตกาศูฮิตัม มาเลเซีย และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๑ (สายสื่แยกปฐมพร-พัทลุง) เชื่อมโยงจังหวัดชุมพร - สุราษฎร์ธานี - นครศรีธรรมราช-พัทลุง รวมทั้งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๒ (สายคลองแะ-สุโข-โลก) เชื่อมโยงจากอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผ่านจังหวัดปัตตานีไปยังชายแดนอำเภอสุโข-โลก จังหวัดนราธิวาส ทางหลวงหมายเลข ๔๓ (สายหาดใหญ่-มะพร้าวต้นเดียว) เชื่อมต่อจากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไปยังจังหวัดปัตตานี และทางหลวงหมายเลข ๔๔ (สายอ่าวลึก-หินงอกหรือสายเขาคีร์น) เป็นส่วนหนึ่งในโครงการสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันกับฝั่งทะเลอ่าวไทย โดยเชื่อมโยงจังหวัดกระบี่ - สุราษฎร์ธานี อย่างไรก็ตามถนนสายรองเชื่อมโยงสายทางหลักยังคงมีปัญหามาตรฐานความปลอดภัย และบางส่วนยังขาดการเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวหลัก

- **ทางราง** มีเส้นทางรถไฟสายใต้เชื่อมโยงสถานีหลักจากกรุงเทพฯ - ชุมพร - สุราษฎร์ธานี - นครศรีธรรมราช (ทุ่งสง) - พัทลุง - สงขลา (ชุมทางหาดใหญ่) - ปาดังเบซาร์ - บัตเตอร์เวิร์ธ รัฐเปอร์ลิส มาเลเซีย และเส้นทางแยกจากชุมทางทุ่งสง (นครศรีธรรมราช) - ตรัง เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าและการเดินทางของประชาชนจากรถไฟสายหลักไปยังจังหวัดทางฝั่งทะเลอันดามันที่สถานีกันตัง จังหวัดตรัง และอยู่ระหว่างการก่อสร้างทางคู่ช่วงประจวบคีรีขันธ์ - ชุมพร - สุราษฎร์ธานี - หาดใหญ่ รวมทั้งอยู่ระหว่างการศึกษาความเหมาะสมการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ระหว่างชุมพร-ระนอง ภายใต้พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ อย่างไรก็ตาม เส้นทางรถไฟบางส่วนยังขาดการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ เส้นทางจากสุโข-โลก - ดุμπัด มาเลเซียเพื่อสนับสนุนการเดินทาง

ท่องเที่ยวข้ามพรมแดน รวมทั้งยังขาดการพัฒนาเส้นทางรางเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสองฝั่งทะเลระหว่าง
อ่าวไทยและอันดามัน

- **ทางอากาศ** มีท่าอากาศยานเชิงพาณิชย์ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ สามารถ
เชื่อมโยงการเดินทางทั้งภายในและระหว่างประเทศ และโดยเป็นท่าอากาศยานนานาชาติ จำนวน ๖ แห่ง
ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต ท่าอากาศยานนานาชาติกระบี่ ท่าอากาศยานนานาชาติสุราษฎร์ธานี
ท่าอากาศยานนานาชาติเกาะสมุย ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ และท่าอากาศยานนานาชาติ
นครศรีธรรมราช บางแห่งอยู่ระหว่างการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้สามารถรองรับปริมาณผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้น
อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงการขนส่งสาธารณะระหว่างท่าอากาศยานสู่เขตเมืองและย่านท่องเที่ยวหลัก
ยังขาดประสิทธิภาพ และขาดการเชื่อมโยงกับการขนส่งรูปแบบอื่นๆ เพื่อเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวหลัก
และแหล่งท่องเที่ยวรอง

- **ทางน้ำ** ภาคใต้มีท่าเรือสำหรับการขนส่งสินค้าที่เชื่อมโยงกับท่าเรือแหลมฉบัง
และสามารถเชื่อมโยงกับท่าเรือของมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกสงขลาที่เป็นท่าเรือ
หลักของภาคใต้ และมีปัญหาเรื่องน้ำและไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ และท่าเรือด้านฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่
ท่าเรือน้ำลึกภูเก็ต เป็นท่าเรือขนส่งสินค้าและท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ท่าเรือกันตัง จังหวัดตรัง เป็นท่าเรือ
หลักในการขนถ่ายถ่านหินลิกไนต์จากประเทศอินโดนีเซียเพื่อส่งต่อไปยังโรงงานปูนซีเมนต์ในอำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช และท่าเรือระนอง ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย โดยปัจจุบันให้บริการขนถ่าย
วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของแท่นขุดเจาะปิโตรเลียม นอกจากนี้ ยังมีโครงการพัฒนาท่าเรือชุมพร และท่าเรือระนอง
เพื่อรองรับพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้

- **ด้านพรมแดน** ภาคใต้มีพรมแดนติดต่อกับมาเลเซียทางทิศใต้ในพื้นที่อำเภอ
สะเตาะ อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา โดยมีจุดผ่านแดนถาวรไทย –มาเลเซีย จำนวน ๓ แห่ง
ได้แก่ (๑) ด้านสะเตาะ – ด้านบูกิตกาเยฮิตัม รัฐเคดาห์ ปัจจุบันมีการก่อสร้างด่านศุลกากรแห่งใหม่แล้วเสร็จ
แต่ยังไม่สามารถเปิดให้บริการ และอยู่ระหว่างก่อสร้างถนนเพื่อเชื่อมเส้นทางจากทางหลวงแผ่นดินเข้าสู่ด่าน
ศุลกากรแห่งใหม่ นอกจากนี้ ยังมีแผนดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของด่านพรมแดน
สะเตาะ อาทิ โครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองหาดใหญ่ – ชายแดนไทย –มาเลเซีย เพื่อแก้ไขปัญหา
ความแออัดบริเวณด่านพรมแดนให้สามารถขนส่งสินค้าและเดินทางข้ามแดนได้อย่างสะดวกและปลอดภัย
(๒) ด้านปาดังเบซาร์ – ด้านปาดังเบซาร์ รัฐเปอร์ลิส ในพื้นที่อำเภอสะเตาะ และ (๓) ด้านบ้านประกอบ-ด้านดูเรียนบุง
รัฐเคดาห์ ในพื้นที่อำเภอนาทวี ส่วนจังหวัดสตูลมีจุดผ่านแดนถาวรไทย - มาเลเซีย ๒ แห่ง ประกอบด้วย
(๑) ด้านวังประจัน – วังเกอเลี่ยน รัฐเปอร์ลิส และ (๒) ด้านตำมะลัง สตูล - ลังกาวิ รัฐเคดาห์ และจังหวัด
ระนองมีด่านชายแดนไทย - สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ๑ แห่ง คือ ด่านระนอง – เมืองเกาะสอง

- **นิคมอุตสาหกรรม** ภาคใต้มีนิคมอุตสาหกรรม ๒ แห่ง ประกอบด้วย (๑) **นิคม
อุตสาหกรรมฉลุง** อำเภอหาดใหญ่ เนื้อที่ประมาณ ๒,๒๔๗ ไร่ ปัจจุบันมีการพัฒนาพื้นที่แล้วประมาณ ๑,๒๑๘ ไร่
เป็น**นิคมอุตสาหกรรมยางพารา (Rubber City)** เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเชิง Cluster อาทิ อุตสาหกรรม
นวัตกรรมยาง อุตสาหกรรมจากน้ำยางข้น อุตสาหกรรมยางคอมปาวด์ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และส่งเสริม
ผู้ประกอบการ SMEs โดยพัฒนาอาคารโรงงานมาตรฐานให้เช่า และ (๒) **นิคมอุตสาหกรรมสงขลาในเขตพัฒนา
เศรษฐกิจพิเศษชายแดนสงขลา** อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา พื้นที่รวมประมาณ ๙๒๗ ไร่ ปัจจุบันมีการ
ก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมระยะที่ ๑ แล้วเสร็จ มีนักลงทุนเข้าใช้พื้นที่ดำเนินกิจการแล้ว ๒ ราย ส่วนระยะที่ ๒
การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ออกแบบนิคมฯ และได้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

แล้วเสร็จ อยู่ระหว่างแก้ไขปัญหาราชภัฏครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มีการปรับปรุงพื้นที่ก่อสร้างศูนย์คมนาคมขนส่งและศึกษารูปแบบการลงทุนแล้วเสร็จ

๒.๑.๓ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยและหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนของภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ๒๗,๓๕๕ บาทต่อเดือน เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๘ ที่มีรายได้ ๒๗,๒๖๗ บาทต่อเดือน ใกล้เคียงกับระดับประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ๒๗,๓๕๒ บาทต่อเดือน โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย (พ.ศ.๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๕ ต่อปี ต่ำกว่าระดับประเทศ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๔ ต่อปี จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงสุดของภาค คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๓๔,๔๐๒ บาทต่อเดือน รองลงมา คือ จังหวัดภูเก็ต ๓๓,๓๒๘ บาทต่อเดือน ส่วนจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่ำสุด คือ จังหวัดระนอง ๒๑,๙๙๐ บาทต่อเดือน ส่วนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนภาคใต้อยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับประเทศ โดยปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ๒๐๕,๗๖๗ บาท เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ ที่มีหนี้สินเฉลี่ย ๑๘๓,๖๑๒ บาท สูงกว่าระดับประเทศซึ่งมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ๑๖๔,๐๕๕ บาท โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย (พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) ร้อยละ ๘.๑ ต่อปี ใกล้เคียงกับระดับประเทศที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘.๙ ต่อปี จังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด คือ จังหวัดกระบี่ ๓๑๘,๑๙๑ บาท รองลงมา คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดภูเก็ต มีหนี้สินเฉลี่ย ๒๙๓,๖๙๕ และ ๒๘๕,๒๔๐ บาท ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุด คือ จังหวัดพังงา ๑๑๔,๖๘๘ บาท หนี้สินเพื่อใช้ซื้อบ้านและที่ดิน มีสัดส่วนสูงสุดของหนี้สินครัวเรือน รองลงมาเป็นหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน หนี้สินเพื่อการทำธุรกิจ และหนี้สินเพื่อการศึกษา

๒.๒ ด้านสังคม

๒.๒.๑ ประชากร

๑) ภาคใต้มีอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยปี ๒๕๖๓ ภาคใต้มีประชากร ๗.๔๐ ล้านคน หรือร้อยละ ๑๑.๒ ของประเทศ เพิ่มขึ้นจาก ๗.๓๒ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ โดยมีอัตราการเพิ่มของประชากรในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๐.๔ ต่อปี ในขณะที่อัตราการเพิ่มของประเทศเฉลี่ยร้อยละ ๐.๓ ต่อปี จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประชากรมากที่สุด ๑.๕๕ ล้านคน รองลงมา เป็นจังหวัดสงขลา ๑.๔๓ ล้านคน โดยจังหวัดระนองมีประชากรน้อยที่สุด ๐.๑๙ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๙ ๒๐.๗ และ ๒.๖ ของประชากรภาคใต้ตามลำดับ

๒) ประชากรเมืองโดยรวมของภาคเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๕๙ ภาคใต้มีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลจำนวน ๒.๒๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๓๑.๔ ของประชากรทั้งภาค เพิ่มขึ้นเป็น ๒.๓๑ ล้านคน ในปี ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายประชากรเพื่อการประกอบอาชีพในเขตเมือง และปรับลดลงเป็น ๒.๒๙ ล้านคน ในปี ๒๕๖๓ โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ธุรกิจหลายประเภทมีการหยุดกิจการทำให้กระทบกับประชากรบางส่วนและเดินทางกลับภูมิลำเนา จังหวัดกระบี่มีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ มากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ ๕.๓ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานีและพัทลุงมีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองเฉลี่ยร้อยละ ๑.๕ และ ๑.๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๑ : ประชากรภาคใต้

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
จำนวนประชากร (ล้านคน)	๗.๓๒	๗.๓๗	๗.๔๐	๗.๔๒	๗.๔๐
ประชากรเมือง (ล้านคน)	๒.๒๕	๒.๒๗	๒.๓๐	๒.๓๑	๒.๒๙
สัดส่วนประชากรเมืองภาคใต้ (ร้อยละ)	๓๑.๔	๓๐.๘	๓๑.๑	๓๑.๑	๓๐.๙
สัดส่วนประชากรเมืองประเทศ (ร้อยละ)	๓๔.๓	๓๔.๓	๓๔.๔	๓๔.๕	๓๔.๓

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ประชากรเมือง คือ ประชากรในเขตเทศบาลและประชากรนอกเขตเทศบาล

๓) ภาคใต้กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้มีประชากรผู้สูงอายุจำนวน ๑.๑๓ ล้านคน ประชากรวัยแรงงาน ๔.๖๘ ล้านคน และประชากรวัยเด็ก ๑.๕๖ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๕.๔ ๖๓.๔ และ ๒๑.๒ ของประชากรทั้งภาคตามลำดับ โดยในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ ๒๑.๙ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๒๑.๒ ในปี ๒๕๖๓ ในขณะที่วัยแรงงานลดลงจากร้อยละ ๖๔.๔ เหลือร้อยละ ๖๓.๔ ในปี ๒๕๖๓ ส่วนประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๕.๔ ในปี ๒๕๖๓ และจากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ภาระการพึ่งพิงของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยมีอัตราการพึ่งพิงผู้สูงอายุจากร้อยละ ๒๑.๓ ในปี ๒๕๕๙ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๔.๒ ในปี ๒๕๖๓ ในขณะเดียวกันภาระการพึ่งพิงของประชากรวัยเด็กก็มีแนวโน้มลดลงจาก ๓๔.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๓๓.๕ ในปี ๒๕๖๓

ตารางที่ ๑๒ : โครงสร้างประชากรและภาระพึ่งพิงภาคใต้

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
โครงสร้างประชากร (ร้อยละ)					
กลุ่ม ๐ - ๑๔ ปี	๒๑.๙	๒๑.๗	๒๑.๖	๒๑.๔	๒๑.๒
กลุ่ม ๑๕ - ๕๙ ปี	๖๔.๔	๖๔.๒	๖๔.๐	๖๓.๗	๖๓.๔
กลุ่ม ๖๐ ปีขึ้นไป	๑๓.๗	๑๔.๑	๑๔.๕	๑๔.๙	๑๕.๔
ภาระการพึ่งพิง* (ร้อยละ)					
อัตราการพึ่งพิงรวม	๕๕.๓	๕๕.๘	๕๖.๓	๕๖.๙	๕๗.๗
อัตราการพึ่งพิงวัยเด็ก	๓๔.๐	๓๓.๘	๓๓.๗	๓๓.๖	๓๓.๕
อัตราพึ่งพิงผู้สูงอายุ	๒๑.๓	๒๑.๙	๒๒.๖	๒๓.๔	๒๔.๒
จำนวนแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย (คน)	๒๘๐,๗๘๗	๓๖๗,๒๘๘	๒๔๒,๒๒๘	๓๗๗,๘๘๐	๓๑๓,๓๓๐

ที่มา : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน/ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๒.๒ แรงงาน

๑) แรงงานส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มจบการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ปี ๒๕๖๓ มีผู้มีงานทำ ๔.๒๘ ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร ร้อยละ ๔๑.๒ ของผู้มีงานทำของภาค จำนวนแรงงานที่มีความรู้ระดับประถมลดลงจากร้อยละ ๔๒.๕ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๓๙.๗ ในปี ๒๕๖๓ มีความรู้ระดับมัธยมต้น เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๖.๖ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๗.๓ ในปี ๒๕๖๓ ระดับมัธยมปลาย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๔.๑ ในปี ๒๕๖๓ แรงงานระดับอาชีวะลดลงจากร้อยละ ๔.๓๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๔.๐ ในปี ๒๕๖๓ แรงงานระดับวิชาชีพขั้นสูง เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘.๔ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๘.๘ ในปี ๒๕๖๓ ระดับอุดมศึกษา ลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ ๑๑.๘๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๑.๒ ในปี ๒๕๖๓ เห็นได้ว่าคุณภาพแรงงานมีแนวโน้มดีขึ้น

ตารางที่ ๑๓ : ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : พันคน

ปี	ผู้มีงานทำ	ไม่มี การศึกษา	ประถมศึกษา และต่ำกว่า	มัธยมต้น	มัธยมปลาย (สายสามัญ)	อาชีวศึกษา	วิชาชีพชั้นสูง	อุดมศึกษา	อื่นๆ
๒๕๕๙	๔,๒๓๔.๒๘ (๑๐๐)	๔๘.๘๖ (๒.๓)	๑,๗๙๙.๗๖ (๔๒.๕)	๗๐๒.๐๖ (๑๖.๖)	๕๔๙.๔๐ (๑๒.๙)	๑๘๑.๙๖ (๔.๓)	๓๕๖.๖๙ (๘.๔)	๔๙๙.๕๙ (๑๑.๘)	๔๕.๘๖ (๑.๑)
๒๕๖๐	๔,๒๑๐.๔๕ (๑๐๐)	๔๙.๑๗ (๒.๔)	๑,๗๙๕.๓๑ (๔๑.๒)	๗๑๖.๒๑ (๑๗.๐)	๕๔๑.๒๑ (๑๒.๘)	๑๗๗.๐๔ (๔.๒)	๓๔๘.๓๔ (๘.๓)	๕๔๓.๕๙ (๑๒.๙)	๔๙.๕๗ (๑.๒)
๒๕๖๑	๔,๒๔๘.๔๙ (๑๐๐)	๑๐๐.๑๘ (๒.๔)	๑,๗๕๒.๒๙ (๔๑.๒)	๗๔๔.๒๕ (๑๗.๕)	๕๕๔.๒๙ (๑๓.๐)	๑๖๙.๔๓ (๓.๙)	๓๕๑.๗๒ (๘.๓)	๕๓๓.๖๖ (๑๒.๖)	๔๒.๖๘ (๑.๐)
๒๕๖๒	๔,๒๓๖.๑๘ (๑๐๐)	๔๘.๙๒ (๒.๓)	๑,๗๕๓.๗๗ (๔๑.๔)	๗๒๕.๖๒ (๑๗.๑)	๕๙๐.๕๐ (๑๓.๙)	๑๕๙.๗๗ (๓.๘)	๓๕๐.๓๑ (๘.๓)	๕๒๓.๙๗ (๑๒.๔)	๓๓.๖๒ (๐.๘)
๒๕๖๓	๔,๒๗๙.๓๖ (๑๐๐)	๔๒.๙๗ (๒.๐)	๑,๖๙๙.๙๗ (๓๙.๗)	๗๔๐.๑๗ (๑๗.๓)	๖๐๑.๑๔ (๑๔.๑)	๑๗๒.๘๒ (๔.๐)	๓๗๗.๐๖ (๘.๘)	๕๖๓.๘๙ (๑๑.๒)	๔๑.๓๔ (๑.๐)

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง ร้อยละ

๒) ผลผลิตภาพแรงงานของภาคมีแนวโน้มลดลง โดยในปี ๒๕๖๓ ผลผลิตภาพแรงงานรวมของภาคเท่ากับ ๑๖๙,๘๘๔ บาทต่อคน ลดลงจาก ๑๗๖,๘๔๐ บาทต่อคน ในปี ๒๕๕๙ เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า และขาดการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน

๓) แรงงานต่างด้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี ๒๕๖๓ มีแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายเข้ามาทำงานในภาคใต้เพิ่มขึ้นเป็น ๓๑๓,๓๓๐ คน จากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๒๘๐,๗๘๗ คน และในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้มีแรงงานต่างด้าวที่เป็นสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา จำนวน ๒๗๙,๕๒๔ คน หรือร้อยละ ๘๙.๒ ของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในภาคใต้อย่างถูกกฎหมาย และคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ ของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชาที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาสูงสุด จำนวน ๒๖๒,๙๑๑ คน รองลงมาเป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติ ลาว และกัมพูชา จำนวน ๙,๙๓๗ คน และ ๖,๖๗๖ คนตามลำดับ จังหวัดสามอันดับแรกที่แรงงาน ๓ สัญชาติทำงานอยู่สูงสุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๗๑,๐๓๓ คน จังหวัดภูเก็ต จำนวน ๖๑,๑๔๖ คน และจังหวัดสงขลา จำนวน ๔๓,๔๖๔ คน แรงงานต่างด้าวที่เป็นเพศชายจำนวน ๑๙๗,๒๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๕ เพศหญิงจำนวน ๑๒๘,๒๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕

๒.๒.๓ การศึกษา

๑) ภาคใต้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและมีสถาบันการศึกษาครอบคลุมทุกระดับ โดยมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม แบ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งมีที่ตั้งและวิทยาเขตครอบคลุม ๗ จังหวัด มหาวิทยาลัยของรัฐ ๙ แห่ง สถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน ๔ สถาบัน วิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน ๖๗ แห่ง สังกัดสถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตชุมพร วิทยาเขตกระบี่ และวิทยาตรัง และมหาวิทยาลัยเอกชน ๒ แห่ง รวมทั้งมีอุทยานวิทยาศาสตร์ภาคใต้ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของภาค ซึ่งเป็นศักยภาพสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคอย่างยั่งยืน ถึงแม้ภาคใต้จะมีสถาบันการศึกษาครอบคลุมทุกระดับ และประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษามากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาในด้านคุณภาพการศึกษา

๒) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรใกล้เคียงค่าเฉลี่ยประเทศ ในปี ๒๕๖๓ ประชากรมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๙.๖ ปี ใกล้เคียงระดับประเทศที่ ๙.๙ ปี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๙.๒ โดยจังหวัดที่มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด ๓ จังหวัดแรก ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต สงขลา และพัทลุง มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๑๐.๖ ๑๐.๔ และ ๑๐.๐ ปี ตามลำดับ

๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ย โดยผลการสอบ O-NET ชั้น ม.๓ (๔ วิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ในปีการศึกษา ๒๕๖๓ มีคะแนนเฉลี่ย ๓๖.๘ คะแนน สูงกว่าระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย ๓๖.๐ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ๕๐ คะแนนในทุกวิชา ยกเว้นภาษาไทย โดยวิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๕๖.๕ คะแนน รองลงมา คือ วิชาภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ย ๓๔.๖ คะแนน และวิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนต่ำสุด ๒๖.๐ คะแนน

ตารางที่ ๑๔ : คะแนนเฉลี่ยผลสอบ O-NET (๔ วิชาหลัก)

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๓๖.๓	๔๔.๕	๓๕.๑	๓๘.๔	๓๗.๔
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๓๕.๖	๔๒.๓	๓๔.๓	๓๗.๙	๓๖.๔
ภาคใต้	๓๕.๙	๔๓.๓	๓๔.๗	๓๘.๑	๓๖.๘
ประเทศ	๓๕.๐	๔๑.๘	๓๓.๘	๓๖.๙	๓๖.๐

ที่มา : สถาบันการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

๒.๒.๔ สาธารณสุข

๑) สถานบริการสาธารณสุขครอบคลุมทุกจังหวัด ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขมากขึ้น แต่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ภาคใต้มีโรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) ๕ แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) ๑๑ แห่ง และโรงพยาบาลชุมชน (รพช.) ๑๐๙ แห่ง โดยมีสัดส่วนแพทย์ ๑ : ๒,๑๔๕ คน ในปี ๒๕๖๓ ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๗๙๒ คน จำนวนแพทย์ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดที่มีสถานบริการทางการแพทย์ชั้นนำ โดยเฉพาะจังหวัดภูเก็ตที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ ๑ : ๙๙๕ คน รองลงมา คือ จังหวัดสงขลา ๑ : ๑,๒๐๙ คน ในขณะที่บางจังหวัดยังมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรสูง เช่น จังหวัดกระบี่ สตูล และพังงา เท่ากับ ๑ : ๔,๓๙๙ ๑ : ๔,๑๙๙ และ ๑ : ๓,๙๔๖ คน ตามลำดับ นอกจากนี้ ภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดหลักของภาค อาทิ จังหวัดภูเก็ตและสงขลา ยังมีสถานบริการทางการแพทย์ทั้งของภาครัฐและเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสถานบริการแพทย์แผนไทยที่สามารถต่อยอดการพัฒนาไปสู่การเป็น Medical Hub และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภูมิภาค

ตารางที่ ๑๕ : สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร

หน่วย : แพทย์ ๑ คนต่อประชากรแสนคน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๒,๑๘๑	๑,๓๓๙	๑,๙๑๔	๑,๘๒๗	๒,๐๙๐
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๒,๒๙๕	๒,๐๙๖	๑,๙๘๓	๑,๘๗๖	๒,๒๗๙
ภาคใต้	๒,๒๑๕	๑,๕๐๗	๑,๙๓๕	๑,๘๕๒	๒,๑๔๕
ประเทศ	๒,๐๖๕	๑,๘๔๓	๑,๗๗๑	๑,๖๗๔	๑,๗๙๒

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๒) ประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยอัตราการเจ็บป่วยด้วย ๕ โรคหลัก ได้แก่ โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมองและโรคมะเร็ง เพิ่มขึ้นจาก ๕,๖๔๒ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๖,๗๕๒ ต่อประชากรแสนคนในปี ๒๕๖๓ แต่ยังคงต่ำกว่าระดับประเทศที่มีอัตราการป่วย ๗,๐๑๗ ต่อประชากรแสนคน โดยจังหวัดสงขลามีอัตราการเจ็บป่วยมากที่สุด คิดเป็น ๘,๑๖๕ ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานีและตรัง คิดเป็น ๘,๐๒๕ และ ๗,๘๗๖ ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากโรคที่เจ็บป่วยพบว่า เจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด คิดเป็น ๒,๓๗๓ ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง และโรคหลอดเลือดสมอง คิดเป็น ๑,๖๙๓ ๑,๓๕๘ ๙๖๓ และ ๖๒๗ ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ สาเหตุการเจ็บป่วยส่วนใหญ่มาจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านการบริโภคและด้านสุขภาพ

ตารางที่ ๑๖ : ภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ๕ โรคหลัก

หน่วย : ต่อประชากรแสนคน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๕,๖๔๗	๕,๙๗๘	๖,๕๗๙	๗,๑๑๐	๗,๓๖๘
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๕,๖๓๐	๕,๕๑๙	๕,๖๐๓	๕,๙๕๙	๖,๒๓๙
ภาคใต้	๕,๖๔๒	๕,๘๓๗	๖,๒๗๗	๖,๗๕๓	๗,๐๑๗
ประเทศ	๖,๐๙๐	๖,๓๐๐	๖,๗๑๑	๗,๐๙๔	๗,๒๒๗

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๒.๒.๕ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑) ภาคใต้มีสัดส่วนการแจ้งความคดี ชีวิตร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ และการแจ้งความคดียาเสพติดสูงกว่าระดับประเทศ ภาคใต้มีการแจ้งความคดี ชีวิตร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ลดลงจาก ๑๔๑ รายต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑๑๒ รายต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๖๓ ในขณะที่เมื่อเทียบกับประเทศประเทศใต้มีการแจ้งความคดี ชีวิตร่างกาย เพศและคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สูงกว่าระดับประเทศ ที่ ๘๗ รายต่อประชากรแสนคน จังหวัดภูเก็ตมีการแจ้งความคดีสูงสุด ๑๙๕ รายต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ จังหวัดสงขลาและกระบี่ ๑๔๒ และ ๑๓๘ รายต่อประชากรแสนคน ขณะที่การแจ้งความคดียาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๘๔๗ คดีต่อประชากรแสน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๙๗๕ รายต่อประชากรแสนคนในปี ๒๕๖๓ จังหวัดภูเก็ตมีการแจ้งความคดียาเสพติดสูงสุด ๓๓๕ รายต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ จังหวัดนครศรีธรรมราชมีการแจ้งความคดี ๓๐๑ รายต่อประชากรแสนคน และสุราษฎร์ธานี ๒๔๓ รายต่อประชากรแสนคน

ตารางที่ ๑๗ : สัดส่วนการแจ้งความคดี ชีวิตร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์

หน่วย : รายต่อประชากรแสนคน

ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ภาคใต้	๑๔๑	๑๓๒	๑๓๐	๑๑๕	๑๑๒
ประเทศ	๑๒๘	๑๑๓	๑๐๕	๙๔	๘๗

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒.๒.๖ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

๑) สัดส่วนคนจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีแนวโน้มลดลง โดยในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๗.๔ ลดลงเมื่อเทียบกับร้อยละ ๗.๕ ในปี ๒๕๕๙ จังหวัดระนองมีสัดส่วนคนจนสูงสุดร้อยละ ๒๑.๙ รองลงมาคือจังหวัดพัทลุงและตรัง มีสัดส่วนคนจนร้อยละ ๑๕.๐ และ ๑๔.๓ ตามลำดับ สำหรับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ พบว่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้มีการเปลี่ยนแปลงจากปี ๒๕๕๘ มีค่าเท่ากับ ๐.๔๓๐ เป็น ๐.๔๒๙ ในปี ๒๕๖๒ ซึ่งเมื่อเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคระดับประเทศมีค่าเท่ากับ ๐.๔๓๐ พบว่าภาคใต้มีแนวโน้มความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ลดลง

ตารางที่ ๑๘ : จำนวนและสัดส่วนคนจนภาคใต้

ภาค	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
ภาคใต้ (๑๑ จังหวัด)	๕๖๘.๗	๗.๕	๕๙๑.๕	๗.๗	๖๒๔.๙	๙.๔	๖๓๘.๘	๘.๒	๕๗๓.๖	๗.๔
ภาคใต้ (๑๔ จังหวัด)	๑,๑๖๒.๙	๑๒.๓	๑,๑๒๐.๐	๑๑.๘	๑,๒๓๑.๗	๑๒.๙	๑,๐๘๔.๑	๑๑.๓	๑,๑๒๓.๘	๑๑.๗
ประเทศ	๕,๘๖๙.๐	๘.๖	๕,๓๙๖.๘	๗.๘	๕,๗๓๗.๙	๘.๓	๕,๓๓๖.๑	๖.๓	๕,๗๘๒.๒	๖.๘

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๑๙ : สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๔	๒๕๕๖	๒๕๕๘	๒๕๖๐	๒๕๖๒
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๐.๔๕๑	๐.๔๐๑	๐.๔๓๘	๐.๔๒๖	๐.๔๒๓
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๐.๔๓๗	๐.๔๗๑	๐.๔๑๐	๐.๔๓๐	๐.๔๔๐
ภาคใต้	๐.๔๔๗	๐.๔๒๔	๐.๔๓๐	๐.๔๒๘	๐.๔๒๙
ประเทศ	๐.๔๘๔	๐.๔๖๕	๐.๔๔๕	๐.๔๕๓	๐.๔๓๐

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๒.๓.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) พื้นที่ป่าไม้และป่าชายเลน

● พื้นที่ป่าไม้ภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี ๒๕๖๔ ภาคใต้มีพื้นที่ป่าไม้ ๙.๕๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒ ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ ๙.๓ ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ๑๒ ปี ๒๕๕๙ – ๒๕๖๔ ภาคใต้มีพื้นที่ป่าไม้ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๔ ต่อปี จากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๔ ต่อปี เนื่องจากการขยายตัวของ การปลูกป่าเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ของทุกภาคส่วน โดยกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ป่าไม้ภาคสูงสุด ร้อยละ ๕๕.๐ เช่นเดียวกับพื้นที่ป่าชายเลนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี ๒๕๖๒ ภาคใต้มีพื้นที่ป่าชายเลนรวม ๑.๔๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓.๖ ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ ๘๐.๙ ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งประเทศ ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๒ มีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๓.๒ ต่อปี เนื่องจากทุกภาคส่วนให้ความสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและประชาชนบริเวณชุมชนชายฝั่งทะเลในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและการประมงที่สำคัญของภาค

ตารางที่ ๒๐ : พื้นที่ป่าไม้ของภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ป่าไม้ (ล้านไร่)						เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒	สัดส่วน พื้นที่ป่าไม้ กลุ่มจังหวัด/ พื้นที่ป่าไม้ภาค
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๕๖-๒๕๕๙	๒๕๖๐-๒๕๖๔	๒๕๖๔
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๕.๑๖	๕.๑๗	๕.๒๐	๕.๒๓	๕.๒๓	๕.๒๓	-๑.๘	๐.๓	๕๕.๐
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๔.๑๙	๔.๑๙	๔.๒๗	๔.๒๗	๔.๒๗	๔.๒๗	-๐.๙	๐.๔	๔๕.๐
ภาคใต้	๙.๓๕	๙.๓๖	๙.๔๗	๙.๕๐	๙.๕๐	๙.๕๐	-๑.๔	๐.๔	๙๙.๓
ประเทศ	๑๐๒.๑๗	๑๐๒.๑๖	๑๐๒.๔๙	๑๐๒.๔๘	๑๐๒.๓๕	๑๐๒.๒๑	-๐.๙	๐.๐	๑๐๐.๐

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๑ : พื้นที่ป่าชายเลนของภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	พื้นที่ป่าชายเลน (ไร่)			การเปลี่ยนแปลง พื้นที่ป่าชายเลน		สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลน/ พื้นที่ทั้งหมด		สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัด/พื้นที่ป่าชายเลน ภาค
				ล้านไร่	ร้อยละ	ร้อยละ		ร้อยละ
	๒๕๕๗	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๕๗-๒๕๖๒		๒๕๕๗	๒๕๖๒	๒๕๖๒
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๑๘๓,๓๗๗.๙๙	๑๖๗,๗๑๘.๙๒	๒๓๒,๙๘๗.๒๕	๔๙,๖๐๙.๒๖	๑๐.๑	๐.๗	๐.๙	๑๖.๖
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๑,๑๐๐,๙๒๗.๘๐	๑,๑๑๒,๑๕๘.๙๖	๑,๑๗๒,๗๔๑.๖๖	๗๑,๘๑๓.๘๖	๒.๒	๗.๙	๘.๔	๘๓.๔
ภาคใต้	๑,๒๘๔,๓๐๖	๑,๒๗๙,๘๗๘	๑,๔๐๕,๗๒๘.๙๑	๑๒๑,๔๒๓.๑๒	๓.๒	๓.๓	๓.๖	๘๐.๙
ประเทศ	๑,๕๓๔,๕๘๔.๗๙	๑,๕๖๐,๐๐๐	๑,๖๗๘,๔๗๙.๙๑	๑๔๓,๘๙๕.๑๒	๑๕.๗	๐.๕	๐.๕	๑๐๐.๐

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) การกักเก็บน้ำ

- **ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ลดลง** จากสถิติปริมาณการเก็บกักน้ำได้ของอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคใต้จำนวน ๑ อ่าง คือ อ่างเก็บน้ำรัชชประภา พบว่าปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๕ ปี ในช่วงระหว่างปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ มีปริมาณ ๔,๐๒๓ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๐ ของความจุระดับเก็บกักน้ำของอ่าง ซึ่งมีปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๕ ปี น้อยกว่าปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๕ ปี ในช่วงระหว่างปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ ซึ่งมีปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๔,๕๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๐ ของความจุระดับเก็บกักน้ำของอ่าง แม้ว่าความสามารถในการกักเก็บจะค่อนข้างต่ำแต่ไม่ส่งผลต่อการอุปโภคบริโภคและการทำการเกษตรของประชาชนมากนัก เนื่องจากมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สามารถกักเก็บน้ำได้อยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างมาก

ตารางที่ ๒๒ : ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคใต้

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำ	ความจุระดับ เก็บ กักน้ำของอ่าง (รณก.)	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ๕ ปี ๒๕๕๕- ๒๕๕๙	เฉลี่ย ๕ ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔
รัชชประภา	๕,๖๓๙	๑,๐๔๑	๔,๙๒๘	๔,๔๑๙	๓,๘๖๒	๓,๖๒๓	๓,๒๘๑	๔,๕๔๗	๔,๐๒๓
ร้อยละของความจุ	๑๐๐	๑๗.๐	๘๗.๐	๗๘.๐	๖๘.๐	๖๔.๐	๕๘.๐	๘๑.๐	๗๑.๐

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓) คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน

● **คุณภาพแหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีเพิ่มขึ้น** โดยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้ จากการประเมินคุณภาพแหล่งน้ำสำคัญของภาคใต้ จำนวน ๙ แห่ง โดยในปี ๒๕๖๔ เมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๕๙ พบว่าคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำสำคัญอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ดี และพอใช้ โดยมีแม่น้ำที่มีคุณภาพในเกณฑ์ดีมาก จำนวน ๑ แห่ง คือ แม่น้ำตาปิตอนบน แหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี จำนวน ๔ แห่ง และแหล่งน้ำที่มีคุณภาพในเกณฑ์พอใช้ จำนวน ๔ แห่ง ซึ่งไม่มีแหล่งน้ำที่สำคัญในภาคใต้ที่มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม อย่างไรก็ตามลุ่มน้ำปากพนังมีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อปี ๒๕๖๑ คุณภาพน้ำลดลงจากเกณฑ์ดีเป็นพอใช้ ในปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔

ตารางที่ ๒๓ : คุณภาพแหล่งน้ำที่สำคัญของภาคใต้

แหล่งน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ชุมพร	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้
ตาปิตอนบน	ดี	ดี	ดี	ดีมาก	ดี	ดีมาก
ตาปิตอนล่าง	พอใช้	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี	ดี
พุมดวง	ดี	พอใช้	ดี	ดี	ดี	ดี
ปากพนัง	พอใช้	พอใช้	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้
ทะเลน้อย	เสื่อมโทรม	ดี	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี
ทะเลหลวง	พอใช้	ดี	พอใช้	พอใช้	ดี	พอใช้
ทะเลสาบสงขลา	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี	ดี	พอใช้
ตรัง	ดี	พอใช้	พอใช้	ดี	ดี	ดี

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

● **คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งอยู่ในระดับดี** จากการตรวจประเมินคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งโดยดัชนีคุณภาพน้ำทะเล (Marine Water Quality Index) ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งอ่าวไทย ในจังหวัดชุมพร บริเวณหาดทุ่งวัวแล่น คุณภาพน้ำดีขึ้นจากระดับดีในปี ๒๕๖๐ เป็นระดับดีมาก ในปี ๒๕๖๑ ทั้งนี้คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งบริเวณอ่าวไทยและฝั่งอันดามันส่วนมากอยู่ในระดับดี และในปี ๒๕๖๔ คุณภาพน้ำทะเล บริเวณหาดหาดบางเบน จังหวัดระนอง คุณภาพน้ำทะเลได้เพิ่มขึ้นจากระดับพอใช้เป็นระดับดี ยกเว้น บริเวณปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงอยู่ในเกณฑ์พอใช้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔ ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณชายฝั่งปากพนังเป็นพื้นที่ชุมชนมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น และเป็นเส้นทางไหลของน้ำที่มีการปนเปื้อนของสารเคมี และชีวะวัตถุที่มาจากกาทำเกษตรกรรมออกสู่ทะเล

ตารางที่ ๒๔ : คุณภาพน้ำคำนวณหาค่าดัชนีคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง (Marine Water Quality Index)

แหล่งน้ำ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ชุมพร (หาดทุ่งวัวแล่น)	ดี	ดี	ดีมาก	ดี	ดี	ดี
สุราษฎร์ธานี (หาดสำราญ)	ดี	ดี	ดี	ดี	พอใช้	พอใช้
นครศรีธรรมราช (ปากแม่น้ำขนอม)	ดี	ดี	ดี	ดี	พอใช้	พอใช้
นครศรีธรรมราช (ปากพนัง)	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้	พอใช้
สงขลา (ทะเลสาบสงขลา)	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
ภูเก็ต (แหลมพันวา)	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
กระบี่ (หาดนพรัตน์ธารา)	ดีมาก	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
ตรัง (หาดปากเมง)	ดี	ดี	ดี	ดี	พอใช้	พอใช้
ระนอง (หาดบางเบน)	ดี	พอใช้	ดี	พอใช้	ดี	ดี
พังงา (บ้านน้ำเค็ม)	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี
สตูล (ปากบารา)	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔) ขยะและกากของเสียอุตสาหกรรม

● ปริมาณขยะมูลฝอยมีปริมาณลดลง ในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นเฉลี่ย ๒.๗๕ ล้านตัน และมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ โดยในปี ๒๕๖๔ มีปริมาณขยะเกิดขึ้นเพียง ๐.๒๔ ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ ๙.๖ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ จังหวัดที่มีปริมาณขยะมากที่สุดเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ได้แก่ จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ตามลำดับ มีปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องเฉลี่ย ๐.๘๓ ล้านตัน ส่วนปริมาณสัดส่วนขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ช่วงปี ๒๕๖๒ – ๒๕๖๔ โดยในปี ๒๕๖๔ มีปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์เพียง ๐.๗๔ ล้านตัน เป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ผู้ประกอบการร้านอาหารมีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่สร้างปัญหาและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ กล่องโฟม เป็นต้น ส่งผลให้ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ลดลง ดังนั้นหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาขยะมากขึ้น

ตารางที่ ๒๕ : ปริมาณขยะที่เกิดขึ้น

หน่วย : ล้านตัน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐-๒๕๖๔)
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๑.๖๖	๑.๖๗	๑.๖๘	๑.๖๗	๑.๔๘	๑.๕๒	๑.๖๘	๑.๖๘
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๑.๐๔	๑.๐๘	๑.๑๑	๑.๐๘	๑.๐๓	๐.๘๗	๑.๐๑	๑.๐๔
ภาคใต้	๒.๗๐	๒.๗๕	๒.๗๖	๒.๗๕	๒.๕๐	๒.๔๐	๒.๖๙	๒.๗๓
ร้อยละของประเทศ	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๑๐.๐	๙.๙	๙.๖	๑๐.๐	๑๐.๑
ประเทศ	๒๗.๐๖	๒๗.๓๙	๒๗.๙๓	๒๗.๔๖	๒๕.๓๐	๒๔.๙๘	๒๖.๗๑	๒๖.๘๖

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๖ : ปริมาณขยะที่กำจัดอย่างถูกต้อง

หน่วย : ล้านตัน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ ๒๕๕๕-๒๕๕๙	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ ๒๕๖๐-๒๕๖๔
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๐.๔๐	๐.๔๕	๐.๔๗	๐.๔๔	๐.๓๓	๐.๒๙	๐.๒๔	๐.๓๙
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๐.๔๔	๐.๔๘	๐.๔๙	๐.๔๗	๐.๔๕	๐.๓๗	๐.๓๕	๐.๔๔
ภาคใต้	๐.๘๕	๐.๙๓	๐.๙๖	๐.๙๑	๐.๗๘	๐.๖๖	๐.๕๙	๐.๘๓
ร้อยละของประเทศ	๘.๗	๑๐.๕	๘.๙	๙.๔	๘.๖	๗.๒	๖.๙	๘.๗
ประเทศ	๙.๗๕	๘.๘๒	๑๐.๘๕	๙.๘๑	๙.๑๑	๙.๒๘	๘.๓๘	๙.๕๗

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๗ : ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์

หน่วย : ล้านตัน

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ ๒๕๕๕-๒๕๕๙	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ ๒๕๖๐-๒๕๖๔
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๐.๐๓	๐.๖๖	๐.๖๘	๐.๕๗	๐.๕๐	๐.๕๑	๐.๓๔	๐.๗๑
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๐.๒๘	๐.๓๓	๐.๓๖	๐.๓๒	๐.๒๕	๐.๒๒	๐.๒๖	๐.๓๑
ภาคใต้	๐.๖๖	๐.๙๙	๑.๐๔	๐.๙๐	๐.๗๕	๐.๗๔	๐.๖๐	๑.๐๓
ร้อยละของประเทศ	๑๑.๓	๑๓.๑	๑๐.๗	๑๑.๗	๙.๐	๙.๓	๑๑.๗	๑๑.๐
ประเทศ	๕.๘๑	๗.๕๑	๙.๗๖	๗.๖๙	๘.๓๓	๗.๘๙	๕.๑๗	๙.๒๐

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๓.๒ ภัยพิบัติ

๑) ไฟป่า

● สถานการณ์ไฟไหม้ป่ามีแนวโน้มลดลง ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีสถิติไฟไหม้ป่าเฉลี่ย ๔๒ ครั้ง พื้นที่ถูกไฟไหม้เฉลี่ยรวม ๔,๑๙๕.๓๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓.๘ ของพื้นที่ป่าที่ถูกไฟไหม้ทั่วประเทศ ลดลงจากช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ คิดเป็นร้อยละ ๗.๙ ของพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ทั่วประเทศ โดยในปี ๒๕๖๔ สถิติการเกิดไฟไหม้ป่ารวม ๑๑ ครั้ง พื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ ๔๖๘ ไร่ ลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีสถิติการเกิดไฟไหม้ป่า ๑๘๘ ครั้ง พื้นที่ที่ถูกไฟไหม้รวม ๑๔,๑๘๘.๓๓ ไร่ จังหวัดที่มีการเกิดไฟไหม้ป่ามากที่สุด ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และชุมพร ตามลำดับ สาเหตุหลักของการเกิดไฟไหม้ป่าในภาคใต้มาจากเกษตรกรที่มีการเผาวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้ไฟลุกลามไปยังพื้นที่ป่าส่วนอื่น รวมถึงในบางพื้นที่มีการบุกรุกทำการเกษตรไปในเขตพื้นที่ป่า

ตารางที่ ๒๘ : สถิติไฟไหม้ป่าของภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓		๒๕๖๔	
	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๑๕๔	๑๓,๓๗๓.๖๕	๑๙	๖๒๗.๐๐	๓๐	๙๒๙.๙๐	๘๔	๑๖,๘๓๑.๐๐	๒๓	๗๖๙.๐๐	๙	๔๕๓.๐๐
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๓๔	๘๑๔.๖๘	๐	๐	๗	๖๘.๓๐	๑๗	๑,๐๘๕.๐๙	๑๗	๑๙๘.๖๐	๒	๑๕.๐๐
ภาคใต้	๑๘๘	๑๔,๑๘๘.๓๓	๑๙	๖๒๗.๐๐	๓๗	๙๙๘.๒๐	๑๐๑	๑๗,๙๑๖.๐๙	๔๐	๙๖๗.๖๐	๑๑	๔๖๘.๐๐
ร้อยละของประเทศ	๓	๑๑.๓	๑	๐.๘๓	๑	๑.๘	๒	๑๑.๘	๑	๐.๖	๑	๐.๕

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๙ : ค่าเฉลี่ยสถานการณ์อุทกภัยภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๕ – ๒๕๕๙		๒๕๖๐ – ๒๕๖๓	
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๓,๑๕๔	๑๙๗,๒๘๗	๓,๐๑๖	๒๐๕,๓๘๑
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๖๓๑	๑๕,๑๗๖	๑,๓๘๔	๒๐,๓๕๙
ภาค	๓,๗๘๕	๒๑๒,๔๖๓	๔,๔๐๐	๒๒๕,๗๔๐
ร้อยละของประเทศ	๒๘.๖	๒๒.๓	๒๐.๕	๒๑.๙
ประเทศ	๑๗,๗๗๐	๘๙๓,๙๒๗	๒๔,๐๙๕	๘๐๒,๙๙๙

ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

๒) อุทกภัย

• สถานการณ์อุทกภัยมีแนวโน้มลดลง ในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ มีจำนวนหมู่บ้านและครัวเรือนที่ประสบภัยเท่ากับ ๔,๔๐๐ หมู่บ้าน ๒๒๕,๗๔๐ ครัวเรือน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยสถานการณ์อุทกภัยในช่วงปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ ที่มีจำนวนหมู่บ้าน และครัวเรือนที่ประสบภัยเท่ากับ ๓,๗๘๕ หมู่บ้าน ๒๑๒,๔๖๓ ครัวเรือน โดยปริมาณฝนเฉลี่ยของภาคใต้ในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ เท่ากับ ๒,๔๗๐.๓๗ มิลลิเมตร ซึ่งต่ำกว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในช่วงปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ เท่ากับ ๖,๗๘๔.๕๐ มิลลิเมตร และจากข้อมูลปริมาณน้ำเฉลี่ยในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ภาคใต้มีปริมาณน้ำเฉลี่ยในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓ จำนวน ๔,๒๐๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ต่ำกว่าช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ที่มีปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๔,๕๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

ตารางที่ ๓๐ : สถานการณ์อุทกภัยภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๕		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๔,๕๓๕	๒๕๑,๖๑๔	๔,๕๖๖	๒๒๕,๑๘๙	๒,๕๓๘	๘๒,๑๔๔	๑,๐๙๒	๓๔,๘๔๑	๓,๘๖๕	๔๔๙,๓๔๘
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๙๗๖	๑๕,๒๐๘	๑,๖๗๗	๓๖,๕๓๐	๑,๑๔๗	๒๒,๘๙๔	๓๑๘	๕,๙๙๙	๒,๓๙๑	๑๖,๐๑๓
ภาค	๕,๕๑๑	๒๖๖,๘๒๒	๖,๒๔๓	๒๙๑,๗๑๙	๓,๖๘๕	๑๐๕,๐๓๘	๑,๔๑๐	๔๐,๘๔๐	๖,๒๕๖	๔๖๕,๓๖๑
ร้อยละของประเทศ	๒๒.๕	๔๖.๒	๑๒.๘	๒๑.๙	๒๔.๔	๒๕.๑	๙.๘	๖.๖	๓๕.๐	๓๓.๙
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๒๔,๔๗๓	๕๗๗,๔๒๖	๔๘,๙๐๓	๑,๓๓๓,๗๙๑	๑๕,๑๓๐	๘๒,๑๔๔	๑๔,๔๔๘	๖๑๔,๖๖๕	๑๗,๘๙๗	๑,๓๗๕,๙๙๕

ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓๑ : ค่าเฉลี่ยสถานการณ์อุทกภัยภาคใต้

กลุ่มจังหวัด	๒๕๕๕ – ๒๕๕๙		๒๕๖๐ – ๒๕๖๓	
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน
กลุ่มภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๓,๑๕๔	๑๙๗,๒๘๗	๓,๐๑๖	๒๐๕,๓๘๑
กลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๖๓๑	๑๕,๑๗๖	๑,๓๘๔	๒๐,๓๕๙
รวมทั้งภาค	๓,๗๘๕	๒๑๒,๔๖๓	๔,๔๐๐	๒๒๕,๗๔๐
ร้อยละของ ประเทศ	๒๘.๖	๒๒.๓	๒๐.๕	๒๑.๙
รวมทั้งประเทศ	๑๗,๗๗๐	๘๙๓,๙๒๗	๒๔,๐๙๕	๘๐๒,๙๙๙

ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

๓) การกัดเซาะชายฝั่ง

• พื้นที่การกัดเซาะชายฝั่งทะเลเพิ่มขึ้น ในปี ๒๕๖๑ ชายฝั่งทะเลภาคใต้ถูกกัดเซาะรวม ๒๖๘.๐๒ กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๙ ของชายฝั่งทะเลที่ถูกกัดเซาะทั้งประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับ

ปี ๒๕๖๐ พื้นที่การกักเซาะชายฝั่งในภาคใต้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗ ในจำนวนนี้เป็นการกักเซาะในจังหวัด นครศรีธรรมราชมากที่สุด มีพื้นที่ถูกกักเซาะ ๗๕.๓๙ กิโลเมตร รองลงมาเป็นจังหวัดสงขลา มีพื้นที่ถูกกักเซาะ ๕๙.๕๗ กิโลเมตร และภูเก็ตมีพื้นที่ถูกกักเซาะ ๓๓.๑๗ กิโลเมตร ทั้งนี้ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๐ จังหวัดที่มีพื้นที่ การกักเซาะเพิ่มมากขึ้น ๓ ลำดับแรก ได้แก่ จังหวัดภูเก็ตพื้นที่ถูกกักเซาะเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๑๐๒.๑ จังหวัดตรังมีพื้นที่ถูกกักเซาะเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐ จังหวัดพังงามีพื้นที่ถูกกักเซาะเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ และการเกิดปัญหาการกักเซาะชายฝั่งส่วนหนึ่งมาจากการขยายตัวของกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่ ชายฝั่งทะเล ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ เช่น การปลูกสร้างสิ่งสาธารณูปโภค และการขยายตัว ของชุมชนรุกล้ำชายฝั่ง การบุกรุกทำลายป่าชายเลนที่เป็นแนวกำบังคลื่นลมตามธรรมชาติ เป็นต้น รวมทั้ง ภาวะความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทิศทางของกระแสน้ำในทะเลและการเกิด คลื่นลมที่รุนแรงมากขึ้น

ตารางที่ ๓๒ : พื้นที่การกักเซาะชายฝั่งทะเลของภาคใต้

หน่วย : กิโลเมตร

จังหวัด	ความยาว ชายฝั่ง	พื้นที่ประสบปัญหาการกักเซาะ				
		๒๕๕๔	๒๕๕๗	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	๘๐๐.๘๔	๒๕๐.๙๑	๔๑๕.๓๗	๑๓๙.๒๔	๑๖๑.๗๙	๑๖.๒
ชุมพร	๒๔๘.๓๓	๓๑.๙๔	๕๔.๓๗	๑๓.๕๗	๑๔.๖๓	๗.๘
สุราษฎร์ธานี	๑๕๗.๑๗	๓๗.๕๗	๘๑.๖๗	๑๐.๙๕	๑๒.๒	๑๑.๔
นครศรีธรรมราช	๒๓๖.๘๑	๑๒๖.๘๗	๑๘๐.๓๓	๖๑.๔๘	๗๕.๓๙	๒๒.๖
สงขลา	๑๕๘.๕๓	๕๔.๕๓	๙๙.๐๐	๕๓.๒๔	๕๙.๕๗	๑๑.๙
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	๑,๑๑๑.๓๕	๑๐๐.๐๔	๒๖๓.๘๙	๘๔.๗๓	๑๐๖.๒๓	๒๕.๔
ระนอง	๑๗๒.๕๕	๑๙.๗๙	๓๘.๗๙	๑๐.๕๘	๑๑.๕๔	๑.๑
พังงา	๒๓๕.๗๘	๑๗.๑๖	๗๐.๓๖	๘.๒๔	๑๑.๕๗	๓๑.๕
ภูเก็ต	๒๐๒.๘๓	๖.๒๐	๑๔.๙๕	๒๔.๗๖	๓๓.๑๗	๑๐๒.๑
กระบี่	๒๐๓.๗๙	๒๑.๖๓	๖๐.๘๓	๑๒.๒	๑๓.๒๑	๔.๑
ตรัง	๑๓๕.๐๓	๑๘.๘๐	๖๒.๕๐	๖.๔๖	๑๔.๑๕	๖๓.๐
สตูล	๑๖๑.๓๘	๑๖.๔๖	๕๐.๘๖	๒๒.๔๙	๒๒.๕๙	๑.๖

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ ผลการพัฒนาภาคในช่วงที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคใต้ ในช่วง ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ที่มุ่งพัฒนาให้ “ภาคใต้เป็นเมืองท่องเที่ยวพักผ่อนตากอากาศระดับโลก เป็นศูนย์กลางผลิตภัณฑ์ยางพารา และปาล์มน้ำมันของประเทศ และเมืองเศรษฐกิจเชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับภูมิภาคอื่นของโลก ” มีการขับเคลื่อนร่วมกันของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งภาคราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน และประชาสังคม ในทุกมิติการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๓๓ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๘	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๘
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๒.๙	หดตัวร้อยละ ๑๓.๔
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคใต้	ค่าเป้าหมาย	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๒๙	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๒๙
	ผลการดำเนินงาน	๐.๔๒๙	N/A

ผลการดำเนินงานในภาพรวมยังไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายการพัฒนาของภาคใต้ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหดตัวอย่างรุนแรงที่ร้อยละ ๑๓.๔ ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด ส่วนการดำเนินงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคการกระจายรายได้ในปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๐.๔๒๙ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีการผลดำเนินงานเพื่อการพัฒนาภาคตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

๒.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาการท่องเที่ยวของภาคให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ พบว่า ยังไม่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวของภาคให้เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียงระดับโลก โดยตั้งแต่ปี ๒๕๖๑ เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวของภาคยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าต้องเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐.๐ โดยอัตราขยายตัวเฉลี่ยของรายได้การท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ (ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) หดตัวร้อยละ ๒๗.๐ และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ที่มีอัตราขยายตัวร้อยละ ๑๘.๐ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้อัตราการขยายตัวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ หดตัวส่วนหนึ่งเกิดจากภาวะเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะชะลอตัว โดยเฉพาะในแถบยุโรป และในช่วงปลายปี ๒๕๖๒ และปี ๒๕๖๓ เป็นช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ซึ่งนำมาสู่การปิดประเทศส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของภาค ซึ่งเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สร้างรายได้หลักของภาค ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเริ่มลดลง อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังปี ๒๕๖๔ เป็นต้นมา เริ่มมีการเปิดประเทศและมีการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นซึ่งจะสามารถฟื้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับภาคเพิ่มขึ้น ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการยกระดับบริการด้านการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านสุขอนามัยและความปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ ๓๔ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๓	๒๕๖๔
อัตราการขยายตัวรายได้การท่องเที่ยวภาคใต้	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๗๓.๒	หดตัวร้อยละ ๘๐.๖

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนากายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สรุปได้ดังนี้

๑) ยกระดับมาตรฐานบริการและส่งเสริมธุรกิจต่อเนื่องในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของภาค โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ยกระดับการท่องเที่ยวด้วยดิจิทัล ยกระดับมาตรฐานการให้บริการให้กับนักเรียนและผู้ประกอบการ (อบรมมัคคุเทศก์ในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล)

พัฒนาระบบป้องกันและรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว (จัดซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์) พัฒนาระบบบริการทางการแพทย์ (อาคารฟื้นฟูผู้ป่วยและอาคารแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก) ระบบสาธารณสุขและส่งต่อผู้ป่วยเพื่อรองรับการท่องเที่ยว พัฒนาศูนย์กลางบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Service) และการเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเชิงสุขภาพ

๒) พัฒนาและสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวเรือสำราญและการท่องเที่ยวเชิงอาหาร มีการดำเนินโครงการพัฒนาท่าเรือรองรับเรือสำราญ ท่าเรือแฉะพัก และท่าเรือมารีน่า จัดตั้งศูนย์ซ่อมบำรุงเครื่องยนต์ out board พัฒนาอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมแซมเรือเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

๓) พัฒนากิจกรรมและบริการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน มีการดำเนินการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม (พัฒนาหอศิลป์เมืองกระบี่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม) และเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรแบบครบวงจร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน

๒.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ อุตสาหกรรมการแปรรูปยางพาราและปาล์มน้ำมันแห่งใหม่ของประเทศ

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ พบว่า ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในด้านการเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมยางพาราและปาล์มน้ำมัน โดยในปี ๒๕๖๓ การผลิตภาคอุตสาหกรรมของภาคได้ขยายตัวเพียงร้อยละ ๐.๔ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด ในขณะการผลิตสาขาการผลิตหัตถ์ร้อยละ ๑.๑ โดยการผลิตอุตสาหกรรมภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขั้นต้นที่มีมูลค่าเพิ่มน้อย ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าที่ชะลอตัว และการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ทำให้มีการหยุดกิจการของผู้ประกอบการ ส่งผลต่อการผลิตในสาขาการผลิตอุตสาหกรรมโดยเฉพาะการผลิตผลิตภัณฑ์จากยางพาราที่หดตัวถึงร้อยละ ๑๔.๕ ดังนั้น ในระยะต่อไปควรเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการแปรรูปสินค้าอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูง การปรับกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการเชื่อมโยงการผลิตในลักษณะคลัสเตอร์

ตารางที่ ๓๕ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัว การผลิตสาขาอุตสาหกรรมภาคใต้	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๖
	ผลการดำเนินงาน	ขยายตัวร้อยละ ๐.๔

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแปรรูปยางพารา การพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรมยางพาราไปสู่อุตสาหกรรม ๔.๐ ในพื้นที่ภาคใต้ การยกระดับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมยางและไม้ยางพาราด้วยนวัตกรรมและพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงเขตอุตสาหกรรมแปรรูปยาง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตน้ำมันปาล์ม และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีชีวภาพและนวัตกรรมในการผลิตปาล์มน้ำมัน และการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีในภาคใต้

๒.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรหลักของภาคและสร้างความเข้มแข็งสถาบันเกษตรกร

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ พบว่า การพัฒนาสินค้าเกษตรในภาพรวมของภาคยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยในปี ๒๕๖๓ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวลดลงโดยหดตัวร้อยละ ๐.๙ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่กำหนดไว้ร้อยละ ๑.๕ สาเหตุการหดตัวจากมูลค่าการผลิตพืชที่ลดลง โดยเฉพาะปาล์มน้ำมันและยางพาราที่สถานการณ์ด้านราคามีแนวโน้มลดลง ในระยะถัดไปควรเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม การส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตและการสร้างเครือข่ายการผลิตแบบครบวงจร และการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูง เป็นต้น

ตารางที่ ๓๖ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัวการผลิตภาคเกษตร	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๕
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๐.๙

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาสินค้าเกษตรหลักของภาคและการสร้างความเข้มแข็งสถาบันเกษตรกร มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนโดยมีการดำเนินงานในด้านต่างๆ ตลอดห่วงโซ่การพัฒนา ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการผลิตพืชอัตลักษณ์ พัฒนาคุณภาพดินเพื่อการปลูกพืช การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การพัฒนาคุณภาพไม้ผลเพื่อการส่งออก การเพิ่มมูลค่าสินค้าปศุสัตว์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่าอุตสาหกรรมสมุนไพร การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชี แก่สถาบันเกษตรกร และการบริหารจัดการสินค้าเกษตร การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์สินค้า การเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตร และการพัฒนานักการตลาด และการยกระดับอุตสาหกรรมประมง และการผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ของภาค

๒.๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการท่องเที่ยว การพัฒนาเขตอุตสาหกรรม และการเชื่อมโยงการค้าโลก

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ พบว่า ในปี ๒๕๖๔ สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมูลค่าการค้าชายแดนของภาคใต้มีแนวโน้มลดลงมาตลอดตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมาจนถึงปี ๒๕๖๓ สาเหตุเนื่องจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า ส่งผลให้การส่งออกลดลง โดยเฉพาะการค้าด้านมาเลเซียที่มีการส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ส่งผลให้การค้าชายแดนลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการปิดด่านชายแดนหลายแห่งเพื่อป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ รวมทั้ง ความต้องการสินค้าและกำลังซื้อที่ลดลงจากการหยุดกิจการของธุรกิจในประเทศคู่ค้า ทั้งในส่วนของสินค้าเกษตร สินค้าอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (ยางพารา เครื่องคอมพิวเตอร์ และแผงวงจรไฟฟ้า) แต่หลังจากปี ๒๕๖๔ เป็นต้นมา มูลค่าการค้าชายแดนของภาคเริ่มขยายตัวเพิ่มขึ้นจากการผ่อนคลายมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และการเริ่มกลับมาดำเนินกิจการของธุรกิจประเภทต่างๆ มากขึ้น จึงส่งผลให้มีมูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ ๓๗ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๔

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๓	๒๕๖๔
มูลค่าการค้าชายแดนภาคใต้	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๙.๓	ขยายตัวร้อยละ ๓๗.๕

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมเพื่อเชื่อมโยงการค้าโลก มีการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สำคัญๆ ได้แก่ การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งทางหลวง เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่กับแหล่งท่องเที่ยวเดิม (พัฒนาถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่และตรัง) พัฒนาท่าอากาศยานและสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาและปรับปรุงศูนย์กระจายสินค้าภาคใต้ การพัฒนาระบบจราจรอัจฉริยะเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

๒.๔.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ พบว่า สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนของภาคใต้ไม่ต่ำกว่าปีละ ๘,๐๐๐ ไร่ โดย มีการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นแหล่งอาหารและพลังงาน รวมทั้งเป็นแนวกันชนป้องกันคลื่นลมและการกัดเซาะชายฝั่ง โดยการดำเนินงานสามารถเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนได้เพิ่มขึ้นถึง ๑๒๕,๘๕๑ ไร่ มากกว่าที่กำหนดไว้ ๓๒,๐๐๐ ไร่ เนื่องจากทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของป่าชายเลน และร่วมกันดำเนินงานในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชายเลนของภาคในลักษณะการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ในระยะถัดไปจึงยังคงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาค

ตารางที่ ๓๘ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๕

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒
พื้นที่ป่าชายเลนภาคใต้	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ๘,๐๐๐ ไร่
	ผลการดำเนินงาน	๑๒๕,๘๕๑ ไร่

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ที่สำคัญ ได้แก่ การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในด้านการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่า การวางระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ การเสริมสร้างความสมบูรณ์ของทรัพยากรและระบบนิเวศป่าชายเลน การป้องกัน รักษา และฟื้นฟูป่าไม้ของภาคโดยการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ การวางระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการก่อสร้างเขื่อนป้องกันกัดเซาะชายฝั่ง

๒.๔.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ พัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๖ พบว่ายังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้เริ่มมีการขับเคลื่อนในปี ๒๕๖๒ เป็นต้นมา โดยในปี ๒๕๖๔ มีมูลค่าการลงทุนในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ จำนวน ๑๖,๓๐๑.๕ ล้านบาท ยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด โดยเป็นการลงทุนใน ๓ กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย กิจกรรมบริการและสาธารณูปโภค การเกษตรกรรมและผลผลิตทางการเกษตร และการลงทุนในอุตสาหกรรมเบา

ตารางที่ ๓๙ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๖

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๓	๒๕๖๔
มูลค่าเงินลงทุนโครงการที่ได้รับอนุมัติ เงินลงทุนจาก BOI ในเขตพื้นที่ ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ ๔ จังหวัด (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช)	ค่าเป้าหมาย	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท
	ผลการดำเนินงาน	๗,๒๒๒.๐ ล้านบาท	๑๖,๓๐๑.๕ ล้านบาท

ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาท่าเรือระนอง การพัฒนาท่าอากาศยานชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช การพัฒนาถนนเลียบริมชายฝั่งทะเลอ่าวไทย การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเป็น ๔ ช่องจราจร (ระนอง-พังงา) การพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร การยกระดับอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ยางพารา เสริมศักยภาพอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน และการพัฒนาเมืองสมุนไพร์ เป็นต้น

๓. บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาค

๓.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลง

๓.๑.๑ การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในภาคส่วนต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น อาทิ การใช้เทคโนโลยีและการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตรวจสอบ บ่งชี้ และสกัดสารที่มีมูลค่าสูงจากผลผลิตทางการเกษตรเพื่อนำไปผลิต แปรรูป เป็นสินค้าประเภทเวชสำอาง และผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อสุขภาพ การสร้างตลาดในรูปแบบออนไลน์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประหยัดพลังงานสำหรับการขนส่ง เป็นต้น นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนทุกระดับ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทั้งในด้านความรู้ ภาษา และทักษะเฉพาะด้าน รวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและทำงานร่วมกับเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับวิถีปกติใหม่ (New Normal) หลังจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่เทคโนโลยีดิจิทัลถูกนำมาประยุกต์ใช้ในทุกด้านอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในรูปแบบออนไลน์ รวมไปถึงรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไปไม่ได้จำกัดการทำงานอยู่ในพื้นที่เฉพาะเหมือนในอดีต ซึ่งในอนาคตแรงงานจะมีแนวโน้มทำงานนอกสถานที่โดยการทำงานผ่านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพแรงงานเพื่อทำงานที่มีทักษะเฉพาะด้านหรือทักษะที่สูงขึ้นเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยแรงงานลดลง และมีอัตราพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ในอนาคตภาคมีแนวโน้มขาดแคลนแรงงานนำไปสู่การพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้น รวมไปถึงแนวโน้มการจัดสรรงบประมาณเพื่อดูแลกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น จึงควรคำนึงถึงกำลังแรงงานในอนาคตและความพร้อมในการดูแลประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นปัญหากลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มนี้ ด้วยการเพิ่มทักษะเพื่อการประกอบอาชีพสร้างรายได้และยกระดับความคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม ในขณะเดียวกันการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะเป็นโอกาสของการสร้างตลาดสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ อาทิ ธุรกิจบริการสุขภาพ บริการทางการแพทย์ ผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้สูงอายุ

๓.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มการเกิดที่รุนแรงขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลกที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อาทิ ภาวะภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง หรือน้ำท่วม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคการเกษตรของภาคที่มีการผลิตโดยพึ่งพาสภาพดิน ฟ้า อากาศ และพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีปัญหากัดเซาะเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งจากคลื่นลมที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อจัดการและรับมือกับปัญหาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อภาคการเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร และต่อทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของภาค

๓.๑.๔ การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและอาหารของผู้บริโภคจะมีกระแสให้ความสำคัญกับสินค้าและอาหารที่ดีต่อสุขภาพและต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการผลิตที่ไม่ทำลายหรือรบกวนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการสูงมีความสำคัญต่อร่างกาย เต็มไปด้วยคุณค่าวิตามินต่างๆ อาทิ กลุ่มฟังก์ชันนอลฟู้ด และโปรไบโอติกส์ เป็นต้น ดังนั้น จึงนำไปสู่การปรับตัวของภาคการผลิตที่ต้องให้ความสำคัญกับการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษ รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมอาหารและเครื่องดื่มสุขภาพตามกระแสความนิยมและแนวโน้มความนิยมในอนาคต อาทิ อาหารทางการแพทย์ อาหารจากพืช (Plant - based Food) และกระแสการบริโภคกาแฟท้องถิ่น เพื่อให้ตอบโจทย์ของกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ และต้องมีความหลากหลาย และต้องมีมาตรฐานความปลอดภัยและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกลุ่มผู้บริโภคที่เพิ่มการสร้างความเป็นธรรมในการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรไม่ให้ออกไปเปรียบในระบบการผลิต ทั้งนี้กระแสการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้เป็นโอกาสสำหรับการสร้างตลาดสินค้าเกษตร อาหารสุขภาพ และกลุ่มอาหารที่ตอบโจทย์และสนองต่อความต้องการของตลาดกลุ่มบริโภคสินค้าสุขภาพและกลุ่มที่หลากหลาย

๓.๑.๕ โรคอุบัติใหม่และภัยโรคระบาดส่งผลกระทบในทุก ด้านของประเทศทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ชีวิตของประชาชน ทำให้มีการดำเนินมาตรการต่าง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจของภาคหดตัว จากการหยุด/ชะลอการดำเนินธุรกิจประเภทต่างๆ โดยเฉพาะภาคบริการด้านการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญให้กับภาคโดยเฉพาะรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติและส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร และธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น ที่มีผลให้มีการลดและเลิกจ้างแรงงานจำนวนมาก ประชาชนมีรายได้ลดลงและบางส่วนขาดรายได้การว่างงานเพิ่มขึ้น และแรงงานบางส่วนเคลื่อนย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมโดยเข้าสู่ภาคการเกษตร รวมทั้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค เช่น บริการสั่งอาหารแบบ delivery การสั่งซื้อสินค้าและการชำระเงินด้วยระบบออนไลน์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดคลัสเตอร์ภาคใต้ยังคงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก ภาคธุรกิจและภาคบริการจึงต้องมีความพร้อมในการรับมือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และเชื้อโรคอุบัติชนิดใหม่ รวมถึงต้องมีการเตรียมพร้อมในการพัฒนาทักษะสำหรับแรงงานในภาคบริการ ที่มีแนวโน้มจะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดลดลง

๓.๑.๖ ความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางพลังงาน จากสถานการณ์สงครามรัสเซีย – ยูเครน ส่งผลกระทบต่อให้ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกมีความผันผวนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศไทยมีการนำเข้าน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติเป็นแหล่งพลังงานหลักในประเทศจึงทำให้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ราคาน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ทั้งภาคการผลิตที่ต้นทุนการผลิตของภาคธุรกิจเพิ่มสูงขึ้น และภาคการบริโภคที่ส่งผลให้ประชาชนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะเงินเฟ้อสูงขึ้นในประเทศ อย่างไรก็ตามการลดการพึ่งพิงพลังงานจากการนำเข้าโดยเฉพาะน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจากต่างประเทศ โดยมีการเพิ่มการจัดหาและสนับสนุนพลังงานทางเลือก (Alternative Energy) รวมถึงการหาแหล่งพลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นทางเลือกที่จำเป็นสำหรับประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งยังเป็นผลดีในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๒ บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของภาค

๓.๒.๑ ศักยภาพและโอกาส

๑) มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและหลากหลายโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลทั้งสองฝั่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางบกตอนในที่กระจายอยู่ทั่วทั้งภาค โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวหมู่เกาะที่มีชื่อเสียงในระดับโลกในจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา สุราษฎร์ธานี และสตูล รวมทั้งชายหาดและหมู่เกาะจังหวัดชุมพร ที่สามารถเชื่อมโยงกับเขต The Royal Coast ของภาคกลาง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมที่สามารถพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างพื้นที่ได้ โดยมีกลุ่มการท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวชุมชน

๒) เป็นแหล่งทำการเกษตร (พืช ประมง ปศุสัตว์) และอุตสาหกรรมเกษตรที่สำคัญ โดยเฉพาะยางพารา และปาล์มน้ำมัน เนื่องจากมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำการเกษตรและมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าเกษตรอื่นที่หลากหลายและเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมทั้งมีงานวิจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรจากสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ประกอบกับกระแสการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เป็นโอกาสของภาคเกษตรในการยกระดับการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานความปลอดภัยทั้งต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความพร้อมในการพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่ม

๓) เป็นประตูการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซียผ่านด่านชายแดนทั้ง ๖ แห่ง ซึ่งมีมูลค่าการค้าสูงที่สุดของประเทศ และเป็นที่ตั้งของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ที่มีโครงข่ายคมนาคมทางบกและทางรางที่สามารถเชื่อมโยงกับภาคกลางและภาคตะวันออก และเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจภาคเหนือต่อเนื่องไปยังภาคใต้ของมาเลเซียและสิงคโปร์ รวมทั้งการเชื่อมโยงกับด่านชายแดนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในจังหวัดระนองที่สามารถเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย และกลุ่มประเทศตามกรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) รวมทั้งการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมสำหรับพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (JDS)

๔) กระแสการท่องเที่ยวที่เน้นความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ จะเป็นโอกาสในการฟื้นฟูและพัฒนาธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวและบริการด้านสุขภาพ โดยเน้นท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ วัฒนธรรมและอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มศักยภาพสูงที่เน้นคุณภาพในการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแบบลองสเตย์ การท่องเที่ยวที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Homestay) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา การบริการดูแลผู้สูงอายุ การบริการทางการแพทย์และสุขภาพ รวมทั้งธุรกิจอาหารเสริมและผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อสุขภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมทั้งเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะ (Upskill/Reskill) บุคลากรในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้าน Health & Wellness

๕) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยเอื้อให้ภาคการผลิตสำคัญของภาคในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสื่อสาร จะมีบทบาทสำคัญในการนำมาใช้พัฒนาภาคผลิตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการการท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ประกอบการทุกระดับจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตและการบริการให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

๖) นโยบายการเชื่อมโยงโครงข่ายการคมนาคมขนส่ง การค้าการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนารถไฟทางคู่และการพัฒนาระบบรางเชื่อมต่อไปยังชายแดนไทย - มาเลเซีย การพัฒนาสถานีขนส่งสินค้าทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งรัฐบาลมีโครงการศึกษาโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งเพื่อพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ ซึ่งจะส่งผลให้มีการเชื่อมโยงโครงข่ายการขนส่งสินค้าและการเดินทางระหว่างฝั่งทะเลอันดามัน - อ่าวไทย รวมทั้งเชื่อมโยงไปสู่ภูมิภาคและต่างประเทศ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือภายใต้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

๓.๒.๒ ข้อจำกัดและประเด็นท้าทาย

๑) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และวิถีปกติใหม่ (New Normal) ส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวของภาคที่พึ่งพานักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นหลักและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้มีแนวโน้มรูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยมากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้จุดแข็งของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ที่ใส่ใจกับความยั่งยืนของทรัพยากรและชุมชน และต้องสร้างมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวและความปลอดภัยด้านสาธารณสุข เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว

๒) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่งของภาคยังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในสถานที่ท่องเที่ยว ระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมทั้งปัญหาความไม่สะดวกในการเดินทางและการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวหมู่เกาะและชายหาดหลักของภาคมีปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว ซึ่งเกินขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ส่งผลให้ระบบบริการสาธารณสุขปึกและสาธารณสุขการไม่เพียงพอต่อการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่รูปแบบการท่องเที่ยวหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จะมีการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับความสะอาด ปลอดภัย และสะดวกมากขึ้น ดังนั้น

จึงต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

๓) การเกษตรมีลักษณะปลูกพืชเชิงเดี่ยว และเป็นการผลิตแบบดั้งเดิม การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มมีน้อย ทำให้มีความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา โดยเฉพาะยางพาราและปาล์มน้ำมัน เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้การบริหารจัดการต้นทุนการผลิต การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิต และการแปรรูป การพัฒนาการตลาด ตลอดจนการบริหารจัดการตลาดสมัยใหม่ รวมทั้งขาดการรวมกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินธุรกิจ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม ทั้งคุณภาพน้ำใต้ดิน คุณภาพดินเสื่อมสภาพ รวมทั้งภาวะภัยแล้งและอุทกภัย ส่งผลต่อการผลิตของภาคเกษตร ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าที่ให้ความสำคัญกับสินค้าที่มีความปลอดภัยและมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้ภาคการเกษตรต้องปรับตัวโดยใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และการบริหารจัดการฟาร์ม โดยใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติลดลง และสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนด้วยนวัตกรรมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และยกระดับสู่ Smart Farmer ที่มีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่มั่นคง

๔) โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบต่อแรงงานในภาคการผลิตของภาค โดยเฉพาะการเกษตรและประมง รวมทั้งภาคการท่องเที่ยว ที่ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานเป็นฐานเดิมอยู่แล้ว เมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะทำให้ประชากรวัยแรงงานลดลง ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานนอกพื้นที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ แรงงานบางส่วนยังขาดทักษะฝีมือที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตาม การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ยังเป็นประเด็นท้าทายสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจในการพัฒนาสินค้าและบริการ รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ ให้รองรับกับความต้องการของผู้สูงอายุที่มีเพิ่มขึ้น อาทิ อาหารเพื่อสุขภาพ และบริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

๕) ระบบโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงทั้งภายในและระหว่างประเทศ แต่ยังไม่ครอบคลุมและไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลต่อการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าการลงทุนในภาค จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งระบบราง ถนน และด่านชายแดน รวมทั้งการให้บริการและบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ให้ครอบคลุมและได้มาตรฐาน เพื่อต่อยอดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ยกระดับผลิตภาพของภาคการผลิตและบริการ ลดต้นทุนการผลิตและบริการที่สามารถเชื่อมโยงการค้าทั้งในและระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมความได้เปรียบจากจุดที่ตั้งของภาคที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงทั้งภายในและระหว่างประเทศ

๔. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

๔.๑ บทบาทของภาค ภาคได้มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับภาคและประเทศจากการท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียง และแหล่งท่องเที่ยวทางบกที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างกันได้ และเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจสำคัญของภาค โดยเฉพาะยางพาราและปาล์มน้ำมันที่มีการผลิต และการแปรรูปเพื่อการส่งออก ตลอดจนภาคได้มีความได้เปรียบด้านสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนากับพื้นที่ภาคอื่นๆ ของประเทศ รวมทั้งภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะด้านพรมแดนที่มีมูลค่าการค้าสูงสุดของประเทศ

๔.๒ ทิศทางการพัฒนาภาค โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคใต้ (S Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา PEARLS โดยการยกระดับการบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย และมีมูลค่าสูง (Premium Services & Tourism : P) การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการผลิตสำหรับสาขาเศรษฐกิจสำคัญของภาค (Environment & Natural Resources Reservation : E) การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Agro-based Industries and Organic Farming : A) การส่งเสริมการใช้งานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการแปรรูปสินค้าเกษตรหลักของภาค เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง (Research, Innovation & Technology : R) การพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อเป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่ที่สามารถเชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในและนอกภูมิภาค (Linked Economic Corridor : L) และการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี (Social Security Empowerment :S)

๔.๓ เป้าหมายการพัฒนาภาค มุ่งสู่การเป็น “แหล่งท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพ แหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและมูลค่าสูง เชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค”

๔.๔ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคใต้ (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๗๕๗,๔๑๒.๙๑ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๑.๓ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ ภาคเฉลี่ยร้อยละ ๕.๒ ต่อปี
๒. สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของภาคใต้	ปี ๒๕๖๒ ๐.๔๒๙	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๒๙

๔.๕ แนวทางการพัฒนา

๔.๕.๑ พัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวและบริการ และธุรกิจต่อเนื่องด้านการท่องเที่ยว
สู่การท่องเที่ยวและบริการที่มีมาตรฐานและมีมูลค่าสูง โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
อัตราการขยายตัวรายได้จากการท่องเที่ยวภาคใต้ (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๕๓๘,๑๔๖.๐๑ ล้านบาท อัตราการขยายตัวรายได้ จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๒๗.๐ ต่อปี	อัตราการขยายตัวรายได้ จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๙ ต่อปี

๑) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ทางถนน ทางราง ทางน้ำ ทางอากาศ ระบบสื่อสารและสารสนเทศ และโครงข่ายคมนาคมและระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุม มีมาตรฐาน มีความสะดวกและสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทั้งในภาคและระหว่างภาค อนุภูมิภาค และอาเซียนได้อย่างสะดวก ตลอดจนระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

๒) ยกระดับมาตรฐานบริการการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว โดยพัฒนาและยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทั้งด้านบริการและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานระดับสากลและมีขีดความสามารถในการแข่งขัน และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระจายกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและ

หลากหลายในพื้นที่ต่างๆ และเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชน/ท้องถิ่นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรุ่นใหม่ให้มีขีดความสามารถและแข่งขันได้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล

๓) พัฒนาและส่งเสริมให้มีกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า โดยส่งเสริมเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวมูลค่าสูงให้มีความโดดเด่นและเป็นทางเลือกเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่ไทยมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการบำบัดฟื้นฟูและรักษาสุขภาพจากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ (น้ำพุร้อน น้ำแร่ สบโคลน และพืชสมุนไพร) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (MICE) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการจัดงานการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอารยธรรมเมืองเก่า และการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนการใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น โดยใช้เรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่เป็นจุดขายเพื่อเพิ่มมูลค่าและดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิ การท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลา การท่องเที่ยวเมืองเก่าภูเก็ต การท่องเที่ยวเมืองเก่าตะกั่วป่า การท่องเที่ยวเมืองเก่าระนอง การท่องเที่ยวเมืองเก่านครศรีธรรมราช การท่องเที่ยวเมืองเก่าสตูล การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) อาทิ จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดอื่นๆ ที่มีศักยภาพ และสนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวมูลค่าสูงระหว่างกลุ่มคลัสเตอร์ทั้งในภาค ระหว่างภาค และอนุภูมิภาค

๔) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและส่งเสริมการตลาดเชิงรุกแบบมุ่งเป้า ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางที่หลากหลาย และสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารทางการตลาด จัดทำข้อมูลการตลาดเชิงลึก (จุดเด่น เรื่องเล่า อาหาร ที่พัก สินค้าที่ระลึก) ที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก รวมทั้งเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

๕) พัฒนาศักยภาพกำลังแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน โดยพัฒนาทักษะด้านวิชาชีพเฉพาะ อาทิ พาณิชยการ ช่างเชื่อมใต้น้ำ ช่างซ่อมบำรุง หลักสูตรด้านภาษา รวมทั้งทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนองความต้องการแรงงานในระบบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และยกระดับฝีมือแรงงานที่มีอยู่ในระบบให้มีศักยภาพและขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

๖) พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา และจังหวัดอื่นๆ ที่มีศักยภาพ ให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับโลกโดยยกระดับการบริการทางการแพทย์ระดับปฐมภูมิให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ทุกระดับ พัฒนาสินค้าและบริการทางการแพทย์และสุขภาพระดับพรีเมียม ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพระดับบน สนับสนุนการจ้างกำลังแรงงานท้องถิ่นเพื่อกระจายประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น สนับสนุนท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมและบริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตลอดจนเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อสร้างโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

๔.๕.๒ พัฒนาและยกระดับอุตสาหกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตรหลักด้วยนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
อัตราการขยายตัว ผลิตภัณฑ์ ภาคอุตสาหกรรม (สาขาการผลิต)	มูลค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ ภาคอุตสาหกรรม (สาขาการผลิต) แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๒๗,๑๒๔.๐๒ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวม ภาคอุตสาหกรรม (สาขาการผลิต) เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๑.๐ ต่อปี	อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ ภาคอุตสาหกรรม (สาขาการผลิต) เฉลี่ยร้อยละ ๕.๔ ต่อปี

๑) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรหลักของภาคให้มีคุณภาพ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรให้มีการผลิตสินค้าเกษตรขั้นต้นที่มีคุณภาพรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร (อุตสาหกรรมยางพาราและปาล์มน้ำมัน อุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมง) ยกระดับมาตรฐานการผลิตและการแปรรูปให้ได้มาตรฐานสากล สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้บริโภค

๒) ส่งเสริมอุตสาหกรรมโอเลโอเคมีแบบครบวงจร อุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราและผลิตภัณฑ์ประมง ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงที่สอดคล้องกับการพัฒนาภายใต้แนวคิด BCG Economy ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้งานวิจัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูง ยกระดับทักษะฝีมือแรงงานให้มีมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อรองรับอุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูง รวมทั้งพัฒนาเขตพื้นที่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงในพื้นที่ภาคใต้

๓) สนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs และ Startup ในการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาและผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูง โดยสนับสนุนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง มีเอกลักษณ์ และสอดคล้องความต้องการของตลาด และสามารถแข่งขันได้ รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการและกลุ่มสูงวัยที่มีประสบการณ์ (Silver Age) มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและแลกเปลี่ยนความรู้และความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการที่หลากหลาย ตลอดจนสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาและผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค

๔.๕.๓ ส่งเสริมการผลิตและการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและปศุสัตว์หลักของภาค โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
อัตราการขยายตัว ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร ภาคใต้	มูลค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ ภาคเกษตร แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ๑๕๖,๕๐๕.๙๗ ล้านบาท อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ขยายตัวร้อยละ ๓.๔ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ ภาคเกษตร เฉลี่ยร้อยละ ๔.๕ ต่อปี

๑) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและปศุสัตว์ที่เป็นอัตลักษณ์ของภาค เช่น ข้าวพันธุ์พื้นเมือง ไม้ผล กาแฟ พืชสมุนไพร ปศุสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อให้เป็นสินค้ามีคุณภาพ ปลอดภัย ได้มาตรฐาน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา เทคโนโลยีและนวัตกรรม ภายใต้แนวคิด BCG Economy เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตามความเหมาะสมและศักยภาพของพื้นที่ และต่อยอดการผลิตสู่ระบบเกษตรมาตรฐานต่างๆ อาทิ เกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมและพัฒนาการแปรรูปและสร้างตราสินค้าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัยเพื่อสร้างความต้องการในระบบ และสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาสินค้าใหม่รูปแบบใหม่ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๒) ส่งเสริมระบบเกษตรแบบผสมผสานเพื่อนำไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืน โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยเพื่อสร้างความหลากหลายของผลผลิต และความมั่นคงทางอาหาร และสร้างรายได้อย่างเพียงพอกระจายโอกาสการเข้าถึงสิทธิในที่ดินทำกิน ปัจจัยการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรอย่างทั่วถึงพัฒนาช่องทางการตลาดและกระจายสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของเกษตรกร ตลอดจนประยุกต์ใช้แนวคิด BCG Economy ในการทำเกษตรแบบผสมผสานที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน

๓) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ SMEs และธุรกิจ Startup ให้สามารถดำเนินการได้อย่างครบวงจรตั้งแต่ด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด โดยสนับสนุนองค์ความรู้ ทักษะที่จำเป็นและพัฒนาศักยภาพแรงงานภาคเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน และต่อยอดสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูง มีอัตลักษณ์และแข่งขันได้ พัฒนาองค์ความรู้แก่กลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ด้านการบริหารจัดการฟาร์มและยกระดับสู่เกษตรอัจฉริยะ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการผลิตและแปรรูป รวมทั้งส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุทางการเกษตร ตลอดจนพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุนและบริการด้านเครื่องจักรกลการเกษตรสมัยใหม่ ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำเกษตร รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการผลิต การแปรรูป และการตลาดระหว่างกลุ่มเกษตรกร

๔) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อสนับสนุนภาคเกษตรให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะระบบบริหารจัดการน้ำ ระบบชลประทาน และพัฒนาระบบโลจิสติกส์และขนส่งสินค้าเกษตรให้มีมาตรฐาน

๕) ส่งเสริมการตลาดที่ทันสมัยและหลากหลาย โดยสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการตลาด และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ SMEs และธุรกิจ Startup ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายด้านการตลาดร่วมกับผู้ประกอบการภาคเอกชน (ตลาดนำการผลิต) รวมทั้งเชื่อมโยงภาคเกษตรกับภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่

๔.๕.๔ อนุรักษ์ พื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
๑. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ภาคใต้	ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ พื้นที่ป่าไม้ภาคใต้เฉลี่ย ๙,๔๖๕,๕๙๙ ไร่ (ร้อยละ ๒๔.๑ ของพื้นที่ภาคใต้)	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๔.๑ ของพื้นที่ภาค
๒. สัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)	สัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ร้อยละ ๓๐.๑ ต่อปี	เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๑.๐ ต่อปี

๑) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการฐานทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน (ดิน น้ำ ป่าไม้ ป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำและทะเลสาบ และชายฝั่งทะเล) โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ และทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น พัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้าและข้อมูลเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ บริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของพื้นที่ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเชิงป้องกันที่เหมาะสมกับสภาพทางกายภาพของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและสอดคล้องกับวิถีของชุมชนชายฝั่งทะเล

๒) ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนเพื่อสร้างความมั่นคงทางพลังงาน โดยส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีประหยัดพลังงานในครัวเรือน ภาคบริการ และธุรกิจ สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตและใช้พลังงานทดแทน

๓) เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการควบคุมมลพิษ การกำจัดขยะและของเสียอันตรายให้ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งสร้างจิตสำนึกภาคครัวเรือน ภาคชุมชน และภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ในการจัดการขยะและน้ำเสียเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการขยะทะเลอย่างเป็นระบบ

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการผลิตและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย

๔.๕.๕ พัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและด่านพรมแดน รวมทั้งพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ให้เป็นประตูการค้าการลงทุนและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ของภาค โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดน ภาคใต้ (ร้อยละ)	มูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ๓๖๒,๖๖๔.๘๗ ล้านบาท อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๒.๘ ต่อปี	อัตราการขยายตัวมูลค่าการค้าชายแดนเฉลี่ยร้อยละ ๑.๔ ต่อปี
๒. มูลค่าเงินลงทุนโครงการที่ได้รับอนุมัติเงินลงทุนจาก BOI ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ ๔ จังหวัด (จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช) (ล้านบาท)	มูลค่าเงินลงทุนโครงการที่ได้รับอนุมัติเงินลงทุนจาก BOI ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ เฉลี่ยปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ เท่ากับ ๙,๕๔๔.๒๓ ล้านบาท	มูลค่าเงินลงทุนโครงการที่ได้รับอนุมัติเงินลงทุนจาก BOI ในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ ไม่ต่ำกว่าปีละ ๙,๕๔๔.๒๓ ล้านบาท

๑) กำหนดผังเมืองและผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่บริเวณเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสงขลา ให้มีความพร้อมสำหรับรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบโลจิสติกส์ บริเวณด่านพรมแดนให้สามารถขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multimodal Transportation) โดยอำนวยความสะดวกทางการค้าและการผ่านแดนให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานสากล รวมทั้งเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการประกอบธุรกิจและบริการด้านโลจิสติกส์

๓) เตรียมความพร้อมกำลังแรงงานที่มีศักยภาพเพื่อรองรับสถานประกอบการในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานที่เป็นวิชาชีพเฉพาะให้มีความเชี่ยวชาญและผ่านมาตรฐานฝีมือแรงงาน รวมทั้งพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับแรงงาน เพื่อเป็นกำลังแรงงานคุณภาพ และการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

๔) ดำเนินการพัฒนาตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (SEC) ในพื้นที่ จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช รวมทั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในพื้นที่ จังหวัดสงขลาให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด

๔.๕.๖ เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีแนวทางพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓	ค่าเป้าหมาย ๒๕๖๖-๒๕๗๐
จำนวนคดีการแจ้งความ คดี ชีวิตร่างกาย เพศ และ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ (รายต่อประชากรแสนคน)	จำนวนคดีของการแจ้งความคดี ชีวิต ร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้าย ต่อทรัพย์ เฉลี่ยปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ ๑๒๖ รายต่อประชากรแสนคน	จำนวนคดีของการแจ้งความคดี ชีวิต ร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้าย ต่อทรัพย์ ลดลงต่ำกว่า ๑๒๖ ราย ต่อประชากรแสนคน

๑) พัฒนาสถาบันครอบครัวและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยสร้างเสริมสร้างค่านิยม และบรรทัดฐานเชิงคุณธรรมและศีลธรรมอันดีงาม ส่งเสริมความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวให้เป็นพื้นฐาน การพัฒนาเยาวชนที่สำคัญ และส่งเสริมให้เครือข่ายองค์กรชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการ พัฒนาสถาบันครอบครัวและชุมชนอย่างบูรณาการ รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและ ภาคประชาสังคมเพื่อให้เป็นกลไกสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญหาทางสังคม

๒) เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไข ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาความรุนแรงในเมืองหลักและเมืองท่องเที่ยวสำคัญ ใช้กระบวนการและกลไก ทางสังคมด้วยการผนึกกำลังร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเฝ้าระวังและ เสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งแก้ไขและป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับประชาชน ในพื้นที่

๔.๖ ตัวอย่างแผนงานสำคัญ

๔.๖.๑ แผนงานพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวและบริการสู่มาตรฐานและมีมูลค่าสูง

๑) **สาระสำคัญ** ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและบริการคุณภาพที่มีมูลค่าสูง โดยเน้นการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และให้ความสำคัญกับทรัพยากรและชุมชน และ ยกระดับบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยทางชีวิตและทรัพย์สิน ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริม และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว - พัฒนาระบบรักษาความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว	- ยกระดับมาตรฐานบริการ ด้านการท่องเที่ยว อาทิ พัฒนา ทักษะบุคลากรในการให้บริการ และธุรกิจบริการต่อเนื่อง - พัฒนาและออกแบบสินค้า และบรรจุภัณฑ์ของชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว - นำเทคโนโลยีและนวัตกรรม มาใช้ในธุรกิจบริการท่องเที่ยว	- เชื่อมโยงเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว - ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวผ่านสื่อเทคโนโลยี ที่ทันสมัย

๔.๖.๒ แผนงานพัฒนาอุตสาหกรรมฐานชีวภาพและการแปรรูปการเกษตรมูลค่าสูง

๑) **สาระสำคัญ** ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตร เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง โดยนำองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมา รวมทั้งการสร้างตราสินค้า (Branding) และการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และการตลาด

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
• วิจัยและพัฒนาสินค้าเกษตร • พัฒนาและปรับปรุงผลผลิตยางพาราและปาล์มน้ำมัน • ยกระดับพืชเศรษฐกิจสำคัญ • พัฒนาเขตพื้นที่สิทธิประโยชน์	• พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงโดยใช้วัตถุดิบจากการเกษตร • ยกระดับอุตสาหกรรมยางพาราและปาล์มน้ำมัน (โอเลโอเคมีคอล) • พัฒนา Nutrition Foods และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร • นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชีวภาพ อาทิ อาหารเพื่อสุขภาพ • พัฒนาและออกแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์	• ดึงดูดนักลงทุนภาคเอกชน • สร้างแบรนด์สินค้าเกษตรคุณภาพสูง • พัฒนาระบบโลจิสติกส์และศูนย์กระจายสินค้า

ภาคใต้ชายแดน

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคใต้ชายแดน (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

๑. สภาพทั่วไป

๑.๑ ที่ตั้ง

ภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ตั้งอยู่ใต้สุดของประเทศและติดกับประเทศมาเลเซีย

มีอาณาเขตติดต่อด้านใต้และด้านตะวันตกกับประเทศมาเลเซีย รวมระยะทางพรมแดนไทย-มาเลเซีย ๒๕๘ กิโลเมตร โดยมีเทือกเขาสันกาลาคีรีเป็นแนวกั้น ด้านเหนือและด้านตะวันออกติดทะเลอ่าวไทย ระยะทาง ๑๗๒.๓๑ กิโลเมตร

๑.๒ พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้ชายแดนมีพื้นที่รวม ๖.๘๔ ล้านไร่ ลักษณะภูมิประเทศทางตอนกลางและตอนใต้ของภาคมีเทือกเขาสันกาลาคีรี ในพื้นที่จังหวัดยะลาและนราธิวาสวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก และเป็นพรมแดนกันระหว่างไทยและมาเลเซีย ด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำจิดชายนทะเลฝั่งอ่าวไทย ในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

๒. สถานการณ์การพัฒนาภาค

๒.๑ ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ ภาพรวม

๑) เศรษฐกิจภาคใต้ชายแดนมีขนาดเล็กที่สุดของประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ณ ราคาประจำปี เท่ากับ ๑๓๘,๑๖๐ ล้านบาท สัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ เนื่องจากเป็นภาคที่มีขนาดเล็กที่สุดเมื่อเทียบกับทุกภาคของประเทศ ซึ่งมีพื้นที่ภาคเพียง ๓ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยจังหวัดปัตตานี มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่สุด มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด ๔๘,๙๒๙ ล้านบาท ใกล้เคียงกับจังหวัดยะลา ที่มีมูลค่า ๔๘,๘๑๖ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๕.๔ และ ๓๕.๓ ตามลำดับ และจังหวัดนราธิวาส มีขนาดเศรษฐกิจเล็กสุด มูลค่า ๔๐,๔๑๕ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓ ในช่วง ๔ ปี ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๕) ขนาดเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดนมีแนวโน้มเล็กลง โดยปี ๒๕๖๓ ขนาดเศรษฐกิจมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๐.๙ จากปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๑.๐ ของประเทศ

ตารางที่ ๑ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคใต้ชายแดน ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

จังหวัด/ภาค/ ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	per capita ๒๕๖๓
ยะลา	๔๒,๗๔๖	๔๓,๓๖๐	๔๕,๑๐๔	๔๗,๒๓๐	๔๘,๘๑๖	๑๐๒,๘๒๑
สตูล/ภาค	๓๐.๙	๓๓.๓	๓๒.๙	๓๓.๗	๓๕.๓	
ปัตตานี	๕๔,๓๔๗	๕๖,๑๗๗	๕๘,๓๖๑	๕๙,๘๘๗	๕๘,๙๒๙	๗๕,๗๗๙
สตูล/ภาค	๓๙.๒	๓๕.๔	๓๕.๒	๓๕.๖	๓๕.๔	
นราธิวาส	๔๑,๔๗๙	๔๐,๗๔๓	๔๓,๗๖๕	๔๒,๙๕๗	๔๐,๔๑๕	๕๕,๔๑๗
สตูล/ภาค	๒๙.๙	๓๑.๓	๓๑.๙	๓๐.๗	๒๙.๓	
ผลิตภัณฑ์ภาคใต้ ชายแดน	๑๓๘,๕๗๑	๑๓๐,๒๘๑	๑๓๗,๒๓๐	๑๔๐,๐๗๔	๑๓๘,๑๖๐	๗๔,๖๙๒
สัดส่วน/ประเทศ	๑.๐	๐.๙	๐.๘	๐.๘	๐.๙	
ประเทศ	๑๔,๕๙๐,๓๓๗	๑๕,๔๘๘,๖๖๔	๑๖,๓๗๓,๓๔๐	๑๖,๘๙๒,๔๑๐	๑๕,๖๓๖,๘๙๑	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูล GRP ของกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒) โครงสร้างเศรษฐกิจของภาคมีแนวโน้มเปลี่ยนจากภาคเกษตรสู่ภาคบริการมากขึ้น โดยสัดส่วนภาคเกษตรปรับตัวลดลงร้อยละ ๒๖.๘ ในปี ๒๕๖๓ จากร้อยละ ๓๑.๘ ในปี ๒๕๕๙ แต่ภาคการเกษตรยังคงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดน เนื่องจากกำลังแรงงานส่วนใหญ่ หรือร้อยละ ๔๕.๔ อยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยในช่วง ๔ ปีแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการผลิตภาคการเกษตรของภาคใต้ชายแดน มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๒๘.๒ ต่อปี ลดลงจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่เฉลี่ยร้อยละ ๓๕.๙ ต่อปี เนื่องจากสินค้าเกษตรหลักของภาคได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และมีความผันผวนด้านราคา ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับภาคอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนร้อยละ ๙.๔ ลดลงจากในปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๖ เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้นน้ำและกลางน้ำที่มีมูลค่าต่ำ และต้องชะลอกำลังการผลิตจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีภาวะถดถอยและมาตรการกีดกันทางการค้า เมื่อพิจารณาในช่วง ๔ ปีแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๙.๖ ต่อปี ลดลงจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่เฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๙ ต่อปี เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นต้นเพื่อการส่งออกซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ส่งผลให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในการเข้ามาลงทุนในพื้นที่ ขณะที่ภาคบริการมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดน โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๘ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๕๖.๖ และในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคบริการมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๖๒.๐ ต่อปี เพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่เฉลี่ยร้อยละ ๕๓.๒ ต่อปี โดยสาขาการศึกษาที่มีสัดส่วนสูงสุด เฉลี่ยร้อยละ ๑๔.๙ ต่อปี รองลงมา คือ สาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศ เฉลี่ยร้อยละ ๑๒.๖ ต่อปี และการค้าส่งค้าปลีก เฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๖ ต่อปี ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าในช่วงที่ผ่านมาการเติบโตเศรษฐกิจภาคใต้ชายแดนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นการพัฒนาในทุกๆ ด้าน จากผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบ ที่ยังเป็นข้อจำกัดการพัฒนาของภาค

ตารางที่ ๒ : โครงสร้างผลิตภัณฑ์ภาคได้ขายแดน ณ ราคาประจำปี

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๔๔,๐๗๖	๓๖,๗๑๒	๓๙,๙๙๐	๔๐,๒๒๑	๓๖,๙๖๙		
	๓๑.๘	๒๘.๒	๒๙.๑	๒๘.๗	๒๖.๘	๓๕.๙	๒๘.๒
ภาคอุตสาหกรรม	๑๖,๐๖๕	๑๓,๙๗๕	๑๓,๕๒๐	๑๒,๖๙๖	๑๓,๐๓๘		
	๑๑.๖	๑๐.๙	๙.๙	๙.๑	๙.๔	๑๐.๙	๙.๖
- อุตสาหกรรม	๑๓,๙๗๑	๑๑,๘๔๕	๑๐,๙๒๑	๑๐,๐๐๕	๑๐,๓๒๕		
	๑๐.๑	๙.๑	๘.๐	๗.๑	๗.๕	๙.๔	๗.๙
- ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ	๑,๔๘๔	๑,๔๘๙	๑,๗๒๑	๑,๘๕๗	๑,๙๐๖		
	๑.๑	๑.๒	๑.๓	๑.๓	๑.๔	๐.๓	๑.๓
- อื่นๆ	๖๑๐	๖๔๑	๘๗๘	๘๓๔	๘๐๗		
	๐.๔	๐.๕	๐.๖	๐.๖	๐.๖	๑.๒	๐.๖
ภาคบริการ	๗๘,๔๓๑	๗๙,๕๙๔	๘๓,๗๒๐	๘๗,๑๕๖	๘๘,๑๕๓		
	๕๖.๖	๖๑.๑	๖๑.๐	๖๒.๒	๖๓.๘	๕๓.๒	๖๒.๐
- การค้าส่งค้าปลีก	๑๖,๐๔๐	๑๔,๖๗๙	๑๕,๖๔๔	๑๖,๗๕๔	๑๖,๓๓๐		
	๑๑.๖	๑๑.๓	๑๑.๔	๑๒.๐	๑๑.๘	๑๐.๔	๑๑.๖
- การบริหารราชการ และป้องกันประเทศ	๑๕,๕๓๔	๑๖,๑๓๘	๑๗,๐๑๘	๑๗,๗๐๘	๑๘,๑๓๐		
	๑๑.๒	๑๒.๔	๑๒.๔	๑๒.๖	๑๓.๑	๑๐.๘	๑๒.๖
- การศึกษา	๑๙,๓๔๖	๑๙,๗๕๘	๒๐,๑๒๖	๒๐,๑๘๙	๒๑,๑๑๒		
	๑๓.๙๖	๑๕.๑๗	๑๔.๖๗	๑๔.๔๑	๑๕.๒๘	๑๓.๖	๑๔.๙
- อื่นๆ	๒๗,๕๑๑	๒๙,๐๑๙	๓๐,๙๓๒	๓๒,๕๐๕	๓๒,๕๘๑		
	๑๙.๙	๒๒.๓	๒๒.๕	๒๓.๒	๒๓.๖	๑๘.๔	๒๒.๙
ผลิตภัณฑ์ ภาคได้ขายแดน	๑๓๘,๕๗๒	๑๓๐,๒๘๑	๑๓๗,๒๓๐	๑๔๐,๐๗๓	๑๓๘,๑๖๐		
	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๓) เศรษฐกิจภาคได้ขายแดนหดตัวเล็กน้อย โดยปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคได้ขายแดนหดตัวร้อยละ ๒.๘ ในขณะที่ปี ๒๕๕๙ มีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ ๔.๗ เป็นไปในทิศทางเดียวกับของประเทศที่เศรษฐกิจหดตัวร้อยละ ๖.๒ จากผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๒ เนื่องจากภาคการเกษตรและบริการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบจากการปิดด่านชายแดน สำหรับในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เศรษฐกิจภาคได้ขายแดนหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๙ ต่อปี โดยปรับตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๓ ต่อปี เนื่องจากอัตราการขยายตัวของภาคบริการ โดยเฉพาะสาขาการบริหารราชการและป้องกันประเทศ และสาขาการศึกษาที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจของภาคได้ขายแดนมีอัตราการขยายตัวต่ำมาก เมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวของประเทศในช่วงเดียวกัน ที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ ต่อปี

ตารางที่ ๓ : อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคได้ขยายแดน จำแนกตามภาคการผลิต แบบปริมาณลูกโซ่

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	เฉลี่ย ระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
ภาคเกษตร	๒.๒	-๒๕.๓	๒๗.๙	-๓.๔	-๑๑.๕	-๓.๔	-๓.๑
ภาคอุตสาหกรรม	๙.๕	-๑๗.๓	-๑.๐	-๕.๖	๑.๓	๒.๒	-๕.๗
ไฟฟ้า ก๊าซ	๕.๑	-๑.๔	๒๑.๒	๔.๔	-๐.๓	-๓.๒	๖.๐
อุตสาหกรรม	๑๐.๗	-๑๙.๙	-๕.๙	-๗.๑	๑.๙	๒.๕	-๗.๘
อื่นๆ	-๔.๗	๕.๒	๓๗.๔	-๖.๘	-๒.๓	๒.๐	๘.๔
ภาคบริการ	๕.๑	-๐.๖	๓.๔	๒.๒	๐.๖	-๐.๒	๑.๔
ที่พักและบริการฯ	-๐.๒	๐.๙	๗.๒	๕.๒	-๓๔.๕	๓.๔	-๕.๓
การบริหารราชการ และป้องกันประเทศ	-๐.๖	๐.๖	๒.๖	๑.๗	๐.๕	๐.๕	๑.๔
การศึกษา	-๐.๔	-๐.๒	-๐.๓	-๑.๕	๓.๒	๑.๑	๐.๓
อื่นๆ	๐.๗	๕.๑	๔.๖	๑.๐	๒.๙	๓.๒	๓.๔
ผลิตภัณฑ์ภาคได้ขยายแดน	๔.๗	-๑๐.๔	๙.๘	-๐.๒	-๒.๘	-๑.๓	-๐.๙
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	๓.๔	๔.๒	๔.๒	๒.๒	-๖.๒	๓.๕	๑.๑

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔) รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ยังต่ำสุดในประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓

ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร (GRP per capita) เฉลี่ย ๗๔,๖๙๒ บาทต่อคนต่อปี เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นช่วงสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีมูลค่า ๗๖,๕๔๗ บาทต่อคนต่อปี แต่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศประมาณ ๓.๐ เท่า โดยจังหวัดยะลา มีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวประชากรสูงที่สุด ๑๐๒,๘๒๑ บาทต่อคนต่อปี รองลงมาเป็นจังหวัดปัตตานี ๗๕,๗๗๙ บาทต่อคนต่อปี และจังหวัดนราธิวาสมีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวประชากรต่ำที่สุด ๕๕,๔๑๗ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งต่ำที่สุดในภาคใต้ ๑๔ จังหวัด และต่ำที่สุดของประเทศ

ตารางที่ ๔ : มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร

หน่วย : บาท/คน/ปี

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ยะลา	๙๒,๕๗๗	๙๓,๒๓๒	๙๖,๒๙๔	๑๐๐,๑๔๑	๑๐๒,๘๒๑
ปัตตานี	๘๕,๕๙๔	๗๒,๒๖๖	๗๕,๔๐๔	๗๗,๕๑๔	๗๕,๗๗๙
นราธิวาส	๕๘,๑๒๖	๕๖,๗๙๙	๖๐,๖๖๒	๕๙,๒๑๕	๕๕,๔๑๗
ภาคใต้ขยายแดน	๗๖,๕๔๗	๗๑,๕๒๘	๗๔,๙๔๐	๗๖,๑๐๐	๗๔,๖๙๒
ประเทศ	๒๑๓,๕๕๓	๒๒๕,๑๒๖	๒๓๖,๘๖๐	๒๔๓,๗๘๗	๒๒๔,๙๖๒

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๑.๒ เศรษฐกิจรายสาขา

ภาคได้ขยายแดนมีส่วนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ แบ่งการผลิตของภาคเป็นภาคการเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๒๖.๘ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ซึ่งมีกิจกรรมการผลิตภาคเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วย ยางพารา ประมงทะเลและประมงชายฝั่ง ไม้ผล ปศุสัตว์ และปาล์มน้ำมัน และนอกภาคการเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๗๓.๒ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ซึ่งมีกิจกรรมการผลิตนอกภาคเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วย การผลิตด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการค้าขายแดน

๑) เกษตรกรรม

● ภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของภาค แต่เป็นการผลิตแบบเดิมและมีการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มน้อย ปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรมีมูลค่า ๓๖,๙๖๙ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค หดตัวร้อยละ ๑๑.๕ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยกิจกรรมการเกษตรที่มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของภาคได้ขยายเด่น ประกอบด้วย ยางพารา ผลไม้ และประมง มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖ ๒๑.๖ และ ๑๗.๐ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามการผลิตยางพารา และประมงมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่การผลิตผลไม้ ปศุสัตว์ เพิ่มขึ้น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เนื่องจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราไปปลูกไม้ผล โดยเฉพาะทุเรียนที่ให้ผลตอบแทนสูง ในขณะที่การทำประมงได้รับผลกระทบจากทรัพยากรสัตว์น้ำที่ลดลง และต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นจากราคาน้ำมัน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรเฉลี่ยหดตัวร้อยละ ๓.๑ ต่อปี ซึ่งปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีอัตราการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๔ ต่อปี เนื่องจากการขยายตัวของการผลิตไม้ผล ปาล์มน้ำมัน และปศุสัตว์

ตารางที่ ๕ : โครงสร้างและอัตราการขยายตัวภาคเกษตร รายการกิจกรรมการผลิต

หน่วย : ร้อยละ

กิจกรรมการผลิต	โครงสร้างการผลิต		อัตราการขยายตัว	
	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓)
พืช	๗๓.๘	๗๗.๓	-๒.๑	-๑.๑
ไม้ผล	๙.๙	๒๑.๖	-๓.๐	๕๖.๕
ปาล์มน้ำมัน	๐.๕	๑.๑	๑๑.๗	๑๔.๔
ยางพารา	๕๘.๒	๔๗.๖	-๑.๘	-๕.๗
ปศุสัตว์	๑.๔	๓.๘	-๔.๖	๑๙.๕
บริการทางการเกษตรและป่าไม้	๑.๔	๑.๘	๖.๕	-๘.๕
ประมง	๒๓.๕	๑๗.๐	-๕.๓	-๑๒.๕
เกษตร	๑๐๐	๑๐๐	-๓.๔	-๓.๑

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

● ยางพารามีแนวโน้มผลผลิตลดลง ปี ๒๕๖๔ ภาคได้ขยายเด่นมีพื้นที่ปลูกยางพารา ๒.๕๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศ ลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี ๒๕๕๙ ที่มีพื้นที่ปลูก ๒.๖๔ ล้านไร่ เนื่องจากราคายางพาราตกต่ำประกอบกับผลของนโยบายลดพื้นที่ปลูกยางพารา เกษตรกรจึงปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการปลูกยางพาราเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูง อาทิ ปาล์มน้ำมัน ทุเรียน เป็นต้น โดยจังหวัดยะลาที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด ๑.๑๙ ล้านไร่ รองลงมา คือ จังหวัดนราธิวาส ๐.๙๒ ล้านไร่ ปริมาณผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีแนวโน้มลดลง โดยปี ๒๕๖๔ มีผลผลิต ๐.๕๐ ล้านตัน และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ๒๒๒.๐๑ กิโลกรัมต่อไร่ ลดลงต่อเนื่องจากปี ๒๕๕๙ ที่มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ๒๔๗.๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ อัตราการขยายตัวของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๑ ต่อปี ซึ่งหดตัวมากกว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ทั้งประเทศที่หดตัวร้อยละ ๐.๙

- **ปาล์มน้ำมันมีประสิทธิภาพการผลิตในระดับต่ำ** ในปี ๒๕๖๔ ภาคใต้ชายแดน มีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ๐.๑๐ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑.๖ ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั่วประเทศ โดยจังหวัด นราธิวาส มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ๐.๐๗ ล้านไร่ รองลงมาคือ จังหวัดปัตตานี ๐.๐๒ ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ อยู่ในระดับต่ำที่ ๒,๑๔๘ กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่ ๒,๗๖๙ กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากมีการขยาย พื้นที่ปลูกในที่ราบลุ่มและพื้นที่นาร้างซึ่งมีปัญหาคุณภาพดิน การใช้สายพันธุ์คุณภาพต่ำ รวมทั้งเกษตรกร บางส่วนยังขาดความรู้ในวิธีการปลูกและการดูแลรักษาสวนปาล์มที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

- **การประมงประสบปัญหาปริมาณสัตว์น้ำลดลงจากทรัพยากรทางทะเล ที่เสื่อมโทรมและต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น** ภาคใต้ชายแดนเป็นแหล่งประมงที่สำคัญของภาคใต้ ปี ๒๕๖๔ สามารถจับสัตว์น้ำได้ ๘๙,๙๙๓ ตัน หรือร้อยละ ๓๙.๕ ของปริมาณสัตว์น้ำของประเทศ คิดเป็นมูลค่า ๕,๒๕๓ ล้านบาท โดยทำเทียบเรือประมงปัตตานีมีปริมาณสัตว์น้ำขึ้นท่าสูงสุดของประเทศ อย่างไรก็ตามการทำประมง ในพื้นที่ประสบปัญหาปริมาณสัตว์น้ำลดลงจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่ลดลง และปัญหาการทำประมง นอกน่านน้ำจากมาตรการทางกฎหมายของประเทศอินโดนีเซีย รวมทั้งผลจากการใช้มาตรการการแก้ไขปัญหา การประมงผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated Fishing หรือ IUU Fishing) ทำให้ต้นทุน การทำธุรกิจประมงสูงขึ้น ส่วนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมและ กุ้งกุลาดำ มีพื้นที่เพาะเลี้ยงรวม ๑,๕๙๕ ไร่ มีผลผลิต ๒,๙๙๖ ตัน โดยมีพื้นที่เพาะเลี้ยงมากที่สุดในจังหวัด ปัตตานี

- **ปศุสัตว์ภาคใต้ชายแดนมีการเลี้ยงปศุสัตว์ (แพะ และโค) เพื่อบริโภคในครัวเรือนและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา** โดยภาครัฐได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง ปี ๒๕๖๔ มีการเลี้ยงแพะ จำนวน ๑๗๓,๕๔๕ ตัว เลี้ยงมากที่สุดในจังหวัดยะลา ส่วนโคนอ้อมีจำนวน ๔๕,๙๔๑ ตัว โดยเลี้ยงมากที่สุดในจังหวัดนราธิวาส อย่างไรก็ตาม ปริมาณปศุสัตว์ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค ในพื้นที่ เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนสัตว์สายพันธุ์ดีและการขาดความรู้ในการจัดการฟาร์ม นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์และมีชื่อเสียง แต่ยังมีข้อจำกัดในการ ขยายพันธุ์และควบคุมคุณภาพพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตให้เพียงพอับความต้องการของตลาด

- **พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร** ในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้ ชายแดนมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ๓.๕๓ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๗ ของพื้นที่ภาคใต้ชายแดน และ คิดเป็นร้อยละ ๒.๔ ของประเทศ โดยจังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรมากที่สุด ๑.๔ ล้านไร่ จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรน้อยที่สุด ๐.๗๕ ล้านไร่ สำหรับขนาดฟาร์มที่ถือครองต่อ ครัวเรือน มีเพียง ๑๖.๙๑ ไร่ต่อครัวเรือน ต่ำกว่าระดับประเทศที่มีขนาดฟาร์ม ๒๐.๒๑ ไร่ต่อครัวเรือน โดยจังหวัดปัตตานีมีขนาดฟาร์มที่ถือครองต่อครัวเรือนต่ำที่สุด ๙.๕๘ ไร่ต่อครัวเรือน

- **พื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ** ในปี ๒๕๖๓ ภาคใต้ ชายแดนมีพื้นที่ชลประทาน ๐.๘๔ ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนต่อพื้นที่การเกษตรร้อยละ ๒๓.๗ สูงกว่าค่าเฉลี่ย ประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๔ โดยจังหวัดยะลา มีพื้นที่ชลประทานมากที่สุด ๐.๔๒ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑ ของพื้นที่เกษตรของจังหวัด และจังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ชลประทานน้อยที่สุดที่ ๐.๐๔ ล้านไร่ คิดเป็น ร้อยละ ๕.๓

ตารางที่ ๖ : พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ขนาดฟาร์ม และพื้นที่ชลประทาน ปี ๒๕๖๓

จังหวัด/ภาค/ ประเทศ	พื้นที่ใช้ประโยชน์ ทางการเกษตร (ไร่)	ขนาดฟาร์ม (ไร่/ครัวเรือน)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	สัดส่วนพื้นที่ ชลประทาน/พื้นที่เกษตร (ร้อยละ)
ปัตตานี	๗๔๕,๘๑๘	๙.๕๘	๓๙,๗๑๐	๕.๓
ยะลา	๑,๓๘๕,๑๒๘	๒๒.๙๒	๔๑๗,๐๙๔	๓๐.๑
นราธิวาส	๑,๔๐๓,๑๙๗	๑๙.๘๔	๓๘๑,๔๓๐	๒๗.๒
ภาคใต้ชายแดน	๓,๕๓๔,๑๔๓	๑๖.๙๑	๘๓๘,๒๓๔	๒๓.๗
ประเทศ	๑๔๙,๒๕๑,๙๔๑	๒๐.๒๑	๓๔,๙๓๕,๐๔๑	๒๓.๔

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒) อุตสาหกรรม

- อุตสาหกรรมของภาคใต้ชายแดนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปขั้นต้น และอยู่ในภาวะหดตัว ในปี ๒๕๖๓ การผลิตภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่า ๑๓,๐๓๘ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๙.๔ ของผลิตภัณฑ์ภาค ขยายตัวร้อยละ ๑.๓ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๒ โดยมูลค่าการผลิตภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปอาหาร ร้อยละ ๖๔.๕ แปรรูปยางพาราและไม้ยางพารา ร้อยละ ๒๐.๘ การผลิตไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ ร้อยละ ๑๘.๖ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์การผลิตภาคอุตสาหกรรมของภาค ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั้ง ๓ จังหวัด โดยจังหวัดปัตตานี มีสัดส่วนของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารมากที่สุด โดยเฉพาะอาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลกระป๋อง จังหวัดยะลา มีสัดส่วนของอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราและไม้ยางพาราสูงที่สุด สำหรับอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของอุตสาหกรรมอยู่ในภาวะหดตัว โดยในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕.๗ ต่อปี ต่ำกว่าระดับประเทศที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ ต่อปี ส่วนใหญ่เป็นการหดตัวของการผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ และผลิตภัณฑ์อาหาร ในขณะที่การผลิต การส่งและการจ่ายกระแสไฟฟ้า และการผลิตไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

- การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมมีจำนวนไม่มาก ปี ๒๕๖๔ เงินลงทุนภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคใต้ชายแดน มีจำนวน ๓๑๐.๓๐ ล้านบาท จำนวน ๔ โครงการ คิดเป็นร้อยละ ๐.๖ ของประเทศ ซึ่งหดตัวอย่างรุนแรงถึงร้อยละ ๗๗.๔ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา จากผลกระทบต่อเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ มีการจ้างงานจำนวน ๖๕๕ คน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๘๔.๕ และในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีการลงทุนรวม ๑๓,๙๓๐.๔๐ ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒๔๖.๕ ต่อปี โดยจังหวัดที่มีเงินลงทุนมากที่สุดคือ จังหวัดปัตตานี มีมูลค่า ๔,๕๑๗.๙๐ ล้านบาท รองลงมาคือ จังหวัดยะลา มูลค่า ๔,๒๓๒.๖๐ ล้านบาท และจังหวัดนราธิวาส มูลค่า ๓,๒๔๒.๓๐ ล้านบาท มีการจ้างงานขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓๔๑.๒ ต่อปี และจำนวนโรงงานขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒๔.๕ ต่อปี

๓) การค้าชายแดน

- ภาคใต้ชายแดนมีมูลค่าการค้าชายแดนค่อนข้างน้อย โดยปี ๒๕๖๔ การค้าชายแดนผ่านด่านชายแดน ๔ แห่ง ได้แก่ ด่านชายแดนเบตง จังหวัดยะลา ด่านชายแดนสุโขทัย-ลกด่านชายแดนตากใบ และด่านชายแดนบูเกะตา จังหวัดนราธิวาส ในปี ๒๕๖๔ มีมูลค่ารวม ๕,๕๘๒.๒๐ ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๔.๓ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ ๑.๗ ของมูลค่าการค้าชายแดนไทย – มาเลเซีย และร้อยละ ๐.๗ ของมูลค่าการค้าชายแดนรวมทั้งประเทศ เป็นมูลค่าการส่งออก ๔,๐๗๒.๙๖ ล้านบาท

และมูลค่านำเข้า ๑,๕๐๙.๒๔ ล้านบาท โดยทุกด้านชายแดนมีการค้าเกินดุล และในปี ๒๕๖๔ ได้ดุลการค้า ๒,๕๖๓.๗๒ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา จากที่ได้ดุลการค้ามูลค่า ๑,๗๖๕.๕๖ ล้านบาท ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าชายแดนในภาคใต้ชายแดนมีอัตราการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๐ หดตัวเพิ่มขึ้นจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีอัตราการหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๔ ต่อปี เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้การปิดด่านชายแดนไทย – มาเลเซียทั้ง ๔ ด้าน ในช่วงปี ๒๕๖๓ และเริ่มมีการขยายตัวสูงในช่วงปี ๒๕๖๔ เนื่องจากการเปิดประเทศและเปิดด่านพรมแดนไทย – มาเลเซีย ทั้ง ๔ ด้าน ทำให้มีการส่งออกและนำเข้าสินค้ามากขึ้น

● **การนำเข้าและส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรในพื้นที่** โดยสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ขนมัน แป้งสาลี ยางเอสปีอาร์ ๑๕๐๒ น้ำมันหล่อลื่น ซึ่งเป็นการนำเข้ามาจำหน่ายทั้งในและนอกพื้นที่ภาค ส่วนสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเกษตรในพื้นที่ อาทิ ไม้ผล ยางพารา นอกจากนี้ ด้านชายแดนที่เชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซียทั้ง ๓ แห่ง ในจังหวัดนราธิวาส เป็นเส้นทางในการเดินทางผ่านแดนของประชาชนและนักท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดนราธิวาสกับรัฐกลันตัน ในขณะที่ด่านเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นเส้นทางการค้าชายแดนที่สำคัญของภาคที่เชื่อมโยงกับรัฐเปรัก และรัฐเคดะห์ โดยเป็นเส้นทางขนส่งยางพารา ไม้ผล (ทุเรียน) ไปยังท่าเรือปีนัง และเป็นเส้นทางผ่านแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและมาเลเซียที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเบตง

ตารางที่ ๗ : มูลค่าการค้าผ่านด่านศุลกากรชายแดนภาคใต้ชายแดน และอัตราการขยายตัว

หน่วย : ล้านบาท/ร้อยละ

มูลค่าการค้า	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ย ระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
ส่งออก	๔,๑๑๘.๖๙	๕,๒๐๒.๘๘	๓,๔๐๐.๕๔	๔,๓๑๙.๐๑	๓,๕๕๗.๙๐	๔,๐๗๒.๙๖	๔,๗๘๘.๖๑	๔,๑๑๐.๖๖
อัตราการขยายตัว	๑๒.๕	๒๖.๓	-๓๔.๖	๒๗.๐	-๑๗.๖	๑๑.๙	-๙.๖	๒.๖
นำเข้า	๓,๔๓๕.๙๖	๓,๓๓๐.๔๓	๒,๕๘๙.๑๖	๒,๕๐๙.๓๔	๑,๗๙๒.๓๔	๑,๕๐๙.๒๔	๒,๕๗๐.๕๒	๒,๓๔๖.๑๐
อัตราการขยายตัว	๕๔.๑	-๓.๑	-๒๒.๓	-๓.๑	-๒๘.๖	-๑๑.๓	๘.๙	-๑๓.๗
ดุลการค้า	๖๘๒.๗๓	๑,๘๗๒.๔๕	๘๑๑.๓๘	๑,๘๐๙.๖๗	๑,๗๖๕.๕๖	๒,๕๖๓.๗๒	๒,๒๑๘.๐๙	๑,๗๖๔.๕๖
มูลค่ารวม	๗,๕๕๔.๖๕	๘,๕๓๓.๓๑	๕,๙๘๙.๗๐	๖,๘๒๘.๓๕	๕,๓๕๐.๒๔	๕,๕๘๒.๒๐	๗,๓๕๙.๑๓	๖,๔๕๖.๗๖
อัตราการขยายตัว	๒๘.๒	๑๓.๐	-๒๙.๘	๑๔.๐	-๒๑.๖	๔.๓	-๓.๔	-๔.๐

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

๔) การท่องเที่ยว

● **ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย** ภาคใต้ชายแดนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด - สุไหงปาดี อุทยานแห่งชาติป่าอาลา - บาลา ชายหาดนราทัศน์ หาดอ่าวมะนาว จังหวัดนราธิวาส อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว หาดแหมแหม จังหวัดปัตตานี ป่าบาลา - ฮาลา บ่อน้ำร้อน จังหวัดยะลา แหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน อาทิ ชุมชนตะโลเกกาโปร์ จังหวัดปัตตานี ชุมชนภูเขาทอง จังหวัดนราธิวาส และ ชุมชนอัยเยอร์เวง จังหวัดยะลา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม เช่น เมืองเก่าปัตตานี วัดช้างให้ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเบตงและสุไหงโก-ลก ที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซีย

● **รายได้จากการท่องเที่ยวของภาคมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับรายได้การท่องเที่ยวของประเทศ** โดยปี ๒๕๖๔ ภาคใต้ชายแดนมีรายได้จากการท่องเที่ยว ๙๖๗.๘๕ ล้านบาท คิดเป็น

ร้อยละ ๐.๔ ของรายได้การท่องเที่ยวประเทศ โดยจังหวัดยะลา มีสัดส่วนรายได้สูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๖ เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเมืองชายแดนเบตง ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ขณะที่จังหวัดนราธิวาส มีสัดส่วนต่ำที่สุด ร้อยละ ๑๙.๗ มีนักท่องเที่ยวจำนวน ๐.๓๘ ล้านคน หดตัวร้อยละ ๔๙.๔ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จังหวัดยะลา มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวสูงสุด ร้อยละ ๖๐.๘ รองลงมา คือ จังหวัดนราธิวาส ร้อยละ ๒๐.๖ และจังหวัดปัตตานี มีสัดส่วนต่ำที่สุด ร้อยละ ๑๘.๗ โดยในช่วง ๔ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวหดตัวเฉลี่ย ร้อยละ ๑๙.๑ และ ๒๒.๔ ๙ ต่อปี ตามลำดับ

● **รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น แต่ระยะพำนักรเฉลี่ยลดลง** ในปี ๒๕๖๒ มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว เฉลี่ยต่อคนต่อวัน ๒,๒๖๔ บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๒ เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นหลัก โดยจังหวัดยะลา มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันมากที่สุด ๒,๖๑๓.๒ บาท รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส ๒,๓๑๙ บาท และจังหวัดปัตตานี ๑,๘๕๙.๙ บาท อย่างไรก็ตาม ระยะพำนักรเฉลี่ยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๖๒ มีระยะพำนักรเฉลี่ย ๒.๐ วัน เริ่มลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีระยะพำนักรเฉลี่ย ๒.๑ วัน โดยจังหวัดปัตตานีมีระยะพำนักรเฉลี่ยมากที่สุด ๒.๑ วัน รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส ๒.๐ วัน และจังหวัดยะลา ๑.๙ วัน ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย ๒,๑๙๗ บาทต่อคนต่อวัน ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๒ ต่อปี ซึ่งมากกว่าช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่มีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย ๑,๘๕๐ บาทต่อคนต่อวัน ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๙ ต่อปี และในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีระยะเวลาพำนักรของนักท่องเที่ยวเฉลี่ย ๒.๑ วัน ใกล้เคียงกับระยะเวลาพำนักรของนักท่องเที่ยวเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ ๒.๒ วัน

ตารางที่ ๘ : จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ และอัตราการขยายตัว

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
นักท่องเที่ยว								
จำนวน (ล้านคน)	๑.๕๓	๑.๖๐	๑.๖๕	๑.๖๘	๐.๗๕	๐.๓๘	๑.๓๙	๑.๒๑
สัดส่วนต่อ ประเทศ (ร้อยละ)	๐.๖	๐.๖	๐.๕	๐.๕	๐.๕	๐.๕	๐.๖	๐.๕
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๑.๒	๔.๔	๓.๗	๑.๓	-๕๕.๕	-๔๙.๔	๙.๒	-๑๙.๑
รายได้								
มูลค่า (ล้านบาท)	๖,๔๖๙.๓๔	๗,๐๓๐.๒๖	๗,๕๔๐.๑๔	๗,๕๕๗.๒๑	๒,๕๓๕.๘๗	๙๖๗.๘๕	๕,๖๕๔.๙๔	๕,๑๒๖.๒๗
สัดส่วนต่อ ประเทศ (ร้อยละ)	๐.๓	๐.๓	๐.๓	๐.๓	๐.๓	๐.๔	๐.๓	๐.๓
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๕.๗	๘.๗	๗.๓	๐.๒	-๖๖.๔	-๖๑.๘	๑๑.๘	-๒๒.๔
วันพักเฉลี่ย (วัน)	๒.๑	๒.๑	๒.๑	๒.๐	N/A	N/A	๒.๒	๒.๑
ค่าใช้จ่ายต่อหัว ต่อวัน (บาท)	๒,๐๐๓	๒,๑๑๓	๒,๒๑๖	๒,๒๖๔	N/A	N/A	๑,๘๕๐	๒,๑๙๗
อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	๔.๕	๕.๕	๔.๙	๒.๒	N/A	N/A	๔.๙	๔.๒

ที่มา : กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

๕) โครงสร้างพื้นฐาน

โครงข่ายคมนาคมในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนเชื่อมโยงกับโครงข่ายหลักภาคใต้ของประเทศและเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน (มาเลเซีย) รองรับการค้าการลงทุนในพื้นที่และการเดินทางท่องเที่ยวอย่างครอบคลุม ดังนี้

- **ทางบก** มีถนนทางหลวงหลัก เชื่อมโยงระหว่างภาคใต้กับภาคใต้ชายแดน ๒ เส้นทาง ได้แก่ (๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๒ (ถนนเพชรเกษมสายปัตตานีและนราธิวาส) เป็นถนนสายหลักซึ่งเชื่อมโยงจากภาคใต้จังหวัดสงขลา - ปัตตานี - ยะลาและนราธิวาส โดยจุดเริ่มต้นจากทางหลวงหมายเลข ๔ สิ้นสุดที่จุดผ่านแดนถาวรสุโข-ลก อำเภอสุโข-ลก จังหวัดนราธิวาส ระยะทางรวม ๒๖๒.๓๑ กิโลเมตร (๒) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๓ มีขนาด ๔ ช่องจราจร เป็นเส้นทางจากจังหวัดสงขลา ไปยังจังหวัดปัตตานี จุดเริ่มต้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา บรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๑๘ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ระยะทาง ๙๔.๙๕ กิโลเมตร นอกจากนี้มีทางหลวงแผ่นดินสายรองเชื่อมโยงการคมนาคมภายในภาค ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๖ และ ๔๑๘ ซึ่งบางช่วงมีสภาพชำรุดและจำเป็นต้องพัฒนาให้ได้มาตรฐานเพื่อเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวและขนส่งสินค้าเกษตร

- **ทางราง** มีเส้นทางรถไฟสายหลักที่เชื่อมโยงกรุงเทพมหานคร - ภาคใต้ชายแดน โดยมีเส้นทางสายหลัก เส้นทางกรุงเทพฯ - ชุมพร - สุราษฎร์ธานี - นครศรีธรรมราช - พัทลุง - สงขลา - ปัตตานี - ยะลา - นราธิวาส และสิ้นสุดการเดินทางที่อำเภอสุโข-ลก จังหวัดนราธิวาส ซึ่งบางช่วงยังเป็นทางเดี่ยว ทำให้การคมนาคมขนส่งไม่มีประสิทธิภาพ

- **ทางอากาศ** มีท่าอากาศยานเชิงพาณิชย์ จำนวน ๓ แห่ง ประกอบด้วย (๑) **ท่าอากาศยานนราธิวาส** ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส สามารถจอดเครื่องบินแบบ แอร์บัส เอ ๓๐๐-๖๐๐ ได้ ๑ ลำ เครื่องบิน โบอิง ๗๓๗-๔๐๐ ได้ ๒ ลำ เครื่องบินขนาดเล็กไม่เกิน ๘๐ ที่นั่ง ๑ ลำ และที่จอดรถเฮลิคอปเตอร์ แบบ ๒๑๒/UH-IN ๒ ลำ มีเส้นทางการบินระหว่างสนามบินนราธิวาส - สนามบินดอนเมือง มีสายการบินที่ทำการอยู่ ๒ บริษัท คือ สายการบินแอร์เอเชีย และสายการบินไทยสมายล์ โดยในปี ๒๕๖๓ มีเที่ยวบิน ๑,๒๓๑ เที่ยวบิน จำนวนผู้โดยสาร ๕๑๔,๗๘๐ คน (๒) **ท่าอากาศยานบ่อทอง** (ใช้ในราชการทหาร) ในจังหวัดปัตตานี ช่วงประกอบพิธีฮัจญ์ และเปิดให้บริการเที่ยวบินแบบเช่าเหมาลำระหว่างประเทศจากปัตตานี - เมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เพื่อบริการประชาชนในภาคใต้ชายแดนเดินทางไปร่วมพิธีฮัจญ์ และ (๓) **ท่าอากาศยานเบตง** ตั้งอยู่ในตำบลมะรุม อำเภอเบตง จังหวัดยะลา รองรับเครื่องบินขนาด ๘๐ ที่นั่ง อาคารที่พักผู้โดยสารรองรับผู้โดยสารได้ ๓๐๐ คนต่อชั่วโมง หรือ ๘๐๐,๐๐๐ คนต่อปี ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี ๒๕๖๓ ได้รับใบรับรองการดำเนินงานสนามบินสาธารณะ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๕ เปิดให้บริการเส้นทางบินสนามบินดอนเมือง - เบตง วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๕ แต่ประสบกับภาวะขาดทุน เนื่องจากมีผู้โดยสารน้อยและไม่มีความมั่นใจในพื้นที่ รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ร่วมกับสายการบินนกแอร์ และ ๓ บริษัททัวร์รายใหญ่ และสมาคมส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวไทย (สททท.) ร่วมทำบันทึกข้อตกลง (MOU) เหม่าที่หนึ่งจำนวน ๖๐ ที่นั่งกับสายการบินนกแอร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเบตง

- **ทางน้ำ** มีท่าเทียบเรือใน ๒ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี มีท่าเทียบเรือประมงขององค์การสะพานปลา ท่าเทียบเรือชายฝั่งปัตตานีของกรมเจ้าท่า (ท่าเทียบเรือน้ำลึก) และที่จอดพักเรือของกรมธนารักษ์ ปัจจุบันมีปัญหาการตื้นเขินของร่องน้ำทำให้เรือบรรทุกสินค้าขนาด ๑๘๐ ตันกรอส

ไม่สามารถเข้าเทียบท่าได้อย่างสะดวก จังหวัดนราธิวาส มีท่าเทียบเรือประมงนราธิวาส ปัจจุบันเป็นท่าเทียบเรือเชิงพาณิชย์สำหรับการขนส่งสินค้าภายในประเทศ โดยการขนส่งไม้แปรรูปและยางพาราไปจำหน่ายทั่วประเทศ และรับซื้อสินค้าจำพวกข้าวสารและน้ำตาล เพื่อจำหน่ายในจังหวัดและส่งต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาที่สำคัญคือ ร่องน้ำตื้น (แม่น้ำบางนรา) ทำให้ไม่สามารถรองรับเรือที่มีขนาดใหญ่กว่า ๕๐๐ ตันกรอสได้

- **สะพาน** มีสะพานเชื่อมต่อกับประเทศมาเลเซียในจังหวัดนราธิวาส ๒ แห่ง คือ สะพานข้ามแม่น้ำโก-ลก เชื่อมต่อสู่สิงคโปร์กับเมืองรันเตาปันยัง รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าและการเดินทางของประชาชน ปัจจุบันมีปัญหาความแออัด ทำให้การเดินทางและการขนส่งช่วงบริเวณสะพานใช้เวลาค่อนข้างมาก และสะพานบูเก๊ะตา (สะพานข้ามแม่น้ำโก-ลก แห่งที่ ๒) เชื่อมระหว่างบ้านบูเก๊ะตา อำเภอแว กับบ้านบูเก๊ะตาหงา รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย เป็นสะพานคอนกรีต ๒ ช่องจราจร ยาว ๑๒๐ เมตร เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าและการเดินทางของประชาชนในการผ่านด่านชายแดนของทั้งประเทศ

- **ด่านพรมแดน** มีพรมแดนติดต่อกับด้านตะวันออกของประเทศมาเลเซียในพื้นที่อำเภอบะนัง จังหวัดยะลา อำเภอสู่ไหโก-ลก อำเภอดากู และอำเภอแว จังหวัดนราธิวาส มีจุดผ่านแดนถาวรระหว่างไทย – มาเลเซีย จำนวน ๔ ด่าน โดยมีบทบาทเป็นจุดเชื่อมโยงกับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน (AEC) พื้นที่เชื่อมโยงภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT - GT และ JDS ซึ่งขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด่านชายแดนและโครงข่ายคมนาคม เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวและบริการและเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษและแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพตอนในของภาค โดยมีด่านชายแดน ประกอบด้วย

- **ด่านเบตง อำเภอบะนัง จังหวัดยะลา – เปิงกาลัย รัฐเปรัก** มีขนาดพื้นที่ ๑๒-๒-๑๒ ไร่ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๖๖ กิโลเมตร เป็นด่านพรมแดนที่เป็นช่องทางเข้า – ออกของนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ รวมทั้งเป็นจุดเชื่อมโยงในการขนส่งสินค้าและผลผลิตทางการเกษตรของอำเภอบะนัง ไปยังตลาดในประเทศมาเลเซีย และตลาดปลายทางอื่นโดยผ่านทางท่าเรือปัตเตอร์เวอร์ธ และท่าเรือป็นังของมาเลเซีย โดยมีโครงข่ายการขนส่ง ฝั่งประเทศไทยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๑๐ ที่เชื่อมโยงด่านเบตงสู่ชุมชนเทศบาลเมืองเบตงและเชื่อมต่อไปยังจังหวัดยะลา สำหรับฝั่งประเทศมาเลเซียมีทางหลวงหมายเลข ๗๗ เชื่อมต่อทางหลวงหมายเลข ๗๖ และ ๖๗ สู่ท่าเรือปัตเตอร์เวอร์ธ มีบทบาทเป็นประตูเชื่อมโยงเมืองเบตงด้านการท่องเที่ยว การบริการและการค้ากับประเทศมาเลเซีย

- **ด่านสู่ไหโก-ลก อำเภอสู่ไหโก-ลก – ด่านรันเตาปันยัง รัฐกลันตัน** มีขนาดพื้นที่ ๖๑-๐-๐๐ ไร่ เป็นด่านชายแดนที่เชื่อมโยงกับชุมชนรันเตาปันยัง รัฐกลันตัน บริเวณจุดเชื่อมโยงระหว่างชุมชนชายแดนมีสะพานข้ามแม่น้ำสู่ไหโก-ลก ทั้งทางถนนและทางรถไฟ โครงข่ายการขนส่ง ฝั่งประเทศไทยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๕๖ ขนาด ๔ ช่องจราจร เชื่อมด่านชายแดนสู่ไหโก-ลกสู่เมืองนราธิวาส และเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๒ สู่จังหวัดปัตตานีและสงขลา และมีเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงด่านสู่ไหโก – ลก – นราธิวาส – ยะลา – ปัตตานี - ชุมทางรถไฟหาดใหญ่ นอกจากนี้ยังมีถนนเลียบชายแดนตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๕๗ ขนาด ๔ ช่องจราจร เชื่อมโยงระหว่างด่านตากใบ – ด่านสู่ไหโก-ลก - ด่านบูเก๊ะตา ส่วนฝั่งประเทศมาเลเซีย มีถนนขนาด ๒ ช่องจราจร เชื่อมสู่ถนนสายเลียบชายฝั่งทะเลตะวันออกของมาเลเซีย และมีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเชื่อมสู่กัวลาลัมเปอร์ ไปยังประเทศสิงคโปร์

ด่านสุโขทัย-ลก จึงเป็นประตูเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ทางถนน และทางรถไฟในเส้นทางเลียบริมชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกทั้งของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ที่มีบทบาทในการเหนี่ยวนำโอกาสการพัฒนาระหว่างพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจชายฝั่งตะวันออก (ECER) ของมาเลเซีย กับการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

- **ด่านตากใบ อำเภอตากใบ – ด่านเปิงกัลันกูโบร์ รัฐกลันตัน เชื่อมโยงข้ามแม่น้ำโก-ลก** มีขนาดพื้นที่ ๓๖-๐-๐๐ ไร่ เป็นด่านทางน้ำ อยู่ห่างจากตัวอำเภอตากใบ ๓ กิโลเมตร และเป็นจุดเชื่อมโยงกับชุมชนตุมปัส รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันยังใช้แพขนานยนต์เป็นพาหนะในการบริการรถยนต์และผู้โดยสารที่เดินทางข้ามแม่น้ำสุโขทัย-ลก มีโครงข่ายการขนส่ง ฝั่งประเทศไทย มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๘๔ ขนาด ๔ ช่องจราจรเชื่อมจากเมืองนราธิวาสสู่อำเภอตากใบ ส่วนฝั่งประเทศมาเลเซีย มีถนนขนาด ๒ ช่องจราจรเชื่อมจากชายแดนสู่ชุมชนเมืองขนาดเล็กโกตาบารูที่อยู่ห่างจากชายแดนประมาณ ๑๕ กิโลเมตร มีบทบาทเป็นประตู (Gateway) เชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนชายแดนและในระยะยาวจะมีบทบาทเป็นประตูที่สามารถเชื่อมโยงโอกาสการพัฒนาจากพื้นที่เศรษฐกิจด้านตะวันออก (ECER) ของมาเลเซีย สร้างโอกาสการมีงานทำและพัฒนาอาชีพแก่ชุมชนในภาคใต้ชายแดน

- **ด่านบูเกะตา อำเภอแว้ง - บุกิตบุหงา รัฐกลันตัน** มีขนาดพื้นที่ ๔๙-๐-๐๐ ไร่ มีสะพานบูเกะตา ซึ่งเป็นสะพานข้ามแม่น้ำสุโขทัย-ลก แห่งที่ ๒ เชื่อมระหว่างชุมชนบูเกะตา กับบ้านบุกิตบุหงา อำเภอตะเนาะแมเราะ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยเป็นด่านชายแดนที่พัฒนาขึ้นตามข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านตามกรอบแผนงานภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยยุทธศาสตร์ร่วมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย - มาเลเซีย (JDS) และแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย - มาเลเซีย - ไทย (IMT - GT) โครงข่ายการขนส่ง ฝั่งประเทศไทยมีทางหลวงหมายเลข ๔๐๕๗ เชื่อมโยงชุมชนบูเกะตา กับอำเภอแว้งและเชื่อมสู่อำเภอสุโขทัย-ลก สำหรับฝั่งประเทศมาเลเซีย มีถนนเชื่อมโยงชายแดนสู่ทางหลวงหมายเลข ๔ ที่เป็นเส้นทางสายหลักเชื่อมตะวันตก-ตะวันออกทางตอนเหนือของมาเลเซีย และอยู่ใกล้แนวเขตแดนประเทศ โดยด่านบูเกะตาเป็นจุดผ่านแดนที่อยู่ใกล้เคียงแนวถนนตะวันตก - ตะวันออกมากที่สุด มีบทบาทเป็นประตู (Gateway) เชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งและระบบโลจิสติกส์ทางถนน ด้านตะวันออกที่สามารถเชื่อมโยงโอกาสการพัฒนาจากพื้นที่เศรษฐกิจด้านตะวันออก (ECER) และพื้นที่เศรษฐกิจตามแผน NCER ที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของพื้นที่ด้านตะวันออกของประเทศไทย คือ กลุ่มพื้นที่ปัตตานี - ยะลา - นราธิวาส

๖) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาสเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ ๒ ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘ พื้นที่ครอบคลุม ๕ ตำบล ใน ๕ อำเภอ ได้แก่ ตำบลละหาร อำเภออิงอ ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส ตำบลสุโขทัย-ลก อำเภอสุโขทัย-ลก ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ ตำบลลิเกจูด อำเภอแว้ง มีเป้าหมายการพัฒนา “การค้าชายแดน อุตสาหกรรมอาหาร และการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ” กิจกรรมเป้าหมายในนิคมอุตสาหกรรม ได้แก่ (๑) อุตสาหกรรมเข้มข้น อาทิ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น (๒) อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (๓) อุตสาหกรรมอาหารเกษตรและไม้แปรรูป (๔) อุตสาหกรรมฮาลาล (๕) อุตสาหกรรมแปรรูปยางขึ้นต้นและขึ้นกลาง (๖) อุตสาหกรรมที่มีฐานลูกค้าอยู่ที่ประเทศมาเลเซียหรือมีวัตถุดิบจากประเทศมาเลเซีย (๗) อุตสาหกรรมและกิจการบริการอื่นๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจาก BOI ได้แก่ เกษตรกรรมและ

การผลิตจากการเกษตร แร่ เซรามิก และโลหะขั้นมูลฐาน การผลิตโลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่ง อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ พลาสติก กระดาษ กิจกรรมบริการและสาธารณสุข

๒.๑.๓ เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

๑) รายได้เฉลี่ยครัวเรือนภาคใต้ชายแดนเพิ่มขึ้นแต่ยังต่ำกว่าระดับประเทศ ปี ๒๕๖๔ ภาคใต้ชายแดนมีรายได้เฉลี่ย ๑๙,๑๒๘ บาทต่อเดือน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ ที่มีรายได้เฉลี่ย ๑๗,๖๖๒ บาทต่อเดือน แต่ยังต่ำกว่าระดับประเทศที่มีรายได้เฉลี่ย ๒๗,๓๕๒ บาทต่อเดือน ทั้งนี้รายได้เฉลี่ยครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งมาจากโครงการสนับสนุนการสร้างงานสร้างอาชีพใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่

๒) หนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนภาคใต้ชายแดนเพิ่มสูงขึ้น ปี ๒๕๖๔ ภาคใต้ชายแดนมีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือน ๙๒,๒๘๐ บาท เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๘ ที่มีหนี้สินครัวเรือน ๖๘,๑๒๖ บาท แต่ยังต่ำกว่าระดับประเทศที่มีหนี้สินเฉลี่ย ๒๐๕,๐๙๖ บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน จากปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น และสาเหตุบางส่วนเกิดจากนโยบายช่วยเหลือสนับสนุนแหล่งเงินทุนให้กับประชาชนและเกษตรกรรายย่อยของรัฐบาล

๒.๒ ด้านสังคม

๒.๒.๑ ประชากร

๑) ภาคใต้ชายแดนมีอัตราการเพิ่มของประชากรมากกว่าสองเท่าเมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของประเทศ ปี ๒๕๖๓ ภาคใต้ชายแดนมีประชากรจำนวน ๒.๐๖ ล้านคน หรือร้อยละ ๓.๑ ของประเทศ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๒.๐๑ ล้านคน และมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากร ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ เฉลี่ยร้อยละ ๐.๙ สูงกว่าระดับประเทศที่มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๐.๓ โดยจังหวัดนราธิวาสมีประชากรมากที่สุด จำนวน ๐.๘๐ ล้านคน รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานี มีประชากรจำนวน ๐.๗๓ ล้านคน และจังหวัดยะลามีประชากรน้อยที่สุด จำนวน ๐.๕๓ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๑ ๓๕.๒ และ ๒๕.๗ ของประชากรทั้งภาค ตามลำดับ โดยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๐.๐ นับถือศาสนาอิสลาม

๒) ประชากรเมืองโดยรวมของภาคเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ปี ๒๕๖๓ ประชากรเมืองในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนมีจำนวน ๔๔๐,๑๙๖ คน หรือร้อยละ ๒๑.๓ ของประชากรทั้งภาค เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๔๓๗,๔๐๗ คน หรือร้อยละ ๒๑.๘ โดยจังหวัดปัตตานีมีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๐.๖ รองลงมา คือ จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา คิดเป็นร้อยละ ๐.๔ และ ๐.๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ : ประชากรภาคใต้ชายแดน

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
จำนวนประชากร (ล้านคน)	๒.๐๑	๒.๐๓	๒.๐๕	๒.๐๗	๒.๐๖
จำนวนประชากรเมือง (ล้านคน)	๐.๔๔	๐.๔๔	๐.๔๔	๐.๔๔	๐.๔๔
สัดส่วนประชากรเมืองภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	๒๑.๘	๒๑.๗	๒๑.๖	๒๑.๔	๒๑.๓
สัดส่วนประชากรเมืองประเทศ (ร้อยละ)	๓๔.๓	๓๔.๓	๓๔.๔	๓๔.๕	๓๔.๓

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ: ประชากรเมือง คือ ประชากรในเขตเทศบาลและประชากรนอกเขตเทศบาล

๓) ภาคใต้ชายแดนกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยมีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ๒๕๖๓ มีผู้สูงอายุจำนวน ๐.๒๙ ล้านคน ประชากรวัยแรงงาน ๑.๑๖ ล้านคน และประชากรวัยเด็ก ๐.๓๙ ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๕.๔ ๖๓.๔ และ ๒๑.๒ ของประชากรทั้งภาคตามลำดับ โดยในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ ๒๑.๙ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๒๑.๒ ในปี ๒๕๖๓ ในขณะที่วัยแรงงานลดลงจากร้อยละ ๖๔.๔ เหลือร้อยละ ๖๓.๔ ในปี ๒๕๖๓ ส่วนประชากรสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๕.๔ ในปี ๒๕๖๓ ส่งผลให้ภาระการพึ่งพิงของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยมีอัตราการพึ่งพิงผู้สูงอายุจากร้อยละ ๒๑.๓ ในปี ๒๕๕๙ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๔.๒ ในปี ๒๕๖๓ ในขณะเดียวกันภาระพึ่งพิงของประชากรวัยเด็กก็มีแนวโน้มลดลงจาก ๓๔.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๓๓.๕ ในปี ๒๕๖๓

ตารางที่ ๑๐ : โครงสร้างประชากรและภาระพึ่งพิงภาคใต้ชายแดน

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
โครงสร้างประชากร^๑ (%)					
กลุ่ม ๐ - ๑๔ ปี	๒๑.๙	๒๑.๗	๒๑.๖	๒๑.๔	๒๑.๒
กลุ่ม ๑๕ - ๕๙ ปี	๖๔.๔	๖๔.๒	๖๔.๐	๖๓.๗	๖๓.๔
กลุ่ม ๖๐ ปีขึ้นไป	๑๓.๗	๑๔.๑	๑๔.๕	๑๔.๙	๑๕.๔
ภาระการพึ่งพิง^๑ (%)					
อัตราการพึ่งพิงรวม	๕๕.๓	๕๕.๘	๕๖.๓	๕๖.๙	๕๗.๗
อัตราการพึ่งพิงวัยเด็ก	๓๔.๐	๓๓.๘	๓๓.๗	๓๓.๖	๓๓.๕
อัตราการพึ่งพิงผู้สูงอายุ	๒๑.๓	๒๑.๙	๒๒.๖	๒๓.๔	๒๔.๒
จำนวนแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย (คน)	๗,๘๘๗	๗,๑๑๓	๗,๘๖๖	๑๖,๒๑๕	๑๓,๓๔๔

ที่มา : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน

^๑หมายเหตุ : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๘๓ (ฉบับปรับปรุง) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๒.๒ แรงงาน

๑) แรงงานส่วนใหญ่มีความรู้ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า โดยในปี ๒๕๖๓ แรงงานที่มีความรู้ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีจำนวน ๓๖๗,๙๑๐ คน ลดลงจากในปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๔๐๒,๕๑๐ คน มีแรงงานที่จบการศึกษาระดับวิชาชีพชั้นสูง จำนวน ๕๙,๙๖๑ คน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ร้อยละ ๑๒.๑ และแรงงานที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาจำนวน ๗,๕๖๑ คน ลดลงจากปี ๒๕๕๙ ร้อยละ ๓๗.๔ มีสัดส่วนร้อยละ ๐.๙ ของแรงงานรวม ส่งผลให้มีปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะฝีมือแรงงาน

ตารางที่ ๑๑ : ผู้มีงานทำจำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย : พันคน

ปี	ผู้มีงานทำ	ไม่มีการศึกษา	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	มัธยมต้น	มัธยมปลาย (สายสามัญ)	อาชีวศึกษา	วิชาชีพชั้นสูง	อุดมศึกษา	อื่นๆ
๒๕๕๙	๘๔๓.๒๙ (๑๐๐)	๕๕.๔๙ (๖.๖)	๔๐๒.๕๑ (๔๗.๗)	๑๒๒.๒๓ (๑๔.๕)	๑๓๒.๒๗ (๑๕.๗)	๑๐.๓๙ (๑.๒)	๕๒.๗๑ (๖.๓)	๖๔.๒๐ (๗.๖)	๓.๕๐ (๐.๔)
๒๕๖๐	๘๓๖.๖๑ (๑๐๐)	๕๗.๖๐ (๖.๙)	๓๘๔.๗๒ (๔๖.๐)	๑๑๖.๙๔ (๑๔.๐)	๑๓๘.๑๗ (๑๖.๕)	๑๒.๔๕ (๑.๕)	๕๔.๕๗ (๖.๕)	๖๗.๑๔ (๘.๐)	๕.๐๑ (๐.๖)
๒๕๖๑	๘๕๐.๒๘ (๑๐๐)	๕๙.๙๘ (๗.๑)	๓๙๒.๐๙ (๔๖.๑)	๑๒๔.๓๕ (๑๔.๖)	๑๓๔.๐๕ (๑๕.๘)	๑๐.๙๐ (๑.๓)	๕๕.๔๐ (๖.๕)	๖๒.๑๙ (๗.๓)	๑๒.๓๒ (๑.๕)
๒๕๖๒	๘๔๔.๔๒ (๑๐๐)	๖๔.๖๘ (๗.๗)	๓๘๖.๒๒ (๔๕.๗)	๑๑๕.๗๕ (๑๓.๗)	๑๔๖.๐๙ (๑๗.๓)	๘.๒๗ (๑.๐)	๕๘.๕๓ (๗.๐)	๕๖.๑๖ (๖.๗)	๘.๔๒ (๑.๐)
๒๕๖๓	๘๔๕.๒๘ (๑๐๐)	๖๓.๗๓ (๗.๕)	๓๖๗.๙๑ (๔๓.๕)	๑๒๖.๔๐ (๑๕.๐)	๑๖๓.๒๒ (๑๙.๓)	๗.๕๖ (๐.๘๙)	๕๙.๙๖ (๗.๐๙)	๕๓.๙๙ (๖.๔)	๓.๕๐ (๐.๔)

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ร้อยละ

๒) ผลผลิตภาพแรงงานของภาคได้ชายแดนมีแนวโน้มลดลง โดยในปี ๒๕๖๓ ผลผลิตภาพแรงงานรวมของภาคเท่ากับ ๙๒,๑๖๐ บาทต่อคน ลดลงจาก ๙๗,๘๔๖ บาทต่อคน ในปี ๒๕๕๙ เนื่องจากการลดลงของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาเกษตรสาขาการผลิตอุตสาหกรรม และสาขาการค้า ประกอบกับแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรและมีความรู้ระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ขาดการพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงาน ทำให้ผลิตภาพแรงงานต่ำ

๓) กำลังแรงงานภาคได้ชายแดนมีการว่างงานในอัตราที่สูงกว่าระดับประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดนราธิวาสที่มีอัตราการว่างงานสูงสุดของภาคที่ร้อยละ ๗.๐ รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลา ที่ร้อยละ ๓.๘ และ ๑.๓ ตามลำดับ ทั้งนี้ ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตรและประมง พื้นบ้านที่มีการว่างงานตามฤดูกาล และผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจของภาคที่หดตัวจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการลงทุนและการจ้างงานน้อยทำให้แรงงานในพื้นที่ต้องอพยพไปทำงานในประเทศเพื่อนบ้านและนอกภาคซึ่งได้ค่าจ้างแรงงานสูงกว่า

ตารางที่ ๑๒ : อัตราการว่างงาน

หน่วย : ร้อยละ

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๒.๐	๑.๘	๒.๐	๒.๐	๓.๘
ยะลา	๑.๐	๐.๗	๐.๔	๐.๗	๑.๓
นราธิวาส	๑.๘	๕.๐	๖.๐	๔.๑	๗.๐
ภาคใต้ชายแดน	๑.๖	๒.๗	๓.๒	๒.๕	๔.๔
ประเทศ	๑.๐	๑.๒	๑.๑	๑.๐	๑.๗

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

๔) แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี ๒๕๕๙ จำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในภาคได้ชายแดนอย่างถูกกฎหมายมีจำนวน ๗,๘๙๗ คน เพิ่มขึ้นเป็น ๑๓,๓๙๔ คน ในปี ๒๕๖๓ โดยมีแรงงานต่างด้าวที่เป็นสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชาสูงสุด จำนวน ๑๒,๗๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๒ ของแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมาย โดยจังหวัดที่มีแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติมากที่สุด คือ จังหวัดปัตตานี จำนวน ๘,๑๙๕ คน จังหวัดยะลา จำนวน ๒,๘๓๔ คน และจังหวัดนราธิวาสจำนวน ๑,๗๒๕ คน โดยแรงงานส่วนใหญ่เป็นชาวสัญชาติเมียนมา คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐ รองลงมาเป็นสัญชาติกัมพูชา คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐ และสัญชาติลาว คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ของแรงงานที่เข้ามาทำงานถูกกฎหมาย และแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติที่เข้ามาทำงานเป็นเพศชายจำนวน ๙,๕๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๑ และเพศหญิงจำนวน ๓,๘๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๙ ของแรงงานต่างด้าวสามสัญชาติที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

๒.๒.๓ การศึกษา

๑) สถาบันการศึกษามีทุกระดับ โดยระดับอุดมศึกษา จำนวน ๘ แห่ง ครอบคลุมทั้ง ๓ จังหวัด แยกเป็นสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยรัฐ ๕ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา วิทยาลัยชุมชนยะลา วิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส สังกัดสถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่

สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตยะลา และมหาวิทยาลัยเอกชน ๑ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี วิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน ๑๙ แห่ง

๒) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้นแต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓ ประชากรภาคใต้ชายแดนมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๗.๙๕ ปี เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย ๗.๘๖ ปี แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ ๘.๘๖ ปี เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า จังหวัดยะลา มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด ๘.๖๖ ปี และจังหวัดนราธิวาสมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยต่ำสุด ๗.๔๙ ปี

ตารางที่ ๑๓ : จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ ๑๕ - ๕๙ ปี

หน่วย : ปี

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๘.๐๕	๘.๑๗	๗.๙๒	๗.๗	๗.๙๖
ยะลา	๘.๕๑	๘.๔๖	๘.๓๘	๘.๖๓	๘.๖๖
นราธิวาส	๗.๒๗	๗.๓๒	๗.๓๒	๗.๒๓	๗.๔๙
ภาคใต้ชายแดน	๗.๘๖	๗.๙๑	๗.๘๐	๗.๗๕	๗.๙๕
ประเทศ	๘.๕๕	๘.๖๑	๘.๖๓	๘.๖๙	๘.๘๖

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยฐานข้อมูลจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

๓) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าค่ากลางประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยผลการสอบ O-NET ชั้น ม.๓ (๔ วิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ในปีการศึกษา ๒๕๖๓ อยู่ที่ร้อยละ ๓๐.๓ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๒๙.๙ และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศซึ่งอยู่ที่ร้อยละ ๓๖.๐ และมีเกณฑ์ค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ ๕๐.๐ ในทุกวิชา เนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบทำให้การเรียนการสอนไม่เต็มที่ แม้ช่วงที่ผ่านมามีภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มีการติวเข้มให้กับเด็กนักเรียน และพัฒนาทักษะการเรียนการสอนให้กับครูผู้สอน

ตารางที่ ๑๔ : คะแนนเฉลี่ยผลสอบ O-NET (๔ วิชาหลัก)

หน่วย : ร้อยละ

จังหวัด	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๒๙.๗	๓๒.๙	๒๘.๕	๓๑.๒	๒๙.๙
ยะลา	๓๐.๓	๓๔.๑	๒๙.๒	๓๒.๑	๓๑.๓
นราธิวาส	๒๙.๘	๓๕.๐	๒๘.๒	๓๐.๖	๒๙.๙
ภาคใต้ชายแดน	๒๙.๙	๓๔.๐	๒๘.๖	๓๑.๓	๓๐.๓
ประเทศ	๓๕.๐	๔๑.๘	๓๓.๘	๓๖.๙	๓๖.๐

ที่มา : สถาบันการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

๒.๒.๔ สาธารณสุข

๑) สถานบริการสาธารณสุขมีความครอบคลุมในทุกพื้นที่ มีโรงพยาบาลของรัฐจำนวน ๓๓ แห่ง แยกเป็น โรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) ๑ แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) ๔ แห่ง โรงพยาบาล

ชุมชน (รพช.) ๒๘ แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ๓๑๙ แห่ง แต่การให้บริการยังมีข้อจำกัดจากผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่ห่างไกลบางส่วนยังไม่สามารถเข้าถึงบริการจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

๒) การเข้าถึงการให้บริการสาธารณสุขที่มากขึ้น โดยในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๓,๖๔๘ คน ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าระดับประเทศที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๑,๗๖๓ คน และมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๓,๗๓๘ คน โดยเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรไว้ที่ ๑ : ๑,๐๐๐ คน จังหวัดปัตตานีมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรสูงสุดที่ ๑ : ๔,๐๐๐ คน รองลงมา คือ จังหวัดนราธิวาสและจังหวัดยะลา ที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากร ๑ : ๓,๙๔๖ คน และ ๑ : ๒,๙๖๑ คน ตามลำดับ บุคลากรทางการแพทย์ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลักของภาคโดยเฉพาะจังหวัดยะลา เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์ (โรงพยาบาลประจำจังหวัดประจำภูมิภาคที่มีขีดความสามารถระดับตติยภูมิ มีจำนวนเตียงมากกว่า ๕๐๐ เตียง)

ตารางที่ ๑๕ : สัดส่วนแพทย์ต่อประชากร

หน่วย : แพทย์ ๑ คนต่อประชากรแสนคน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๔,๑๑๙	๓,๕๙๑	๓,๕๖๒	๓,๓๖๔	๔,๐๐๐
ยะลา	๒,๙๑๕	๒,๕๐๔	๒,๕๕๒	๒,๓๗๙	๒,๙๖๑
นราธิวาส	๔,๑๗๖	๓,๕๖๖	๓,๓๙๖	๓,๓๓๖	๓,๙๔๖
ภาคใต้ชายแดน	๓,๗๓๘	๓,๒๒๐	๓,๑๗๖	๓,๐๒๙	๓,๖๔๘
ประเทศ	๒,๐๖๕	๑,๘๔๓	๑,๗๗๑	๑,๖๗๔	๑,๗๖๓

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๓) อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคเบาหวาน และโรคหลอดเลือดสมอง เพิ่มขึ้นจาก ๓,๘๔๔ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๔,๔๘๑ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๖๓ การเจ็บป่วยของประชาชนในภาคใต้ชายแดน ๓ อันดับแรก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง หัวใจ และเบาหวาน ซึ่งมีอัตราผู้ป่วย ๑,๕๗๑ ๑,๓๐๖ และ ๘๗๙ ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ โดยจังหวัดที่มีอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ป้องกันได้สูงสุด คือ จังหวัดยะลา ซึ่งมีอัตราผู้ป่วยคิดเป็น ๕,๓๕๖ ต่อประชากรแสนคน

ตารางที่ ๑๖ : ภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ ๕ โรคหลัก

หน่วย : ต่อประชากรแสนคน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๓,๐๒๖	๓,๑๘๖	๓,๓๗๕	๓,๔๓๑	๓,๒๗๑
ยะลา	๔,๓๕๔	๔,๙๗๓	๔,๘๕๙	๕,๓๗๑	๕,๓๕๖
นราธิวาส	๔,๒๓๑	๔,๖๙๙	๕,๓๙๐	๕,๔๘๒	๔,๙๘๖
ภาคใต้ชายแดน	๓,๘๔๔	๔,๒๕๓	๔,๕๔๘	๔,๗๓๕	๔,๔๘๑
ประเทศ	๖,๐๙๐	๖,๓๐๐	๖,๗๑๑	๗,๐๙๔	๗,๒๒๗

ที่มา : ประมวลข้อมูลโดยใช้ฐานข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๔) อัตราตายมารดาและอัตราตายทารกมีแนวโน้มลดลงแต่ยังคงสูงกว่าระดับประเทศ โดยการตายของมารดาจากการคลอดบุตรในปี ๒๕๖๓ มีอัตรา ๓๐.๕๓ คนต่อการเกิดมีชีพแสนคน ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าระดับประเทศที่ ๒๕.๑๒ ลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่อัตรา ๖๑.๗๗ คนต่อการเกิดมีชีพแสนคน โดยจังหวัดยะลา มีอัตราตายมารดาสูงที่สุดที่ ๔๙.๓๕ คนต่อการเกิดมีชีพแสนคน รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี มีอัตราการตายมารดา ๓๓.๗๒ และ ๙.๓๐ คนต่อการเกิดมีชีพแสนคน ตามลำดับ ส่วนสถานการณ์การตายของทารกในปี ๒๕๖๓ มีอัตรา ๗.๐๕ คนต่อการเกิดมีชีพพันคน ซึ่งสูงกว่าระดับประเทศที่มีอัตรา ๕.๐๕ คนต่อการเกิดมีชีพพันคน ซึ่งลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่อัตรา ๑๑.๗๗ คนต่อการเกิดมีชีพพันคน โดยจังหวัดนราธิวาสมีอัตราตายทารกสูงสุด คิดเป็นอัตรา ๘.๑๘ คนต่อการเกิดมีชีพพันคน รองลงมาคือ จังหวัดยะลาและปัตตานี คิดเป็นอัตรา ๖.๕๑ และ ๖.๓๒ คนต่อการเกิดมีชีพพันคน ตามลำดับ ทั้งนี้สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการดูแลสุขภาพของมารดาในช่วงตั้งครรภ์และการดูแลทารกแรกคลอด

ตารางที่ ๑๗ : อัตราตายมารดา

หน่วย : ต่อการเกิดมีชีพแสนคน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๘๘.๘๗	๔๔.๒๔	๒๗.๒๖	๖๕.๘๐	๙.๓๐
ยะลา	๒๘.๖๘	๓๘.๒๓	๕๖.๕๕	๔๘.๓๗	๔๙.๓๕
นราธิวาส	๖๕.๑๑	๔๘.๓๓	๓๓.๐๑	๔๓.๐๕	๓๓.๗๒
ภาคใต้ชายแดน	๖๑.๗๗	๔๓.๘๙	๓๘.๕๔	๕๒.๑๖	๓๐.๕๓
ประเทศ	๒๖.๕๗	๒๑.๗๘	๑๙.๘๙	๒๒.๔๖	๒๕.๑๒

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ ๑๘ : อัตราตายทารก (การตายเด็ก < ๑ ปี)

หน่วย : ต่อการเกิดมีชีพพันคน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ปัตตานี	๑๒.๘๙	๑๐.๑๘	๑๒.๐๐	๘.๖๕	๖.๓๒
ยะลา	๑๐.๗๑	๘.๖๐	๘.๑๐	๕.๙๐	๖.๕๑
นราธิวาส	๑๑.๖๔	๑๑.๕๒	๑๑.๐๖	๑๐.๕๙	๘.๑๘
ภาคใต้ชายแดน	๑๑.๗๗	๑๐.๑๘	๑๐.๔๔	๘.๔๗	๗.๐๕
ประเทศ	๖.๓๕	๕.๘๘	๖.๐๕	๕.๖๙	๕.๐๕

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

๒.๒.๕ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนมีแนวโน้มการเกิดเหตุและผู้เสียชีวิตลดลง โดยมีสถิติจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในปี ๒๕๖๓ จำนวน ๑๐๗ เหตุการณ์ ลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๒๘๙ เหตุการณ์ ขณะที่จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตลดลง โดยปี ๒๕๖๓ มีจำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บ ๙๖ คน และผู้เสียชีวิต ๖๑ ราย ลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ ที่มีผู้บาดเจ็บ ๓๖๕ คน และผู้เสียชีวิต ๑๐๙ ราย ซึ่งมีปัจจัยจากการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาควบคู่กับงานด้านความมั่นคง ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการให้ความสำคัญกับการบูรณาการงานด้านความมั่นคงกับงานด้านการพัฒนา โดยดำเนิน

โครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในด้านความมั่นคงและการพัฒนา ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบกับภาครัฐมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๑๙ : จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

หน่วย : ราย

จังหวัด/ ภาค	๒๕๕๙			๒๕๖๐			๒๕๖๑			๒๕๖๒			๒๕๖๓		
	เหตุการณ์รุนแรง	ผู้เสียชีวิต	ผู้ได้รับบาดเจ็บ	เหตุการณ์รุนแรง	ผู้เสียชีวิต	ผู้ได้รับบาดเจ็บ	เหตุการณ์รุนแรง	ผู้เสียชีวิต	ผู้ได้รับบาดเจ็บ	เหตุการณ์รุนแรง	ผู้เสียชีวิต	ผู้ได้รับบาดเจ็บ	เหตุการณ์รุนแรง	ผู้เสียชีวิต	ผู้ได้รับบาดเจ็บ
ปัตตานี	๑๒๕	๔๔	๒๐๓	๖๐	๕๐	๑๐๑	๖๗	๒๔	๓๕	๕๓	๓๕	๕๘	๓๘	๒๖	๒๑
ยะลา	๕๔	๒๘	๓๙	๔๐	๑๐	๕๓	๓๐	๙	๕๑	๓๔	๒๘	๔๕	๒๒	๑๐	๔๑
นราธิวาส	๑๑๐	๓๗	๑๒๓	๕๙	๑๗	๗๐	๔๒	๑๕	๓๕	๔๑	๑๗	๔๒	๔๗	๒๕	๓๔
ภาคใต้ ชายแดน	๒๘๙	๑๐๙	๓๖๕	๑๕๙	๗๗	๒๒๔	๑๓๙	๔๘	๑๒๑	๑๒๘	๘๐	๑๔๕	๑๐๗	๖๑	๙๖

ที่มา : กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ ส่วนหน้า

๒.๒.๖ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

ภาคใต้ชายแดนมีสัดส่วนคนจนสูงสุดของประเทศ ในปี ๒๕๖๓ มีสัดส่วนคนจนที่ร้อยละ ๒๙.๗ ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนคนจนระดับประเทศที่มีอัตราร้อยละ ๖.๘ โดยจังหวัดปัตตานีมีจำนวนและสัดส่วนคนจนสูงที่สุดที่ร้อยละ ๔๔.๒ เป็นลำดับที่ ๑ ของประเทศ รองลงมาคือ จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลาที่มีสัดส่วนคนจนอยู่ที่ร้อยละ ๒๕.๐ และ ๑๗.๔ ตามลำดับ เป็นลำดับที่ ๓ และ ๙ ของประเทศตามลำดับ สำหรับความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ พบว่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้ ในปี ๒๕๖๒ มีถึง ๐.๔๕๑ ลดลงจาก ๐.๔๘๗ ในปี ๒๕๕๘ แสดงให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนลดลง อย่างไรก็ตาม ประชาชนในภาคยังมีความเหลื่อมล้ำจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้มากกว่าระดับประเทศที่ ๐.๔๓๐

ตารางที่ ๒๐ : จำนวนและสัดส่วนคนจนของภาคใต้ชายแดน

จังหวัด/ภาค/ ประเทศ	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (พันคน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
ปัตตานี	๒๒๙.๙๐	๓๖.๒	๒๒๐.๗๘	๓๔.๖	๒๒๓.๐๙	๓๓.๒	๑๙๒.๑๖	๒๙.๙	๒๘๕.๔๐	๔๔.๒
ยะลา	๙๗.๑๙	๒๑.๑	๖๐.๓๙	๑๓.๐	๑๐๐.๘๐	๒๑.๕	๖๖.๒๑	๑๔.๐	๘๒.๕๕	๑๗.๔
นราธิวาส	๒๖๗.๑๔	๓๗.๔	๒๔๗.๓๒	๓๔.๕	๑๙๒.๙๐	๒๖.๗	๑๘๖.๙๐	๒๕.๘	๑๘๒.๒๓	๒๕.๐
ภาคใต้ชายแดน	๕๙๔.๒๓	๓๒.๘	๕๒๘.๔๙	๒๙.๐	๕๐๖.๗๙	๒๗.๗	๔๔๕.๒๗	๒๔.๒	๕๕๐.๑๙	๒๙.๗
ประเทศ	๕,๘๖๙.๐๐	๘.๖	๕,๓๙๖.๘๑	๗.๘	๕,๗๓๗.๙๔	๘.๓	๔,๓๓๖.๐๖	๖.๓	๔,๗๔๘.๑๕	๖.๘

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๒๑ : สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ภาคใต้ชายแดน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๔	๒๕๕๖	๒๕๕๘	๒๕๖๐	๒๕๖๒
ปัตตานี	๐.๓๗๔	๐.๔๓๘	๐.๓๙๒	๐.๔๔๘	๐.๔๙๔
ยะลา	๐.๓๙๒	๐.๔๔๒	๐.๓๕๐	๐.๓๖๐	๐.๓๒๙
นราธิวาส	๐.๕๓๒	๐.๔๒๑	๐.๕๙๙	๐.๔๗๘	๐.๔๗๔
ภาคใต้ชายแดน	๐.๔๔๒	๐.๔๕๖	๐.๔๘๗	๐.๔๔๕	๐.๔๕๑
ประเทศ	๐.๔๘๔	๐.๔๖๕	๐.๔๔๕	๐.๔๕๓	๐.๔๓๐

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๓ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๒.๓.๑ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) พื้นที่ป่าไม้ลดลงเล็กน้อย ในปี ๒๕๖๔ ภาคใต้ชายแดนมีพื้นที่ป่าไม้ ๑.๗๒ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ ๑.๗ ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๒ พื้นที่ป่าไม้ของภาคหดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๒ ต่อปี จากช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ ต่อปี เนื่องจากจากเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยจังหวัดยะลามีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ป่าไม้ภาคสูงสุด ร้อยละ ๕๒.๘ ขณะที่พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในปี ๒๕๖๒ ภาคใต้ชายแดนมีพื้นที่ป่าชายเลน ๒๑,๗๕๙.๖๒ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๓ ของพื้นที่ภาค และคิดเป็นร้อยละ ๑.๓ ของพื้นที่ป่าชายเลนทั้งประเทศ ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๒ มีพื้นที่ป่าชายเลนขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘.๓ ต่อปี เนื่องจากทุกภาคส่วนให้ความสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและประชาชนบริเวณชุมชนชายฝั่งในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและการประมงที่สำคัญของภาค

ตารางที่ ๒๒ : พื้นที่ป่าไม้

จังหวัด/ ภาค/ ประเทศ	พื้นที่ป่าไม้ (ไร่)						เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ จังหวัด/พื้นที่ป่าไม้ ภาค
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	(๒๕๕๖ - ๒๕๕๙)	(๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)	๒๕๖๔
ปัตตานี	๐.๐๗	๐.๐๗	๐.๐๗	๐.๐๗	๐.๐๗	๐.๐๗	๓.๓	-๐.๑	๔.๐
ยะลา	๐.๙๒	๐.๙๒	๐.๙๒	๐.๙๑	๐.๙๑	๐.๙๑	-๐.๗	-๐.๔	๕๒.๘
นราธิวาส	๐.๗๔	๐.๗๔	๐.๗๕	๐.๗๕	๐.๗๕	๐.๗๔	๐.๘	๐.๐	๔๓.๓
ภาคใต้ชายแดน	๑.๗๓	๑.๗๓	๑.๗๔	๑.๗๓	๑.๗๒	๑.๗๒	๐.๑	-๐.๒	๑.๗
รวมทั้งประเทศ	๑๐๒.๑๗	๑๐๒.๑๖	๑๐๒.๔๙	๑๐๒.๔๘	๑๐๒.๓๕	๑๐๒.๒๑	-๐.๙	๐.๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๓ : พื้นที่ป่าชายเลน

จังหวัด/ภาค/ ประเทศ	พื้นที่ป่าชายเลน (ไร่)			การเปลี่ยนแปลง พื้นที่ป่าชายเลน		สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลน/ พื้นที่ทั้งหมด		สัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลน จังหวัด/พื้นที่ป่าชายเลน ภาค
				(ไร่)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		(ร้อยละ)
	๒๕๕๗	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๕๗ - ๒๕๖๒		๒๕๕๙	๒๕๖๔	๒๕๖๔
ปัตตานี	๑๗,๔๐๕.๘๖	๒๐,๕๐๙.๗๑	๒๐,๙๓๙.๕๔	๓,๕๓๓.๖๘	๐.๒	๑.๔	๑.๗	๙๖.๒
นราธิวาส	๗๔.๙๑	๑,๕๐๘.๑๘	๘๒๐.๐๘	๗๔๕.๑๗	๑๘.๗	๐.๐	๐.๐	๓.๘
ภาคใต้ชายแดน	๑๗,๔๘๐.๗๗	๒๒,๐๑๗.๘๙	๒๑,๗๕๙.๖๒	๔,๒๗๘.๘๕	๘.๓	๐.๓	๐.๓	๑.๓
ประเทศ	๑,๕๓๔,๕๘๔.๗๔	๒,๘๖๐,๐๐๐	๑,๗๓๗,๐๑๙.๗๔	๒๐๒,๔๓๕.๐๐	๑๕.๗	๐.๕	๐.๕	๑๐๐.๐๐

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ปริมาณน้ำกักเก็บในแหล่งเก็บน้ำมีแนวโน้มลดลง จากสถิติปริมาณการเก็บกักน้ำได้ของอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ คือ อ่างเก็บน้ำบางยาง พบว่าปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๕ ปี ในช่วงระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีปริมาณน้ำที่เก็บกักได้ปริมาณ ๙๑๗ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐ ความจุระดับเก็บกักน้ำของอ่าง ซึ่งมีปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๕ ปี น้อยกว่าปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๕ ปี ในช่วงระหว่างปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีปริมาณน้ำเก็บกักเฉลี่ย ๑,๐๓๕ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๒ ความจุระดับเก็บกักน้ำของอ่าง โดยภาคใต้ชายแดนมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สามารถกักเก็บน้ำได้ รวมทั้งมีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างมาก ถึงแม้ว่าความสามารถในการกักเก็บจะค่อนข้างต่ำแต่ไม่ส่งผลต่อการอุปโภคบริโภคและการทำการเกษตรของประชาชนมากนัก

ตารางที่ ๒๔ : ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาคใต้ชายแดน

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

อ่างเก็บน้ำ	ความจุระดับเก็บกักน้ำของอ่าง (รณก.)	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
บางยาง	๑,๔๕๔	๑,๐๔๑	๖๒๓	๑,๑๙๒	๘๖๒	๘๔๗	๑,๐๕๙	๑,๐๓๕	๙๑๗
ร้อยละของความจุ	๑๐๐.๐	๗๒.๐	๔๒.๘	๘๒.๐	๕๙.๐	๕๘.๓	๗๒.๘	๗๑.๒	๖๓

ที่มา : กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสำคัญมีแนวโน้มลดลง จากการสำรวจคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำสำคัญของภาคใต้ชายแดน จำนวน ๓ แหล่ง ได้แก่ แม่น้ำปัตตานีตอนบน แม่น้ำปัตตานีตอนล่าง และแม่น้ำสายบุรี พบว่าในปี ๒๕๖๔ คุณภาพน้ำของแม่น้ำปัตตานีตอนบน อยู่ในระดับดี ซึ่งคุณภาพของแม่น้ำทั้งสองสายลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๖๑ ที่คุณภาพน้ำทั้ง ๒ สายอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔ แม่น้ำสายบุรียังคงมีคุณภาพน้ำอยู่ในระดับดี เมื่อเทียบกับแม่น้ำปัตตานีตอนล่าง ที่มีคุณภาพน้ำลดลง

ตารางที่ ๒๕ : คุณภาพแหล่งน้ำของแม่น้ำสายหลักในภาคใต้ชายแดน

แหล่งน้ำ	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ปัตตานีตอนบน	ดี	พอใช้	ดี	พอใช้	ดี	พอใช้
ปัตตานีตอนล่าง	ดี	พอใช้	ดี	พอใช้	พอใช้	พอใช้
สายบุรี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔) คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งอยู่ในระดับดี จากการตรวจประเมินคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งโดยดัชนีคุณภาพน้ำทะเล (Marine Water Quality Index) ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่าคุณภาพน้ำทะเลในจังหวัดปัตตานี บริเวณอ่าวปัตตานี คุณภาพน้ำปรับขึ้นจากระดับพอใช้ในปี ๒๕๖๐ เป็นระดับดี ในปี ๒๕๖๑ ถึงปัจจุบัน ทั้งนี้คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งบริเวณปากแม่น้ำบางนรา จังหวัดนราธิวาส ยังคงอยู่ในระดับดีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔

ตารางที่ ๒๖ : คุณภาพน้ำคำนวณหาค่าดัชนีคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง (Marine Water Quality Index)

แหล่งน้ำ	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
ปัตตานี(อ่าวปัตตานี)	ดี	พอใช้	ดี	ดี	ดี	ดี
นราธิวาส (ปากแม่น้ำบางนรา)	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี	ดี

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕) ปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีการนำขยะไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ มีอัตราปริมาณขยะที่เกิดขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒.๘ เพิ่มจากช่วงปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ เฉลี่ยร้อยละ ๒.๗ เมื่อเทียบกับปริมาณขยะทั้งประเทศ โดยในปี ๒๕๖๓ มีปริมาณขยะสูงถึง ๐.๘๐ ล้านตัน ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๖๔ ปริมาณขยะที่กำจัดถูกต้องมีจำนวน ๐.๑๔ ล้านตัน นอกจากนี้ในช่วงปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ภาคใต้ชายแดนมีปริมาณสัดส่วนขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๓ หรือปริมาณ ๐.๓๐ ล้านตัน เมื่อเทียบกับปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประเทศทั้งประเทศ จากสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ประชาชนเลือกบริโภคสินค้าจากบริการเดลิเวอรี่ ทำให้มี ปริมาณขยะเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนจะต้องตระหนักและ ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะมากขึ้น รวมทั้งควรส่งเสริมการผลิตพลังงานทางเลือกจากขยะ อาทิ การผลิตไฟฟ้าชีวมวล และควรมีการใช้ประโยชน์จากขยะตามหลัก ๓R (Reduce – Reuse – Recycle) มากขึ้น

ตารางที่ ๒๗ : ปริมาณขยะ

หน่วย : ล้านตัน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
ปัตตานี	๐.๒๔	๐.๒๔	๐.๒๔	๐.๒๕	๐.๓๗	๐.๒๔	๐.๒๒	๐.๒๗
ยะลา	๐.๒๒	๐.๒๒	๐.๒๐	๐.๒๐	๐.๑๖	๐.๑๕	๐.๒๕	๐.๑๙
นราธิวาส	๐.๒๗	๐.๒๗	๐.๒๗	๐.๒๗	๐.๒๗	๐.๓๗	๐.๒๕	๐.๒๙
ภาคใต้ชายแดน	๐.๗๓	๐.๗๔	๐.๗๒	๐.๗๒	๐.๘๐	๐.๗๖	๐.๗๑	๐.๗๕
ร้อยละของภาค : ประเทศ	๒.๗	๒.๗	๒.๖	๒.๕	๓.๒	๓.๐	๒.๗	๒.๘
ประเทศ	๒๗.๐๖	๒๗.๔๐	๒๗.๙๓	๒๘.๗๑	๒๕.๓๐	๒๔.๙๘	๒๖.๗๑	๒๖.๘๖

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๘ : ปริมาณขยะที่กำจัดอย่างถูกต้อง

หน่วย : ล้านตัน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
ปัตตานี	๐.๐๓	๐.๐๓	๐.๐๒	๐.๐๓	๐.๐๓	๐.๐๔	๐.๐๕	๐.๐๓
ยะลา	๐.๐๙	๐.๐๙	๐.๖๖	๐.๐๖	๐.๐๖	๐.๐๖	๐.๐๕	๐.๐๗
นราธิวาส	๐.๐๓	๐.๐๔	๐.๐๔	๐.๐๔	๐.๐๔	๐.๐๔	๐.๐๓	๐.๐๔
ภาคใต้ชายแดน	๐.๑๕	๐.๑๖	๐.๑๓	๐.๑๒	๐.๑๓	๐.๑๔	๐.๑๒	๐.๑๔
ร้อยละของภาค : ประเทศ	๑.๖	๑.๘	๑.๒	๑.๓	๑.๙	๑.๕	๑.๔	๑.๔
ประเทศ	๙.๗๕	๘.๘๒	๑๐.๘๕	๙.๘๑	๙.๑๑	๙.๒๘	๘.๓๘	๙.๕๗

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๒๙ : ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์

หน่วย : ล้านตัน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๑ (๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)	เฉลี่ยระยะ แผนฯ ๑๒ (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
ปัตตานี	๐.๐๙	๐.๑๐	๐.๑๒	๐.๑๑	๐.๐๕	๐.๐๔	๐.๐๙	๐.๐๙
ยะลา	๐.๐๘	๐.๐๙	๐.๑๑	๐.๑๑	๐.๐๖	๐.๐๗	๐.๑๐	๐.๐๙
นราธิวาส	๐.๑๑	๐.๑๐	๐.๑๐	๐.๑๒	๐.๑๔	๐.๑๕	๐.๐๘	๐.๑๒
ภาคใต้ชายแดน	๐.๒๙	๐.๓๐	๐.๓๒	๐.๓๔	๐.๒๖	๐.๒๖	๐.๒๗	๐.๓๐
ร้อยละของภาค : ประเทศ	๔.๙	๓.๙	๓.๓	๒.๗	๓.๑	๓.๓	๕.๓	๓.๓
ประเทศ	๕.๘๑	๗.๕๑	๙.๗๖	๑๒.๕๒	๘.๓๓	๗.๙๐	๕.๑๗	๙.๒๐

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๓.๒ ภัยพิบัติ

๑) สถานการณ์ไฟไหม้ป่ามีแนวโน้มลดลง ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีสถิติไฟไหม้ป่าของภาคใต้ชายแดนเฉลี่ย ๒ ครั้ง พื้นที่ถูกไฟไหม้เฉลี่ยรวม ๑๓.๘๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๐ ของพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ทั้งประเทศ ลดลงจากช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ คิดเป็นร้อยละ ๑.๔ ของพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้ทั้งประเทศ สถานการณ์ไฟไหม้ป่าในปี ๒๕๖๔ เกิดไฟไหม้ป่าจำนวน ๒ ครั้ง พื้นที่ถูกไฟไหม้จำนวน ๔๔.๕๐ ไร่ บริเวณที่มีการเกิดไฟไหม้ป่ามากที่สุด ได้แก่ ป่าพรุโต๊ะแดงและป่าพรุบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส สาเหตุหลักของการเกิดไฟไหม้ป่าในภาคใต้ชายแดนมาจากเกษตรกรเผาวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับการทำการเกษตร ทำให้ไฟลุกลามไปยังบริเวณพื้นที่ป่า

ตารางที่ ๓๐ : สถิติไฟไหม้ป่าของภาคใต้ชายแดน

จังหวัด/ ภาค/ ประเทศ	๒๕๕๕		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓		๒๕๖๔	
	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)	จำนวน ครั้ง	พื้นที่ถูก ไฟไหม้ (ไร่)
ปัตตานี	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐.๓	๐	๐	๐	๐
ยะลา	๑	๔๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
นราธิวาส	๑๕	๓,๒๗๓.๘๓	๑	๒	๐	๐	๓	๘.๔๒	๐	๐	๒	๔๔.๕
ภาคใต้ ชายแดน	๑๖	๓,๓๑๓.๘๓	๑	๒	๐	๐	๔	๘.๗๒	๐	๐	๒	๔๔.๕
ร้อยละของ ประเทศ	๑	๒.๖	๑	๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๑	๐

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๓๑ : สถิติไฟไหม้ป่าของภาคใต้ชายแดนเฉลี่ยต่อปี

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๕ - ๒๕๕๙		๒๕๖๐ - ๒๕๖๔		การเปลี่ยนแปลง	
	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)	จำนวนครั้ง	พื้นที่ถูกไฟไหม้ (ไร่)
ปัตตานี	๐	๐	๑	๐.๐๖	๑	๐.๐๖
ยะลา	๑	๘	๐	๐	-๑	-๘
นราธิวาส	๑๑	๙๔๓.๐๗	๒	๑๐.๙๘	-๙	-๙๓๒.๐๘
ภาคใต้ชายแดน	๑๑	๙๕๑.๐๗	๒	๑๓.๘๑	-๙	-๙๓๗.๒๖
ร้อยละของไฟไหม้ป่าภาค :ประเทศ	๑	๑.๔๐	๑	๐.๐๑	-	-๑.๓๗

ที่มา : กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) สถานการณ์อุทกภัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น มีน้ำท่วมซ้ำซากบริเวณที่ราบลุ่มและบริเวณริมฝั่งลุ่มน้ำหลักของภาค ในปี ๒๕๖๑ มีอัตราการเกิดผลกระทบจากอุทกภัย (หมู่บ้าน) ลดลงร้อยละ ๖๙.๐ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๐ และกลับมาเพิ่มสูงขึ้นในปี ๒๕๖๒ ทั้งนี้ สถานการณ์อุทกภัยในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓ ของภาคใต้ชายแดนเป็นสถานการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล โดยเฉพาะบริเวณริมฝั่งแม่น้ำสุโขทัย-โก-ลก จังหวัดนราธิวาส และริมแม่น้ำปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยในปี ๒๕๖๓ มีจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยสูงถึง ๙๒๘ หมู่บ้าน ครึ่งเรือนที่ได้รับผลกระทบจำนวน ๖๗,๘๓๙ ครึ่งเรือนเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๑ ที่มีจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยจำนวน ๕๓ หมู่บ้าน และมีครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบ ๕๑๘ ครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับปริมาณฝนเฉลี่ยปี ๒๕๖๓ เท่ากับ ๒,๘๖๑.๗๐ มิลลิเมตร ซึ่งสูงกว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี ๒๕๖๒ ที่เท่ากับ ๒,๓๓๙.๓๗ มิลลิเมตร

ตารางที่ ๓๒ : สถานการณ์อุทกภัยภาคใต้ชายแดน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน
ปัตตานี	๒๔๙	๘,๓๐๗	๓๙๒	๔๒,๐๒๘	๗	-	๒๒๔	๑	๒๗๙	๕,๕๒๔
ยะลา	๔๖๖	๑๘,๑๖๔	๖๔๔	๕๑,๐๓๖	-	-	๑	๔	๑๗๙	๘,๐๗๕
นราธิวาส	๖๔๗	๒๘,๐๗๓	๕๕๒	๒๔,๗๐๕	๔๖	๕๑๘	๔๘๐	๓๔,๒๕๒	๔๗๐	๕๕,๒๔๐
ภาคใต้ชายแดน	๑,๓๙๒	๕๔,๕๔๔	๑,๕๘๘	๑๑๗,๗๖๙	๕๓	๕๑๘	๗๐๕	๓๔,๒๕๗	๙๒๘	๖๗,๘๓๙
ร้อยละของภาค : ประเทศ	๕.๖	๙.๕	๓.๓	๘.๘	๐.๔	๐.๑	๔.๙	๕.๖	๕.๒	๔.๙
ประเทศ	๒๔,๔๗๓	๕๗๗,๔๒๖	๔๘,๙๐๓	๑,๓๓๓,๗๙๑	๑๕,๑๓๐	๔๑๘,๓๓๘	๑๔,๔๔๘	๖๑๔,๖๖๕	๑๗,๘๙๗	๑,๓๗๕,๙๙๕

ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓๓ : ค่าเฉลี่ยสถานการณ์อุทกภัยภาคใต้ชายแดน

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	ค่าเฉลี่ยปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙		ค่าเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓	
	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	หมู่บ้าน	ครัวเรือน
ปัตตานี	๒๓๒	๑๒,๙๙๙	๒๒๖	๑๑,๘๘๙
ยะลา	๒๑๖	๑๔,๘๐๐	๒๐๖	๑๔,๗๗๙
นราธิวาส	๔๘๐	๒๘,๓๙๔	๓๘๗	๒๘,๔๒๙
ภาคใต้ชายแดน	๙๒๘	๕๖,๑๙๓	๘๑๙	๕๕,๐๙๗
ร้อยละของภาค : ประเทศ	๘.๑	๖.๖	๓.๔	๔.๙
ประเทศ	๑๗,๗๗๐	๘๙๓,๙๒๗	๒๔,๐๙๕	๘๐๒,๙๙๙

ที่มา : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

๓) การกัดเซาะชายฝั่งทะเลลดลง ในปี ๒๕๖๑ ชายฝั่งทะเลภาคใต้ชายแดนถูกกัดเซาะรวม ๕๗.๒๓ กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๗.๙ ของชายฝั่งทะเลของประเทศ ทั้งนี้ภาคใต้ชายแดนมีพื้นที่การกัดเซาะชายฝั่งลดลงจากปี ๒๕๖๐ ที่มีพื้นที่กัดเซาะรวม ๗๖.๑๑ กิโลเมตร ลดลงคิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ โดยจังหวัดปัตตานีมีการกัดเซาะชายฝั่งรวม ๓๐.๖๔ กิโลเมตร ลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๐ ซึ่งมีพื้นที่ถูกกัดเซาะรวม ๔๔.๒๓ กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗ จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่การกัดเซาะรวม ๒๖.๕๙ กิโลเมตร ลดลงจากปี ๒๕๖๐ ซึ่งมีพื้นที่ถูกกัดเซาะรวม ๓๑.๘๘ กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ ทั้งนี้สาเหตุหลักของการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนมาจากลมมรสุมที่รุนแรง และต่อเนื่องติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานาน รวมถึงการบุกรุกพื้นที่ตามแนวชายฝั่งเพื่อทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ส่งผลให้แนวพื้นที่ที่โดนกัดเซาะขยายถึงพื้นที่ชุมชนและแนวนอนตลอดชายฝั่ง

ตารางที่ ๓๔ : พื้นที่การกัดเซาะชายฝั่งทะเลของภาคใต้ชายแดน

หน่วย : กิโลเมตร

จังหวัด/ภาค/ประเทศ	ความยาวชายฝั่ง	พื้นที่ประสบปัญหากัดเซาะ				
		๒๕๕๔	๒๕๕๗	๒๕๖๐	๒๕๖๑	ค่าเฉลี่ยปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑
ปัตตานี	๑๔๐.๐๓	๖๑.๙๔	๑๐๑.๒๙	๔๔.๒๓	๓๐.๖๔	-๓๐.๗
นราธิวาส	๕๗.๐๒	๔๓.๙๙	๘๑.๑๙	๓๑.๘๘	๒๖.๕๙	-๑๖.๖
กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	๑๙๗.๐๕	๑๐๕.๙๓	๑๘๒.๔๘	๗๖.๑๑	๕๗.๒๓	-๒๔.๘

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๔ ผลการพัฒนาภาคในช่วงที่ผ่านมา

การขับเคลื่อนการพัฒนาภาคได้ขยายแดน ในช่วง ๕ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ที่มุ่งสู่เป้าหมาย “เป็นแหล่งผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สำคัญของประเทศ และเป็นเมืองชายแดนเชื่อมโยงการค้าและการท่องเที่ยวกับพื้นที่ภาคใต้และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม” โดยมีมุ่งเน้นการพัฒนาใน ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต (๒) พัฒนาเมืองสู่ไฮโกล-ลก และเมืองเบตง ให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน และพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองนำอยู่และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน และ (๓) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านรายได้ การศึกษา และสาธารณสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อบูรณาการให้ภาคใต้ชายแดนบรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัด ได้แก่ (๑) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้น และ (๒) สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคใต้ชายแดนลดลง

ตารางที่ ๓๕ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๐
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๐.๒	หดตัวร้อยละ ๒.๘
สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคใต้ชายแดน	ค่าเป้าหมาย	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๔๕	ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๔๕
	ผลการดำเนินงาน	๐.๔๕๑	N/A

ผลการพัฒนาของภาคใต้ชายแดนในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน ไม่สามารถบรรลุตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมผลการดำเนินงานที่มุ่งเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่ ๑ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดนขยายตัวเพิ่มขึ้น ปรากฏว่า ในปี ๒๕๖๒ อัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค หดตัวร้อยละ ๐.๒ และปี ๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๒.๘ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓.๐ และตัวชี้วัดที่ ๒ สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ภาคใต้ชายแดนลดลง ปรากฏว่าปี ๒๕๖๒ สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) การกระจายรายได้ของภาคใต้ชายแดน ๐.๔๕๑ ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้ลดลงต่ำกว่า ๐.๔๔๕ เนื่องจากเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดนพึ่งพาภาคเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรขั้นต้นเพื่อการส่งออก (ยางพารา ไม้ผล และประมง) ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย และมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศผู้นำเข้าหลักโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประมง รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม การเกิดโรคระบาดในพืช และผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้างและรุนแรง นอกจากนี้สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยผลการพัฒนาภาคใต้ชายแดนในช่วงที่ผ่านมาแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ รายละเอียดดังนี้

๒.๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ ในช่วง ๔ ปีแรกของแผนพัฒนาภาคได้ขยายแดน (๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) พบว่า ภาคการเกษตรของภาคได้ขยายแดนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนด โดยในปี ๒๕๖๒ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของภาคได้ขยายแดนมีการอัตราการหดตัว ร้อยละ ๓.๔ และในปี ๒๕๖๓ อัตราการหดตัวร้อยละ ๑๑.๕ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๒ เนื่องจากปัญหาปรากฏการณ์ลานีญาทำให้มีฝนตกชุกทำให้ผลผลิตน้อย เกิดโรคระบาดในสวนยางพาราและไม้ผลและการปรับเปลี่ยนพื้นที่ผลิตจากยางพาราไปเป็นพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงที่ยังไม่ให้ผลผลิต ภาคประมงปริมาณสัตว์น้ำขึ้นท่าเรือประมงหลักที่มีแนวโน้มลดลงจากการหยุดการจับสัตว์น้ำตามมาตรการ IUU และขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะธุรกิจประมงทะเลและผลิตภัณฑ์ประมง สำหรับการผลิตสาขาอุตสาหกรรมของภาคได้ขยายแดน ในปี ๒๕๖๒ มีอัตราการหดตัวร้อยละ ๕.๖ ไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้อัตราการขยายตัวของการผลิตภาคเกษตร เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๒ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการขาดแรงงานและหยุดทำการจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในขณะที่ ในปี ๒๕๖๓ มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๑.๓ บรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๒ เนื่องจากในอุตสาหกรรมแปรรูปยางมือยางและอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารมีความต้องการของตลาดเพิ่มขึ้น และโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่สามารถกลับมาเดินสายการผลิตได้ตามปกติ หลังเริ่มมีมาตรการผ่อนคลายจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

ตารางที่ ๓๖ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อัตราการขยายตัวการผลิตภาคเกษตร	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๒	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๒
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๓.๔	หดตัวร้อยละ ๑๑.๕
อัตราการขยายตัวของการผลิตสาขาอุตสาหกรรม	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๗	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๗
	ผลการดำเนินงาน	หดตัวร้อยละ ๕.๖	ร้อยละ ๑.๓

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สรุปได้ ดังนี้

๑) **พัฒนาศักยภาพการผลิตภาคเกษตร** โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรในสินค้าเกษตรหลักของภาค (ยางพารา ไม้ผล ประมง และปาล์มน้ำมัน) และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาโรคระบาดในพืชจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ และขยายพื้นที่ชลประทาน โครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตภาคการเกษตร (ภาคได้ขยายแดน) โดยการพัฒนากระบวนการและจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและป้องกันอุทกภัยในพื้นที่ ๙,๓๕๗ ไร่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และไม้ผล การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็น Smart Farmer การส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ การส่งเสริมการผลิตสินค้าไม้ผล (หมู่บ้านลองกองคุณภาพ) สินค้าเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ให้เป็นสินค้าปลอดภัยและสินค้าอินทรีย์ อาทิ ไก่เบตง

กล้วยหิน การส่งเสริมและพัฒนาด้านการตลาดให้กับผู้ประกอบการปศุสัตว์ การปรับปรุงท่าเรือปัตตานี เพื่อเพิ่มศักยภาพการขนส่งทางน้ำ และการพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบกักเก็บน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำเพื่อการเกษตรและป้องกันอุทกภัย เป็นต้น

๒) การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรหลักและสินค้าอัตลักษณ์ของภาค
โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับภาคการผลิต การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมเกษตรหลักของภาค ยกกระดับอุตสาหกรรมประมง โดยปรับปรุงตลาดสัตว์น้ำและพื้นโรงคลุมท่าเทียบเรือประมงปัตตานี และส่งเสริมการแปรรูปการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า การสนับสนุนการใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ในพื้นที่ ยกกระดับเกษตรกรรายย่อย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรมืออาชีพ Smart Entrepreneur Smart SMEs และ Startup การจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรครบวงจร พัฒนาศักยภาพตลาดและจับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับผู้ประกอบการตลาดปศุสัตว์

๒.๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาเมืองสู่ไฮโก-ลก และเมืองเบตง ให้เป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน และพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองนำอยู่และศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ในช่วง ๕ ปีแรกของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) พบว่าการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและเมืองการค้าชายแดนหลักของภาค ต่ำกว่าเป้าหมาย ตัวชี้วัดที่กำหนดให้รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐.๐ ต่อปี และมูลค่าการค้าชายแดนขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐ ในปี ๒๕๖๒ และขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕.๐ ในปี ๒๕๖๓-๒๕๖๔ โดยในปี ๒๕๖๒ รายได้จากการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๒ ในขณะที่ปี ๒๕๖๓ และปี ๒๕๖๔ มีอัตราการหดตัว ร้อยละ ๖๖.๔ และร้อยละ ๖๑.๘ ตามลำดับ สำหรับตัวชี้วัดมูลค่าการค้าชายแดนของภาคใต้ชายแดนที่กำหนดค่าเป้าหมายให้เพิ่มขึ้นปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐.๐ ซึ่งบรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดเฉพาะในปี ๒๕๖๒ ที่มีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๑๔.๐ ในขณะที่ในช่วงปี ๒๕๖๓ มีอัตราการหดตัวอย่างรุนแรงเหลือ ร้อยละ ๒๑.๗ และในปี ๒๕๖๔ เริ่มปรับตัวดีขึ้นโดยมีอัตราการขยายตัว ร้อยละ ๔.๓ เนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้มีการประกาศปิดด่านพรมแดนไม่ให้มีการเดินทางข้ามแดนระหว่างประเทศ (ไทย - มาเลเซีย) ในบางช่วง นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติไม่สามารถท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของภาค อีกทั้งบริเวณด่านพรมแดนมีการควบคุมการส่งออกสินค้าอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตามมาตรการต่างๆ เริ่มคลี่คลายและเริ่มเปิดประเทศให้มีการขนส่งสินค้าผ่านแดนมากขึ้น

ตารางที่ ๓๗ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๒

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
อัตราการขยายตัวรายได้การท่องเที่ยว	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๐.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๐.๒	หดตัวร้อยละ ๖๖.๔	หดตัวร้อยละ ๖๑.๘
มูลค่าการค้าชายแดน	ค่าเป้าหมาย	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕.๐	ขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๑๔.๐	หดตัวร้อยละ ๒๑.๗	ร้อยละ ๔.๓

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สรุปได้ ดังนี้

๑) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาเมืองชายแดนและเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคให้เพียงพอและได้มาตรฐาน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและการค้าการลงทุนของเมืองชายแดนและเมืองเศรษฐกิจ และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนราธิวาส การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ การพัฒนาด้านพรมแดนทั้ง ๔ ด้าน (สุโขทัย-ลพบุรี-ตาก-พิจิตร) จังหวัดนราธิวาส และด้านเบตง จังหวัดยะลา) ให้มีมาตรฐาน เพื่อสร้างการเติบโตให้กับเศรษฐกิจของภาคได้ดำเนินการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ การก่อสร้างท่าอากาศยานเบตง อำเภอเบตงจังหวัดยะลา โครงการก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารหลังใหม่ และสิ่งก่อสร้างประกอบอื่น ๆ พร้อมครุภัณฑ์อำนวยความสะดวกท่าอากาศยานท่าอากาศยานนราธิวาส ตำบลโคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๑๐ เชื่อมสู่อำเภอเบตง และการปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๐๕๖ และ ๔๐๕๗ เชื่อมด้านศุลกากรสุโขทัย-ลพบุรี - ตาก-พิจิตร การปรับปรุงทางหลวงหมายเลข ๔๒ - สี่แยกสะพานปลา ตำบลบานา อำเภอเมืองปัตตานี เพื่ออำนวยความสะดวกการขนส่งสินค้าจากเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่

๒) การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตอนในของภาค โดยให้ความสำคัญกับการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญให้มีความสะดวกและได้มาตรฐาน มีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจุดชมวิวทะเลหมอกอัยเยอร์เวง (ก่อสร้างระบบส่งน้ำเพื่อการบริโภคและพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทะเลหมอกอัยเยอร์เวง) พัฒนาทางหลวงหลักที่เชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวของภาคเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และการปรับปรุงภูมิทัศน์และที่พักริมทางเบตงสู่ทะเลสาบปาปาบา - ฮาลา อำเภอเบตง จังหวัดยะลา การจัดงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของดีแต่ละจังหวัด จัดงานวันลองกอง การจัดงานตามประเพณีวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เทศกาลไหว้ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นต้น

๓) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและส่งเสริมด้านการค้าการลงทุน โดยสนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส อาทิ เร่งรัดการจัดหาพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมนราธิวาส ในพื้นที่อำเภอเมือง พัฒนาผังเมืองรวมเมืองเบตง ระยะ ๒ เพื่อเป็นเมืองการค้าและเมืองท่องเที่ยวชายแดน ปรับปรุงถนนเพื่อการรองรับเขตอุตสาหกรรมท่าเทียบเรือและการท่องเที่ยว พัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน (Hand in Hand) การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการลงทุนในพื้นที่อุตสาหกรรมแห่งใหม่ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนภาคใต้ โดยการเชื่อมโยงจับคู่เจรจาธุรกิจการค้า และจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าจังหวัดชายแดนใต้

๒.๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ ในช่วง ๔ ปีแรก ของแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน (๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) พบว่า ตัวชี้วัดสัดส่วนคนจนภาคใต้ชายแดนลดลง โดยในปี ๒๕๖๒ สัดส่วนคนจนภาคใต้ชายแดนคิดเป็น ร้อยละ ๒๔.๑ บรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ลดลงน้อยกว่า ร้อยละ ๒๔.๐ และในปี ๒๕๖๓ สัดส่วนคนจนของภาคใต้ชายแดนคิดเป็น ร้อยละ ๒๔.๖ สูงกว่าค่าเป้าหมาย ที่กำหนดให้ลดลงไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๒๔.๐ สำหรับ ตัวชี้วัดอัตราการว่างงาน ในปี ๒๕๖๒ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๕ และในปี ๒๕๖๓ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๔ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมาย ที่กำหนดให้ลดลงปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๐ เนื่องจากปัญหาความยากจนยังเป็นปัญหาสำคัญที่มายาวนานในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน จากปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน ที่ส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุน และการจ้างงาน เป็นอุปสรรคต่อการประกอบ

อาชีพและการสร้างรายได้ของประชาชน นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรที่มีการผลิตแบบดั้งเดิม และเป็นเกษตรกรรายย่อย มีรายได้ครัวเรือนต่ำ ทำให้เป็นข้อจำกัดในการพัฒนาทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข การเข้าถึงบริการภาครัฐอื่น ๆ รวมทั้ง ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้กลุ่มแรงงานที่เคลื่อนย้ายออกไปทำงานในภูมิภาคอื่นหรือต่างประเทศถูกเลิกจ้าง และกลับมายังภูมิลำเนา ส่งผลให้เกิดภาวะพึ่งพิงครัวเรือนสูง

ตารางที่ ๓๘ : ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานรวม ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมายและ ผลการดำเนินงาน	๒๕๖๒	๒๕๖๓
สัดส่วนคนจน	ค่าเป้าหมาย	ลดลงน้อยกว่า ร้อยละ ๒๙.๐	ลดลงน้อยกว่า ร้อยละ ๒๘.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๒๔.๑	ร้อยละ ๒๙.๖
อัตราการว่างงาน	ค่าเป้าหมาย	ลดลงน้อยกว่า ร้อยละ ๒.๐	ลดลงน้อยกว่า ร้อยละ ๒.๐
	ผลการดำเนินงาน	ร้อยละ ๒.๕	ร้อยละ ๔.๔

ผลการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ สรุปได้ ดังนี้

๑) พัฒนาระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยให้ความสำคัญกับ **การยกระดับคุณภาพการศึกษา** ทั้งกระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการสร้างอาชีพในอนาคต การตีวงเข้มให้กับเด็กนักเรียนได้เข้าถึงตัวเตอรที่มีชื่อเสียงระดับประเทศควบคู่กับมาตรการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินให้กับบุคลากรครูในพื้นที่ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไปในพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ **การพัฒนาด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาวะของประชาชน** โดยเน้นการเข้าถึงบริการสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพให้กับประชาชนทุกช่วงวัย การดูแลกลุ่มคนยากจนและกลุ่มเปราะบาง มีโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา โครงการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนในพื้นที่ โครงการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะของประชาชนทุกช่วงวัย การพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินและระบบส่งต่อผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาบริการทางการแพทย์แผนไทย โครงการบูรณาการเชิงรุกดูแลผู้ป่วยบางด้อยโอกาสสู่ชุมชน ๓ จังหวัดชายแดน เป็นต้น

๒) พัฒนาและสนับสนุนทักษะฝีมือแรงงาน โดยเน้นการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานทั้งในและนอกระบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคลและความต้องการของตลาดแรงงาน มีโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อพัฒนากำลังคนที่ตอบสนองความต้องการเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการการพัฒนาผู้ประกอบการนวัตกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็ง มีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (แพทย์ฉุกเฉิน-ส่งต่อ/อนามัยแม่เด็ก) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (พัฒนาศักยภาพคน สานพลังประชารัฐ สร้างงาน อาชีพ ผู้ประสบปัญหาทางสังคม) โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (ส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยว) เป็นต้น

๓. บริบทการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาค

๓.๑ บริบทการเปลี่ยนแปลง

๓.๑.๑ การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ในภาคส่วนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อาทิ การใช้ระบบเทคโนโลยีอัตโนมัติในการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตและบริการเพื่อลดต้นทุนและตอบสนองต่อตลาดยุคใหม่ และแนวโน้มการเติบโตของธุรกิจ e-Commerce กับบริการด้านการขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อกระจายสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคโดยตรง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยกระดับการพัฒนาด้านการขนส่งและโลจิสติกส์โดยการดำเนินธุรกิจในรูปแบบ B2C (Business to Consumer) ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ข้อมูล Big Data เพื่อกำหนดทิศทางธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และการจัดการเรียนการสอนในภาคการศึกษา เป็นต้น

๓.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจากผลกระทบของภาวะโลกร้อนทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ อุทกภัย ฝนทิ้งช่วง ลมพายุ การกัดเซาะชายฝั่ง ที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และผลกระทบต่อภาคเกษตร ที่พึ่งพาสภาพอากาศและฤดูกาลตามธรรมชาติที่เหมาะสม รวมทั้งมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ การแพร่ระบาดของโรคตามฤดูกาล โรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำได้มากขึ้น

๓.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อาจส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในอนาคต นำไปสู่ความต้องการวัยแรงงานเพิ่มขึ้น จะเป็นโอกาสของภาคใต้ชายแดนที่ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน โดยการพัฒนาทักษะความรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้าแรงงานต่างด้าว

๓.๑.๔ การขยายตัวของความเป็นเมือง ก่อให้เกิดประโยชน์กับเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค เพื่อรองรับความเป็นเมือง เช่น ท่าอากาศยาน และถนน เสริมสร้างโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ มีบทบาทและใช้ประโยชน์จากการเติบโตของเมืองและตอบสนองต่อความต้องการในดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลต่อเมืองในหลายมิติ โดยเฉพาะเมืองการค้าชายแดนและเมืองท่องเที่ยวชายแดน ทำให้ภาคธุรกิจการค้าและบริการจำเป็นต้องเร่งปรับตัว นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้มากขึ้น ภาครัฐเพิ่มบทบาทในการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก รองรับการพัฒนาสู่เมืองอัจฉริยะ (Smart City) เพื่อให้มีการบริหารจัดการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๑.๕ การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การบริโภคที่พอดี บริโภคให้น้อยลงโดยเน้นแนวคิดการจัดการขยะ 4Rs (Rethink, Reduce, Reuse, Recycle) ทำได้หลายวิธี อาทิ การใช้กระดาษให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จะช่วยลดการตัดต้นไม้ลงได้ การกินอาหารก็ควรกินให้หมดไม่เหลือให้เป็นขยะเน่าเสีย ซึ่งการรีไซเคิลขยะในบ้าน จะช่วยลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ การเริ่มหันมารับประทาน Plant-Based Food (การบริโภคผลิตภัณฑ์จากพืช) นอกจากจะทำให้คนมีสุขภาพที่ดีแล้ว ยังช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณร้อยละ ๓๐ – ๔๐ หากเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสัตว์ ผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก ทำให้การผลิตอาหารและวัตถุดิบจึงเน้นให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งภาคใต้ชายแดนสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ยังมีกระบวนการผลิตสินค้าแบบออร์แกนิกอาศัยธรรมชาติในการเติบโตของสินค้าเกษตร

และด้วยกายภาพที่ตั้งที่มีธรรมชาติที่สมบูรณ์มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง จึงสามารถผลิตอาหารปลอดภัยที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้

๓.๑.๖ ภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย ผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซีย – ยูเครน และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจโลกหดตัวอย่างรุนแรง หลายประเทศต้องพึ่งพาแหล่งพลังงาน (น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ) จากรัสเซีย รวมทั้งราคาปุ๋ยเคมีและอาหารสัตว์ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตในภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและบริการเพิ่มสูงขึ้น ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคปรับตัวสูงขึ้นตาม ส่งผลต่อค่าครองชีพของประชาชน โดยเฉพาะครัวเรือนยากจน และกลุ่มเปราะบาง ด้วยเหตุนี้ทำให้หลายประเทศทั่วโลกประสบปัญหาภาวะเงินเฟ้อที่รุนแรง

๓.๒ บทวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของภาค

๓.๒.๑ ศักยภาพและโอกาส

๑) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ภาคใต้ชายแดนมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่อยู่ในเขตร้อนชื้น เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชเขตร้อน โดยเฉพาะ ยางพารา ไม้ผล ปาล์มน้ำมัน รวมทั้งเป็นแหล่งประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญของประเทศ มีวัตถุดิบในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร อาทิ การแปรรูปยางพารา ไม้ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อุตสาหกรรมประมง และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลเพื่อการส่งออก พื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรโดยเฉพาะพื้นที่อำเภอหนองจิกและเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี รวมทั้งเป็นที่ตั้งของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนราธิวาสที่สามารถดึงดูดให้มีการลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ได้มากขึ้น มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งทางบก (ป่าบala - ฮาลา) และทางทะเล (หาดตะโละกาโปร์ หาดแหลม จังหวัดปัตตานี และหาดนราทัศน์ จังหวัดนราธิวาส) เหมาะแก่การเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีระบบรักษาความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

๒) มีโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชายแดนกับประเทศมาเลเซีย และอาเซียนตอนใต้ โดยมีเมืองชายแดนเป็นจุดที่ตั้งที่เปรียบในการเชื่อมโยงการพัฒนา ระหว่างพื้นที่ภาคใต้ชายแดนกับประเทศมาเลเซีย (รัฐกลันตัน และรัฐเปรัก) และสิงคโปร์ มีชายแดนเบตง และสุไหงโก-ลก มีศักยภาพเป็นเมืองเศรษฐกิจชายแดน รวมทั้งมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศส่งผลต่อการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งสามารถเชื่อมโยงทั้งในและต่างประเทศ ภายใต้กรอบความร่วมมือการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย (IMT - GT) โครงการพัฒนาร่วมไทย – มาเลเซีย (JDA) และโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาร่วมสำหรับพื้นที่ชายแดนไทย – มาเลเซีย (JDS) เพื่อสร้างโอกาสในการขยายความร่วมมือในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุน เพิ่มการขยายตัวของเศรษฐกิจ

๓) โครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนวัยเด็กและวัยแรงงานสูง โดยพัฒนาความรู้และทักษะไปสู่แรงงานที่มีฝีมือ รองรับการพัฒนาขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาค ใช้กำลังคนในวัยแรงงานเพื่อพัฒนาการเติบโตทางเศรษฐกิจและสนับสนุนกำลังแรงงานของประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้าแรงงาน มีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่วัยเด็กโดยการยกระดับคุณภาพการศึกษา สามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยใช้สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้และวิจัยนวัตกรรมในการพัฒนากำลังคนของภาคให้มีคุณภาพทัดเทียมกับประเทศ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและทักษะด้านภาษา เพื่อให้ได้กำลังแรงงานที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศและต่างประเทศ มีอาชีพที่พึ่งตนเองได้

เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาคนจนข้ามรุ่น ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสและความเสมอทางสังคม ได้มากขึ้น

๔) สังคมพหุวัฒนธรรมทำให้มีความโดดเด่นของวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (Multicultural Society) ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน อัตลักษณ์เฉพาะทั้งวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและความหลากหลายของสถาปัตยกรรม ศาสนสถาน อาหาร และเครื่องแต่งกาย สามารถต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเมืองเก่าปัตตานี มีสียัดกรือเซะ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว พุทธอุทยานเขากง และหมู่บ้านปิยมิตร เป็นต้น การท่องเที่ยวชุมชน ประมงชายฝั่ง และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

๕) นโยบายของรัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่และเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชน รวมถึงการพัฒนาสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๒.๒ ข้อจำกัดและประเด็นท้าทาย

๑) เศรษฐกิจหลักของภาคมีอัตราการขยายตัวในระดับต่ำ เนื่องจากพึ่งพาภาคเกษตรที่มีปัญหาประสิทธิภาพการผลิตและการบริหารจัดการ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาภาคเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยทำเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวมีการผลิตแบบดั้งเดิม ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตและราคาตลาด และทรัพยากรทางทะเลที่เสื่อมโทรมส่งผลต่อการทำประมง ทั้งประมงชายฝั่งและประมงเชิงพาณิชย์ ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มน้อยและใช้เทคโนโลยีขั้นต้น รวมทั้งขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้รายได้ต่อหัวประชากรต่ำกว่าประเทศมาก และมีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดในประเทศ

๒) ผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของภาค โดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยว ภาคบริการและภาคเกษตรที่หัตถ์รุนแรงจากมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ มีการปิดด่านพรมแดนกับประเทศมาเลเซียทั้ง ๔ ด้าน ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้ ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและบริการต้องปิดบริการชั่วคราวหรือหยุดกิจการ ส่งผลกระทบต่อการจ้างงาน แรงงานถูกเลิกจ้างจำนวนมาก เกิดอัตราการว่างงานสูง แรงงานไทยในต่างประเทศเดินทางกลับภูมิลำเนา ทำให้มีอัตราพึ่งพิงครัวเรือนสูง การส่งออกสินค้าเกษตรหลัก (ยางพารา ประมงและไม้ผล) ลดลง มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าส่งออกมากขึ้น และจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนในระบบขนส่งโลจิสติกส์เพิ่มขึ้น ประชาชนไม่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำรงชีวิต ทั้งการทำงาน การเข้าถึงการช่วยเหลือจากสวัสดิการของรัฐ เด็กและเยาวชนในครัวเรือนยากจนและกลุ่มเปราะบางขาดเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงระบบการเรียนรู้ด้วยระบบออนไลน์

๓) การผลิตภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรของภาคที่พึ่งพาการส่งออกได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าและเศรษฐกิจโลกถดถอย อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรของภาคส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำเพื่อการส่งออก เพื่อเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมปลายน้ำในต่างประเทศได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าโดยการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานอย่างเข้มข้นจากประเทศ

ผู้นำเข้าหลัก ทำให้ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวน เกษตรกรมีรายได้ไม่มั่นคง และผู้ประกอบการมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นจากการปรับตัวเพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานสากล

๔) การขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมประมง ส่งผลให้การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมืออย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะสาขาเกษตรและประมง ทำให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนการจ้างแรงงานถูกกฎหมายสูง ส่งผลให้มีการลักลอบนำเข้าแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมืออย่างผิดกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการเกิดโรคระบาด ปัญหาการค้ำมนุษย์ ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐ ในการควบคุมและแก้ไขปัญหา

๕) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของภาค ภาพลักษณ์ความไม่ปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบ ทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นที่จะเข้ามาลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกฉลวย นักท่องเที่ยวไม่เชื่อมั่นต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตช้า ก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมสะสม ทั้งปัญหาความยากจน คุณภาพชีวิต และมีอัตราการว่างงานสูงที่สุดของประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคและเหลื่อมล้ำทางสังคม

๖) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตต่ำสุดของประเทศทุกด้าน มีปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ มีครัวเรือนยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง ผู้ว่างงาน สูงสุดของประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพเกษตรและประมงชายฝั่ง ปัญหาด้านการศึกษา ระดับการศึกษาของแรงงานส่วนใหญ่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา จำนวนปีการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำสุดของประเทศ และปัญหาด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะแม่และเด็กที่มีอัตราการตายสูง มีปัญหาภาวะทุพโภชนาการในเด็ก มีบุคลากรทางการแพทย์ไม่เพียงพอ การแพร่ระบาดของประจําถิ่นและการเกิดโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ ทำให้โอกาสในการหลุดพ้นจากกับดักความยากจนได้ยาก ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคในสังคมมากยิ่งขึ้น

๗) ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและมีปัญหาภัยพิบัติที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาค มีการรุกรานพื้นที่ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อการทำประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ไม่ถูกต้อง การตื้นเขินของอ่าวปัตตานีและน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมและบ้านเรือนชุมชน ทำให้ทรัพยากรประมงลดลง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มเกิดขึ้นเร็วและรุนแรง และปัญหาอุทกภัยจากการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อทำการเกษตรทำให้น้ำป่าไหลหลากและท่วมขังในพื้นที่ราบลุ่มน้ำของภาครุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่การเกษตร ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง เกิดโรคระบาดในพืชและสัตว์ และเกิดพายุที่รุนแรง ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของภาคที่ประกอบอาชีพเกษตรและประมง

๔. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค

๔.๑ บทบาทของภาค ภาคใต้ชายแดนมีบทบาทสำคัญในการเป็นเมืองชายแดนเชื่อมโยงการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว จากความได้เปรียบทางกายภาพที่ตั้งซึ่งเชื่อมโยงกับภาคใต้และประเทศมาเลเซีย โดยมีเมืองเศรษฐกิจชายแดนที่สำคัญ ๒ เมืองหลัก คือ เมืองเบตงและเมืองสุโขทัย-ลก และได้กำหนดให้จังหวัดยะลาเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาค นอกจากนี้ภาคใต้ชายแดนเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรหลัก อาทิ ยางพารา ไม้ผล และประมง และอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเพื่อการส่งออกที่สำคัญของประเทศ รวมทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ที่เป็นฐานการผลิตและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม และ

อาหารพื้นถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ มีสังคมแบบพหุวัฒนธรรม สามารถนำความโดดเด่นของวิถีความเป็นอยู่มาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ภาคใต้ชายแดนยังมีภาพลักษณ์ความไม่ปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบ ทำให้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ตลอดจนมีประชาชนมีคุณภาพชีวิตต่ำ มีปัญหาความยากจนสูงสุดของประเทศ

๔.๒ ทิศทางการพัฒนาภาค เน้นการพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงเพื่อการส่งออก บนฐานการใช้ทรัพยากรที่สมดุล ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและสงบสุข ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาภาคใต้ชายแดน (SB Direction) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา PEACE ได้แก่ การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะยางพารา และปาล์มน้ำมัน (P: Para Rubber and Palm Oil Product Development) พัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดน เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมบริเวณพื้นที่ตอนในของภาค (E: Eco - tourism) และใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและสังคมพหุวัฒนธรรมในการพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเป็นสินค้ามูลค่าสูง (A: Agricultural Value Addition) พัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม (C: Culture of Diversity) และพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุนเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน (E: Economic Linkage)

๔.๓ เป้าหมายการพัฒนาภาค พัฒนาภาคใต้ชายแดนให้เป็น “ฐานเศรษฐกิจชายแดนที่มั่นคง บนสังคมพหุวัฒนธรรม”

๔.๔ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ๗๗,๙๖๕.๔๗ ล้านบาท อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๐.๙ ต่อปี	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาค เฉลี่ยร้อยละ ๔.๓ ต่อปี
๒. สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ ของภาคใต้ชายแดน	ปี ๒๕๖๒ ๐.๔๕๑	ลดลง ต่ำกว่า ๐.๔๕๑

๔.๕ แนวทางการพัฒนา

๔.๕.๑ พัฒนาคุณภาพการผลิตและการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรหลักของภาค โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	มูลค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ๒๑,๑๐๒.๙๒ ล้านบาท อัตราการขยายตัว ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ หดตัวร้อยละ ๓.๑ ต่อปี	อัตราการขยายตัว ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร เฉลี่ยร้อยละ ๔.๐ ต่อปี
๒. อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์สาขาอุตสาหกรรมภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	มูลค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์ สาขาอุตสาหกรรม แบบปริมาณลูกโซ่ เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๓ ๕,๐๖๗.๒๒ ล้านบาท หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘.๕ ต่อปี	ขยายตัวเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๐ ต่อปี

๑) พัฒนาศักยภาพการผลิตภาคเกษตรเป็นสินค้ามูลค่าสูง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรหลัก ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และไม้ผล (ทุเรียน ลองกอง) รวมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีมูลค่าสูงเป็นที่ต้องการของตลาด เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาพืชเศรษฐกิจหลักเพียงอย่างเดียว เพิ่มปริมาณการผลิตปาล์มน้ำมันให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมแปรรูปในพื้นที่ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพสินค้าเกษตรพัฒนาทักษะการเก็บเกี่ยวให้กับแรงงานภาคการเกษตร และการบริหารจัดการผลผลิตและระบบขนส่งไม้ผล (Cold Chain Logistics) เพื่อรักษาคุณภาพมาตรฐานผลผลิตจนถึงมือผู้บริโภค

๒) การเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (BCG Model) ส่งเสริมการนำวัสดุเหลือใช้และอุตสาหกรรมแปรรูปในภาคการเกษตรมาใช้ให้เกิดคุณภาพสูงสุด สนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพในอุตสาหกรรมแปรรูปชั้นกลางน้ำและปลายน้ำ รวมทั้งส่งเสริมการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีในอุตสาหกรรมไม้ยางพาราและเฟอร์นิเจอร์ที่ได้มาตรฐานสากลและเป็นมิตรสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรหลักของภาคให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้ามูลค่าสูง

๓) ยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ของภาค โดยขยายการผลิตสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ที่มีมูลค่าสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด อาทิ กล้วยหินบันนังสตา ส้มโอบูโกยะรัง ลองกอง ตันหยงมัส เป็นต้น เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน โดยส่งเสริมการวิจัยและนํานงานวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและตอบสนองต่อการบริโภคสินค้ายุคใหม่ อาทิ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ อาหารเสริม เป็นต้น รวมทั้งสร้างแบรนด์สินค้าจากแหล่งกำเนิด ส่งเสริมการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นสินค้ามูลค่าสูง ตลอดจนประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการบริโภคสินค้าอัตลักษณ์ในระดับประเทศ ให้เกิดการรับรู้และสามารถกระจายสินค้าออกไปได้ในวงกว้าง

๔) ยกระดับอุตสาหกรรมประมงทะเล การเพาะเลี้ยงชายฝั่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อการส่งออก โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและบริเวณแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำหลักของภาค พัฒนาระดับคุณภาพชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการทำประมงทะเลแบบยั่งยืน สนับสนุนการทำประมงทะเลและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งให้เป็นไปตามมาตรฐานและกฎกติกาสากล และอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลที่มีคุณภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยกระดับการอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเลที่มีมาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง อาทิ อาหารที่เฉพาะเจาะจงในการส่งเสริมสุขภาพด้านต่างๆ (Functional Foods) อาหารสัตว์เลี้ยงมูลค่าสูง (Pet Food)

๕) ส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านอาหาร สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ โดยการวิจัยพัฒนาปรับปรุงพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์ที่มีพันธุกรรมดี และกระจายสัตว์พันธุ์ดีให้แก่เกษตรกรเพื่อขยายการเลี้ยงปศุสัตว์ที่ความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและภูมิสังคม ให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภค และแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ได้มาตรฐานฮาลาลและมาตรฐานสากลเพื่อรองรับตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

๖) ส่งเสริมเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยประยุกต์การทำเกษตรกรรมยั่งยืนในครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พัฒนากลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่หรือลูกหลานเกษตรกรเป็นเกษตรกรมืออาชีพ โดยสนับสนุนการใช้

ระบบการจัดการฟาร์มแบบเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) และเกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) และส่งเสริมการทำธุรกิจการเกษตรแบบครบวงจร มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในรูปแบบคลัสเตอร์ และบริหารจัดการร่วมกันในรูปเกษตรแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิต สนับสนุนการสร้างและพัฒนาองค์กร สถาบันเกษตรกร และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตรให้มีความเข้มแข็ง สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งความรู้และแหล่งเงินทุนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

๔.๕.๒ พัฒนาเมืองชายแดนให้เป็นเมืองเศรษฐกิจการค้า การท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านและอาเซียนตอนใต้ และพัฒนาเมืองยะลาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ชายแดน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. อัตราการขยายตัว มูลค่าการค้าชายแดน ภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	มูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๖,๔๕๖.๗๖ ล้านบาท อัตราการขยายตัว มูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๔.๐ ต่อปี	อัตราการขยายตัว มูลค่าการค้าชายแดน เฉลี่ยร้อยละ ๑.๕ ต่อปี
๒. อัตราการขยายตัว รายได้จากการท่องเที่ยว ภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	รายได้จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๕,๑๒๖.๒๗ ล้านบาท อัตราการขยายตัว รายได้จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ หดตัวร้อยละ ๒๒.๔ ต่อปี	อัตราการขยายตัว รายได้จากการท่องเที่ยว เฉลี่ยร้อยละ ๑๑.๐ ต่อปี

๑) พัฒนาด้านชายแดนไทย-มาเลเซีย ทั้ง ๔ ด้าน (ด้านชายแดนเบตง ด้านชายแดนสุโขง-โกลก ด้านชายแดนตากใบ และด้านชายแดนบูเก๊ะตา) ให้ได้มาตรฐานสากลและเหมาะสมต่อการเป็นประตูเศรษฐกิจของประเทศ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณด้านชายแดนพื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดน พื้นที่เศรษฐกิจบริเวณชายแดน และเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจ และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงการคมนาคมและโลจิสติกส์ทั้งภายในภาคกับภาคใต้และประเทศเพื่อนบ้านเชื่อมโยงไปยังประเทศในแถบอาเซียนตอนใต้ ให้ครอบคลุมและมีมาตรฐานรองรับการขยายตัวด้านการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งพัฒนาชุมชนบริเวณพื้นที่ชายแดน และพื้นที่เศรษฐกิจหลังด่านให้มีความพร้อมต่อการสร้างความเจริญเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ เร่งรัดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาสให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดเพื่อยุทธการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาค

๒) พัฒนาเมืองยะลาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาค โดยจัดทำแผนแม่บทเชิงพื้นที่ของภาคผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคี และขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บทให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ ยกระดับระบบโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมและได้มาตรฐาน พัฒนาเมืองยะลาเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เพื่อรองรับการเติบโตของเมืองในอนาคต

๓) พัฒนาเมืองชายแดนเบตง ให้เป็นเมืองน่าอยู่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน บนฐานทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย โดยใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เต็มศักยภาพ เพื่อต่อยอดเศรษฐกิจหลัก (การท่องเที่ยว และเกษตรกรรม) และพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ให้เชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและขยายการเติบโตของเมืองได้อย่างยั่งยืน

๔) พัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเมืองเก่า โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ระบบบริการพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ และได้มาตรฐานความปลอดภัย ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเล อาทิ อัยเยอร์เวง ป่าบาลา – ฮาลา เกาะโลซิน เกาะยี่ลอปี เป็นต้น และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ ย่านเมืองเก่ากือดาจีนอ (เมืองเก่าปัตตานี) ยกระดับมาตรฐานการให้บริการ โดยพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานวิชาชีพ อาทิ บาร์ิสต้า มัคคุเทศก์ เพื่อยกระดับรายได้ให้กับแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

๔.๕.๓ ยกระดับรายได้ การศึกษา สมรรถนะแรงงาน และสาธารณสุข เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและสันติสุข โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
๑. สัดส่วนคนจนภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	สัดส่วนคนจน ปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๒๖.๗	สัดส่วนคนจนลดลงต่ำกว่า ร้อยละ ๒๓.๕
๒. อัตราการว่างงานภาคใต้ชายแดน (ร้อยละ)	อัตราการว่างงาน ปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๔.๔	อัตราการว่างงานลดลงต่ำกว่า ร้อยละ ๒.๕

๑) ยกระดับรายได้ครัวเรือนและพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ให้สามารถดำเนินการอย่างครบวงจร ทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ส่งเสริมการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ SMEs ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจ Startup โดยนำผลการวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการยกระดับการผลิตให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้ฐานวัฒนธรรมเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายของฝากของที่ระลึก อาทิ ผ้าปาเต๊ะ ผ้าบาติก กรือเปาะ บุดู ปลาทุเลตากแห้ง ส่งเสริมระบบการจำหน่ายสินค้าชุมชนในระบบออนไลน์และออฟไลน์ และร่วมมือกับห้างค้าปลีก ซูเปอร์มาร์เก็ต ค้าส่ง รวมทั้งการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อการดำรงชีวิต และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตชุมชน

๒) ยกระดับทักษะฝีมือแรงงานทั้งในและนอกระบบการศึกษา โดยการเพิ่มทักษะ (Upskills) ปรับปรุงทักษะ (Reskills) และสร้างทักษะใหม่ (Newskills) ให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานของการลงทุนของอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ และสนับสนุนให้มีการตกลงความร่วมมือในการพัฒนาแรงงานร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ ทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อสร้างประสบการณ์สำหรับเตรียมความพร้อมกำลังแรงงานให้เป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงานและสร้างรายได้สูงขึ้น

๓) ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่ากับเกณฑ์มาตรฐานของประเทศ โดยยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของผู้เรียนทุกระดับ โดยเฉพาะเด็กยากจนและด้อยโอกาส และสนับสนุนการจัดการศึกษา การเรียนรู้ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนฐานสังคมพหุวัฒนธรรม สนับสนุนการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

๔) ส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะของประชาชนทุกช่วงวัย โดยพัฒนาให้ความรู้ความเข้าใจแก่สตรีตั้งครรภ์ในการดูแลสุขภาพและมีทักษะการเลี้ยงดูทารก เสริมสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการให้มีร่างกายที่แข็งแรงเติบโตอย่างมีคุณภาพ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ รวมทั้งการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินและระบบส่งต่อผู้ป่วย ตลอดจนส่งเสริมการแพทย์แผนปัจจุบันควบคู่กับการพัฒนาการแพทย์ทางเลือก โดยสนับสนุนให้ศูนย์ผลิตสมุนไพรของภาคมีการผลิตยาสมุนไพรที่ได้มาตรฐานกระจายสู่สถานพยาบาลของภาค

๕) สร้างความเข้มแข็งในการดำรงชีวิตให้มีความมั่นคงบนสังคมพหุวัฒนธรรม โดยสนับสนุนให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงระบบความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการของรัฐ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการผลิตพลังงานทดแทนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงานและลดต้นทุนการผลิต อนุรักษ์ ป่าไม้ พืชพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ สร้างเครือข่ายในการเฝ้าระวังความปลอดภัยของชุมชนและท้องถิ่น

๔.๕.๔ อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นฐานการผลิตของภาค โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ตัวชี้วัด	ค่าฐาน	ค่าเป้าหมาย ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐
สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ ต่อพื้นที่ภาคใต้ชายแดน	พื้นที่ป่าไม้ภาคใต้ชายแดน เฉลี่ยปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ๑,๗๒๗,๐๓๒ ไร่ (ร้อยละ ๒๕.๓ ของพื้นที่ภาค)	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๖.๐ ของพื้นที่ภาค

๑) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อเป็นปัจจัย

การผลิตที่มีคุณภาพสำหรับการผลิตหลักของภาค (เกษตรกรรม การท่องเที่ยว) สนับสนุนให้ป่าบาลา-ฮาลา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ (World Natural Heritage) เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีระบบติดตามเฝ้าระวังระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าพรุเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า ส่งเสริมให้มีระบบการเฝ้าระวังการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเฉพาะพื้นที่ป่า พื้นที่ชุ่มน้ำ และป่าพรุ อาทิ ป่าบาลา-ฮาลา อ่าวปัตตานี ป่าพรุโต๊ะแดง

๒) พัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาอุทกภัยในพื้นที่เศรษฐกิจ บริหารจัดการน้ำโดยใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก บริเวณแม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสายบุรี และแม่น้ำบางนรา รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ จัดทำระบบเฝ้าระวัง การเกิดภัยพิบัติ การเผชิญเหตุ และการฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ

๓) ป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ในการป้องกันและแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ที่เกิดปัญหา และเหมาะสมกับแต่ละสภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเล

๔.๖ ตัวอย่างแผนงานสำคัญ

๔.๖.๑ แผนงานพัฒนาเมืองชายแดนให้เป็นศูนย์กลางเมืองการค้าเมืองท่องเที่ยวของภาค

๑) **สาระสำคัญ** ภาคใต้ชายแดนมีศักยภาพด้านที่ตั้งที่มีพรมแดนและโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงในจังหวัดนราธิวาสกับรัฐกลันตันของประเทศมาเลเซีย และจังหวัดยะลากับรัฐปักษ์และรัฐเคดาห์ และมีกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการแผนการพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเบตงและเมืองชายแดนสุโหลง-ลก ให้เป็นเมืองการค้าการลงทุนและเมืองท่องเที่ยว และพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดนราธิวาส รวมทั้งมีแผนการพัฒนาเมืองยะลาให้เป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาค ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาแผนงานต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้เมืองเศรษฐกิจชายแดนมีการเติบโตและเป็นฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงของภาค

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
- พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน โครงข่ายคมนาคม และเชื่อมโยงระบบขนส่งสาธารณะให้มีความสะดวกสบายปลอดภัย - เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน - ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (SEZ) - พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวรวมทั้งผู้ประกอบการ อาทิ ต่อยอดความรู้ในธุรกิจโลจิสติกส์เพื่อยกระดับ - ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน อาทิ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้ประกอบการ	- ยกระดับบริการและปลอดภัย สร้างความประทับใจนักท่องเที่ยว - พิจารณาระบบบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการค้าชายแดนโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ - ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ อาทิ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมเมืองเก่า การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยววิถีชุมชน - การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน	- ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การค้าและการท่องเที่ยวชายแดน - ส่งเสริมการจัดกิจกรรมกระตุ้นการซื้อขาย อาทิ งานมหกรรมการค้าชายแดน - สร้างภาพลักษณ์ การรับรู้ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย

๔.๖.๒ แผนงานยกระดับคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนแบบมุ่งเป้าเพื่อวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

๑) **สาระสำคัญ** การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้เกณฑ์มาตรฐานของประเทศ ยกระดับทักษะฝีมือแรงงานทั้งในและนอกระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นแรงงานสมรรถนะสูง และส่งเสริมผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะของประชาชนทุกช่วงวัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการดำรงชีวิตให้มีความมั่นคงบนสังคมพหุวัฒนธรรม

๒) ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของแผนงาน

ต้นทาง	กลางทาง	ปลายทาง
• เสริมสร้างองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพของมารดาและเด็ก (๑) สนับสนุนการสร้างความรู้การดูแลสุขภาพระหว่างตั้งครรภ์เพื่อลดอัตราการตายของแม่และเด็ก (๒) สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้แก่เด็กและเยาวชน (๓) สนับสนุนการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรค • พัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่ากับเกณฑ์มาตรฐานของประเทศ (๑) เร่งรัดการยกระดับในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนและขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกระดับพัฒนา (๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้แบบบูรณาการ ให้เยาวชนรู้หลักของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนความหลากหลายวัฒนธรรม (๓) ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับคนทุกช่วงวัย • พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน	• พัฒนาระบบบริการทางด้านสาธารณสุขให้เพียงพอและได้มาตรฐาน (๑) เพิ่มประสิทธิภาพการบริการของสถานพยาบาลทุกระดับ (๒) พัฒนาระบบบริการปฐมภูมิให้มีคุณภาพและเชื่อมโยงทุกชุมชนและครัวเรือน • สร้างกำลังคนให้เป็นแรงงานสมรรถนะสูง (๑) สนับสนุนการศึกษาระดับอาชีวและวิชาชีพขั้นสูงเพื่อการประกอบอาชีพและสร้างกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง ส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษา (๒) สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่รองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและปรับตัวสู่สังคมดิจิทัล • ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนำผลการวิจัยนวัตกรรม เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพ	• สนับสนุนการรักษาแพทย์ทางเลือก - สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ผลิตสมุนไพรของภาคให้เป็นศูนย์กลางในการกระจายยาสมุนไพร • ยกระดับทักษะฝีมือแรงงานทั้งในและนอกระบบการศึกษา (๑) เพิ่มทักษะ (Upskills) ปรับปรุงทักษะ (Reskills) และสร้างทักษะใหม่ (Newskills) ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (๒) ส่งเสริมแรงงานที่มีศักยภาพให้เป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (๓) พัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้ นอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต • ส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้